

עיר וקדיש מזו שמיא נחית

ט"ל תשבת מפי זרעו

ספר

קונטרס דברי תורה

שנאמרו על ידי
כ"ק אדמו"ר שליט"א מהאלמון
דברים

בזוהר דא יפקון מן גלותא

והמשכילים יזהרו כזוהר הרקיע

חוברת מספר 160

כסלו שנת תש"ע לפ"ק - עיה"ק בית שמש תובכ"א

פרשת דברים

סיום משניות ליום השלושים של האשה החשובה מדת רחל בת אליעזר ע"ה

נפטרה ו' פרשת חוקת, ו' לחודש תמוז תשנ"ז לפ"ק

ויאמר אלי עבדי אתה ישראל אשר בך
אתפאר.

איתא בגמרא (שנ"ט דף קנ"ג ע"ב) "אחים
בהספידא דהתם קאימנא",
שהנפטר נמצא בשעת ההספד.

על כן הרהבתי לנפשי עוז לתאר אותה
בתואר אשה כשרה, כי כלפי שמיא
גליא שעטרה זו הולמתה, וראוי היא
לאותה איצטלא, ומן השמים קא זכו לה
שנפטרה ונקברה בערב שבת סמוך
לכניסת השבת, שכידוע שמי שנקבר
סמוך לכניסת השבת פטור מחיבוט^ב
הקבר, שהיא אחת מהיסורים הגדולים,

שב"ק פרשת דברים, ו' אב תשנ"ז לפ"ק

נתאספנו יחד בקיבוץ כל בני
המשפחה ומתפללי בית
מדרשינו ביום השלושים לפטירת
האשה כשרה, החשובה והצנועה מרת
רחל בת אליעזר ע"ה, ודבר בעתו הוא
להזכיר לעת קצת ממעשיה הטובים,
מידותיה הנעלות, ולהעלות זכרונה
לטובה, במעמד כל בני המשפחה
הקרובים, ובוודאי יהיה לנחת רוח
לנשמתה, וממנה ילמדו וכן יעשו
להתחזק בתיקון המידות וכשרון
המעשים, ויתקיים בנו מקרא שכתוב

החמישית בכלל, אינו רואה חיבוט הקבר, כי קדושת
השבת מפרידה ממנו בלי צער. וזה סוד יום הששי
ה' יתירה, כי מאז ולמעלה הוא ערב שבת ממש.

בספר תולדות יעקב יוסף בקונ"א כתב וז"ל, רז"ל
חשבו דברים שהעושה אותן ניצול מחיבוט הקבר,
וחד מהם אם מת בערב שבת וכו'. והקשה מורי הא
כוונת רז"ל להשיענו אין לעשות תקנה להנצל
מחיבוט הקבר, משא"כ בזה שימות בערב שבת
אין זה בידו לעשות. וביאר שהוא מוסר גדול
שימות בערב שבת, ר"ל לפנות את עצמו מכל
עסקי עוה"ז כאילו מת כדי לעשות הכנה לשבת,
ובזה ניצול מחיבוט הקבר.

ב. וידוע גדול העונש של חיבוט הקבר בספר

א. ובספר יסוד התשובה פי"ד כתב וז"ל (מפ"ג
במסכת חיבוט הקבר), ועיי"ע ר"ח שענר היראה פי"ב
באריכות), אמר ר"י משום ר"א, קשה הדין
שהקב"ה דן את האדם בקבר יותר מדין גיהנם. דין
גיהנם מכ' שנה ולמעלה. אבל דין הקבר אפילו
צדיקים נידונין בו, אפי' גמולי חלב, אפי' יונקי
שדים נידונין בו. אבל אמרו חז"ל, הדר בא"י ומת
בע"ש, אינו רואה דין הקבר, ומה יעשה וינצל מדין
הקבר, יהי' אוהב צדקות, ואוהב תוכחות וגמ"ח,
ומכניס אורחים תוך ביתו, ומתפלל תפלתו בכוונה,
אפי' מת בחוץ לארץ, אינו רואה דין חיבוט הקבר.

ובשם האריז"ל כתב, ששמע מחכם גדול, שכל
הנקבר ביום ששי אחר ה' שעות ביום והשעה

וצדיק ש"י עולמות, עם דברי ר' שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום.

ב. וגם לכל צדיק וצדיק, מדוע כפל את לשונו, הלא הי' די שיאמר לכל צדיק.

ג. גם צ"ב הפסוק ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, מהו השייכות בין עוז לשלום, הלא אם מתנהגים בעוז אין מתנהגים בשלום עם בני אדם, כמובן ופשוט, וא"כ איך יתכנו שניהם ביחד, עוז ושלום.

ד. ועוד צ"ב, הלא בצדיקים עסקינן שכל מהותם הוא שלום, כי כל רצונם הוא לעשות נחת רוח להקב"ה שנקרא שמו ית' שלום, וא"כ יש לדקדק מדוע לא יוכלו להיות כולם בצוותא חדא, ולא בעולמות נפרדים.

ה. צ"ב דהלא ר' יהושע בן לוי היה אמורא, כדמצינו בגמרא כמה פעמים שנחלקו ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי, וכן הי' בר פלוגתא של רב, וא"כ מדוע סידר מסדר המשנה המימרא של ר' יהושע בן לוי דעתיד הקב"ה להנחיל וכו' קודם למימרא של ר' שמעון בן חלפתא, שהי' תנא.

בה. וכן הם עושים עד שתפרד מעט מעט אותה קליפה מן האדם עד שנעקרת לגמרי. וזהו פירוש חיבוט הקבר ממש. אמנם הצדיקים אשר עשו מעשים טובים בחייהם היו חובטים עצמן ומתפרדת קליפה זו מעליהם ע"י היסורין והצער שסובלין בחייהם על ידי התורה שמתשת גופו של אדם. ברם להפרידה בחיים לגמרי, אי אפשר, ואין איש ניצול מחיבוט הקבר. אך הרשעים צריכים טרחא יתירה.

שהרבה צדיקים לא רצו לבוא חזרה בגלגול שלא יטעמו עוד הפעם חיבוט הקבר, ויום השלושים ג"כ חל בשבת, וכידוע שביום השלושים דנין את האדם בדינים קשים כמבואר בראשית חכמה ומזה ג"כ נפטרה (ועיי"ע נמענר ינק סע).

ולזאת במעמד זה בהתאסף כל בני המשפחה ליום השלושים לפטירתה חובה להכיר חשיבות הכינוס הזה, ולדעת כי בינינו מצויה עתה נשמתה הזכה.

ליום השלושים סיימנו משניות מסכת עוקצין לטובת נשמתו.

בסיום ששה סדרי משנה, אמר ר' יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות, שנאמר להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא, אמר ר' שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום.

א. צ"ב שייכות ב' המאמרים בחתימת המשנה, המימרא של ר' יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק

מעבר יבק (שפתי רננות פ' מ"ב) כתב ז"ל, מצאתי בדרושי גורי האר"י, כי אחרי הקבורה באים ד' מלאכים המשפילים הקבר ומעמיקים אותו בארץ כגובה קומת האדם. ולהיות כי הקליפה קשורה עם הנשמה ועם הגוף, לכן מחברים אותם יחד, ואז אווזים אותם המלאכים באותו האדם כל א' מן הקצה שלו ומנערים אותו, וחובטים אותו במקלות של ברזל כדרך שחובט אדם כסותו ומנערה להסיר ממנה העפר הדבק

והתפארת ישראל כותב לכל צדיק וצדיק היינו אפילו לצדיק שאינו גמור, שאם יעסוק בסדרי משנה וחזור חלילה, בכלל יראי ה' הוא, הנה שכרו אתו בעולם הבא, ופעולתו לפניו גם בעולם הזה, שגם עולמו יראה בחייו.

ואפשר לפרש, דהנה ידוע גודל חשיבות מדת האחדות והשלום בין אדם לחבירו, שכל אחד מישראל יאהוב את חבירו כנפשו ממש, ואיתא בתנא דבי אליהו דאם ישראל הם בשלום ובאחדות זה עם זה, אפילו אם הם עובדי עבודה זרה ח"ו הקב"ה מוחל עונותיהם.

ונבוא אל הביאור, דהנה באמת קשה מאוד להבין איך שייך כדבר הזה, דאע"ג שהם עובדי עבודה זרה ח"ו מ"מ הקב"ה מוחל עונותיהם רק בגלל השלום, וכי איזה חשיבות יש להם אם עובדים עבודה זרה, הלא הוא היפוך התורה כאמרם ז"ל (מגילה י"ג ע"ב) כל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי, משמע דמי שמודה בעבודה זרה ח"ו הוא היפוך היהדות, וגם אחז"ל המודה בעבודה זרה ככופר בכל התורה כולה, וא"כ איזה חשיבות יש לאחדותם של ישראל אם הם עובדי עבודה זרה.

ואפשר לומר בביאור הענין, דהנה ידוע דישראל הם עלמא

גם צ"ב, דר' יהושע בן לוי מיירי בשכר עולם הבא, כמו שאמר עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות, ור' שמעון בן חלפתא מדבר אודות מעלת מדת השלום, ששייכת לכל אדם בעולם הזה, שעל בני ישראל בעולם הזה להיות בשלום ובאחדות זה עם זה, וא"כ מטעם זה הי' לו ג"כ למסדר המשניות לסדר תחילה מימרא של ר' שמעון בן חלפתא, לפני המימרא דר' יהושע בן לוי דמיירי משכר עולם הבא.

ז. לנעוץ סופן בתחילתן, סיום המשניות, ה' יברך את עמו בשלום, עם תחילת המשניות, מאימתי קורין את שמע בערבית, מהו השייכות בין מדת השלום למצות קריאת שמע שקורין אותה בערבית.

ח. לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, מדוע קרא ר' שמעון בן חלפתא למדת השלום בשם כלי מחזיק ברכה, הול"ל שיש בו ברכה, וכדומה.

ואפ"ל בהקדם דברי זקיני הברטנורא בביאור המשנה להנחיל אוהבי יש - יש בגימטרי' שלש מאות ועשרה, כלומר שההנאה וקורת רוח שיש לכל צדיק וצדיק בעולם הבא הוא שלש מאות ועשר פעמים כנגד כל העולם הזה.

וזקיני התוספות יום טוב מבאר אוהבי יש "בין האוסר ובין המתיר הגם ששניהם היו חולקים, הואיל וכוונתם לשם שמים, אוהבי השם הם".

ובפי' הלכתא גבירתא לבעל תפארת ישראל, כתב בביאור לכל צדיק וצדיק אפילו צדיק שאינו גמור, אם רק עוסק בתורה בכל זמן שאפשר לו ומקיים מצוותיה, ורק לפעמים נכשל בקטנות או מתרשל ואינו נזהר לקיים מצוותיה כראוי, אף על פי כן לו יובילו המלאכים ש"י בעולם הבא, ככל כפליים מטובותיו שישפיע עליו הקב"ה גם בעולם הזה, אם רק יהיה שלום במעונו ועם חבריו, שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום.

ואפשר לפרש המשך ב' המאמרים, וגם לבאר ההמשך ה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום, דהנה איתא בספ"ק ישמח משה (פסח שמוט) בשם ספר בית שמואל אחרון, לפרש מ"ש בגמרא (שנת דף ל"א ע"א) מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי ואמר גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, דחפו באמת הבנין שבידו, אתא לקמיה דהלל גייריה, אמר ליה דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושא היא זיל גמור ע"כ.

וכתב וז"ל, והנה לכאורה תמוה מאוד על הגר, מה ראה לשטות זה לומר שילמדנו כל התורה כולה כשהוא עומד על רגל אחד, גם צ"ב האיך נכלל כל התורה כולה במצות ואהבת לרעך כמוך. ופירש דהנה איתא שכל אחד מישראל צריך לקיים כל התרי"ג

דיחודא, עולם האחדות, ועשיו ובניו הם עלמא דפירודא, תכלית הפירוד, וכמו שכתב רש"י ז"ל (נלאשית מ"ו, כ"ו) כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה וגו' וז"ל, ומצאתי בויקרא רבה עשו שש נפשות היו לו והכתוב קורא אותן נפשות ביתו (נלאשית ל"ו, ו) לשון רבים, לפי שהיו עובדין לאלהות הרבה, יעקב שבעים היו לו והכתוב קורא אותן נפש לפי שהיו עובדים לא-ל אחד עכ"ל.

ולפי זה מובן דאם ישראל הם באחדות זה עם זה, אז אף אם ח"ו עבדו עבודה זרה מ"מ כיון שהם באחדות סימן הוא ששייכים ליעקב וביתו שהם תכלית האחדות והשלום, וזה שנכשלו בחטא עבודה זרה ה' רק לפי שעה, אבל בעצם טבעם הם טובים וקדושים והם דבוקים בה' אחד, משא"כ אם לא היו באחדות זה עם זה, אז סימן הוא ששייכים לבית עשו ח"ו ולא לצד הקדושה של יעקב ובניו. ולכן אם הם באחדות הוא סימן אמיתי ששייכים לבית יעקב, וממילא שייך שימחול הקב"ה את עוונותיהם.

והנה על המשנה אמר ר' שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום. מבאר התוספות יום טוב, שסוף הפסוק הוא פירוש לראשו: ה' עוז וחוזק ירצה ליתן לעמו, ומה עשה, ברכם בשלום, שכל הברכות שבעולם אינן מתקיימות אם אין שלום.

לפני הלל, נתן לו על זה ב' עצות, חדא, מה דעלך סני לחברך לא תעביד, כלומר דע"י שכולל עצמו עם כלל ישראל ביחד ויש אהבה ואחדות בין איש לרעהו, עי"ז נחשב המצוה שמקיים הוא כאילו גם חבירו קיימו, וכן מה שמקיים חבירו נחשב כאילו הוא מקיימו ג"כ, עיי"ש.

וע"כ כיון שיש לו אהבת ישראל ממילא נחשב לאדם כאילו קיים כל התורה כולה, דע"י אהבת ישראל נחשב לאדם כאילו קיים בפועל כל המצוות ממש, ודו"ק.

והנה התורה נקראת עוז, כמו שאמרו חז"ל (מד"ס ז, ג, ויק"ר לז, ט) אין עוז אלא תורה שנאמר ובזרוע עוזו וכו'. וזהו ה' עוז לעמו יתן, שהקב"ה נתן את התורה לכל עמו, שכולם יקיימוהו, ולכאורה איך אפשר שיקיימו את כל התורה כולה מא' עד ת' בלי שיצטרכו להתגלגל ח"ו, הלא יש כמה מצוות ששייכים רק לכהנים, או רק ללוים, או רק לישראלים, וא"כ איך אפשר לקיים כל התורה כולה. לזה נתן עצה, ה' יברך את עמו בשלום, שהקב"ה נתן לעמו ישראל את מדת השלום והאחדות, ואם יש ביניהם אחדות ואוהבים זה את זה, עי"ז נחשב להם כאילו קיימו את כל התורה כולה, אף המצוות שאין שייכים אליהם, כי ע"י האחדות נחשבים כל ישראל כגוף אחד כנ"ל, ובאופן זה ה' עוז לעמו יתן, וכנ"ל.

מצוות, ואם לא זכה לקיים הכל, מוכרח הוא שוב להתגלגל לזה העולם כדי לקיים כולם. וידוע גם כן דכל מצוה הוא מכוון כנגד אבר אחד שבגוף האדם, ומכל מצוה שהאדם מקיים נעשה מזה לבוש וחלוקא דרבנן וטלית נאה לעולם הבא בגן עדן, והיות שיש רמ"ח אברים ושס"ה גידים באדם, ע"כ ע"י שמקיים כל התרי"ג מצוות קונה ועושה לו חלוקא דרבנן לנשמתו בעולם הבא, ולכן מי שלא זכה בחייו לקיים כל תרי"ג מצוות, מוכרח הוא להתגלגל שנית לזה העולם ולקיימם כראוי. ופירשו בזה הכתוב (תהלים י"ט) תורת ה' תמימה משיבת נפש, שצריך האדם לקיים כל מצות ה' בשלימות, שתהיה תמימה ולא יחסר ממנה כלום, דאל"כ משיבת נפש, מוכרח הוא שוב להתגלגל בזה העולם עד שישלימו שנית. ואת זה לא רצה הגר שיצטרך להתגלגל שנית בזה העולם, ע"כ ביקש עצה ודרך שיוכל לתקן כל התרי"ג מצוות בפעם הזאת שהוא בעולם. והנה רגל הוא לשון פעם, כמו (נמדנז כ"ג) שלש רגלים, ועל כן אמר גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, שאוכל לקיים כל התורה בפעם הזאת שאני עומד בעולם הזה ולא אצטרך שוב להתגלגל.

ולכן דחפו שמאי באמת הבנין, כי איך אפשר שאדם יקיים כל המצוות, הרי יש מצוות שניתנו רק לכהנים או ללוים וישראלים, ויש שאינם שייכים רק בזמן שבית המקדש קיים, ואיך יתכן שיקיים הכל בעולם הזה. אולם כשבא

יב

יג

ועל דרך זה יש לפרש הפסוק שהביא ר' יהושע בן לוי, להנחיל אוהבי יש ואצרותיהם אמלא, דהנה ראיתי בספר של ש"ב תפארת חיים שכתב בסיום משניות (עמוד רי"ז) וז"ל: ושמעתי אומרים בשם הצדיק הקדוש מוויזניץ בעל ההילולא זי"ע (נעל להצטט ישראל) שהתנצל לאחד ממקורביו שעשה חשבון הנפש בעצמו, ורעדו כל אבריו בראותו את עצמו כי מכף רגל ועד ראש אין בו מתום, אמנם באותו רגע צהלו פניו הקדושים וניחם את עצמו ואמר, הלא דברי חכז"ל שרירים וקיימים והם אמרו (לכות פ"ג מ"ג) כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו, ואני יודע בנפשי שאני אוהב את כל איש אשר בשם ישראל יכונה, וממילא גם הם אוהבים אותי כי כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם (משלי כ"ו, ט), וכמו שכתבו המפרשים מה שאמרה רבקה ליעקב (בראשית כ"ו מ"ג-מ"ה) קום ברח לך וגו' עד אשר תשוב חמת אחיך ממך, היינו שאם אתה לא תכעוס על אחיך וישוב חמת אחיך ממך, זה יהיה לך אות ומופת שגם אחיך לא יכעוס עליך. אמנם כן מורא יעלה על ראשי אפשר שאהבה זו היא אהבה התלויה בדבר ואינה מתקיימת, אבל אחרי שובי נחמתי שאי אפשר שתהא אהבה התלויה בדבר אם אני יודע שאין אני שום בעל דבר, כיון שאינני מחזיק את עצמי בהתנשאות, ואם כן ניחא שפיר שרוח הבריות נוחה הימני ורוח המקום נוחה הימני, עכ"ל עי"ש.

ועפי"ז יתבאר כפל הלשון שאמר עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק, דהכוונה על צדיק כזה שאינו מסתפק במה שהוא צדיק, אלא שהוא עושה נפשות צדיקים עוד ועוד וזהו עיקר חפצו ורצונו, מחמת אהבתו לישראל, שנאמר להנחיל אוהבי יש, י"ש ראשי תיבות י"רא ש"מים, דכיון שהיא אוהב את הקב"ה (אשר קלאו אוהבי) על כרחך שהוא גם אוהב את ישראל, וכדברי האהבה ישראל הנ"ל, וזהו עיקר יראת שמים שלו, וכנ"ל.

ובספרי חסידי סלונים מובא בשם הרבי ר' זושא זי"ע דבכל ערב קודם שהלך לנוח הי' אומר א גוטע נאכט באשעפער א גוטע נאכט אלע אידן, איי וועט מען פרעגן ווי קומט עס צו זושא צו רעדן אזוי א גוטע נאכט באשעפער, נאר אז מ'האט ליב די קינדער האט מען ליב דעם טאטן, ע"כ תוכן הלשון. והיינו כדברינו, דאהבת ישראל קשורה באהבת השי"ת, והא בהא תליא, וא"א לאהוב את השי"ת אם אינו אוהב את ישראל.

יד

ובזה יש לפרש פסוקי קריאת שמע, שהוא קבלת עול מלכות שמים, אומרים תחילה שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ואהבת את ה' אלקיך וגו', דמרומו ג"כ ענין הנ"ל, דמקודם אומרים שמע ישראל, והיינו שמראים בזה גודל אהבתינו לישראל, ורק אז יש חשיבות למה שאומרים ה' אלקינו.

האלשיך הקדוש ז"ל כביאור מצות מחצית השקל, שהוא להורות לנו שכל אחד מישראל הוא רק כחצי ורק בצירוף עם חבירו הוא מביא שקל שלם, וזהו ג"כ ענין ש"י שהוא חצי מכת"ר, שצריך האדם לדעת דאי אפשר לו לקיים תר"ך מצוות בשלימות רק בצירוף חבירו. וזהו לכל צדיק וצדיק (שמונו לענין האחדות כנ"ל) ש"י עולמות.

ועל זה הביא ר' יהושע בן לוי הפסוק להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא, דאם קראו הכתוב אוהבי, שהוא אוהב ה', סימן הוא שהוא גם אוהב ישראל, שאם אינו אוהב את ישראל, אי אפשר לו לבוא לידי אהבת ה', וכיון שאוהב את ישראל הרי נחשב לו כאילו קיים את כל התורה כולה, וזהו להנחיל אוהבי יש, דכיון שהוא אוהב את ה' ואוהב את ישראל (דקא נהא מליא כנ"ל) ממילא יקבל ש"י עולמות לעולם הבא, ולא יצטרך לבוא עוד בגלגול, והטעם בזה, כי ואוצרותיהם אמלא, שכבר מילא את אוצר התורה ויראת שמים שלו, דאיתא בגמרא (שנת ל"א ע"א) אין לו להקב"ה בעולמו אלא אוצר של יראת שמים בלבד, שנאמר יראת ה' היא אוצרו, והוא אוצר האמיתי של האדם, וזהו ואוצרותיהם אמלא, דכיון שהי' באחדות עם כל ישראל, ע"י זה מילא אוצרות תורה ויראת שמים שלו כבר בעולם הזה, וע"כ לא יצטרך לבוא עוד בגלגול ח"ו, ושפיר יכול לקבל שכרו בעולם הבא ש"י עולמות.

וזהו שמרמזים כשאומרים אח"כ ה' אחד, דאורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא, וכמו שהשי"ת הוא אחד, כמו כן ברצונו ית' שכל ישראל יהיו כגוף אחד, ואח"כ אומרים ואהבת את ה' אלקיך וגו'.

ואפשר לבאר יותר, דהנה ידוע דקודם קריאת שמע צריכים לקבל עול מלכות שמים, וגם קודם התפילה בבוקר מובא מהאריז"ל לקבל עליו מצות ואהבת לרעך כמוך, והטעם כנ"ל, דבלי מדת השלום עם כל ישראל אי אפשר לו לקבל עליו עול מלכות שמים בשלימות.

ועל פי דברי הבית שמואל אחרון הנ"ל דע"י שאוהב את כל אחד ואחד מישראל נחשב לו כאילו קיים כל התורה כולה בעולם הזה ולא יצטרך לבוא עוד בגלגול, יובן שפיר מאמר ר' יהושע בן לוי, עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות, אשר לפי הנ"ל קאי על האחדות שהוא רוצה שכל אחד מישראל יהי' צדיק ואינו מסתפק במה שהוא בעצמו צדיק, וזהו ש"י עולמות שמחזיק את עצמו שאינו רק כחצי שיש כת"ר מצוות (מיי"ג מ"ו) דאורייתא ו' דרנן) כדברי המפרשים דש"י הוא חצי מכת"ר, לרמז שכל אחד ואחד מישראל צריך להחזיק את עצמו רק כחצי הא', וחצי השני של שלימותו יושלם לו ע"י חבירו, וכמו שכתב

יח

השנאת חינוס, ע"י קוראין את שמע באימה, לאמור, מתי נזכה כבר שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ונהי' כולנו באחדות הגמור ונזכה לראות כהנים בעבודתם ובאכילת תרומה בשלימות.

כ

וזהו כוונת הסיום משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן, ודייק שם בגמרא ליתני משעת צאת הכוכבים. ולהנ"ל מובן, דעיקר קריאת שמע הוא לעורר בנו מדת האחדות, דעי"ז שוב יבנה בית המקדש במהרה בימינו ונזכה לראות כהנים בעבודתן, ולכל זה נזכה ע"י שישרה שלום בין אדם לחבירו.

כא

ועל דרך זה באופן אחר קצת אפשר לבאר עוד מאמר ר' יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות, ודקדקנו במה שאמר לכל צדיק וצדיק. ויש לומר בביאור הענין שלעולם הבא מקבל כל צדיק וצדיק ש"י עולמות בפני עצמו, דהנה מסופר עוד על הרה"ק הרבי ר' זושא מהאניפאלי זי"ע שביקש שימציאו לו היראת שמים של הרמב"ם, נענו לו ונפל עליו פחד כזה, שכמעט בטל במציאות מרוב רעדה, עד שביקש שיסירו זאת ממנו. רואים אנו מעובדא זו, דהגם שכולם אהובים, כולם ברורים, כולם קדושים וכולם עושים באימה וביראה רצון קונם, בכל זאת כל אחד הוא עולם נפרד בפני עצמו, וכל אחד צריך לעבוד את השי"ת לפי

וזהו הסמיכות ה' יברך את עמו בשלום, להתחלת הש"ס מאימתי קורין את שמע בערבין, דהלא קריאת שמע מורה על האחדות כנ"ל, דמקודם אומרים שמע ישראל לשון יחיד, שכל ישראל הם באחדות כאיש אחד בלב אחד, ורק אז ה' אלקינו ה' אחד, וע"י האחדות, ה' יברך את עמו בשלום, יש חשיבות לקריאת שמע שקוראים ישראל.

יט

וזהו שאמר התנא מאימתי קורין את שמע בערבין, דהנה ידוע העובדא שהרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע למד משנה זו ביחד עם הרבי ר' זושא מהאניפאלי זי"ע, וכשהתחילו ללמוד מאימתי קורין את שמע, נפל אימה ופחד על הרבי ר' זושא וצעק בקול גדול - מאימתי, מתוך אימה ופחד קורין את שמע, והסיפור ידוע.

ולענינינו יש לפרש המשנה, מאימתי קורין את שמע בערבית, דערבית רומז לגלות כדאיתא במדרש (פרשת נשא, על פסוק ולחטן קרא לילה) דהגלות דומה ללילה. וזהו מאימתי קורין את שמע בערבין, דבעת הגלות קורין ישראל קריאת שמע מתוך אימתה ופחד, דהלא אמרו חז"ל (יומא דף ט' ע"ב) דמקדש שני חרב משום עון שנאת חינוס, וע"כ היות ובני ישראל יודעים דקריאת שמע הוא סוד האחדות, היפוך

מקלויזנבורג זצ"ל (פסק ו', עמוד נ"ג) וז"ל: כדבר הזה היה להם גם בהשגת חכמת התורה. אחרי רוב יגיעתם בתורה הקדושה זכו לסייעתא דשמיא, בבחינת יגעת ומצאתי, להשיג ולמצוא יתר על המדה [נראה בספר "שם הגדולים" (מערכת ספריס אות ט' שימן קלד) על רבינו שבתי כהן הנודע בעולם התורה בשם הש"ך, שהיה יודע שם המציאה, דהיינו שם קדוש לכיין בו ולמצוא הבקיאות שרוצה תיכף ומיד] עכ"ל.

❧ כד ❧

ולדעתי נראה להוסיף על זה, דהנה יש לכל אחד מישראל אוצר של תורה שניתן לו בשעת מתן תורה, דלכל אחד מישראל יש חלק בתורה שאינו שייך לחבירו, ורק שהוא באתכסיא ואינו באתגליא, ואם זוכה האדם לאהוב את השי"ת ולאהוב את ישראל, מגלים לו סתרי תורה מה ששייך לחלק נשמתו שקיבל בהר סיני שהי' עד עתה בהתכסות ממנו, וזהו להנחיל אוהבי יש, ועי"ז ואוצרותיהם אמלא, ודו"ק.

❧ כה ❧

ובזה אפשר לבאר גם מקראי קודש שבפרשתינו (ב, ה) אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף וגו'.

ולהלן בפסוקים, ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש דבר משה אל בני ישראל ככל אשר צוה ה' אותו אליהם, אחרי הכותו

מדרגת עצמו, ולא לפי מדרגת חבירו, וכמו שמשופר ג"כ על הרבי ר' זושא זי"ע ששאלוהו אם הי' רוצה להיות אברהם אבינו, והשיב, הלא העיקר הוא מה ירויח הקב"ה מזה, כי איזה ריוח יהי' להקב"ה מזה, הלא בין כך ובין כך יהי' רק אברהם אחד וזושא אחד, ואנו צריכים לעמול על מנת לעשות נחת רוח להבורא יתברך שמו, ואיזה ריוח יהי' להקב"ה מזה שאני אהי' אברהם ואברהם יהי' זושא.

❧ כב ❧

וזהו לכל צדיק וצדיק, דהקב"ה רוצה שכולם יהיו צדיקים לפי מדרגתם, ועי"ז מובילים ש"י להקב"ה, ומדה כנגד מדה יקבלו בתורת מתן שכר ש"י עולמות, שנאמר להנחיל אוהבי יש, דכיון שאוהבים את הקב"ה, ע"כ רוצים לעבוד את השי"ת כל אחד ואחד לפי מדרגתו, ואינו הולך במעלות ובנפלאות ממנו, רק לפי מדרגתו, וזהו ואוצרותיהם אמלא, דכיון שכל אחד מצדיקים אלו עבד על זה כל ימיו למלא את אוצרו בתורה ויראת שמים, ע"כ מדה כנגד מדה הקב"ה ימלא את אוצרותיהם במתן שכר של ש"י עולמות, וכנ"ל.

❧ כג ❧

ויש להוסיף עוד בביאור הכתוב להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא, עפימ"ד בקונטרס דרך חיים בשם מחותני כ"ק אדמו"ר הגה"ק

שייכות פסוק זה לפרשת אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל.

ה. ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש וגו', מדוע האריך הכתוב לספר לנו בדיוק באיזה זמן הוכיח משה את כל ישראל. וגם מדוע צריך להודיענו דכל תוכחתו נאמר לישראל אחרי הכותו את סיחון וגו', מאי נפקא לן מינה, ועיין רש"י ז"ל מה שכתב בזה.

ו. על פסוק ה' אלקיכם הרבה אתכם (להלן פסוק י') איתא במדרש (מונא נספיה"ק ישמח משה) זה שאמר הכתוב אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך, וצ"ב שייכות מקרא זה לכאן.

כז

ויתיישבו כל הדקדוקים בס"ד, דהנה רש"י ז"ל כתב אלה הדברים, לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכירן ברמז מפני כבודן של ישראל עכ"ל.

כז

ואפשר לפרש עפ"י"מ שכתבנו למעלה מגודל מעלת מדת האחדות, דאם יש אחדות ואהבה בתוך כלל ישראל נחשב להם כאילו קיימו כל התורה כולה. ולפי זה מיושב שפיר מדוע כינס משה את כל ישראל דייקא, דכיון שרצה להוכיחם על עוונותיהם שהכעיסו לפני המקום, ע"כ הקדים

את סיחון מלך האמורי וגו' ואת עוג מלך הבשן וגו'.

והנה המפרשים הביאו כמה דקדוקים בפסוקים אלו:

א. הלא ידוע דכל מקום שנאמר אלה ממעט ופוסל את הראשונים, ומה פוסל הכתוב כאן באמרו אלה הדברים.

ב. גם צ"ב אמרו אל כל ישראל, והלא כל התורה דיבר משה אל כל ישראל, ומה היתה כוונת הכתוב לפרט כאן, שהדיבור נאמר לכל ישראל.

ג. אל כל ישראל, פירש"י אילו הוכיח מקצתן, היו אלה שבשוק אומרים, אתם הייתם שומעין מבין עמרם ולא השיבותם דבר וכו', אילו היינו שם היינו משיבין אותו, לכך כנסם כולם, ואמר להם הרי כולכם כאן, כל מי שיש לו תשובה ישיב, עכ"ל. והקשו המפרשים הלא בודאי משה רבינו ע"ה לא לאהבת הנצחון כנסם כולן, רק כל רצונו היה שיקבלו תוכחתו וישובו על חטאם, וכל כוונתו היתה לשם שמים, ואם כן מה הרויח במה שכנסם כולם, וממה נפשך, אם יש להם טענה צודקת וניצחת, בלאו הכי לא יקבלו תוכחתו, ואם אין בפיהם מענה להשיב, אם כן מה לו ולאמירתם, והיה יכול להוכיח גם את מקצתן ואלו שבשוק לא יערערו בלאו הכי על תוכחתו, אחרי שאין להם תשובה נכונה.

ד. במדרש רבה על פסוק אלה הדברים וגו', זה שאמר הכתוב מוכיח אדם אחרי חן ימצא ממחליק לשון, וצ"ב

מיושב, דכדי שיתכפרו להם עוונותיהם שרוצה להזכיר להם ברמז כאן, הוצרך לרמז להם דעיקר הכפרה על זה הוא האחדות, דע"י האחדות יחשב להם כאילו קיימו כל התורה כולה ולא חטאו מעולם, דהלא אף חטא עבודה זרה (שנרמז ג"כ בפסוק כאן, כמו שכתב רש"י ודי זהב, הוכיח על העגל שעשו נשציל רוב זהב שהיה להם, שנאמר וכסף הרציתי להם וזהב עשו לנצל) נמחל ע"י האחדות וכמו שכתב בתנא דבי אליהו שהזכרנו לעיל, וע"כ כינס כאן את כל ישראל, להודיע להם שאם יהיו כולם ביחד באחדות גמור, ימחול להם הקב"ה עוונותיהם שחטאו באלו המקומות, וכנ"ל.

וזהו מה שהביא המדרש כאן פסוק מוכיח אדם אחרי חן ימצא ממחליק לשון, דהנה מקרא מלא דיבר הכתוב (ויקרא י"ט, י"ז) הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא, וביארו המפרשים, דהמוכיח את ישראל על עוונותיהם צריך ליזהר מאוד בכבודם שלא לביישם, ורק יוכיחם על עצם העבירה אבל לא יביישם ברבים לומר כך וכך עשית, וכנודע מהרבי ר' זושא זי"ע שהי' אומר לבני אדם את כל מה שחטאו, אך הי' אומר כן על עצמו, וזשא פארוואס האסטו אזוי געטוען, והדברים עתיקין ואכמ"ל בזה. וזהו

להם עצה מיוחדת איך שיתכפרו להם עוונותיהם, והוא ע"י אל כל ישראל, שיהיו כולם באחדות גמור ויאהבו זה את זה כנפשם, וזהו העצה הראשונה שנתן להם איך שיתכפרו להם מה שהכעיסו לפני המקום ב"ה בכל אותן המקומות.

ומיושב דקדוק הראשון דכל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים, ומה פסל ומיעט כאן, אך להנ"ל בא לרמז שמשעה רצה לפסול את מה שהיו עד עתה במדבר שלא היו כל כך באחדות זה עם זה, וע"כ הי' מקום שיחטאו ח"ו כיון שלא היו באחדות, משא"כ כעת שהוא הכניס את כולם ביחד לרמז להם שעיקר התשובה הוא האחדות, לחיות בשלום זה עם זה, ע"כ אמר הכתוב לשון אלה פוסל את הראשונים, דמה שהוא מזכיר להם עוונותיהם שחטאו במקומות ההם, הוא רק מחמת שלא היו באחדות גמור כמו שהם כעת בבחינת אל כל ישראל, אבל עתה שהם באחדות יתכפרו עוונותיהם ויחשב להם כאילו קיימו את כל התורה כולה.

ומיושבים ג"כ קושיות ב' וג', שהקשינו מדוע הוצרך לכנוס את כל ישראל. ולהנ"ל שפיר

התוכחה ללא תשנא. והטעם שסמכה התורה על מצות תוכחה להלאו דלא תשנא את אחיך, יען כי

ג. בספר נועם המצות מצוה רל"ט כתב, עצם התוכחה בא מחמת אהבה לכן סמכה התורה

אותם הכתוב ישראל שהוא מדריגה גדולה יותר מיעקב כנודע מחז"ל, דישראל אעפ"י שחטא ישראל הוא, והא ראי', שהרי הזכיר הכתוב את עוונותיהם רק ברמו בעלמא ולא בפירוש, וכל זה משום כבודן של ישראל.

ובשבוע הזו (פרשת דברים) שחל בו שבת חזון, ואח"כ ביום המר והנמהר תשעה באב אשר בו נחרבו בתי

לפני הבעש"ט, ושאל הבעש"ט להר"ד הנ"ל למה עשית כך, ואמר שדיבר סרה על ישראל. אמר הבעש"ט: כך אמר הקב"ה, מוסר ה' בני אל תמאס (משלי ג), היינו מוסר יש לך רשות לאמר לישראל, אבל בני אל תמאס, היינו שלא תמאס את בני. ובספר שבחי בעש"ט (עמוד קכ"ה) וזתוכ"ד, שמעתי מהרב דקהלתנו ששמע מהחסיד ר' זאב דק' אליק. פעם אחת שבת הבעש"ט בק"ק הנ"ל אצל בעל בית אחד, והוא היה פרנס החודש. בשבת במנחה הלך הבעה"ב לביהכ"נ לשמוע תוכחה מאורח אחד בעל דרשן. והמתין עליו הבעש"ט בסעודה שלישית שיבוא מביהכ"נ. ובתוך כך, שמע שהדרשן מקטרג על ישראל, ורגז הבעש"ט ואמר להגבאי שילך ויקרא להבעה"ב, וגילה הגבאי לכמה אנשים שרגז הבעש"ט על הדרשן, וראה הדרשן שהעולם נשמטין אחד אחד, ופסק מלדרוש, וביום מחר בא הדרשן להבעש"ט ונתן לו שלום. ושאל אותו מי הוא, ואמר, אני הדרשן, מפני מה רגזתם עלי. קפץ הבעש"ט ממקומו וזלגו דמעות מעיניו ואמר, אתה תדבר רע על בר ישראל, תדע, שבר ישראל ההולך כל יום ליומא דשוקא, ולעת ערב שנוגה לו מתחרד ואומר אוי לי שאעבור זמן מנחה. והולך לבית אחד ומתפלל מנחה ואינו יודע מה שמדבר, ואפילו הכי מזדעזעים שרפים ואופנים מזה.

הוכח תוכיח את עמיתך, שכאשר תוכיח את חברך תדע שהוא עמיתך, עמך בתורה ובמצוות, וע"כ לא תשא עליו חטא, לומר אתה חוטא ואין לי שייכות עמך, רק אדרבה, תוכיחו בדרכי נועם וימצא אצלך חן אף בעת שאתה מוכיחו על מעשיו.

וכך היתה דרכו של משה רבינו ע"ה, גם כשהוכיח את ישראל הראה להם אותות חיבה ואהבה יתירה, וכינה

באמת התוכחה באה רק מחמת אהבה שיאהב את חבריו, ע"כ יחמול עליו להציל את נפשו מדינו של גיהנם, אבל אם ישנא אותו לא יוכיח לו, כי מה איכפת לו אם השונא שלו יענש מן השמים. ובספר נועם אלימלך פ' אמור כתב וזתוכ"ד, וע"ע בפ' תולדות. דרך הצדיק להוכיח עצמו תמיד בכל עת, ואומר בפני בני אדם תמיד הוא קלקול מעשיו, והוא פורט לפנייהם חטאים שעשו אותם שאר בני אדם, והצדיק תולה אותם חטאים בעצמו כאלו הוא עשאים, ועי"ז הוא מכניס בלבם יראה גדולה והם שבים מעוונותיהם.

ובספר גנזי ישראל שבת תשובה (עמ' לד) וזתוכ"ד, איתא בשם הבעש"ט זי"ע, דמי שמוכיח את חבריו צריך להזהר מאד שהוא בעצמו יחזור בתשובה ויפשפש במעשיו ויוכיח לעצמו תחילה, ואז אח"כ יהיו דבריו נשמעים כדברים היוצאים מן הלב ויכנסו ללב השומעים. אבל כשח"ו המוכיח בעצמו עדיין לא נשלם ואינו תמים עוד במעשיו, אזי לא לבד שאינו עושה שום פעולה להעם השומעים תוכחתו, אלא יוכל עוד ח"ו לעורר דינים על ישראל חיים, ודבריו לא יעשו פרי.

ובספר צרור החיים (דף י"ב) וזתוכ"ד, שמעתי מפי אבי זצ"ל, אשר בפני הבעש"ט פעם אחת דרש דרשן אחד ובעת הדרשה דיבר לא טוב על ישראל, ובא הרב הקדוש ר"ד מחסידי הבעש"ט ודחפו מעל הבימה, ובא הדרשן עליו בקובלנא

לו (שז). הי' רבן גמליאל יושב ודורש ור' יהושע עומד על רגליו, עד שריננו כל העם ואמרו לחוצפית התורגמן (שהי' עומד ומשמיע לניסם את הדרשה מפי רבן גמליאל - רש"י): עמוד (רש"י - שמוק), ועמד. אמרו עד כמה נצערי' וניזיל? בראש השנה אשתקד ציערי', בבכורות במעשה דר' צדוק ציערי', הכי נמי צערי', תא ונעברי' (נולדו ונעצרו מהנשיאות - רש"י), מאן נוקים לי', נוקמי' לר' יהושע, בעל מעשה הוא (ודגן זה הי' מנער את רבן גמליאל צימר), נוקמי' לר' עקיבא, דלמא עניש לי' (רבן גמליאל) דלית לי' זכות אבות, אלא נוקמי' לר' אלעזר בן עזרי', שהוא חכם והוא עשיר.

חזינן ג"כ כמה גדול כוחה של בושא, שכדי לא לצער ולבייש את רבן גמליאל היו צריכים לבחון ולבדוק בי"ג נפה את מי למנות לנשיא במקומו של רבן גמליאל, וכל זה משום כבודו של רבן גמליאל.

וכבר אמרתי לפרש הפסוק (דברים י"ג, כ"ג) רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הבשר. וצ"ב מדוע צריכים חיזוק כל כך על זה שלא לאכול הדם. ואמרתי דהכוונה על דמו של חבירו, דצריך ליזהר מאוד שלא לבזות את חבירו ח"ו דאזיל סומקא ואתי חיורא, וזהו רק חזק לבלתי אכול הדם, שלא יבזה את חבירו ולא ישפוך דמו ח"ו, ואף אם רואה שחבירו חטא ח"ו לא יאמר שנפשו מלוכלכת כבר ואין לו תיקון, רק אדרבה אעפ"י שחטא ישראל הוא, וזהו

מקדשינו, נוהגים בני ישראל ללמוד בפרק הניזקין (גיטין דף נ"ז ע"א) עובדא דקמצא ובר קמצא, ושם אנו רואים כמה צריך האדם ליזהר בכבוד חבירו שלא לביישו, דהלא אמר שם ר' אלעזר בא וראה כמה גדול כחה של בושא, שהרי סייע הקב"ה את בר קמצא והחריב את ביתו ושרף את היכלו. חזינן מזה שבית המקדש נחרב בגלל יחיד אשר בגלל הבושא שלו הפך ל"רודף" נגד ישראל למוסרם למלך רומי, ואפילו אדם פחות כזה, הבושא שלו מגיע עד לשמים, והיא זו שגרמה לבית המקדש להיחרב. ותסמר שערות ראש עד היכן הדברים מגיעין.

ובנמרא (נרכות דף כ"ז ע"ב) ת"ר מעשה בתלמיד אחד שבא לפני ר' יהושע, אמר לו תפילת ערבית רשות או חובה א"ל רשות, בא לפני רבן גמליאל אמר לו תפילת ערבית רשות או חובה אמר לו חובה, אמר לו והלא רבי יהושע אמר לי רשות אמר לו המתן עד שייכנסו בעלי תריסין לבית המדרש, כשנכנסו בעלי תריסין עמד השואל ושאל תפילת ערבית רשות או חובה אמר לו רבן גמליאל חובה, אמר להם רבן גמליאל לחכמים כלום יש אדם שחולק בדבר זה אמר לו ר' יהושע לאו, אמר לו והלא משמך אמרו לי רשות אמר לו יהושע עמוד על רגליך ויעידו בך, עמד ר' יהושע על רגליו ואמר אלמלא אני חי והוא מת יכול החי להכחיש את המת, עכשיו שאני חי והוא חי היאך יכול החי להכחיש את החי (רש"י - על כהני אני נרין להזות שאמרתי

מי ששופך דמים בעולם הזה מתגלגל במים^ז, וסימנך על הארץ תשפכנו כמים, ועונשו הוא שעומד בקילוח המים ושם המים נקלחים עליו תמיד והוא רוצה לקום ולעמוד והמים מפילים אותו בכל רגע ואין לו מנוחה כלל ותמיד הוא מתגלגל סביב במקום קילוח המים ההם, עיי"ש בדברי קדשו.

וזהו יש לומר לפי דרכינו, לא תאכלנו, פי' שלא תבזה את חברך, דאם

סיום הכתוב ולא תאכל הנפש עם הבשר, שלא תאכל את נפשו לומר שנפשו מזוהמת כבר ואין לו תיקון, רק אדרבה, נפשו בטוב תלין, ואלא שנכשל בשעת מעשה בחטא אבל נפשו טהורה היא ואין בה סיג ופגם ח"ו.

וזהו שאמר בפסוק שלאחריו, (שם שם כ"ה) לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים, דהנה איתא בכתבי הארז"ל (שער הגנולים הקדמה כ"צ) וז"ל:

(ד. ובזוהר תרומה דף קע"ד כתב, כל נשמתין אתו מהאי גופא קדישא, והוא על דרך שאמז"ל בגמרא, עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, ופירש"י חדר ששמו גוף. (הגהות מהרצ"א להגאון הקדוש מדינוב זצוק"ל).

ובספר לב שמח (בראשית) פי' אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, שיש חלילה נדחים בגופים בבהמות ובעופות ובשרצים ורמשים, וע"י ישראל נתעלו. וכשיכלו הנשמות שבאותן גופים, אז יבא בן דוד. וזו הבטחה, וירדו בדגת הים ובעוף וכו'. ובכל הארץ היינו אותן הנדחים בארץ בעפר ואשפה, ובכל הרמש היינו בשרצים ורמשים, תהיו מושלים להעלות הכל. ופי' ג"כ ומוראכם וחתכם יהי' על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים בכל אשר תרמוש האדמה, היינו מה שנידח במה שתרמוש הארץ אפילו בשרצים. ובכל דגי הים, שיש מהם דגים טמאים שאין בקל להתעלות, ג"כ בידיכם ניתנו להעלות הכל. כירק עשב, מה שהי' בכח אדם להעלות כמה מדרגות מצומח למדבר, נתתי לכם את כל, להעלות ולברר. מעין שפי' בהסידור על ונתתי עשב בשדך לבהמתך, יתעלה מצומח לחי, והדר ואכלת ושבעת, החי יתעלה למדבר. וזה כל שתה תחת רגליו, יש שמוגלגלים בדגים ובעופות, ופעמים חלילה בעופות טמאים, כמבואר כמה מעשיות בזמן הארז"ל, וע"י הצדיקים נתקנים, אפילו עובר ארחות ימים, אותן נשמות שמשליכין אותן בכף הקלע בימים ובנהרות, גם כן "שתה תחת

רגליו", להיות תקינין ובריינין. ובספר דברי שאול (שיר השירים) כתב בשם המגיד מישירים, דג' פעמים האדם מתגלגל ולא יותר, ואסמכי' אקרא דעל שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו. ועי' מהרש"א בח"א (שבת קנ"ב) דאסמכי' אקרא הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש, ע"ש. והטעם בזה, דהנה בעל עקידה (פרשת צו) מדמה חטאי אדם לכלי מתכות וכלי חרס, שיש אשר לא יתרחץ כמו כלי חרס, והנה גם כלי חרס קיי"ל דבשלש פעמים יצא הגיעול ממנו בדברנו (ועי' עיטור ביו"ד סימן קכ"א ובחק יעקב ריש סימן תנ"א בשם הרוקח). ואם כן בשלש פעמים יוכל להתנקות, ולכן הגלגול אינו רק עד שלש פעמים.

ובספר רבינו בחיי (ברכה) כתב וז"ל, יחי ראובן ואל ימות, הזכיר יחי על חיי העוה"ב. ואל ימות, שלא ישוב משם עוד בגוף למות מיתה שני'. וזה שתרגם אונקלוס ע"ה ומותא תניינא לא ימות. וגילה לנו בזה כי נשמות מתגלגלות לשוב בגוף, אחר שקבלו שכרם ועונשם בגן עדן או בגיהנם. וזה ידוע ומקובל, כי כשם ששמיטות העולם חוזרות ומתגלגלות, כן הנשמה אחר שקיבלה שכרה בג"ע או עונשה בגיהנם הנה היא חוזרת אחר זמן בגוף לקבל הראוי לה במדה כנגד מדה. והגלגול הזה נקרא אצל רז"ל תחיית המתים. ותמצא בירושלמי, אם יכופר העוון הזה לכם עד תמותון (ישעי' כ"ב), זו מיתה שני', וכן תרגום יהונתן, אם ישתבק חובא הדין לכוון עד תמותון מותא תניינא.

עצם היותו בעל עבירה ח"ו. וכל זה צריך להיות אף אחרי שהוכיח כן את האדם, וזהו מוכיח אדם אחרי, פי' אף אם עומד כבר אחר התוכחה שהוכיח את חברו, מ"מ חן ימצא, שימצא את חברו חן בעיניו.

ל ט

והנה ראיתי בספר מתוק מדבש (לידינו להנחל"ם הרה"ח ר' דוד דונו גוטער ז"ל, שהשנוע חל ג"כ יום השלטים לפטירתו, תננ"ה) שכתב על פסוק אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל, לבאר הענין מדוע דוקא כעת דיבר משה אל כל ישראל, דכתיב אלה דבכל מקום שנאמר אלה בלא וא"ו פוסל את הראשונים, משום שדינים והלכות אין כל תלמיד ראוי וזוכה לקבל מפי רבו שלא כל אחד עומד על דעת רבו, אבל כשבאו לעבר הירדן והרגישו באוירת והארת ארץ ישראל נפתחו מעיינות החכמה, כמו שאמרו חכמז"ל (ספרי פרש"עקט) אין תורה כתורת ארץ ישראל, וממילא יכול לומר כל התורה עם כל הדינים והלכות לכל ישראל, ואפשר דזה ההמשך בעבר הירדן הואיל משה באר את כל התורה לאמור התחיל מכח הרגשת באוירת ארץ ישראל, ואפשר דזה הטעם שהיה משה רבינו רוצה כל כך ליכנס ממש לארץ ישראל, דשם היה מבאר להם את התורה ביותר והיה התיקון שלם. ואפשר דזה הכוונה ואתחנן בעת ההוא מאי הלשון דוקא בעת ההוא משום כשנכבשה ארץ סיחון ועוג ועבר הירדן והתחיל לבאר התורה אז נשתוקק ביותר ליכנס, כמו שאמר

תביישנו ח"ו, על הארץ תשפכנו כמים, כמו שכתב האריז"ל דענשו שמתגלגל במים ח"ו וכנ"ל.

ל ו

ובזה יש לפרש מאמר המשנה (אנוס פי"ג) אף הוא ראה גלגולת אחת שצפה על פני המים אמר לו על דאטפת אטפוך, פי' שראה נשמה אחת שהיתה בגלגול (כן מובא בספריס) שצפה על פני המים, פי' שבייש את חברו בחיים חיותו ועי"ז שפך את דמו כמים, ועל זה אמר לו על דאטפת אטפוך, פי' על שביישת את חבריך ע"כ נתגלגלת במים, כדברי האריז"ל.

ל ז

וע"כ כשבא משה רבינו ע"ה להוכיח את ישראל, ולא רצה לביישם רק לומר להם דברי תוכחה בדרכי נועם ובדרכי שלום, הזכיר הכתוב שהיה כאן מול סוף, פי' דהתנהגות משה רבינו ע"ה בתוכחתו לישראל היתה מול (פי' נגד) המים, שראה נגד עיניו דאם מבייש את חברו מתגלגל ח"ו במים, וע"כ הוכיח את ישראל בדרכי נועם, שלא לביישם, ולכן הזכיר עוונותיהם רק ברמז.

ל ח

ועל זה שפיר הביא המדרש כאן אלה הדברים וגו' זש"ה מוכיח אדם אחרי חן ימצא, פי' דאף אחר שמוכיח את חברו, חן ימצא, צריך שיהא לחבירו חן בעיניו, שלא יוכיחו אלא על מעשיו, כדי שישב מחטאו, אבל לא

מזה למדת הענוה ולאהוב את כל ישראל כנפשו.

והנה האחדות והענוה אחת הם, דמי שאינו מתגאה על חבירו ממילא הוא באחדות עמו ואוהב את חבירו כמו שאוהב את עצמו, וע"כ כתב משה רבינו ע"ה ענין האחדות כאן קודם כניסתן של ישראל לארץ ישראל, לרמז להם דשם בארץ ישראל אשר אורא דארץ ישראל מחכים, יבואו ג"כ לאחדות אחד עם חבירו, ואז ימחול להם הקב"ה את עוונותיהם. וזהו הענין שדוקא כאן, טרם כניסתן לארץ ישראל, רמז להם משה מדת האחדות ע"י שאמר את הדברים האלה אל כל ישראל, ודו"ק.

❧ מב ❧

ויש להוסיף עוד על זה, דהנה כבר כתבנו דאורא דארץ ישראל מחכים, ואפשר לומר דחכמה זו מרמזת ג"כ לאחדות בין אדם לחבירו, דהלא אמרו חז"ל (אבות פ"ק ד' משנה א') איזהו חכם הלומד מכל אדם, ונמצא דבארץ ישראל אשר אורא דילה מחכים, הכוונה בזה דשם יהי' מוכן ביותר ללמוד מכל אדם, וזהו יגביר אצלו מדת האחוה והשלום עם חבירו, דכיון שילמוד ממנו ממילא יבא לאהוב אותו כנפשו.

❧ מג ❧

ויש לומר דלכן כינס משה דוקא כעת את כל ישראל, בחשבו ברוב

אתה החילות להראות את עבדך, דמכח הרגשת אורת ארץ ישראל יכולין להשיג כל ישראל את חכמת התורה, לכך רצה לסיים ביאור התורה בשלימות ועי"ז יהא התיקון השלם ויהא הגאולה השלימה, עכ"ל ספר מתוק מדבש.

❧ נו ❧

ונראה לבאר הענין מדוע השתוקק משה כעת ליכנס לארץ ישראל, דהנה ביארנו לעיל באריכות דמשה רבינו ע"ה רמז כאן לישראל גודל מעלת האחדות, דעל ידי שישאל הם באחדות הקב"ה מוחל עוונותיהם.

והנה ארץ ישראל מסוגלת ג"כ לעורר את ישראל שיהיו באחדות, דהנה מובא בשם הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעבסק זי"ע שכתב במכתב מארץ ישראל, על פסוק (מגדני י"ד ז') טובה הארץ מאוד מאוד, דתיבות מאוד מאוד רומזים לענוה, ע"ד המשנה מאוד מאוד הוי שפל רוח, ומסוגלת ארץ ישראל להשפיע ענוה על בני אדם שלא יתגאו אחד על חבירו. וזהו טובה הארץ מאוד מאוד, עכתדה"ק.

❧ נז ❧

ויש לבאר יותר, דהנה אמרו חז"ל אורא דארץ ישראל מחכים, והחכמה באה לאדם ע"י הענוה, דכתיב והחכמה מאין תמצא, ואמרו חז"ל (פסמיס ס"ו ע"ג) כל המתיהר חכמתו מסתלקת ממנו, וע"כ היות ואורא דארץ ישראל מחכים, ממילא בא האדם

מעוררים אליו ית' בחינת ראי' (-חזון),
שעיניו יחזו בשפלותינו ולנשאינו כימי
עולם, אמן סלה", עכת"ד.

☞ מה ☞

ולפי זה מובן שפיר השייכות של שבת
חזון לפרשת דברים, דגם בפרשת
דברים רואים אנו חשיבות הענוה
והאחדות בין ישראל אחד לחבירו, וזהו
השייכות לשבת חזון, דמרמז ג"כ על
זה שכל אחד מישראל יחזיק את עצמו
שהוא עני בדעת וחבירו חשוב יותר
ממנו, ועי"ז יבואו לאחדות וזהו יקרב
את גאולתם מן הגלות, אשר על חורבן
הבית מקוננים בימים אלו, ודו"ק.

☞ מז ☞

וכבר אמרתי לפרש הכתוב (מהל"ס ק,
ג'ג) מזמור לתודה הריעו לה'
כל הארץ, עבדו את ה' בשמחה וגו' דעו
כי ה' הוא אלקים הוא עשנו ולו אנחנו
עמו וצאן מרעיתו, וצ"ב השייכות בין
מה שאמר תחילה, הריעו לה' כל הארץ,
למה שסיים אח"כ דעו כי ה' הוא
אלקים הוא עשנו ולו אנחנו.

גם צ"ב מה שכפל הכתוב את לשונו
לומר הוא עשנו ולו אנחנו, הלא
כבר אמר מקודם דעו כי ה' הוא אלקים,
וא"כ מובן מאליו דהוא עשנו.

☞ מז ☞

ואפשר לומר דהנה מובא בספר רזין
דאורייתא בשם מרן הבעל
שם טוב הקדוש זי"ע על מה דמבואר

ענותנותו דכעת יהיו מוכנים לשמוע
כבר את כל דבריו אף אם עד עתה לא
שמעו בקולו, דכיון שיש עליהם כבר
השפעת קדושת הארץ שעומדים ליכנס
בה, בודאי יש להם כבר החכמה שהוא
הלימוד מכל אדם, וכמו כן יהיו מוכנים
לשמוע את דברי המוסר שישמיע להם.

☞ מד ☞

ובזה יש לפרש שייכות פרשה זו לשבת
חזון, שחל בכל שנה בפרשת
דברים, דהנה בספר דברי אלימלך
להרה"ק ר' אלימלך מגראדזיסק זצ"ל
כתב, דשבת חזון נקרא על שם עין ה'
הפקוחה עלינו בימים אלו.

וכתב שם בזה הלשון: "טעם למה
נקרא שבת חזון, יש לומר על
פי מה שבארנו הכתוב (מהל"ס לג, יט):
"עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו",
היינו כי יראיו המיחלים אך לחסדו,
חסד חנם כי אין מחזיקים טובה
לעצמם, והמה בבחינת עני - דלית לי'
מגרמי' כלום, הם עושים מעני צירוף
עין להשי"ת כביכול, כי רם ה' ושפל
יראה להשגיח בעינא פקיחא עליהם".

והנה בימים האלה ודאי כל איש
ישראלי לבו נשבר ונדכה,
אשר זה כמה שנים אשר הבית נחרב
בעוונתנו ועדיין לא נושענו, וכל אדם
הוא בבחינת עני, ועל ידי זה נעשה
בחינת עין להקב"ה, להשגיח עלינו
בעינא פקיחא וחמלה. והנה הקב"ה
נקרא שבת כי שבת שמא דקוב"ה
כנודע, לכן נקרא שבת חזון שאנו

🌿 **מה** 🌿

ונראה להוסיף לדברי קדשו, לפי מה שכתבנו לעיל דהעונה והאחדות אחת הם, אפשר לומר דהנה הריעו מלשון שבירה כדברי הבעל שם טוב, אך י"ל הריעו ג"כ מלשון ריעות, אהבה ואחווה ושלום וריעות, ובאמת אחד הם, דמי שלבו נשבר בקרבו אינו מתגאה על חבריו וע"כ הוא באחדות עם כל אחד מישראל.

וזהו הריעו לה' כל הארץ, שיהיו לבותיהם נשברים בבחינת הריעו, ואז ממילא יהיו ג"כ באחדות גמור כאיש אחד בלב אחד, בבחינת הריעו, דשניהם אחד הם. וע"י שהם בעונה לבבם נשבר בקרבם וצועקים את השי"ת שיעזור להם, ואז באמת יוכלו לעבדו יתברך בשמחה, וכמו שאמר בפסוק שלאחריו, עבדו את ה' בשמחה. בואו לפניו ברננה.

🌿 **מה** 🌿

ואפשר לומר דזהו הרמז בראשי תיבות הלכה, דהנה אמרו חז"ל במדרש ילקוט הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב. ולפי זה י"ל דכדי לבטל הלכה זו של עשו שונא ליעקב, שלא יוכלו שונאי ישראל להרע להם ח"ו, צריכים ישראל לקיים הלכה זו של הריעו לה' כ"ל הארץ, לאהוב את כל אחד מישראל כנפשו, דע"י שיש שלום ואחווה בין ישראל אחד לחבירו, לא יוכלו אומות העולם להרע להם, דהלכה זו מבטלת הלכה זו, ודו"ק.

בכתבי האר"י הק' ז"ע דתיבות ה'ריעו לה' כ"ל הארץ הוא ר"ת הלכ"ה. וביאר הבעש"ט ז"ל דאינם מובנים לכאורה דברי האריז"ל על מה זה ולמה השמיענו כי הריעו לה' כל הארץ הוא ר"ת הלכ"ה.

ואמר הבעש"ט הסבר על זה בטוב טעם ודעת, כי נודע דכל ענין מחלוקתם של התנאים והאמוראים היה הכל לשם שמים, ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, רק זה הבין שכן הוא דרך עבודת השם יתברך והשני הבין כי הדרך הוא כך, משל למה הדבר דומה, לבוני פלטרין למלך, שבאו והתקבצו הבונים לצייר את הפלטרין, וזה אומר ככה יש לצייר את תואר הבנין וזה אומר ככה, וכל אחד ואחד מכוון לאהבתו את המלך, לעשות בנין היותר מפואר למלכו, כן הם תלמידי חכמים הנקראים בנין (נרמז דף ס"ד ע"ב), ואל תקרי בנין אלא בונין, שהם בונים עולמות בתורתם בשביל כבודו יתברך שמו, וכל אחד משער כפי אמת הבנין שבידו, ולזה אמרו חז"ל (מגילה דף כ"ט ע"ב) אל תקרי הליכות אלא הלכות, ואז אם יעשה כן כל הליכתו הוא הלכה לה', ולא למען כבודו ח"ו, ומתי יכול להיות זה, אם האדם אינו לומד בגאווה והרמת ראש ח"ו, רק בשבירת הלב, ולזה אמר הריעו בלשון שבירה, על דרך (מהל"ב, ט') תרועם בשבט ברזל, לשון שבירה, היינו שישבר בשביל השם יתברך וכבוד שמו את כל הארציות, היינו הגאווה ותאוות הכבוד וכו' עכ"ל"ק (נפסר רזין דלוריימא) עיי"ש.

חשיבות רק ללומדי תורה והוגים בה, אמנם לא היו מכבדים את אנשים הפשוטים, ובא הבעש"ט הק' זי"ע והתחיל לקרב מאוד אנשים פשוטים, והראה את גודל חשיבות אנשים הללו, ובפרט העניים ונשברי לב.

וכבר אמרתי דיתכן שבגלל זה קירב הבעל שם טוב הק' זי"ע ביותר את אנשים הפשוטים, וידוע שכמה מגדולי דורו המתנגדים צווחו ככרוכיא על זה, דבדורות הקודמים ידעו שיש

לא לעמוד מרחוק. פעם באחד משבתות הקיץ אירע מאורע אשר הבהיל והרעיד את כל תלמידי כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע והחבריא קדישא.

על ש"ק ההוא באו הרבה אורחים ובהם אנשים פשוטים בעלי מוכסו, עובדי אדמה, בעלי מלאכה, סנדלרים, חייטים, נוטעי כרמים וגנות, מגדלי בהמות ועופות, וכדומה.

בשבת קודש הוא בסעודת הלילה הראה כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע התקרבות גדולה לאורחים האנשים הפשוטים, לאחד נתן בכוסו מעט מיין הנשאר בכוסו מקידוש, להשני נתן הכוס המיוחד שלו אשר יקדש, לאחדים נתן פרוסת לחם מאותן הלחמים אשר בירך עליהם ברכת המוציא, ולאחדים נתן דגים ובשר מאת המונח בקערות ועוד קירובים שונים שהפליא את כבוד קדושת החבריא קדישא למאד.

האורחים בידעם כי לסעודה השני' אין להם רשות לכנוס לכ"ק מורם ורובם מורנו הבעש"ט נ"ע להיותה הסעודה המיוחדת בשביל החבריא קדישא, הנה אחרי אכלם סעודת ש"ק התקבצו בבית הכנסת של כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע, ולהיותם אנשים פשוטים ביותר, שלא ידעו מאומה רק אמירת עברי חומש ותהלים, התחילו כל אחד ואחד לאמר תהלים.

המאורע הלזה הי' בשנות תקי"ג-תקט"ו, בעת אשר בין תלמידי כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע כבר היו הגאונים המפורסמים כמו הרב המגיד ממעזריטש והרב הגאון מפולנאה ועוד.

כשישב כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע לסעודה שני', סידר את כ"ק התלמידים החבריא קדישא איש איש על מקומו בסדר מסודר כרגיל אצל כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע, אשר הכל הי' בסדר מעולה,

ה. ושמעתי מידידי הגה"צ כ"ק אדמו"ר רבי יעקב מספינקא מבא"פ שאמר בשם זקיניו הרה"ק בעל אמרי יוסף וצ"ל, שהיה שולח להתפלל לפני העמוד אנשים פשוטים שאינם יודעים הרבה, ואמר כל פעם ווי נעמט מען אזעלכע פשוט'ע אידן, ואמר שהוא מתקנא בהם, ואמר שבעשטה"ק היה אוהב מאוד את האנשים הפשוטים.

ובספר קובץ מכתבים מובא וז"ל: וברור הדבר אשר האנשים הפשוטים המצטיינים באמונתם הטהורה בתמימות אמירתם מזמורי תהלים, בהשתתפותם לשמוע שיעורי הלימודים, בהשתתפותם בויעידת רעים ומקיימים מצות אהבת ישראל בחיבה ובחזרה הן המה השעשועים דגן עדן, והן המה אשר בהם האדמוריים יתפארו.

וכתב שם עוד וז"ל: "כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע הי' מקרב את האנשים פשוטים היראי אלקים ומחבבם ביותר, ושיטתו זאת היתה ידועה ומפורסמת לכל, וזאת היתה סיבה גדולה שהתרחבו מקושרי כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע בתוככי ההמון בזמן קצר, כידוע כמה סיפורים בזה.

אמנם גדולי התלמידים הצדיקים הגאונים לא הי' דעתם הקדושה יכולה לקבל זאת, ואף כי פעמים רבות שלחם כ"ק מורם ורובם מורנו הבעש"ט, להתלמד עניינים שונים במדת התמימות, בטחון, אמונה פשוטה, אמונת חכמים, אמונת צדיקים, אהבת ישראל והדומה, מאנשים פשוטים, בכל זה לא יכלו לקבל ההנהגה זו בכלל, ובפרט אשר גם הן יעשו כן.

כנהוג אצל כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע, היו האורחים הבאים סועדים אצל כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע רק שתי סעודות מהשלש סעודות דש"ק, כי סעודה אחת מיוחדת רק בשביל התלמידים חבריא קדישא ואז לא הי' הרשות לאורחים לבוא, גם

כמו שישבו מעט זמן התחיל כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע לאמר תורה והחבריא קדישא מתענגים בנועם אלקי.

הסדר ה' שהיו מזמרים בשיר וניגונים שונים, וכראות החבריא קדישא אשר כ"ק מורם ורבים הבעש"ט נ"ע רוחו טובה עליו, הנה גדל שמחתם ועליצות נפשם הקדושה, בחדוה ובטוב לבב על כל הטוב והחסד אשר עשה הוי' אלקינו עמהם, וזכו להיות מתלמידי קדושה ה' מורנו הבעש"ט נ"ע.

ואחדים מהחבריא קדישא הרהרו אשר עתה הוא טוב מאד, אבל לא כן הוא כאשר מתקבצים האנשים הפשוטים, הבלתי מבינים כלל מה שכ"ק מורם ורבים מורנו הבעש"ט נ"ע אומר, והרהרו מדוע כ"ק מורם ורבים מורנו הבעש"ט נ"ע מקרב את האנשים בקירובים נעלים ונשגבים כאלו, לתת מיינו בהכוסות שלהם, ומה גם לתת את כוסו המיוחד לאחד מהאנשים הפשוטים.

עודם טרודים במחשבותיהם אלו, ראו אשר פני כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע נעשו רציניות, והתדבק בדיקות גדולה, ומתוך הדביקות התחיל להגיד: שלום שלום לרחוק ולקרוב, ואמרז"ל מקום שבעלי תשובה עומדים שם, צדיקים גמורים אינו עומדין שם, ודקדק הנוסחא צדיקים גמורים, וביאר כי ישנם ב' דרכים בעבודת השי"ת עבודת הצדיקים ועבודת הבעלי תשובה, ועבודתם של האנשים הפשוטים הוא בדרגא דבעלי תשובה, להיותם בהכנעה ושפלות בעצמם כעין חרטה על העבר וקבלה טובה על להבא.

כשגמר כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע את התורה התחילו לזמר שירים וניגונים שונים, והתלמידים מהחבריא קדישא אשר הרהרו תחלה אודות הקירוב הגדול שהראה כ"ק מורם ורבים מורנו הבעש"ט נ"ע להאורחים האנשים הפשוטים, שהוא במעלה נפלאה כעין מעלת עבודתם של בעלי תשובה על מעלת עבודתם גמורים.

כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע ה' בדביקות עצומה, וכאשר גמרו לנגן פתח את עיניו הקדושים, והסתכל בפני קדש כ"ק התלמידים החבריא קדישא בהסתכלות מרובה, ואמר כי כל אחד ואחד מהחבריא קדישא יתן יד ימינו על כתפו של חברו היושב אצלו, באופן אשר כל החבריא קדישא היושבים סביב השלחן, יהיו משולבים אלו עם אלו

לפתע פתאום שמעו כל התלמידים שיר וזמרה נעימה ועריבה בלולה עם קול תחנונים המחריד את הנפש, זה מזמר ואומר, אוי, רבונו של עולם, אמרת ה' אמרות טהורות כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים, וזה מזמר ואומר, אוי, רבש"ע, בחנני ה' ונסני, צרפה כליתי ולבי, זה ישיר ואומר, טאטע הארציקער חנני אלקים חנני כי בך חסי' נפשי ובצל כנפיך אחסה עד יעבור הוות, זה ישיר ואומר, אוי געוואלד זיסער פאטער אין הימל, יקום אלקים יפוצו אויביו וינוסו משנאיו מפניו, זה יצעק בקול מר ואומר, טייערער טאטע, גם צפור מצאה בית ודרור קן לה אשר שתה אפרוחי' את מזבחותיך ה' צבאות מלכי ואלקי, וזה יצעק בקול תחנונים ואומר, ליבער פאטער דערבראעמדיקער טאטע, שובנו אלקי ישענו והפר כעסך מעמנו.

החבריא קדישא השומעים קול השיר והזמרה של אמירת תהלים זוחלים ורועדים, ואם כי עיניהם הקדושים עצומות, הנה דמעותיהם נגררות מעצמם, ולבם שבורה ורצוצה מקול תחנוני בעלי השיר והזמרה וכל אחד מהחבריא קדישא מתברך בלבבו כי יעזרהו השי"ת שיזכה לעבוד את ה' בכעין זה.

כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע הסיר את ידי קדשו מעל כתפי שנים התלמידים אשר ישבו מימינו ומשמאלו ואטם אזניהם מלשמוע עוד בקול השיר והזמרה באמירת מזמורי תהלים בכתחלה, ויצו להם כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע אשר יפתחו עיניהם הקדושים ואשר ינגנו כפי אשר אמר להם איזה ניגונים לנגן. בעת ההיא ששמעתי את השיר והזמרה דאמירת מזמורי תהלים - מספר כ"ק מורנו הרב המגיד לכ"ק רבנו הזקן - ה' לי כעין שפרכת הנפש וגעגועים גדולים באהבה בתענוגים אשר כמוהו לא זכיתי עדיין עד אז והפאנטאפעל שלי היו רטובים מזיעה ודמעות של תשובה פנימית

בספר אמרי פנחס להרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע, שהבעל שם טוב הקדוש זי"ע צוה לכל חסידיו לתקן העולם. ושאל אותו הרבי מבאר, הלא יצא שכרו בהפסדו, שבשעה שהוא עוסק בתיקון נפשות יכול הוא בעצמו להכשל בכמה וכמה מכשולים, כידוע שהשטן מקטרג בדרך, וכשרוחץ את חבריו מתלכלך בעצמו. על זה ענה לו

ובקונטרס דברי תורה על הגדה של פסח פירשתי מה שאומרים בליל הסדר קדש ורוחץ, פי' קדש, אם האדם רוצה להתקדש לפני הקב"ה, העצה היחידה היא, "ורוחץ", שירחוץ אנשים אחרים, כמו שאמר הרה"ק רבי נחמן מבאר זצ"ל, וכמובא

רבן יושבים ולומדים חומש, ומשה רבינו יושב בראש השולחן.

כל התינוקות אשר בהיכל ההוא למדו פרשת לך, ואחד התינוקות אמר בקול רם הכתוב ויפול אברהם על פניו ויצחק, ויאמר בלבו הלבן מאה שנים יולד ואם שרה הבת תשעים שנה תלד, ומשה רבינו מסביר להם להילדים כי כל הפירושים (ראה בראשית רבה פמ"ז, ד.) אמת הם, ואין מקרא יוצא מידי פשוטו, ואם תאמרו איך אפשר הדבר אשר אברהם יהי' מסתפק במאמר השם, תדעו אשר זהו מצד הגוף ואשר גם גוף קדוש בשר הוא.

אז - מספר כ"ק רבינו הזקן לכ"ק אאזמו"ר אדמו"ר הרה"ק צמח צדק - כשמוע כ"ק מורי ורבי אשר מצד הגוף יכולים להיות כמה מחשבות והרהורים הבאים בדרך ממילא ומאליו, הנה זה הרגיע את רוחו של כ"ק מורי ורבי נ"ע.

למותר להגיד כי מאז ועד עתה הנה נשתנו הדברים, ואם כי בחסדי א-ל עליון בדורותיהם של הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' צוקללה"ה נבג"מ זי"ע הוסללה המסילה והתרחבה ת"ל הדרך סלולה דתורת החסידות ודרכי החסידים, אבל בזמננו זה הלא נתמעטו המוחות ונתקטנו ונתכווצו הלבבות הן בהשכלה הבנה והעמקה והן בהתעסקות בעבודה שבלב ובתיקוני המדות.

אמנם האמונה הטהורה והתמימות החביבה, הנה בחסדי א-ל עליון ובזכות הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים צוקללה"ה נבג"מ זי"ע, הנה כמאז כן עתה כוחו רק להחיות בחיות פנימי בתורה, קיום המצות וקנין המדות טובות.

מעומקא דלבא.

כשפסק כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע לנגן כרגע נשתתקו כל החבריא קדישא וכ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע הי' בדביקות גדולה משך זמן, ואחרי כן פתח עיני קדשו ויאמר: השיר והזמרה אשר שמעתם הוא השיר והזמרה של אנשים פשוטים האומרים תהלים בתמימות מקרב לב עמוק באמונה פשוטה. ואתם תלמידי קדושי עליון הביטו וראו, ומה אנחנו שאין אנו אלא רק שפת אמת (ראה תניא פי"ג, לקו"ת ר"פ בהר, שיחת שמח"ת תר"ץ מהד"ת אות ד) כי הגוף אינו אמת, ורק הנשמה היא אמת, וגם היא אינה רק חלק מן העצם שלכן נקראת שפת אמת, בכל זה הנה גם אנחנו מכירים את האמת, מרגישים את האמת ומתרגשים מן האמת בהתפעלות עצומה, כל שכן וק"ו השם יתברך ויתעלה שהוא אמת לאמיתו, מכיר את האמת דאמירת תהלים של אנשים פשוטים.

כ"ק רבנו הזקן מספר להוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר הרה"ק צמח צדק, אשר כ"ק מורו ורבו מורנו הרב המגיד אמר לו, אשר זמן רב הי' בצער גדול על אשר הרהר אז אחרי רבו, ועשה כמה תיקונים לתקן דבר זה ולא יכול להרגיע את עצמו מדוע הרהר אחרי רבו.

באחד הלילות ראה מחזה נעלה ונשגב, - מה המחזה לא סיפר אז כ"ק רבנו הזקן לכ"ק אאזמו"ר אדמו"ר הרה"ק צמח צדק, כי אם בשבוע שקודם הסתלקותו סיפר לו, - בהלכי חזרה - מספר כ"ק מורנו הרב המגיד לכ"ק רבינו הזקן - בהיכלות דגן עדן עברתי דרך היכל אחד אשר תינוקות של בית

הבעש"ט זי"ע: משל למטאטא שמנקים בו הבית, בשעה שמנקה הוא מתלכלך, מה עושים? מנקים המטאטא וממשיכים לנקות הבית. כך האדם המטהר אנשים אחרים, אמנם מתלכלך באמת קצת, אבל נותנים לו כוח מן השמים שיוכל להתגבר, להטהר ולהתקדש בחזרה עוד יותר מקודם, ע"כ.

וכאמור היתה זו דרכו של הבעש"ט הקדוש זי"ע, בהכירו חשיבות כל אחד מישראל, אף אדם פשוט ביותר, והי' מלמד את תלמידיו שאף עובדא אחת או תפילה אחת של לב נשבר שבישראל אינה חוזרת ריקם. **ובספה"ק** באר משה להרה"ק רבי משה אליקים בריעה מקאזניץ זי"ע (רמזי שמיני ענרת) הביא (וכן הציג נספר כמה שס טוז דף י"ז ע"ג) עובדא שהיה בימי הבעש"ט זי"ע, שפעם אחת נעצרו הגשמים, וגזרו תענית וזעקו בתפלה ובתחנונים הרבה ולא נענו, וראה הבעל שם טוב איש אחד מעמי הארץ ופשוטי עם שהיה אומר פרשת קריאת שמע, וכשהגיע לפסוק ועצר את השמים ולא יהיה מטר היה אומר בכוונה גדולה, ובכי וזעקה הרבה, ושאל אותו הבעל שם טוב אחר כך מה היה כוונתך באמרך הפסוק הזה, והשיב לו שהיה מכוון פירוש הפסוק ועצר את

השמים שהשם יתברך יעצור ויסחוט את השמים העליונים, על דרך עצירת הזיתים והענבים, ואז לא יהיה מטר כלל למעלה בשמים כי אם שירד למטה הכל לארץ, וכן (נפרשם ישג) ואסחט תרגומו ועצירת, ועל ידי תפילה וכוונה זאת נענו כל העם וירד להם הגשם לברכה, שהבורא יתברך שמו הוא הבוחן לבבות ויודע נסתרות, ורחמנא לבא בעי (סנהדרין דף ק"ו ע"ג), על כן ערבו עליו דברי האיש הזה, יען היו בגודל כוונת הלב, באמיתית ופנימיות כוונתו, וענהו בתפלתו, עכ"ל.

ויודע מ"ש בזוה"ק בראשית (דכ"ג ע"ג) וזל"ק: ואי צלותא לאו איהי שלימא כמה מלאכי חבלה רדפין אבתרה כד"א (איכה ב) כל רודפיה השיגוה וגו'. ובגין דא מצלין (פוליס ע"ח) והוא רחום יכפר עון דא סמאל דאיהו נחש. ולא ישחית דא משחית והרבה להשיב אפו דא אף ולא יעיר כל חמתו דא חמה בגין דלא ירדפון בתר צלותא וכמה מלאכי חבלה תליין מנייהו שבעה ממנן אינון ותליין מנייהו שבעין ובכל רקיעא ורקיעא אנון מקטרגין ותליין מנייהו עשרה אלף רבוא.

ואי צלותא סלקא שלימא בעטופא דמצוה ותפילין על רישא ודרועא אתמר בהו (דנזיס כ"ח) וראו כל עמי

שגרם להם לעשות תשובה על עוונותיהם, והם נעשו אח"כ צדיקים גמורים, והם מסייעים לצדיק זה שיוכל לעבוד את השי"ת כראוי, וכמו שביארנו לעיל מ"ש לכל צדיק וצדיק, דכל אחד מישראל נקרא צדיק, עיי"ש.

ו. וכבר פירשתי מה שמובא באבות דרבי נתן ובמדרש הנעלם על בא ליטרה מסייעין אותן, רבי נתן אומר נשמות הצדיקים מסייעין אותו עכ"ל (ועיין בשער המצוות פרשת ואתחנן). ולדרכינו יש לפרש, דנשמות הצדיקים הכוונה על נשמות בעלי תשובה

נפקא מינה באיזה מדריגה הוא, אף אם הוא איש פשוט ביותר, מ"מ אין יכולים להשטיין ולקטרג נגד התפילה של לב נשבר, דהלא כתיב לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה?.

וכן מצינו בזוה"ק בראשית שם עוד על פסוק תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו, וז"ל הזוה"ק בראשית שם"פ

רעב ועיף וצמא במדבר, משום שראה אותה חרבה ויבשה היה לוקח חלק בצער השכינה. פירוש, אע"פ שבחינת דוד עצמו, הוא מחזה ולמעלה, כי הוא מבני לאה וענין גלות אדום הוא על בחינת מלכות דמלכות שמחזה ולמטה השתתף בצערה והתפלל עליה אע"פ שאינה בחינתו עצמו.

לבתר דחמא דהדרין ישראל בתשובה בחדוה תקין עשר מיני תהלים, ובסוף כלהו, אמר תפלה לדוד וגו', אחר שראה את ישראל חוזרים בתשובה בשמחה, תיקן עשרה מיני תהלים ובסוף כולם אמר תפלה לדוד הטה ה' אזנך ענני כי עני ואביון אני. (ה"ג בתק"ח) חזא דכולהו צלותין דנגונא הוו מתעטפין קדם מלכא ולא הוו עאלין עד דייעול צלותא דעני, ראה שכל התפילות שהם בניגון היו מתאחרות להתקבל לפני המלך, ולא היו נכנסות אליו עד שנכנס תפלת העני. ובגין דא צלותא דעני אקדים לכלהו, ומשום זה הקדים תפלת העני לכל התפילות פירוש, כי אחר שישאל חזרו בתשובה, והעלו מ"ן ע"י תורה ומעש"ט והחזירו את זו"ן פב"פ, כי נשלמה בנין פרצופה של הנוקבא, הנה אז תיקן דוד עשרה מיני תהלים (כמ"ש בת"ז תק' י"ג) שהם כנגד עשר ספירות דנוקבא והנה מובא לעיל שג' בחינות הו בע"ס דפרצוף הנוקבא, שהן: לאה, רחל ושפחות. ובזמן שתא אלפי שני רק לאה ורחל, שהם ט"ס שלה, יכולות להתקון בשלימות, אבל בחינת השפחות שהיא מלכות שלה, לא תתקנה בכל השלימות רק בגמר התיקון. וע"כ נקראת המלכות הזאת בשם אחרית הימים ולפי זה נמצא שרק ט' מיני תהלים שהם כנגד לאה ורחל, תיקן בשלימות הראוי, אבל העשירית,

הארץ כי שם ידו"ד נקרא עליך ויראו ממך. שם י"י אוקמוה דאיהי תפלין דרישא ומאן דחזי שם ידו"ד על רישא בצלותא דאיהו (ידו"ד) אדנ"י מיד כלהון ברחין הה"ד (מהל"ס ז"א) יפול מצדך אלה (וגו'), עיי"ש.

וכבל מקום כל מלאכי חבלה אלו בטלים ע"י שבירת הלב אמיתית של איזה אדם מישראל, ואין

ז. ועיין מה שכתב הרה"ק רבי נחמן מברסלאוו זצ"ל בליקוטי עצות, ערך עינים, (ס"ק ח') זו"ל: "על ידי לימוד זכות שהאדם מלמד על הרשע, על ידי זה האדם ניצול מרע עין של הרשע", עכ"ל.

ובערך תלמוד תורה (ס"ק ס"ט) כתב זו"ל: "להזהר שלא ידבר על שום אחד מישראל, רק אדרבה ישתדל בכל כחו למצוא זכות וטוב בכל אחד מישראל, ואפילו אם נדמה ח"ו לרשע ישתדל למצוא בו נקודות טובות ששם אינו רשע", עכ"ל. ובערך תוכחה (ס"ק ט"ז) כתב זו"ל: "ועל ידי זה מעלה אותו באמת לכף זכות ויוכל להשיבו בתשובה על ידי זה", עכ"ל.

ובספ"ק פלא יועץ כתב (בערך כף זכות): "ונהי דלאדם רע אפילו עושה טוב יש לדורשו לכף חובה שעושה להראות טלפיים, מיהו זה בלב ובמחשבה, אבל לא לדבר באדם רע כי אין סניגור וכו' ועוד שלא יעורר קטרוג על עצמו ח"ו" עכ"ל.

חזינו מדברי הפלא יועץ דאף במי שהוא בעצם אדם רע בטבעו, שידועים כבר בבירור שהוא אדם רע, מ"מ אסור לדבר עליו לשון הרע, ואף אם קשה ללמד עליו זכות, יעשה כן רק במחשבה ולא ביבור, והדברים מבהילים.

ח. דוד המלך ע"ה ראה את הגלות חרבה ויבשה היה לוקח חלק בצער השכינה - אחר שראה שישאל חוזרין בתשובה תיקן עשרה מיני תהלים - מגלה סודות נוראות בפרקי תהלים, תפלה לעני כי יעטוף, ותפלה לדוד הטה ה' אזנך ענני.

ודוד בגין גלותא אמר, רעב ועיף וצמא במדבר, בגין דחמא שכינתא חרבה יבשה הוה נטיל צערא בגינהא: ועל הגלות הזה, אמר דוד על השכינה,

שהקב"ה צריך לכל החיילות, והיינו שהוא אוהב את הצדיקים וגם את אנשים הפשוטים, וכמובא בשם החוזה מלובלין זי"ע שאמר הלוואי זאל דער גרעסטער צדיק האלטן ביי דעם וואס א פשוטער איד זאגט, ואכמ"ל בזה.

נב

ובעת נבוא לתרץ קושיא ה', על פסוק ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש וגו', דצ"ב מדוע האריך הכתוב לספר בדיוק באיזה זמן הוכיח משה את כל ישראל, ושזה הי' ביום א' לחודש שבט.

ואפשר לומר דבא משה רבינו ע"ה ליתן טעם על מה שדיבר דייקא אל כל ישראל, כנ"ל להורות להם חשיבות מדת האחדות, וזהו שרצה לרמז להם דאף אם חטאו מ"מ יוכלו לתקן מעשיהם ע"י האחדות,

שהם בניגון, דהיינו הטי' מיני תהלים, שהם כנגד ב' בחינות הראשונות דנוקבא, לאה ורחל, אשר ראיות לקבל כל תיקוניהם גם בשתא אלפי שני, ועכ"ז הו מתאחרות מליכנס לפני המלך, ולא יכנסו לקבל תיקונם עד שבחינה ג' האחרונה, שהוא מלכות שלה הנקראת תפלה לעני תכנס מתחלה, לקבל את תחילת התיקון שלה הנ"ל בסוד עטופא דמצוה, וז"ש, הה"ד תפלה לעני כי יעטוף דעטף כל צלותין קדמאי עד דעאל צלותא דעני, וז"ש תפלה לעני כי יעטוף, שפירושו, שהעני מעטף ומאחר כל התפילות הקודמות עד שנכנס תפלתו תפלת העני יעטוף, פירושו יאיר מלשון העטופים ללבן ובגין דא צלותא דעני אקדים לכלהו, וע"כ נמצא שמקדים תפלת העני לכל התפלות, ולכן נאמר תפלה לעני כי יעטוף, משום שהוא צריך להכנס מקודם, הוא נמצא מעטף האחרים.

ודוד בגין גלותא אמר (שמואל ב' ז') רעב ועיף וצמא במדבר בגין דחמא שכנתא חרבה יבשה הוה נטיל צערא בגינהא לבתר דחמא דהדרין ישראל בחדוה תקין עשר מיני נגונין ובסוף כלהו אמר (מהל"ס ק"ב) תפלה לעני כי יעטוף (נ"א תקין י' מיני מיליס ונסוף כלהו תפלה לדוד הטה י' אונן ענני חדא דכלהו נלוטין דבגינייהו מתעטפין קדם מלכא ולא הוו עאלין עד דייעול נלוטא דעני אמר תפלה לעני כי יעטוף) והיא צלותא דעטיף כל צלותין קדמה' עד דייעול צלותא דיליה ובגין דא אקדים עני לכולהו, עיי"ש.

ומובא בספרי תלמידי בעל שם טוב כדדי לנצח מלחמה צריכים לחיל רגלי וחיל הים, ואם יש רק חיל אחד, זה או זה, לעולם לא יוכלו לנצח את המלחמה דהלא אפשר שהשונא יש לו כל החיילות, וכמו כן מלכותא דרקינעא כעין מלכותא דארעא,

שהיא כנגד המלכות לא היה יכול דוד יכול לתקן כראוי לה. וזה אמרו, ובסוף כלהו אמר תפלה לדוד וגו' כי עני ואביו אנני, כלומר, שבסוף כלהו, שהיא כנגד המלכות לא היה יכול לתקן אותה ולומר תהלים בניגון כראוי, וע"כ אמר תפלה בלא ניגון, ואמר שבבחינה זו הוא עני ואביו, ואינו יכול להמשיך לה שום שפע, וזהו מטעם הנ"ל, כי היא עומדת להתתקן רק בגמר התיקון, ולא מקודם לכן. אמנם עכ"ז יש לה תיקון במקצת גם בשתא אלפי שני מטרם גמר התיקון, כמ"ש הזהר לפנינו, בסוד עטיפא דמצוה. ולא עוד, אלא מטרם שבחינה אחרונה זו מקבלת תחלת תיקונה הזה, לא יעשה שום תיקון גם בט"ס הראשונות של המלכות וזה אמרו חזא דכלהו צלותין דינגונא הוו מתעטפין קדם מלכא ולא הוו עאלין עד דייעול צלותא דעני. ראה שכל התפילות השלימות,

נד

ואפשר לומר דזהו שרמז הכתוב ג"כ שהיה באחד לחודש, דהנה ידוע דבראש חודש הוא העת שבו מוסיפה הלבנה לחדש אורה כבראשונה, דמט"ו ואילך נתמעטה ומיום א' בחודש חוזרת אורה אלי', ובני ישראל מחדשים אותה בכל חודש.

והנה איתא בספה"ק עבודת ישראל (פרשת ימרו, ד"ה וסיו נכונים למודע השלישי) בטעם לשבח מדוע הוסיף משה יום אחד מדעתו (שנת פ"ו ע"ב), כדי שתנתן התורה בשבת ואז תתקיים אצל ישראל. אמנם הקב"ה רצה לתת התורה לישראל ביום ו' מימי החול, כדי שתתקדש החול גם כן ואז לא יהיה ירידה בשום אופן.

וכתב עוד בעבודת ישראל וזה לשונו: "וראיה לדבר מצינו, כי לפי דעת משה שהוסיף יום אחד, ממילא כלו מ' יום בששה עשר בתמוז, ואז עשו מה שעשו רח"ל, כי אחר חצי החודש הוא תגבורת סטרא אחרא רחמנא ליצלן, אבל לפי דעת השי"ת היה כלה חשבון ארבעים יום בט"ו לחודש, דקיימא סיהרא בשלימותא, ואין כח לחיצונים, ואפשר שלא באו לידי מעשה הידוע, ומחמת שאי אפשר לאדם להשיג רצון הבורא ב"ה עד תכליתו, ותחסרהו מעט מאלקים, ודרשו חז"ל (מכילתא ל"ט ע"ב) על משה רבינו ע"ה. ממילא שלא הבין רצון הבורא ברוך הוא, ורצה כנ"ל גם כן לתוספות קדושה לקבל התורה ביום

דהנה ידוע דחודש טבת וב' חדשים תמוז אב נשדדו ע"י עשיו שהם עמו ולחלקו, וע"כ נחרב בית המקדש בתשעה באב, וחורבן הבית התחיל בעשרה בטבת ונמשך בשבעה עשר בתמוז, כנודע כל זה מספרים. וכתבו בספרים דבחודש שבט (שהוא לשאר חודש טבת) מתחילים הארות גדולות וחסדים מרובים להופיע על העולמות, וכידוע דשב"ט ראשי תיבות ש'מרם ב'רכם ט'הרם.

והרה"ק בעל דברי חיים מצאנו זי"ע הי' שמח מאוד כשהגיע ראש חודש שבט, באמרו שמעתה עד חודש תמוז כבר לא יהי' חודש שלם בלי יומא דפגרא בכל ט"ו יום (והיינו ט"ו נשנט, כ"ח אדק, פוריס (גדול וקטן), ר"ח ניסן, פסח, ר"ח אייר, פסח שני, ר"ח סיון, שבועות, ר"ח תמוז), והוא חסד גדול לישראל.

נג

וע"כ כדי לרמז לישראל שיוכלו לתקן את מעשיהם ולא יתייאשו מלחזור בתשובה על עוונותיהם, בא הכתוב ורימז כאן שדיבוריו של משה רבינו ע"ה לישראל נאמרו בעשתי עשר חודש, הוא חודש שבט, לרמז דכמו שבחודש שבט שהוא אחר חודש טבת מתחילים להתגלות החסדים על ישראל, כמו כן יש תקוה לישראל דאף אם נפלו ממדרגתם ע"י העבירות, מ"מ יש תקוה לאחריהם.

מבואר מדבריו דבחי הראשון של כל חודש קיימא סיהרא

הקדוש מכל הזמנים ומבורך מכל הימים והבן^ט, עכלה"ק.

וזתוכ"ד, תלמידי חכמים ראשי ישראל המוכיחים העם בשער בת רבים, צריכים לזהר בתוכחת מוסר שיאהבו אותם ומצד אהבה מוכיחים, וכמו אב האוהב בנו שחרו מוסר, וכמו שכתוב את אשר יאהב ה' יוכיח (משלי ג' י"ב) וכיוצא בזה. אבל אלו שרוצין להתגדל ח"ו על ידי זה וכיוצא בזה, כגון להנאת ממון וכדומה שאינו לשם שמים ומעורר בקול. וכמו ששמעתי ה' לי דמעתי לחם (תהלים מ"ד) ושמעתי ממורי שח"ו גורם על ידי זה וכו'. ח"ו גורם מדנים בין ישראל לאביהם שבשמים, וכמו שהזכרתי (עי' לעיל בסימן ה') בבאיור וידבר העם בה' ובמשה וגו' וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים (במדבר כ"א), שהם שני מיני מוכיחים. והוא על פי משל ששמעתי ממורי ששלח המלך בנו יחידו מעל פניו ושילח את שני עבדיו, וחזר אחד והלשין הבן אל אביו וכו', והשני אמר כדברים האלה רק שדיבר מצד שהיה צער לו בצער המלך ובנו שנשלח מעל פניו זמן רב עד שנשכח ממנו נמוסי המלכות וכל מכבדו הזילוהו, ואז נתמלא המלך רחמים וכו', כך יש מוכיח בשער שמדבר בגנות ישראל וח"ו על ידי זה גורם נחש הקדמוני וכו'. וזה שכתוב וישלח ה' בעם הנחשים השרפים ששורפין בארס שבפיהם וכו' יעו"ש, ואם כן פיו ולבו אינו שוין שמכוין להנאתו ואומר בפיו שעושה למען כבודו ית', וח"ו מעורר רעה כאמור, שנית שמלבין פני חבירו ולא א"ע שנאמר ולא תשא עליו חטא, שהוציא עצמו מהכלל, ובאמת שצריך לכלול עצמו עמהו, וכמו שכתבתי (פ' תצא סי' י"ב) הוכח לעצמך כשתוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא וכו' יעו"ש.

ובספה"ק ישמח משה על תנ"ך, (דף כ"ז ע"א) וזתוכ"ד, שנאו בשער מוכיח (עמוס ה' י'). יש לפרש עפ"י מ"ש הבעש"ט בהוכח תוכיח (ויקרא י"ט י"ז) [גל"כ הוכח את עצמך בשעה שתוכיח את אחרים] עיי"ש. והנה הדמיון מי שעומד בשער ומוכיח אותן שבפנים, היינו שאינו כולל עצמו עמהו, והבן.

ט. ודבר נחמד מאוד כתב לפי"ד העבודת ישראל אלו, בספר אמרי יוסף (במאמרי חג השבועות) להרה"ק מספינקא זצ"ל, לפרש מקרא קודש (דברים י"ט, כ"ד) ממרים הייתם עם ה' מיום דעתי אתכם, והוא פליאה שיאמר כן משה לעם ה' וכו'. ולהנ"ל יתפרש בטוב טעם ודעת, דהנה כתב בספה"ק הנ"ל בפרשת דברים דהמוכיח כשמוכיח את חבירו, מחויב להוכיחו באופן שלא יעורר ח"ו קטרוג על הנוכח בהזכירו עוונותיו, והנה הוא מחויב להוכיחו בהשכל שלנוכח הי' מובן דברי קנטוריו על אשר לא טוב עשה, ובכדי שלא יתעורר קטרוג היו דבריו בהשכל, שיהיה במובן בדבריו ללמד עליו זכות לפניו ית"ש. וזה פי' הפסוק (ויקרא י"ט, י"ז) הוכיח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא, עיי"ש בסה"ק הנ"ל. והנה משה רבינו ע"ה הזכיר מקודם שם בפרשת עקב לישראל מעשה העגל וכו', ולכן כדי שלא יעורר קטרוג ח"ו אמר "ממרים הייתם עם ה' מיום דעתי אתכם", וישראל הבינו כפשוטו, ואמנם תוכן כוונת משה רבינו ע"ה היתה ללמד עליהם זכות לפניו ית"ש, וזהו "ממרים הייתם עם ה'", "ר"ל מה שהייתם ממרים עם ה', הוא מיום "דעתי" אתכם, רצונו לומר אני החייב בדבר שהוספתי יום אחד מדעתי, וזה מיום "דעתי" אתכם, ולזה באתם לאותה המעשה שכלו הארבעים יום בששה עשר בחודש אחר חצי חודש זמן התגברות הסט"א כנ"ל בעבודת ישראל", עכ"ל האמרי יוסף עיי"ש.

ובאמת הראה משה רבינו ע"ה בזה דרך נכון למוכיחים בעם, שלא יתלו הקולר על ראשי עם קודש ח"ו, רק יתלו האשמה בהם, היינו בראשי העם, דאי רישא דעמא טב כולא טב כמו שאמרו חז"ל, ואם היו הם מתנהגים בקדושה יתירה היו משפיעים גם על פשוטי העם שיתנהגו בדרך הטוב, וכל זה למדים ממשה רבינו ע"ה שתלה כל האשמה של ישראל בעצמו, וכנ"ל.

ועיין בספה"ק תולדות יעקב יוסף פ' קדושים שכתב

הבשן וגו', דכיון שהיכו כבר את סיחון ועוג, שהם שייכים לעשו שהוא עולם הפירוד, עי"ז רצה לעורר בישראל שהם בעצמם יתנהגו באחדות אחד עם חברו ויאהבו זה את זה כנפשם, וע"כ דיבר את הדברים האלה אל כל ישראל, וכנ"ל.

נז

ובזה יתבאר המדרש שהובא בספר ישמח משה על פסוק ה' אלקיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרוב, (שהנאלו לעיל קושיא ו'), זה שאמר הכתוב אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך, וצ"ב שייכות מקרא זה לכאן.

ואפשר לפרש לפי מה שהבאנו בתחילת הדרוש דע"י שנאת חנם חרבה בתינו ושמם בית מקדשינו, כמו שאמרו חז"ל. והנה ממה שהרבה הקב"ה את ישראל רואים אנו חשיבות כל אחד ואחד מישראל, דלא עביד קוב"ה שום דבר למגנא, וע"כ משום דברוב עם הדרת מלך, ואצל הקב"ה חשוב עבודת כל אחד ואחד מישראל, אף הפשוט ביותר. ואם יודעים דבר זה באים ג"כ לאהוב את כל אחד ואחד מישראל, דהלא אצל הקב"ה כולם אהובים כולם ברורים.

נח

וזוהו ה' אלקיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרוב, עפימ"ש רש"י ז"ל (שמות ט' ט') ואלה שמות בני ישראל, אע"פ שמנאן בחייהן

בשלימותא ואז אין כח לחיצונים לשלוט ח"ו, משא"כ בחצי השני של החודש.

נה

ולפי זה יתבאר שפיר מה שהודיענו הפסוק כאן שהיה בעשתי עשר חודש באחד לחודש, פי' שהיו כאן תרתי לטיבותא, הן מה שהיה חודש שבט שמתחילים החסדים להתגלות לישראל, וגם מה שהיה באחד לחודש, שהוא ג"כ ראשית התגלות החסדים שאין כח לחיצונים לשלוט ח"ו. ולכן בחר משה דוקא זמן זה להוכיח את ישראל בשבט מוסר, דרק אז הי' ביכלתו לראות בשבחן של ישראל בעת שמוכיחן, כי הזמן הוא מורה שלא אבדה תקותם של ישראל ח"ו, ויש להם תיקון לעולם ע"י שיחזרו בתשובה כראוי, וכנ"ל.

נו

והנה כבר כתבנו לעיל דעשו הוא עלמא דפירודא, ויעקב הוא עולם האחדות, וע"כ כתיב ביעקב שבעים נפש לשון יחיד. ולפי זה יש לומר דעל כן הזכיר הכתוב כאן שתוכחת משה לישראל נאמרה אחרי הכותו את סיחון מלך האמורי וגו' ואת עוג מלך הבשן, פי' כיון שמשה רבינו ע"ה רצה לעורר בישראל מדת האחדות שיאהב כל אחד את חברו אהבת נפש, שלא כמו אומות העולם ששונאים זה את זה תכלית שנאה, ע"כ הזכיר הפסוק שהיתה תוכחה זו אחרי הכותו את סיחון מלך האמורי וגו' ואת עוג מלך

וכאשר ראה הרבי ז"ל זאת חזר ואמר יעזור לכם השי"ת שלא יהי' לכם בניס גרועים ממני ותיכף נתפייסו ודפח"ח. לכן כעת אצל משה רבינו ע"ה ג"כ הי' כזאת, כשהתחיל לומר להם התוכחות הנרמזים במדבר בערבה ראה שנפלו בעצבות חזר תיכף וברכן יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים, פירוש כמותכם ירבו בישראל שיהי' הרבה ישראל כמוכם, ותיכף נתפייסו, עכ"ד ודפח"ח.

סא

ועפ"ז יש לבאר סמיכות הכתובים, דאף שהוכיחם מ"מ אמר להם ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים, דכמותכם ירבו בישראל, וכל זה מחמת חשיבותם בעיני הקב"ה, שהמשיל אותם לכוכבים, וכמו שאמר בפסוק שלאחריו, והנכם היום ככוכבי השמים לרוב, ודו"ק.

סב

ועל פי דברי הרה"ק ר' לייבעלע אייגער זצ"ל הנ"ל אפשר לפרש הפסוק (תהלים קט"ו, י"ג) יברך יראי ה' הקטנים עם הגדולים, יוסף ה' עליכם עליכם ועל בניכם, דצ"ב מה שאמר הקטנים עם הגדולים, הי' די שיאמר יברך יראי ה', יוסף ה' עליכם וגו'. אך להנ"ל מובן שפיר, דכשבירך יראי ה' הקטנים עם הגדולים, שמא יאמר אדם הלא במדרגת קטנים ישנם כמה סוגי אנשים פשוטים ופחותי ערך, וא"כ איך מברך אותם שיוסף ה' עליכם. אך התירוץ על זה, דאף הקטנים שבישראל

בשמותם חזר ומנאן במיתתן להודיע חיבתן שנמשלו לכוכבים שמוציאן ומכניסן במספר ובשמותם שנאמר המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא ע"כ.

נט

ובזה הראה להם משה רבינו ע"ה חשיבות כל אחד ואחד מהם, כדי שיבאו לאהוב כל אחד את חברו אהבת נפש, ולכן המשילם לכוכבים דזה מראה חיבתן לפני המקום ב"ה כנ"ל, וכאשר יאהבו כל אחד את חברו, לא יחרב בית מקדשם בארץ ישראל לעולם, ועל זה הביא המדרש הפסוק אשתחזה אל היכל קדשך ביראתך, דאם יאהוב כל אחד את חברו, יזכו לעבוד את השי"ת ולהשתחות לפניו בהיכל קדשו אנס"ו.

ס

ואפשר לפרש בזה סמיכות פסוק זה לפסוק שלפניו, ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים, ויברך אתכם כאשר דיבר לכם, דהנה מובא בספר קרני ראם שהרה"ק ר' לייבעלע אייגער זצ"ל מלובלין הקשה על פסוק זה, דאמאי לא ברכן משה רבינו ע"ה בזמן אחר, רק בעת התוכחה. ותירץ עפ"י עובדא שהי' אצל רבינו הקדוש החוזה מלובלין זי"ע בשבתו על שולחנו הטהור בשבת קודש התחיל להוכיח את עצמו בבזיונות וחירופין אשר לא נאמרו אף על אחד הריקים עד אשר נלאו התלמידים לשמוע והתחיל לשמוט אחד אחד,

אונקלוס: "בעברא דירדנא אוכח יתהון על דחבו במדברא" וגו', נראה לפרש הענין שפרט כאן המקום שהוכיח אותם, דהנה מנהג ישראל הוא לעשות 'יארצייט' לכל נפטר בכל שנה ושנה, ואומרים קדיש ומשניות ומתפללים עבורו לפני התיבה. ושמעתי הטעם, כי בכל שנה אדם הולך ממדרגה למדרגה, ובשעה שעולה למדרגה העליונה צריך דין ומשפט אם ראוי הוא לעלות לאותה מדרגה עליונה, לכך נקרא יום ה'יארצייט' - 'יום המשפט' גבי הנפטר, וצריך לבקש עליו רחמים בלימוד משניות ואמירת קדיש וכו'.

וזהו הענין גם כאן, דכיון שבאו לעבר הירדן והיו צריכים ליכנס לארץ ישראל, שהיא נקראת מדרגה עליונה לעומת מדרגת המדבר, לכך הי' משה צריך להוכיח את ישראל, כדי שיחזרו בתשובה ויהיו ראויים לעלות למדרגת ארץ ישראל. ולכן כתוב המקום שהיא במיצר ארץ ישראל, שהיא היא הגורמת להוכיח את ישראל קודם כניסתן לארץ ישראל, עכת"ד.

סד

ואפשר לבאר שכיון שגילה להם משה רבינו ע"ה סוד

ונסתבך בו, ואיזה מצוה אחוז בו. כן הראני באיזה מזל והצלחה נולד, ואם יצליח במעשה ידיו או לא. והי' דרכו בקודש, כי כאשר בא לפניו פתקא של אדם כשר וירא שמים, הי' מסתכל ומתבונן בו, וכאשר בא לפניו פתקא של אדם חוטא, העבירו מעל פניו מהר, לכל יראה בגנות של בני אדם.

הם גדולים, שכולם אהובים כולם ברורים לפני המקום ברוך הוא, כל אחד לפי בחינתו ולפי מדרגתו, וזהו יברך יראי ה', שכולם נקראים יראי ה', הקטנים עם הגדולים, דאף הקטנים נקראים יראי ה', ולכן מתפללים יוסף ה' עליכם עליכם ועל בניכם, דגם הקטנים שבכם, כמותם ירבו בישראל כי כולם גדולים באמת וחשובים לפני המקום ב"ה.

סג

ובלכתינו בדרך הזה נראה לבאר עוד באופן אחר קצת מדוע הזכיר הכתוב כאן דתוכחת משה רבינו ע"ה לישראל היתה בעשתי עשר חודש באחד לחודש, דהנה מבואר באור החיים הקדוש ובש"ך על התורה דכאן היו גלגולי נשמות מדור הקודם' וכמבואר בספר הגלגולים שדור המדבר הי' דור דעה, ואליהם דיבר משה רבינו ע"ה והוכיחם בדרכי נועם, ועי"כ הרגישו מה שחסר להם התיקון מדור הקודם.

ועיין בספר אזור אליהו להרה"ק מדראהביטש זי"ע על פסוק אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן וגו' (ב, ב) ובתרגום

י. בספר נפלאות הרבי (אות צ"ה) כתוב: נודע כי הגה"ק מו"ה שלום מבעלזא זי"ע תלמידו, אמר: למדתי לקרוא פתקא שמות בני האדם ממורי ורבי הרבי מלובלין, הראני בפתקא של אדם אחד שורש נשמתו מאדם הראשון, אם מקין אם מהבל, וכמה פעמים הי' אדם זה בגלגול, ומה פגם וקלקל בכל גלגול, ובאיזה חטא נשתרש

יותר משנברא, היינו בגלגול השני שנתגלגל בו, אבל בגלגול הראשון נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא, כיון שלא חטא עדיין ולא נתגלגל מחמת חטאו, דהלא הוא בגלגול הראשון.

סז

ולפי זה יובן מ"ש התנא באחד בשבט ראש השנה לאילן, דרומז לנשמות ישראל שכולים באילן העליון כנ"ל, כדברי בית שמאי, פי' כדברי בית שמאי דס"ל נוח לו לאדם שנברא בגלגול הראשון אבל לא בגלגול השני, ואז צריך כבר תיקון כי נוח לו שלא נברא יותר משנברא כנ"ל, והזמן המוכשר לקבל את תיקונו הוא באחד בשבט, כדברי בית שמאי, ובית הלל אומרים, בחמשה עשר בו, דאז הוא זמן התיקון לנשמות ישראל שתלויים באילן, כי גם בית הלל מודים דאף אם נוח לו שנברא יותר משלא נברא (פי' שיטתם, אף בגלגול השני) מ"מ אם נתגלגל כבר בשני' צריך תיקון לנשמתו כמוכבן, דהלא על כן בא פעם שנית לעולם.

סח

ולפי"ז יתבאר ג"כ מדוע סיפר הכתוב ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש וגו', דאף לשיטת בית שמאי דסבירא להו בגלגול השני דנוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, מ"מ הרי אז בא' בשבט הוא זמן התיקון לנשמות ישראל כנ"ל דהוא ראש השנה לאיל"ן, ולכן הואיל משה

הגלגול ומה שמוטל עליהם לתקן, ודור ההוא ה' דור דעה, וזכרו היטב מה שחיסרו וקלקלו בגלגול הקודם והבינו שמשה רע"ה מדבר לטובתם, והנה אף אחד מישראל אינו רוצה להתגלגל עוד הפעם, וכמובא בגמרא ברכות (דף ה' ע"א) דאחד העצות נגד היצר הרע הוא יזכיר לו יום המיתה, וע"כ מפחדים גם מגלגול שלא יצטרכו לבוא בגלגול ח"ו.

סה

והנה איתא במסכת ראש השנה (דף ג' ע"א) באחד בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי, ובית הלל אומרים בחמשה עשר בו. וכתבו המקובלים דאילן רומז לנשמות ישראל, שכולם כלולים ותלויים באילן העליון.

סו

ונראה לפרש עפי"ז מאמר המשנה כדברי בית שמאי, ובית הלל אומרים בחמשה עשר בו, דלכאורה צ"ב מ"ש כדברי בית שמאי, ומדוע שינה משאר דוכתי דאיתא במשנה סתם דברי בית שמאי.

ואפשר לומר דהנה במסכת עירובין (דף י"ג ע"ב) נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא משלא נברא, נמנו וגמרו נוח לו שלא נברא משנברא, ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו וכו'.

וזכובא בקדמונים דמ"ש בית שמאי דנוח לו לאדם שלא נברא

יותר ממנו, מובן שפיר, דהרי לבוא לכלי מחזיק ברכה שהיא השלום, צריך מקודם להיות בבחינת להנחיל אוהבי יש, לאהוב את כל ישראל כנפשו, ואז יוכל להיות בשלום אתם, דראשית צריך לדעת דכל אחד מישראל הוא צדיק יותר ממנו, ואז יוכל להיות בשלום עם כל אחד ואחד מישראל, וזהו הכלי מחזיק ברכה לישראל שהוא השלום, דלא די לאדם להיות בשלום עם כל אחד, אלא שצריך להיות דבוק באחדות עמהם.

עא

וזהו הלשון כלי מחזיק ברכה, דכלי ראשי תיבות כ'הנים ל'וים י'שראליים כמו שכתבו בספרים, והכוונה בזה, דצריך לזכור דבכלל ישראל יש כמה סוגים, כהנים ל'וים וישראלים, וכולם חשובים מאוד לפני הקב"ה, ועי"ז יבא לאהוב את ישראל ומזה יבא לאהבת השי"ת כנ"ל.

עב

וזהו ענין לכל צדיק וצדיק, דהצדיק יודע שכל אחד מישראל הוא צדיק יותר ממנו, ובאמת מובא בשם הרה"ק ר' ישכר בער מראדאשיץ זי"ע שאמר בדרך צחות על ענין שי" עולמות, והקשה מדוע צריך הצדיק שי" עולמות, והשיב שהוא כדי לחלקן לחסידים שלו, ע"כ.

עג

ולפי דרכינו הכוונה בזה, דבאמת צריך הצדיק לשי" עולמות כדי לזכות

אז לבאר את התורה הזאת באר היטב, לרמוז לישראל ענין האחדות דעי"י האחדות אין צריכים להתגלגל עוד הפעם כנ"ל מדברי הבית שמואל אחרון, דעי"י האחדות מקיימים כל ישראל מצוות התורה "על רגל אחת", דהיינו בגלגול זה ולא יצטרכו להתגלגל ח"ו עוד.

סט

ובעת נלכה ונשובה לבאר מאמר ר' יהושע בן לוי, עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שי" עולמות, ולא יצטרך להתגלגל עוד הפעם בעולם הזה, והטעם בזה משום להנחיל אוהבי יש, שהוא אוהב את השי"ת וע"כ שאוהב את ישראל כנ"ל, דאורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא, וכיון שכן ואוצרותיהם אמלא בעולם הזה (כמ"ט צנטטול), כבר בגלגול הראשון טרם עלות נשמתם למרומים, ולא יצטרכו לבוא עוד הפעם בגלגול.

ע

ולפי זה יתבאר שפיר מדוע סידר בעל המשניות תחילה מימרא דר' יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק וכו' קודם שהביא מימרא דר' שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא שלום, דר' שמעון בן חלפתא הי' תנא וא"כ הי' לו לסדר תחילה מימרא של רשב"ח.

אמנם לפי הנ"ל דלכל צדיק וצדיק רומז שצריך כל אחד להיות באחדות עם חבירו בחשבו שהוא צדיק

נחשב לחלקו, וכל זה הוא ע"י שהיה באחדות עם חבריו כנ"ל.

עו

וזהו השייכות למימרא דר' שמעון בן חלפתא, לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, דע"י שכלליות ישראל הם בשלום עם הצדיק ואין חולקים עליו, הוא יכול לזכות את נשמתם דאף אם לא יהיו ראויים מצד עצמם, מ"מ יזכו לחלוקא דרבנן בגן עדן "עם הצדיקים", פי' בזכות הצדיק שיזכה אותם שיבואו ג"כ למנוחתם בגן עדן, וכל זה מחמת שהם בשלום עם הצדיק, ועי"ז יכול לזכותם שיזכו ג"כ לבוא אל המנוחה ואל הנחלה. וזהו הכלי מחזיק ברכה לישראל ע"י השלום, דע"י השלום יכול הצדיק להחזיק אותם ג"כ בברכת עולם הבא שלו.

עז

ויש להוסיף עוד במ"ש כלי מחזיק ברכה, עפ"י ששמעתי בשם הגאון ר' שאול בראך זצ"ל אבד"ק קאשווי, שאמר לפרש הפסוק (נמדנזי כ"ג, ו) כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר. וצריך ביאור דהלא בלק רצה שבלעם יקללם, וא"כ מדוע הקדים לומר את אשר תברך מבורך, הלא בעיקר רצה רק שיקלל את ישראל ח"ו.

וביאר עפ"י מעשה שהי' באיש אחד שהלך לשאול בעצת הגה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל אודות שידוך

בהם את הרבים שיהיו ג"כ במחיצתו, וכמו שידוע שכאשר נסתלק הב"ח זי"ע לחיי עולם הבא ציננו את הגיהנם ארבעים יום לכבודו, וגם העלה אתו כל הנשמות שהיו נמצאים שם, שכולם קיבלו תיקון בזכות הב"ח.

עד

ובזה מובן ענין הש"י עולמות, דע"י שמתקן נשמות ישראל לדורותיהם שחיכו עד עתה לתיקון, עי"ז ממילא צריך עולמות הרבה כדי להושיב שם את כל אלו שקיבלו תיקונם על ידו. ולפי"ז מובן ג"כ דאף שהוא כשלעצמו די לו בעולם אחד, מ"מ כיון שכל אלו הנשמות נתתקנו על ידו, ומושיבים אותם בעולמות אלו ששייכים לצדיק זה, ממילא אף אם הצדיק עצמו אינו נמצא שם, מ"מ כיון שהם יושבים כבר עתה בג"ע העליון בזכותו של הצדיק, ע"כ שפיר נחשב כאילו כל אלו הש"י עולמות ניתנו להצדיק, ודו"ק.

עה

ובזה יש לפרש מאמרם ז"ל (יומא עה): זכה נוטל חלקו וחלק חבריו בגן עדן, דלכאורה מדוע יטול חלקו של חבריו שמגיע לחבירו. אך להנ"ל יש לומר הרמז בזה, דקאי על הצדיק שמזכה את נשמות ישראל שיקבלו תיקונם על ידו, ונמצא דגם חלקם שמקבלים כעת בגן עדן, שייכת גם כן להצדיק דהלא הוא זיכה אותם בזה. וזהו זכה נוטל חלקו וחלק חבריו בגן עדן, דגם חלק חבריו (שקיבלו חלקו)

כשלעצמו, אמנם כדי שיוכל להיות בשלום ובשלוה עם כל אחד ואחד מישראל, צריך להיות כלי מחזיק ברכה, שיברך את ישראל בכל עת ועידן, ויחזיק תמיד ברכה וטובה לישראל, ורק באופן זה יוכל להיות בשלום אתם ולהשפיע עליהם ברכה ושלוה.

עט

וזו היא עבודת הצדיקים לאהוב את כל ישראל ולומר עליהם ועמך כולם צדיקים, ללמוד תמיד זכות על ישראל, ואנו יכולים לראות חשיבותו של כל יהודי, דאפילו אם יש תשעה צדיקים לא יוכלו להתפלל בציבור לומר קדיש וברכו ואם יבא יהודי עשירי, אפילו איש פשוט ביותר, מצרפין אותו למנין, ואפילו אם הוא מחלל שבת ח"ו בשוגג ג"כ יכולים לצרפו למנין, ולא עוד אלא שמחויבים לקרבו בכל מיני קירבות להחזירו למוטב, כמבואר בפוסקים שהמחלל שבת בפרהסיא אע"ג דינו כעכו"ם^א ואינו מצטרף אפילו לעניית דברים שבקדושה. אולם להרבה פוסקים אפשר לצרפו לאמירת דברים שבקדושה, ויש אומרים אף התפילה בציבור^ב ויש חולקים^ג.

אם יעשה אותו או לא, ומהרי"ד הסכים לשידוך וברכו שיצליח בזיווג זה. אח"כ הלך הלה לגאון וצדיק אחר, ושאלו ג"כ אם יעשה השידוך, והגדול ההוא אמר לו שלא יעשה את השידוך, ולא עוד אלא שקיללו ח"ו אם יעשה את השידוך, ולא ידע הלה מה לעשות, והלך לשאול בעצת הרה"ק מהרי"ד מבעלזא, ובתמימותו סיפר לו ששאל גם בעצת הגדול ההוא והלה קיללו אם יעשה השידוך, ואמר לו מהרי"ד שיכול לעשות השידוך, והוסיף על זה, דרק מי שיודע לברך את בני אדם יכול ג"כ לקלל, אבל מי שמעולם לא בירך את בני אדם, אין בכחו לקללם.

ובזה פירש הגר"ש בראך זצ"ל הפסוק, כי ידעתי את אשר תברך מבורך, דרק כיון שיש לך הכח לברך את כל מי שתחפוץ לברך, על כן ואשר תאור יואר, יש לך ג"כ הכח לקלל, ולכן רצה בלק שיקללם בלעם, עכ"ל ודפח"ח.

עח

וזהו לדעתי הכוונה במה שאמר התנא ר' שמעון בן חלפתא, לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלוה, דאף אם הוא צדיק גדול

נקרא מח"ש בפרהסיא (תוספת שבת, שפה עפ"י עירובין סט ע"א). ג. העובר על דבר שנודעה חומרת איסורו, דוקא, אזי נקרא מח"ש (שבת רע"א, צו). ד. הנמנע לאחר זמן מלחלל, אף שלא נודע ששב בתשובה, ספק אם נקרא מח"ש בפרהסיא (שו"ת חתן סופר, כט).

יב. שו"ת מלמד להועיל ח"א, כט. ובשו"ת אג"מ או"ח א, כג (עכ"פ בשעת הדחק, לאמירת דברים

יא. היינו באיסור תורה בידיעת עשרה מישראל, וי"א אפילו פעם אחת בלבד - מ"ב שפה, ד ש"ך יו"ד, ב ולענין המחלל באיסור דרבנן, אף שלבית הלל יו"ד, ב נחשב כמומר, עי' שד"ח מערכת מ כלל פו ושו"ת חתן סופר, כט. בהגדרת מחלל שבת בפרהסיא מספר שיטות: א. דוקא כשעשה מלאכה בעבודות הקרקע (הגהות רע"א ליו"ד, ב). ב. המתבייש לחלל בפני ת"ח או רב חשוב, אינו

שאין לצרף למנין אנשים המפסיקים בתפילה בשיחה בטילה. וזה לשון הטו"ז (או"ח סימן נ"ה סעיף ד'): "שחלילה להצטרף עם אנשים פושעים כאלה כשאין מנין זולתם".

ומסופר על רב גדול אחד שאמר להרה"ק ר' אברהם

והנה פשוט דאופן האנשים שעוברים על איסור הוצאה, תלוי האשמה בזה על ראש הרבנים שאינם עושים עירוב" שהתקין שלמה המלך ע"ה. ולאילו השומרים שבת כדין גם כן צריכים לדעת דברי הטו"ז

וידוע שבעל הייט"ל זי"ע מסר נפשו ממש לעשות עירוב בעירו, סיגוט, כדי שגם האנשים הפשוטים שאינם יודעים להזהר, גם הם לא יבואו לידי חילול שבת בעניני הוצאה מרשות לרשות. וכמו שהבאתי בספרי תיקוני עירובין כהלכתה (נדפס ב"שמירת המצוות כהלכתן" כרך ד') דף ז', מה ששמעתי עובדא נוראה מש"ב הרה"ג ר' משה ארי' לעוו זצ"ל, האדמו"ר מטעמעשוואר, ומעוד כמה רבנים זקנים שליט"א, שהייט"ל זי"ע השתוקק כל ימיו לעשות עירוב בסיגוט, והי' לו הרבה מתנגדים (מהמתנגדים לחסידות בימיו) שעמדו נגדו בכל תוקף ועוז ולא הצליח לעשות העירוב. ובסוף ימיו, כמה ימים לפני פטירתו אמר להראש-הקהל (הוא הרה"ח מוהר"ר משה ארי' פריינד זצ"ל, שמוכן ליתן לו כל עוה"ב אם יעשה את העירוב. ואח"כ נסתלק הגה"ק זי"ע. ובעת הלוי' אמר הרה"ח ר' משה ארי' פריינד זצ"ל, שהוא מבקש מרבו הייט"ל זי"ע ב' דברים: א. שיקיים הבטחתו שאמר שאם יעשה את העירוב יתן לו כל עוה"ב, ב. שיהי' לו לעזר מלמעלה שיוכל לגמור את העירוב. ואכן בתוך השלושים ההסתלקות הייט"ל כבר נתקן העירוב בסיגוט, זי"ע).

מכאן אפשר להבין גודל קדושת בעל הייט"ל זי"ע ומסירת נפשו לתיקון עירובין. ועוד אפשר ללמוד מכאן גודל המצוה של תיקון עירובין, כי שמירת שבת היא יסוד היהדות, ועון חילול שבת באיסור טלטול והוצאה מלאכה גרועה היא, נורא מאוד מאוד, היא אשר חריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו ומפני חטאינו זה גלינו מארצנו בחורבן בית ראשון, כמ"ש אביי (שבת קי"ט ע"ב) לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחללו בה את השבת כו'. ועדיין השטן מרקד בינינו, כי אלמלא שמרו ישראל שני שבתות כהלכתן מיד היו נגאלין, כמ"ש

שבקדושה ולקריאת התורה, עי' גם תשובתו באו"ח יב, יט. יסודות ההיתר לצרפם: עי' שו"ת רשב"ו, צ ועוד, שבזמננו אין עושים להכעיס, ובשו"ת בנין ציון (החדשות), כג ומהר"ר (אסאד) חיו"ד, נ שאין דעתו לכפור באמונתנו אלא שכך חינוכם, וכל שלא העידו בבי"ד שחיללו שבת בפרהסיא אינם אלא כתינוקות שנישבו, ובשו"ת משפטים ליעקב (פאפא) או"ח, יט שהמזלזלים באיסור הוצאה יש לצרפם, מאחר שלרוב הפוסקים בזמן הזה אין רשות הרבים, והם חושבים שאין האיסור אלא מידי דחסידותא. ובילקוט יוסף חלק א' עמוד צג כותב שכשאומר קדיש בבית הכנסת הידוע כמחלל שבת בפרסהיא, יאמר הש"ץ או אחר גם כן קדיש, כדי להוציא הרבים ידי חובתם.

יג. שו"ת חכם צבי, לח שו"ת משיב דבר, ט שו"ת לבושי מרדכי, טז אות יג, שו"ת פרי השדה ג, ג ושו"ת מנח"י ג, כו. ובשבט הלוי או"ח א, כ לענין הגר בישוב קטן שרוב הבאים לבית הכנסת מחללי שבת, שאף שלרמב"ם באגרת השמד "אין ראוי להרחיק מחללי שבתות אלא לקרבם למצוות וכו'" מ"מ כשרובם מחללי שבת ויש לחוש שימשך הוא או ילדיו אחריהם, יסע למקום מנין שראוי להצטרף עמו, אבל לא יתפלל משום כן ביחידות, בפרט בימים הנוראים.

יד. עיין בשו"ת אבני צדק מבעל ייטב לב זי"ע, שפעם אחת הלך בשבת ברחובה של עיר וראה יהודי זורק אבן מרשות היחיד לרשות הרבים, וחשב בלבו תיכף ומיד, שאם האבן תפול לרשות הרבים יחלל הלה את השבת ויעשה מלאכה דאורייתא, ואם הוא (הייט"ל) יתפוס את האבן אז יהי' "שנים שעשאוהו" ופטורים, וקפץ ותפס את האבן כדי שהשני לא יחלל את השבת.

הבריות, יש יראת ש'מים וכמו שכתבנו למעלה, פי' כיון שהם יראים מהקב"ה על כן אוהבים את כל ישראל, דזהו רצונו של הקב"ה, שיאהבו את ישראל ומזה יבואו לאהבת ויראת השי"ת כנ"ל.

ומובא בשם החוזה מלובלין זי"ע שאמר פעם, דאנשים הפשוטים מוכנים כבר לגאולה שלימה, אלא שהרבנים ומנהיגי הדור מעכבים כי כל אחד מהם אומר "אני אמלוך", והדברים ידועים.

ובזה מובן מה שכתבו הספרים שלפני ביאת המשיח יהי' רוב הרבנים מהערבט¹ רב, כי הם הם הגורמים עיכוב ביאת המשיח, בגלל שכל אחד רוצה למלוך כמ"ש הרבי מלובלין זי"ע.

זוה"ק משפטים דף ק"כ ע"ב) וז"ל מלחמה לה' בעמלק שהם ערבוביא בישא שכולם נתערבו אלו באלו וזרע עמלק נתערב בהם ויש רשעי ישראל שהם נחשבים מכולם שהם פריצי ישראל מהרסיך ומחריביך ממך יצאו וכו'.

ונמצא מכל זה דברים נוראים, דרוב הרבנים ובעלי בתים הם של הערב רב, וצריכים ללחום נגדם במלחמה גדולה, ובעוה"ר לא די שאין נלחמים נגדם אלא הרבה אנשים יש להם קשר אתם ובונים להם בנינים ופלטרין גדולים, ונותנים להם ממון כסף רב, ויש להם שם כבוד ויקר וגדולה, והצדיקים האמיתיים המקושרים לה' יושבים בעניות ל"ע וא"א להם לפעול ולעשות לצרכי שמים כראוי, להרבות פעלים לתורה וליראת שמים.

וכמה נוראים הדברים שכתב בספה"ק תולדות יעקב יוסף (פרשת נשא, ד"ה העולה) וז"ל:

מסטרעטיין זצ"ל: הנה שמעתי אומרים על כבודו שנותן סגולות, וסגולותיו מועילות, לכן אבקש ממנו לתת לי סגולה ליראת שמים.

השיב לו הרה"ק מסטרעטיין: ליראת שמים אין לי סגולה, רק לאהבת שמים יש לי סגולה.

אמר לו הרב: אדרבה, אהבת שמים היא מדרגה גדולה יותר מיראת שמים, יתן נא לי סגולה על זה.

השיב לו הצדיק: סגולה גדולה לאהבת שמים היא אהבת ישראל, מי שיש בו אהבת ישראל יכול לבוא בנקל לאהבת שמים.

ובזה אפשר לפרש להנחיל אוהבי שהשי"ת יתן לאוהביו אלו שאוהבים אותו, איך ע"י שאוהבים את

בש"ס שם (קי"ח ע"ב).

היוצא לנו מזה, דאפילו אחד שמחלל את השבת (ואולי הי' אפי' במזיד), אעפ"כ חשב הייטב לב לעשות איסור דרבנן (לתפוס את האבן) כדי שחבירו הרוצה לחלל שבת לא יעבור עבירה דאורייתא.

טו. ובספר דברי חיים בהשמטות לפרשת ויקהל (דף ס"ט) כתב וז"ל, דלפני ביאת המשיח יהיו רוב הרבנים מהערב רב כו', וז"ל הדברי חיים שם: כי ישראל בעצמו קדושים אך הערב רב כל חסדים דעבדי לגרמייהו עבדו כנראה בעליל שהרבנים והחסידים והבעלי בתים שבדור המה בעוה"ר רובן מערב רב ורוצים לשרוד על הציבור וכל מעשיהם רק לגרמייהו לקבל כבוד וממון ולכן אין להתחבר רק אם עובדים באמת שמוסרים נפשם לד' לא לקבל שום תועלת לעצמם, ע"כ עיי"ש עוד.

ובספה"ק אור החמה (פ' נשא בשם הרמ"ק) כתב וז"ל, הערב רב הם גויי הארץ נשמת החיצונים. ושם (על

שוחטים טובים ולהעמיד רעים לפי רצונו וכיצוא בזה לפי מה שראתה עיני ועל משיחו שהם הלומדים העוסקים בתורה ועבודה איך לגרשם מהעיר ולבטל מנין שלו יעשו כעובדא דאחז המלך שאחז בתי כנסיות ובתי מדרשות ואמר אם אין חכמה אין הקב"ה משרה שכינתו בישראל שנאמר חתום תורה בלימודי וכו' (ישעיה ח'), גנתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו, ור"ל כי עצתם איך להשליך עבותות האהבה שבינם לביני ית' ע"י שיש להם מקום מיוחד להתלמד ולהתפלל ולהסיר מוסרותימו שע"י תורה ומוסר כולם נכנעים לפניהם ולהסיר עול מעלינו זהו תוכן עצתם."

"והנה באלו יש ב' כתות כנ"ל שיש יראי השם לשם שמים וכו"ל, ובזה אמר יושב בשמים ישחק ר"ל כי זה שהוא ברום המעלות בשמים שכבר נתקשר באהבה ית' גם עתה ישחק וישמח ולא יחוש כלל לעצתם, משא"כ אד' ילעג למו, כי כת ב' הנ"ל שהי' במדרגה תחתונה הנק' אד' כנודע שלא היה לשם שמים רק ליטול את השם שהוא מחסידי ארץ, וכעת שרואה שיועצים עליהם הרוזנים וכו' מיד הוא עצמו ילעג למו על היראים כדי שלא ימצא בו שום דבר מחסידים שלא ילכד בעצת רוזנים, וזה הוא השמירה של מעלה לבל יכנס פנימה כל מי שיהי' כי מי שאינו הגון אז ידבר אלימו באפו ובחרונו יבהלמו כדי שיהיו נרפים מהתורה והעבודה לכוונה הנ"ל, אבל ואני נסכתי מלכי על ציון הר קדשי, ור"ל שדוד אמר על עצמו ואני שעמדתי בניסיון כל הבזיונות והשפלות, וכעת אני נסכתי מלכי, שאינו נצב ממלכי ארץ עפ"י השררה רק ואני נסכתי מלכי שהוא אלקי עולם ה' על ציון הלומדים המצויינים בהלכה שעיקר מלכותי ונסיכותי הוא על הלומדים העוסקים בתורת ה' ועבודתו כמ"ש חבר אני לכל אשר יראוך וכו' (תהלים קי"ט) ועל זה הוא סמוך לשון חיבור כמו ועליו מטה מנשה (במדבר ב') כי הם נטורי קרתא (פתיחתא דאיכ"ר א') וא"צ לומר שלא לגרשם מהעיר רק שהם עיקר ממשלתו. וגם על הר קדשי שהם ראשי קציני אלופי ישראל שהם נקראים הר, והם גורמים קדושתו כמ"ש (דברים ב') ויהי כאשר תמו וידבר ה' אלי שאין קדושת שמו על נביאים כי אם בזכות ישראל, ומה שהעמיד ית' אותי לנסיך ומלך הוא

"העולה מזה דראוי העושר לילך אל החכם לקבל ממנו חכמה כמו שהחכם הולך אצל העושר לקבל ממנו חסד מעשרו כי זה תכלית הבריאה כמ"ש במדרש (שורח טוב) (תנחומא משפטים ט') על פסוק ישב עולם לפני אלקים ר"ל שאל שיהיה כולם שוין בעושר וחכמה שלא יצטרכו לקבל זה מזה, והשיבו רוח הקדש אם כן חסד ואמת מן יצורוהו, כי במה יזכה זה עם זה, משא"כ עכשיו החכם מקבל חסד מהעושר והעושר מקבל מן החכם תורה וחכמה הנקרא אמת, ובשכר שמשפיעים זה לזה בחכמה ובעושר כך מלמעלה יורד השפע וכמ"ש בש"ס ולמוכחים יונעם ועליהם תבוא ברכת טוב, כל זמן שתוכחה בעולם ברכה בעולם וכו' (תמיד כ"י ע"א) ור"ל שגורם שפע כנ"ל, וכמ"ש בתיקונים (תיקון מ"ד) יעו"ש".

"ובזה יובן חסד ואמת נפגשו, ר"ל כשעושינו להשפיע זה לזה החכמים מקבלין חסד מהעושר והעשירים שומעין חכמה ומוסר הנקרא אמת מהחכמים שהוא עיקר התכלית כמ"ש חסד ואמת מן יצורוהו כנ"ל, אז גורמים ליחד ב' מדות הגורמין שפע וברכה בעולם, וזהו צדק ושלוש נשקו וכו'.

"ובזה יובן דברי נעים זמירות ישראל בפתח דבריו, למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק יתיצבו מלכי ארץ וגו' ור"ל שלא אמר זה דרך תרעומות להתרעם למה רגשו וכו' רק שאמר דרך מוסר לעמו ישראל בטוב טעם ודעת להבינם למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק להתעולל עלילות בריק והבל על בחירי אומה ישראל, כאשר באזונינו שמענו עלילות שונאינו בכמה מיני תחבולות אין מספר להעלותן אשר האומות מעלילין והם המוני האומות הנקראים גוים שרגשו וגם השרים של המדינה מאומות העולם הנקראים לאומים יהגו ריק, היאומן כי יסופר להאמין מחכמי אומות העולם על דברי הבל וריק כזה, אבל זה נמשך מצד כי יתיצבו מלכי ארץ מאן מלכי רבנו (גיטין ס"ב ע"א) שמעמידין על פי השר שארץ שלו, וזה שנצב לרב שנקרא מלך על פי מלכי ארץ שהארץ והעיר שלו אחר חורבן הבית [ותיבת מלכי משמש לכאן ולכאן] ויתיצבו מלכי ארץ ורוזנים שהם המנהיגים של הרב הנ"ל נוסדו יחד על ה' ועל משיחו, כי מיד יועצים עצות על ה' בענין מאכלות אסורות להעביר

לפני בוא יום ה' הגדול והנורא, כי בבעלי המחלוקת הושדא נרגא, דממה נפשך, אם ילמד זכות על אחד משני בעלי הדין, ממילא זה שכנגדו נשאר חייב. ואם בהיפך, נמצא זה חייב. ולצורך כל זה ישלח הקב"ה את אליהו לעולם יום אחד לפני בואו לעשות שלום בעולם, ואז יבוא משיח בב"א ללמד זכות על כולם, ויהי' כל העולם זכאי, ע"כ.

בוזה אנו רואים שעיקר העבודה של אליהו הנביא יהי' ללמד זכות על כל אחד מישראל.

פד

זוה שמסיים המשנה, אמר ר' שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, שהוא עוסק בשלום לעשות שלום בין ישראל לאבינו שבשמים, אמנם בתחילה ה' עוז לעמו יתן, שמשדל ששני הבעלי דינים יקיימו התורה דאין עוז אלא תורה כנ"ל, ואחר כך ה' יברך את עמו בשלום, וכנ"ל.

וראיתי בספר קרן אורה על מאמר הכתוב בתורה (דנ"ג ל"ג, ח') תומיך ואוריך לאיש חסידך, דקאי על אהרן הכהן, ורק במקום זה כתיב

ובאמת צריך להיות עיקר עבודת הצדיקים ללמוד תמיד זכות על ישראל, ואף כאשר מוכיחים את העם בשער, מ"מ צריכים ללמד עליהם זכות שכל מעשיהם לשם שמים, והיינו דאף שמוכיח את העם בדברי תוכחה ומוסר, מ"מ כאשר מתפלל בינו לבין קונו יעורר זכותים על ישראל וימליץ בעדם לפני השי"ת.

פג

זבחה יתבאר הפסוק שהביא ר' שמעון בן חלפתא, שנאמר ה' עוז לעמו יתן, פי' כשהצדיק מדבר לעמו, לבני ישראל, הוא אומר להם עוז פי' אין עוז אלא תורה, שצריכים לקיים את התורה בכל פרטיה ודקדוקיה, ומוכיחם בעז ותעצומות שיקיימו את התורה, אמנם כשהוא מדבר ומתפלל בינו לבין קונו, אז מקיים ה' יברך את עמו בשלום, שהוא מעורר רחמים על ישראל שהקב"ה יברכם בשלום.

זבוחא בספה"ק תשואות חן בזה הלשון: קבלתי מרבותינו שבחינת משיח יהי' שביכלתו ללמד זכות על כל ישראל, וע"י הלימוד זכות יפיל הרהורי תשובה בכולם ויהיו כולם צדיקים.

ופי' בזה כוונת הפסוק סוף מלאכי, הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא

בזכות ישראל שהם נקראין קודש ישראל לה' ראשית תבואתו (ירמיה ב') וחס על כבודם שיהיה להם רועה נאמן לבל יגיס דעתו עליהם כמו שאמרו (יומא כ"ב ע"א) אין ממניו פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלוין אחוריו",

עלה"ק הנוגע לענינינו. רואים אנו ג"כ מדברי התולדות יעקב יוסף שהצדיקים ועובדי ה' יושבים בעניות ובדחקות, משא"כ אותם שדורשים רק כבוד עצמם יושבים על מי מנוחות ולא חסר להם כלום וכנ"ל.

וכן אנו מתפללים בשמו"ע בימים נוראים ויעשו כולם אגודה אחת, ודוקא אז לעשות רצונך בלבב שלם.

פז

ולפי הנ"ל דע"י הענוה באים לאחדות, ולאהוב את כל ישראל כנפשו, אפשר לפרש הפסוק ואגודתו על ארץ יסדה, דידוע דאר"ץ רומז לשפלות הרוח, שמשפיל דעתו עד לארץ, וזהו ואגודתו, איך יכול להיות באגודה אחת עם כל ישראל, על זה אמר, על ארץ יסדה, אם הוא עניו בתכלית הענוה בבחינת ארץ, אז יכול להיות באגודה אחת עם כל ישראל (ועיין נספסה"ק נועם אלימלך פרשת דברים מ"ט ז"ה).

פה

וזהו הטעם דלולב צריך אגד (סוכה ל"א ע"ג), דאיתא במדרש דארבעה מינים שבלולב הם נגד ד' כתות שבישראל, והרמז בזה, דצריכים להיות באגודה אחת דהיינו שכל ישראל צריכים להיות באחדות ובשלום זה עם זה, ואם לאו לא יצא. וכמו בד' מינים אם חסר אחד מהם פסול, כך אורייתא וקודשא בריך הוא וישראל, ג' מינים אלו חד הוא, אם אחד מישראל חושב על חבירו שהוא חסר, אז סימן שהוא בעצמו חסר בשלימות, כי כל הפוסל פסול - במומו פוסל (קידושין דף ע' ע"א), כיון שמפריד עצמו מהאגודה של אורייתא קודשא בריך הוא וישראל חד, וע"י שבאמת יודע ומאמין שהקב"ה הוא אחד עם כלל ישראל ועם התורה,

בתורה תואר חסיד על אדם. והטעם בזה, כי אהרן הכהן היה אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, והוא החסידות האמיתית, ולכן נתכנה בתואר חסיד, עיי"ש.

פה

ואפשר להוסיף על דבריו, דהלא אמרו חז"ל איזהו חסיד המתחסד עם קונו, וכבר כתבנו לעיל דאי אפשר להתחסד עם קונו כי אם על ידי שאוהב את כל אחד מישראל כנפשו. (ועי' רש"י תהלים פ"ו ז' על פסוק שמה נפשי כי חסיד אני).

פו

ולפי מה שביארנו לעיל דע"י האחדות אדם הישראלי הוא שלם בתכלית השלימות, יתבאר ג"כ כוונת הכתוב, תומיך ואוריך, איך תוכל להיות בשלימות שיאיר עליך אור התורה ולא תצטרך להתגלגל עוד ח"ו, על זה אמר, לאיש חסידך, אם הוא הולך בדרכי החסיד אהרן הכהן ע"ה שנקרא כהן וחסיד, והוא אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, אז הוא בתמימות ושלמות.

ובילקוט שמעוני (עמוס כמו מקמח) איתא עה"פ ואגודתו על ארץ יסדה, כשישראל שוין בעצה אחת מלמטה שמו הגדול משתבח מלמעלה וכו', וכן הוא אומר, ואגודתו על ארץ יסדה ולא שהם עשויים אגודות אגודות.

ובזה אפשר לפרש הפסוק (מהללס י"ט, ח') תורת ה' תמימה משיבת נפש, פ"י אם רוצה האדם שהתורה תהי' אצלו בתמימות ושלמות ויקיים את כולה כראוי ולא יצטרך להתגלגל, אז משיבת נפש, יראה להשיב נפשות אחרים, דהיינו שיאהב את כל ישראל וידאוג עבורם כמו שדואג לעצמו, ולכן נאמר נפש לשון יחיד, כמו שהבאנו לעיל מ"ש רש"י בפרשת ויגש דביעקב כתיב נפש על שם ישראל עובדים לא' אחד, וזהו משיבת נפש, שהי' באחדות עם כל אחד ואחד מישראל.

וכעין זה מובא בשם הגאון הקדוש המקובל בעל משנת חסידים זי"ע בספרו חושב מחשבות על פסוק הנ"ל, תורת ה' תמימה, בשביל שתורת ה' צריכה להיות תמימה, לפיכך משיבת נפש, צריך האדם לבא בגלגול"ט עוד

שעשו גופות הראשונים יורש הגוף האחרון הלזה. וכתב עוד שם, ביאור הפסוק (קהלת א') הולך אל דרום כו', על פי משארז"ל הרוצה להחכים ידרים, להעשיר יציפן, שהחכמה בדרום והעושר בצפון. והנה האדם נברא בשביל החכמה ללמוד ולעשות, ואח"כ הוא מבקש ומסבב לעשירות יומם ולילה לא ינוח, ואינו משלים עי"ז חוקו וחיובו בזה העולם, מוכרחת הנשמה להתגלגל. ולזה אמר הולך אל דרום, ר"ל הנשמה הולך לזה העולם בשביל דרום, דהיינו חכמה, והוא אינו עושה כן אלא סובב אל צפון, ולזה אמר ועל סביבותיו, ר"ל על ידי סביבותיו אלו שסובב תדיר לעשירות, שב הרוח, שמוכרחת נשמתו להתגלגל, ע"כ. בספר "אורות מרדכי" מובא מעשה נורא מה שחסיד אחד סיפר שהי' נוכח פעם אחת בעת

עי"ז הוא באמת אוהב את כל ישראל, כי כולהו חד והם חלק אלוקי ממעל.

אמנם האחדות היותר מועילה לאדם הוא על ידי שהאבות והבנים הם באגודה אחת, כהבטחת הקב"ה (מלאכי ג') הנני שולח לכם את אליהו הנביא זכור לטוב והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, וברא מזכה אבא, וכמו שדרשו חז"ל (קידושין דף ל), אפילו האב ובנו אינן זזין משם עד שנעשו אוהבין זה לזה שנאמר את והב בסופה, ועי"ז אפשר לקיים מצות השם גם אחר אריכת ימים בעולם הזה, שע"י השלום יהיו לו בנים טובים וברא מזכה אבא, וע"י שהבן אומר קדיש ומקיים מצות יש מזה ברכה לההורים בעוה"ב, וזהו ההמשך בין ב' מאמרים אלו צדיק ושלום, וכך האדם זוכה לש"י עולמות נגד כל התורה כולה.

טז. ובספר ערבי נחל (פרשת שלח) כתב לבאר הפסוק (תהלים מ"ט) כסיל ובער יאבדו ועזבו לאחרים חילם, על פי מה דאיתא בזוה"ק, ששאלו לרשב"י, נשמות המגולגלות עבור שלא השלימו חוקם ומתגלגלים כמה פעמים, אותם גופים ראשונים מה יהי' בהם לתחיית המתים. והנה יש דעה שניצוצי הנשמה מתחלפים לכל הגופים הללו וכולם עומדים בתחיית המתים. אבל האמת דגוף אחרון לבד שהשלים חוקו הוא עומד לתחיית המתים, וגופות הראשונים נאבדו. וכל מצוות שעשו גופות הראשונים, יורש זה הגוף האחרון. והקדמונים הנביאים ובעלי רוה"ק בראותם זה תסמר שערוותם מגודל הרחמנות על גופות הראשונים שהמה נאבדים לגמרי, ועל זה אמר הכתוב כסיל ובער יאבדו ועזבו לאחרים חילם, היינו שכר המצוה

ובספר טעמי המצוות לרדב"ז סי' ככ"ט כתב שרבינו יצחק בנו של הראב"ד ז"ל הי' מכיר בפני האדם אם הוא מן הנשמות החדשות או מן הישנות".

צ"ל כמ"ש בשם הפרדס, שכל הגופים יעמדו, והמגולגל נוטל אור מנשמה כפי חלק מצות שעשה, והשאר הוא נשאר לאיש הראשון, וכן כולם, ע"ש. ובספר משכנות הרועים סי' ג' מביא מהגאון א' קדוש שעשה שאלות חלום על אשר על פי ד"ת חייב את הזכאי ממון הרבה, והשיבו לו שאבותיו של זה גזלו לאבותיו של הזכאי, על כן חשב השי"ת מחשבות לבל ידח ממנו נדח ואמרה התורה שתחזור הגזילה ליורשים.

ובספר דברי יחזקאל (שופטים) כתב בשם הרב הגאון הק' מו"ה נתן אדלער זלה"ה על פסוק לא יהי' כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה, מה ששינה הכתוב כאן ולא כתב לא תלבש אשה שמלת גבר כמ"ש אח"כ, כי ידוע מסה"ק מי שהוא הולך במחשבות של זנות ח"ו הוא מתגלגל אח"כ באשה, על כן אמר הכתוב לא יהי' כלי גבר על אשה, כלי הוא לשון מחשבה, מלשון נכליהם או מלשון ויתנכלו, שלא יהיו מחשבותיו של גבר על אשה, על ידי זה ינצל ולא ילבש גבר שמלת אשה, שלא יצטרך להתגלגל באשה.

ובש"ע האריז"ל כתב, האדם כשחייב גלגול ומת ונולד לו בן אחר מיתתו, הוא מתגלגל באותו בן. וזה שנקרא אביי, על שם אביו שנתגלגל בו. וזה שכתוב אשר בך ירוחם יתום, שר"ת אביי, שהי' יתום, עכ"ל.

יז. ובספר שם הגדולים להגאון הקדוש מוהר"ר חיד"א זצוק"ל (אות א') כתב, שרבינו יצחק בנו הראב"ד דהגם שהי' סגי נהור הי' מכיר באדם בגלגוליו, והי' מרגיש בהרגשת האויר, לומר זה חי וזה מת, והי' גדול בתפלתו כרבי חנינא בן דוסא, כמ"ש הרב יש"ר בס' מצרף לחכמה דף ט"ו.

ובספר אור צדיקים כתב שסיפר תלמיד של האריז"ל ה"ה החכם ר' גדלי' הלוי ז"ל, של שבימי האריז"ל בכל ערב שבת היו הולכים חוץ לעיר לקבל את השבת, וראה פעם אחת על בית החיים

הפעם כדי להשלים מה שחיסר ממנה, כמ"ש בכתבי האר"י זלה"ה. ובספר אספקלריא המאירה (וימי) כתב בשם הזוהר חדש שאחת מן השאלות לאדם בבואו לעוה"ב, אם יודע מגלגולו, ע"ש.

שנכנסו לחדרו של רבנו לאחר ההדלקה כל הקהל הקדוש הי' נדחק להכנס אל הקודש פנימה, לחדרו של רבינו, בין האנשים היו הרבה שבאו עם כלי זמר כגון כנורות ותופים והי' מזמרים לכבוד היום, אח"כ נחלקו לשני שורות ארוכות ורבינו הי' רץ באמצע, הלך ושוב, והי' מפזם לעצמו בתנועות נוראות באימה ופחד, בזה"ל: **פינצטער און ביטער איז דער מענטש וואס ער זינדיקט קעגן דעם הייליקן בורא, וואויל איז דעם מענטש וואס ער טוט תשובה צום הייליקן בורא נאר מיט דעם גוף נאר מיט דעם גוף** (=מר וחושך היא לאיש אשר חטא נגד הבורא אשרי האיש אשר ישוב לפני הבורא רק בגוף זה רק בגוף זה).

אימה ופחד גדול נפל על כל הקהל שהי' נוכח שם וכולם נתעוררו בהרהור תשובה כמו ביום הכפורים, וכולם פרצו בכיית נוראות מגודל התשובה ולבבם הנשבר.

ובספר לב שמח מהרב הצדיק הקדוש מאלעסק זצוק"ל (פרשת מקץ) כתב שהמגיד אמר להב"י שכולם יעמדו באורות מצוות שעשו, רק שזה הגוף שנשלם על ידו הוא יהי' הרועה, והם יתנהגו על ידו כמו הצאן ע"י הרועה, ע"ש.

ובס' טע"ה בקו"א אות תתרי"ח מביא, ובס' קרבן שבת כתב בשם קלף ישן הנקרא עטרת שלמה, וז"ל, והנה לפי דעת הזוהר, שהאחרון מי שהשלים המצות הוא הזוכה בנשמה ומתלבשת בגופו. אבל כל הבאים אחריו סוברים, שכל הגופות יעמדו, והחכם הפרדס בראשם, ונותן טעם לדבר, כי אחרי שהנשמה דומה לנר, והנר יכול להדליק כמה נרות ואינו חסר מראשונה כלום, כך כל הנשמות האלו. ואומר אני, שזה לדעתי רמז לנו הכתוב סוד זה באמרו, נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן, ר"ל אחרי שנהר ה' נשמת אדם, מזה אתה יכול לידע שהוא חופש כל חדרי בטן, כל דייקא, ר"ל שהיו מקודם בכמה גופות, היא חופשת אותם לעתיד ומתלבשת בכלם אחרי שהיא דומה לנר כו'. ובודאי

ובספר יסוד האמונה בליקוטי קהלת פי' הפסוק "אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי", על פי מה שכתב האריז"ל בספר הגלגולים שנשים אינן מגולגלות, בסוד הפסוק "הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר", וזה הפסוק נאמר על ענין גלגול הוא דוקא עם גבר ולא עם אשה. וכן כאן פירוש הפסוק הוא כך, ואשה בכל אלה, היינו בסוד הגלגול, בכל אלה יפעל אל וגו' לא מצאתי, שנשים אינן מגולגלות.

וזהו הענין שאומרים היתומים קדיש אחר הנפטר, דאין לשער גדול

וכתב בספר ישמח משה (נט) בשם ספרי חכמי אמת, דאף דנשמה המגולגלת באדם אינה יודעת ואינה זוכרת כלל בהיותה בגוף האדם למה היא באה ולמי היתה בגלגול הקודם, אבל הנשמה המגולגלת בבעלי חיים שאינם מדברים, יודעת וזוכרת משל מי היא ואת אשר עיוותה ואת אשר נגזר עלי'.

ובספר הגלגולים פרק י"ג כתב מ"ש בשם ספר המגיד שמי שיש בידו להיטיב לעניים ולנדכאים או לאחד מישראל או שהוא עשיר והוא כילי, או שהוא בעל תורה ואינו רוצה ללמד לאחרים, כל אלו יתגלגלו בנשים"י.

לעולם הזה והי' חדש, ואז באה בת זוגו עמו כנודע, והנה כשבא הזמן שראוי לישא אשה, אז מזדמנת לו בת זוגו בלי שום טורח כלל ועיקר. אמנם אם חטא והוצרך להתגלגל עליו והוא מאותם שכתבי בהם ויצאה אשתו עמו שמגלגלים גם לבת זוגו פעם אחרת בעבורו, הנה האדם כזה, כאשר תבא לו אשה, לא תזדמן בת זוגו אליו אלא ע"י צער גדול וקטטות ומלחמות גדולות שיהי' לו קטרוגים, וזה נקרא זיווג שני.

ובספר דודאים בשדה (בהר) פירש בשם ספר עמק המלך, נוח לו לאדם שלא נברא משנברא, היינו שלא נברא יותר, משנברא כבר פעם אחת, שלא יתגלגל יותר.

כתב בספר מעבר יבק, דבעולם האמת יש להאישי שייכות עם אשתו הראשונה. ועי' בזה"ק (בראשית דף כ"א ע"ב), דאשה שנשאת לב' אנשים זה אחר זה, חוזרת לעתיד לבעלה הראשון. ועיין באוה"ח על התורה פסוק הפעם ילווה אישי אלי. וע"ע במדרש שמואל בפסוק נפלאת אהבתך כו', אביגיל בעוה"ז ומיכל לעוה"ב, עכ"ל.

של צפת חיילות נשמות שעלו מן הקברות לעלות למעלה לגן עדן העליון, וכן להיפך, ראה רבי רבבות נשמות שירדו כנגדן, ואלו הן הנשמות היתירות הנתוספות לישראל בשבת, ומתוך רוב בלבול וערבוב הנשמות הוכרח לעצום עיניו, ואע"פ כן ראה כל הדברים בעינים סגורות.

וכן פעם אחת הלך האריז"ל ללמוד תורה עם תלמידיו בשדה, וראה שעל האילנות היו יושבות עליהן נשמות לאלפים ולרבבות, וכן סמוך לשם הי' נהר, וראה על כל פני המים היו שטות ונגרות נשמות לאלפים ולרבבות, כיון שראה אותן, שאל להן מה טיבן, והשיבו לו ששמעו מקדושתו שיש כח בידו לתקן אותן, ושהן הנשמות שנדחו מחוץ לפרגוד, שלא עשו תשובה בימי חייהם בעולם הזה, והאריז"ל הבטיחן להעלותן בכל מה דאפשר. יח. ובספר דבש לפי כתב חז"ל, דגלגול הוא לזכרים, כי הנקבות מקבלות עונשן לעוה"ב, ובגיהנם, ולפעמים תתגלגל האשה בעבור בעלה, בסוד ויצאה אשתו עמו, ע"כ.

ובש"ע האריז"ל כתב, שאדם הבא פעם אחת

גיהנם להיות נידון^ט. אמר לו, ואין מי יוכל להצילך מן הצער הגדול הזה. אמר לו, אין מי שיצילנו אם לא שיאמר בני קדיש^י או יפטיר בנביא לכבוד השם בעבורי. ואם יעשה זה, ידעתי כי זכותו תעמוד אלי ויגן בעדי. ויבא רבי פלוני ויגד זה לבנו של מת, ויעש ככל אשר אמר. לימים נגלה^{יא} המת אל החכם הנזכר פעם אחרת ואמר תנוח דעתך

התועלת שיש לנשמת הנפטר ע"י אמירת הקדיש של היתומים.

וזה לשון ספר כל בו כתוב וז"ל, טעם שאומרים קדיש, משום שפעם א' פגע רבי פלוני במת אחד שהי' מהלך ומקושש עצים ונושאן על כתפיו, אמר לו, בני, כל זה למזה לך, אמר לו, רבי כה משפטי כל הימים להביא באשה של

למדריגה עד שהלך וגדל בתורה עד שנסמך. אח"כ בא אותו אביו של הנער בחלום לאותו החכם, ופניו הבהיקו מאד כשמש בצהרים בתקופת תמוז, מזיו השכינה שזרח עליו. וחרד החכם ההוא מאד, ואמר מי אתה, ואמר לי' אשריך מה טוב חלקך ומה טוב גורלך שזכיתני והבאתני לכל הכבוד הזה ע"י בני, כי ידעתי שהתענית ק"ך ימים הי' מועיל, אודות שעוונותי היו כ"כ גדולים, שבאו שדים ומלאכי חבלה והיו מכסין המוח של בני שלא לקבל, שלא יהי' לי זכות, כי לפעמים עוונות האבות גורמים שאין לבניהם לב להבין בתורה (ובאים) שדים ומניחים ידיהם על המוח שלא יקבל, אלא כאשר נהרגתי ע"י עכו"ם לא המיתוני מיד אלא בחץ הכוני, והייתי עודני חי שני ימים ומכח יסורים גדולים הרהרתי בתשובה, כי היתה לי זכות כי כאשר הייתי משומד הצלתי איזה יהודים מהריגה. ועתה בכל פעם ופעם שעלה בני למעלה, היו מקילין בדיני, וכאשר הי' בני בר מצוה ועלה לתורה וקידש שמו של השי"ת ברבים ואמר ברכו את ה', העלוני מגיהנם, והי' הנקרא הבן ההוא הפקול, ר"ל שגיהנם נקרא פלילה על דרך פקו פלילה. ור"ש הפקולי שסידר הברכות לפני ר"ג ביבנה הי' ממשפחתו, ע"כ. ממעשה הזה יכולים ללמוד, מה זה שהי' רשע גמור, מכל מקום הבן ע"י תורתו הצילו מגיהנם והכניסו לגן עדן, על אחת כמה וכמה מי שאינו כך ומגדל את בניו לת"ת, שיהי' לו זכות שאין לו שיעור וערך. עכ"ל.

כא. ספר "האיש על החומה" חלק א' עמוד 345 מובא מעשה מהגה"צ ר' יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, שאשה מכובדת ובעלת עסק מבוסס בעיר

יט. הקדיש מועיל לשעתא ופולגא, ובשיורי ברכה סי' שע"ז כתב וז"ל, רבים נהגו לצוות לבניהם לומר ח' קדישים ביום, משום מ"ש בזה"ק דהקדיש מועיל לשעתא ופולגא, ולהכי יאמרו ח' קדישים להציל לי"ב שעות, אמנם רבינו מהר"ח זצ"ל גילה סודו שכוונת שעתא ופולגא אינו כפשוטו, אלא מדריגה בגיהנם שנקראת שעתא ופולגא.

כ. בספר קיצור של"ה (והמעשה יזוע שרמזו עלי' כל הפוסקים המדברים ממעלת אמירת קדיש אחר אב ואם [עיין דרכי משה ורמ"א יורה דעה סימן שע"ו, ומובא באריכות באור זרוע (הלכות שבת סימן נ'), ובס' מנורת המאור (נר א' כלל א' ח"ב פ"א) ושם מובא בשם מדרש תנחומא, והמעשה הי' בר"ע עם עוד כמה שינוים, ועיי"ע בספר מקדש מעט פרק ג', אות ג') מביא מהזוהר חדש במדרש הנעלם מביא מעשה גדול ונורא בתלמיד חכם אחד שהי' הולך בהרי אררט ושמע קול צוחה קול מר שצוח וי וי, עד שראה אדם אחד, ושאלו מן את, וא"ל יהודי חייבא [ר"ל רשע] אנא ודנין אותי זה כמה שנים על עבירות גדולות שעשיתי בעודני בחיים, ושאלו מה שמו והשיב ששמו לא נודע לו, כי הרשעים שוכחים שם, על דרך שם רשעים ירקב, אבל מ"מ הודיע לו מקום מושבו שהי' בגליל העליון, בעיר פלוני, ושם אשתו. והלך אותו החכם לעירו ושאל אחריו, והשיבו איך שהי' רשע גמור שלא הניח עבירה שלא עבר, ובו קטן הניח אחריו והוא ג"כ רשע כאביו, ולקח אותו החכם בנו עמו לביתו ורצה ללמוד עמו א' ב', ולא הי' רוצה לקבל, והתענה אותו החכם ג' פעמים מ' יום והתפלל עד שהי' הנער מתחיל לקבל. והלך הנער ממדריגה

ובמצב בנות'.

נאנחה האשה קשות ושטחה לפניו את מר גורלה ואת נפילתה מאיגרא רמא לשפל המדרגה, עד שאין לה האמצעים ההכרחיים להשיא את בנות' הבוגרות. "מהו הסכום המשוער הדרוש לך, להוצאות נישואיהן של בנותיך?" שאל הזקן. "לשם מה חשוב לכב' לדעת, למאי נפקא מינה?" השיבה האשה בתמהון ונקבה בסכום המשוער. שלף הזקן גליון נייר ורשם הוראה לבנק המקומי לשלם לאשה את הסכום שנקבה. אולם בטרם שם את חתימתו, הביע משאלתו, שהיות ומדובר בסכום רציני מאד, רצוי שתהא חתימתו בנוכחות עדים שיראו במו עיניהם כשהוא חותם אישית על ההמחאה, ויאשרו זאת בחתימת ידם.

נרגשת ומופתעת ממה שהתרחש, עלתה לאולם הישיבה ובקשה משני בחורים להילוות אלי'. משראה אותם הזקן, הציע להם שיתבוננו איך שהוא שם את חתימתו על הוראת התשלום. וליתר בטחון ביקש מהם פיסת נייר ורשם עלי' את חתימתו למזכרת ולדוגמא. במוסרו את ההמחאה על הסכום הנכבד לידי האשה, הורה לה שתלך לפדות את ההמחאה למחרת בבוקר.

כל הענין נראה לאשה ההמומה תמוה ומוזר. מה ראה הזקן הזר הבלתי מוכר להסביר לה פנים כל-כך ולהראות רוחב לב כזה, עד כדי כיסוי הוצאות השאת שתי בנות'. אף על פי כן נזדרזה למחרת לסור אל הבנק ובלב פועם ניסתה את מזלה.

כשבחן פקיד הבנק את ההמחאה, תקע בה ובאשה מבט תוהה, מסתכל פעם ופעמיים וכלו נבוך ומשתאה. תוך הבעת סימני המבוכה ביקש מהאשה להמתין, והוא נכנס עם ההמחאה למנהל הבנק שהי' גם בעליו. וכאן התרחש משהו דרמטי ביותר: כשראה מנהל הבנק את ההמחאה, צנח מכסאו והתעלף...

בבנק קמה מהומה, הפקידים שמעו על המתרחש, הכניסו מיד את האשה לחדר צדדי והפקידו עלי' שומר לבל תתחמק, תוך חשד שהי' כאן ענין עם מעשה מרמה.

אחרי ששבה רוחו של מנהל הבנק ביקש לראות את האשה שהגישה את ההמחאה לפרעון. בהכנסה שאלה בבחילות, אימתי וכיצד קיבלה את

פרשבורג שבהונגרי', היתה נוהגת במשך שנים רבות להביא מידי פעם בפעם תרומה הגונה לישיבה, בתנאי שיגידו בישיבה קדיש תמידי לעילוי אותו נשמות גלמודות שאין מי שיגיד אחריהן קדיש, והישיבה העמידה בחור מיוחד שאמר קדיש לטובת נשמות אלו.

לימים הסתלק לעולמו בעלה של אותה אשה. ומכיוון שהוא ניהל את העסק ביחד איתה, פגעה פטירתו בעסק שנצטמק והלך עד שנסגר כליל. מצבה הכלכלי של האשה הלך והחמיר וברבות הימים נפל עלי' עול נוסף - כאשר הגיעו שתי בנות' לפרקן, וכסף מנלן?

נשאה האשה את סבלה בדומי', קיבלה עלי' את הדין באומץ והשלימה עם גורלה. אולם על דבר אחד לא יכלה לוותר ולבה הי' מר עלי' ביותר והכאיב לה עד מאד, וזהו ענין שמירת הקדיש שעלול להתבטל אחרי שהפסיקה את הקצבתה למטרה זו. במר נפשה עלתה להנהלת הישיבה ושטחה את בקשתה שהישיבה תאות להמשיך גם הלאה את שמירת הקדיש לעילוי נשמות גלמודות, עד שירחיב ה' גבולה ותחזור לתמוך בישיבה כמקודם.

נתרגשו מאד ראשי הישיבה מתום-לבה וצדקת-נפשה של אלמנה זו והבטיחוה למלאת מבוקשה לשמור את אמירת הקדיש כמו עד כה. הבטחה זו מילאה את נפשה אושר אין קץ, וכשברק של אושר מנצנץ מעיני' הנוגות, נפרדה מראשי הישיבה ופנתה ללכת לדרכה. מעתה שוב לא העיק עלי' כל כך מצבה היא, ואפילו מצב שתי בנות' שהגיעו כבר מזמן לפירקן. כי מרגע שענין הקדיש לנשמות הגלמודות הובטח לה, כמעט שלא חסר לה כלום בעולמו של הקב"ה. ובענין שתי בנות' שמה מבטחה בה' אבי יתומים ודיין אלמנות. והוא הרחום וחונן יראה בוודאי בעוניין של שתי בנות', ויזמין להן את זיווגן ואת כל צרכיהן.

בצאתה לרחוב בא למולה יהודי ישיש בעל הדרת פנים נדירה, כשזקן צח כשלג יורד לו על פי מידותיו ובריכה לשלום. הופתעה האשה מהסברת הפנים הלבבית של הזקן הבלתי מוכר לה. הפתעתה גדלה שבעתיים בעת שהזקן התקרב אלי' ונכנס איתה בשיחה תוך התעניינות במצבה

שלימה, ויש בזה עון גניבה ח"ו, ואף שאין דבר כזה עולה על דעת היתומים שאומרים קדיש, מ"מ ע"י שאין נזהרים לומר קדיש באופן שיוכלו הקהל לענות איש"ר, אז לא די שאין גורמים נחת רוח לנשמות קרוביהם, רק אדרבה, גורמים להם שיכניסו אותם לגיהנם ח"ו מחמת איסור גניבה שעברו בניהם בעוה"ז.

ולכן צריכים היתומים לזהר מאוד שלא לחטוף כולם באמירת קדיש, רק שיאמרו באופן שיוכלו הקהל לענות, ולפעמים מוטב שלא יאמרו כולם בבת אחת, רק יתחלקו ביניהם, ולפעמים יאמר יתום אחד ולפעמים

שהנחת דעתיה^כ, ועל זה פשט המנהג לומר בנו של מת קדיש בתרא, גם להפטיר בנביא.

והנני לעורר בזה בענין הקדיש שאומרים כמה אנשים ביחד, וכמה פעמים ע"י אמירת הקדיש בחטיפה מקלקלים מה שרצו לתקן ואין גורמים מנוחה להנפטרים, רק אדרבה ע"י שכולם אומרים קדיש בפעם אחת והקהל אין יכולים לענות אמן כראוי, גורמים ח"ו שאין מכניסים את אבותיהם לגן עדן. וע"י שאין אומרים קדיש כראוי ואין הקהל עונים אמן יהש"ר כראוי, גורמים בזה שכל נפטר גם לחבירו שלא יהא לו מנוחה

קדיש לנשמות שאין אומרים קדיש אחריהן. זכותי עמדה לי שהקדיש הזה שאמרו בישיבה לפי פקודת האשה גרם לי עילוי ונחת רוח לנשמת. אשה זו תופיע מחר בבוקר בבגן שלך עם המחאה שמסרתי לה לכיסוי הוצאות נישואי שתי בנותי". כשקמתי בבוקר נפעם מהחלום, ספרתי לאשתי שלעגה לכל הענין. אולם משהופיעה האשה עם המחאה נתאמת לי שאכן החלום אמת הי'.

וסיים מורנו מורנו (הרה"ג ר' יוסף חיים זוננפלד זצ"ל): "מי היו שני הבחורים? אני הקטן וחברי ר' יהודה גרינוואלד".

האיש עשה תשובה, אשתו נתגיירה כדון, וזכו להקים בית נאמן בישראל.

כב. ובספר אור ישראל להרב המגיד הקדוש מוה"ר ישראל מקאזניץ צוק"ל כתב על מה שכתוב בתקונים דף ל"ה ע"א, ואית לון קטטה באינון מארי דגיהנם דנגונין ב'. שיש בני אדם שבחיהן יורדת הנשמה לגיהנם ונידון ואז בושרת האש בקרבו ומתקוטט עם כולם, ויש שהם בשלוח בחייהם, ולאחר מיתה נידונים שם.

ההמחאה, "רק אתמול קיבלתיו מיהודי מכובד בעל הדרת פנים, וישנם אפילו שני בחורי ישיבה היכולים לשמש כעדים, שראו איך כותב ההוראה חתם על ההמחאה", ענתה האשה כמתנצלת. "האם תוכלי לזהות את האיש אם אראה לך אותו בתמונה?" שאל המנהל.

"בוודאי אזהה אותו ואין לי כל ספק שגם שני הבחורים יוכלו לזהות אותו", ענתה. הורה המנהל להביא לפניו את תמונת דיוקנו של אביו המנוח, וכשהוצגה התמונה בפני האשה, הצביעה ללא היסוס עליו כעל האיש שנתן לה את ההמחאה.

ציווה המנהל לפרוע את ההמחאה ושיחרר את האשה. אחרי שהאשה הלכה, סיפר המנהל לנוכחים את פשר הפרשה המזרה שהתחוללה לגד עיניהם.

האיש שמסר את ההמחאה לאשה, אינו אלא אביו שהלך לעולמו לפני עשר שנים. בלילה הקודם הופיע אביו בחלום ואמר לו בזו הלשון: "דע לך שמאז שסרת מדרך הישרה והתחנתת עם נכרית והפסקת לשמור את הקדיש, לא מצאה נשמתו מנוחה. עד שבאה אשה אלמונית וציוותה להגיד

שאומר קדיש, הרי אין שומעים מה שאומר השני ואין תקומה לנשמת הנפטר השני, וגם בזה עובר על איסור גזילה, וגם גוזל את הרבים ח"ו ע"י שהוא גורם לדבר שיאמרו אמן חטופה ואמן יתומה ח"ו, וגם יש בזה מעילה בהקדש ח"ו דנשמות ישראל הם בבחינת הקדש, כדכתיב קודש ישראל לה' ראשית תבואתה, ואם מונע מהם את תיקון נשמתם, הרי הוא בבחינת מועל בהקדש ח"ו.

❧ צה ❧

ולתועלת הרבים נפרט מפי סופרים וסופרים המעוררים על מכשולות אלו, לתועלת הרבים.

❧ צו ❧

המנהג ביש כמה חיובים שכמה בני אדם אומרים יחד קדיש, והנה זהו מנהג ישן (עי' סי' יעב"ץ ושו"ת סת"ס) ומבואר בפוסקים דבכה"ג אם כולם אומרים יחד טוב, ואם לאו יבחר לו הסמוך לו וישמע היטב היוצא מפיו ויענה אחריו אמן.

אולם זהו טוב כל זמן שאומרים כהלכתה במתינות ונחת, אבל כשממהרין וחוטפין אז נעשה בלבול גדול וקשה לצמצם לשמוע ולכוין לאחד וראוי לכל יחיד לידע דאם א"א לו לשמוע ולדעת באיזה מקום עומד ועל מה עונה אמן, שאסור לענות, דהו"ל אמן יתומה.

הנה כי כן מה תועלת באמירת קדישים הרבה כשאין עולה לרצון כלל כי

יאמר יתום אחר, ובודאי יגרמו בזה נחת רוח לנשמות קרוביהם הנפטרים, דהלא אדרבה דבר זה יגרום ג"כ אחדות בין הקהל, ואין לך נחת רוח יותר לנשמות הנפטרים ממה שבניהם הולכים בדרכי שלום ובדרכי נועם זה עם זה.

❧ צד ❧

ועל דבר זה צריך כל רב ומנהיג בבית המדרש לעורר את הקהל ולהזהירם על זה מאוד מאוד, שינהגו כבוד זה בזה ולא יחטפו את הקדיש אחד מחבירו, וג"כ שלא יאמר בקול גבוה יותר כדי שישמעו הקהל רק את קולו, וכדומה, דכל זה גורם קטטה ומריבה בין הנשמות ומורידין את הקרובים שלהם לשאול תחתיות רח"ל, ויצא שכרם בהפסידם ח"ו, אלא שמי שיש לו קול חזק, יאמר הקדיש בקול, ושאר היתומים יאמרו בלחש יותר ממנו, וביחד אתו.

ובפרט שיש נוהגים ששוכרים איזה איש שיאמר קדיש לטובת נשמת הנפטר, ובאם אומרים כולם קדיש ביחד ואין הקהל שומעים את אמירת הקדיש של כולם, א"כ גם בזה יש איסור גזילת ממון מחבירו, דהלא קיבל כסף ממשפחת הנפטר לומר קדיש לעילוי נשמתו, ואם אין שומעים את הקדיש הרי הוא גזל בידו, וגם גוזל את החיים דהיינו קרובי הנפטר שקיבל מהם כסף מלא לומר קדיש אחר נשמת קרוביהם, וגם הוא גוזל מנשמות האחרות דע"י שצועק בקול או חוטף את הקדיש במהירות יתר מהשני

ובטלה מחלוקת וטורח דיני דינים שאין להם שורש ועיקר.

בספר אשל אברהם סי' נ"ג כתוב דבחטיפת קדישים לא הועיל כלום החוטף, כי אמירתו שייכת למי שראוי על פי הנכון. וכן בתפלה, כשהבן הי' שם אם אמרה אחר, שייכת ממילא התפלה של אחר כאלו הבן. (ועיי' ע"פ סי' שע"ו סק"ו מה שכתב נסח ה"ג ע"ש עקב עיי"ש).

בספר אשל אברהם (נוטשאטש סי' נ"ג) כתב דאם היתום מתעכב לפעמים ומתפלל אחר, והוא בא בזמן שאפשר לו לילך להתפלל בציבור, כגון בין תפלה דלחש לחזרה, שנכון הי' שיעמוד אז, כי אין קפידה במה שעמד אחר לפני העמוד בלחש, וכן בשירה חדשה הי' נכון שיעמוד הוא, רק שאין נוהגין לשנות המתפלל בין לחש לחזרה או קודם שירה חדשה, ע"ש.

ובפחד יצחק אות ק' (קדיש), דאם אירע שאיחר האבל לבא לביהכ"נ ואין לו שהות להתפלל קודם שיגיע הצבור לסדרי קדושה, יכול האבל לירד לפני התיבה ולומר סדר קדושה עם קדיש שתקבל הגם שהוא גמר התפלה והוא עדיין לא התפלל, אין לחוש שיאמרנה מי שירצה, כי סדר הקדושה מצוה"כ בפני עצמה היא, ובשבתות וימים טובים ממתנינים

מקצת העונים אומרים אמן מבלי לדעת באיזה מקום עומדים והשאר אין עונין מחמת חוסר ידיעת מקום שעומדים, וכל הקדישים ממש לבטלה.

וע"כ אם רוצין תכלית ותועלת הנשמה העצה לסדר שיענו כולם בשוה ואז יאמרו כולם כל הקדישים, או שיטילו גורל וזה יאמר קדיש זה והאחר יאמר קדיש האחר וכן להלאה (נכה"ח סי' נ"ו או' ו' הענה לומר נשמה, ונשמה"ט קאמארנע סי' נ"ה ס"א להטיל גורל כמנהג האשכנזים, ועיי"ע נספר בן איש חי שעורר הרבה על זה, ונספרי על יקור נמכת מהספן חיים שעורר צומנו על זה, ואין הס' כעת תח"י).

בשו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' מ"ח, שנשאל, לפעמים אומרים ג' וד' בני אדם קדיש ביחד ואחד מקדים לחבירו, עם מי יענה אמן יהא שמי' רבא, והשיב אם באים כל אחד תוך כדי דיבור של חבירו, יענה עם הראשון. ואם יש הפסק ביניהם, יענה אחר כל אחד ואחד.

ועי' בשו"ת דברי אגרת סי' ז', שבמדינתו תיקן שכל האבלים יאמרו כולם קדיש ביחד, ע"ש טעמו ונימוקו (ועי' פ"ת סי' שע"ו סק"ו). ובסידור יעב"ץ כתב, מה טוב וישר מנהג הספרדים בזה, שאם רבים המה, כולם זוכים בו ואומרים אותו כאחד,

מהגלות. ופעם אחת אמר: שנפלה בית תומאה אחד בצורה וגדולה מאד, ובכל יום עולים אלפי אלפים בעלי מלאכות בנאים לבנות החומה, אבל יש לי שומר טוב, שכשהרב מו"ה יעקב יצחק מלאנצהוט מתפלל תפילת שמו"ע

כג. בספר זרע קודש להרה"ק מראפשיץ זי"ע (פר' כי תצא ד"ה כי תבנה) כתב: "שמעתי מהרב הקדוש מו"ה אלימלך זצ"ל, שכשעשה עליות נשמה ראה שנושאים את כלי הבית המקדש, ואמר לו שהם אותם הכלים שהוציא הוא

מוחה ולכה היו שקועים בזה איך לגדל את ילדיה לתורה ויראת-שמים, וכל דאגתה היו על בניה, ואהבה אותם אהבת אם על בנים. ולכן לטובת נשמתה, מוטל על בניה להמשיך לעשות רצונה בזה, ובפרט שכל ענינים אלו היו חשובים אצלה מאוד, ואמרו חכמינו ז"ל בירושלמי (נרכות פ"ב) רצונו של אדם זהו כבודו.

ועתה שנתאספנו ליום השלושים, לסיום משניות, מוטל עלינו לעשות רצונה, ואנו מבקשים שתמליץ טוב בעד בעלה ובני' החשובים, שהיתה מסורה אליהם לשמש אותם באמונה בכל נפשה, ותגין זכותה בעדם ובעד כל בני משפחתם ועבור כלל ישראל, ובודאי תפלתה לא תשוב ריקם, עד אשר נזכה כולנו לקבל פני משיח צדקנו, בב"א.

לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא גו'. (א, טז).

קיימו מצוות תוכחה, ואם הם לא קיימו ופחדו, איך אנחנו יכולים לקיים? וכמו שאיתא (ערכין דף ט"ז ע"ב) תמיהנו אם יש בדור הזה שיודע להוכיח.

ויל"פ בהקדם דברי חז"ל (פסמיס כג:) דאיתא "על ג' דברים חייב אדם

לאומרה עד קודם תפלת מנחה. ונוסח צלותהון משמע כלל תפילותיהן של ישראל, והאומרו זריז ונשכר, והגם שאיחר לבא לבית הכנסת.

צז

ובזכות רבינו הקדוש האריז"ל (שהזכנו לעיל כמה מאמרים שלו) אשר אתמול, יום ה' מנחם אב, היה יומא דהילולא דילי', יגן עלינו ועל כל ישראל, שיחוס וירחם השי"ת ברוב רחמיו וחסדיו ויאמר די לצרות ישראל, כי בעו"ה נתקיים בנו במלוא מובן המלה כי שחה לעפר נפשינו דבקה לארץ בטננו, ובודאי יתקיים בנו גם סוף הפסוק קומה עזרתה לנו ופדינו למען חסדך, ומתוך חסדים טובים ומגולים יחיש לגאלינו גאולת עולם במהרה בימינו אמן ואמן.

צח

ידוע, שכל חיותה של הנפטרת,

א

יש לפרש בהקדם דברי חז"ל (שנ"ק קי"ט ע"כ) לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה, עיי"ש.

וצ"ב איך אפשר לומר שהתנאים הקדושים בזמן המקדש לא

ערך שבונה חומות ירושלים לפי ערך זה מפיל בהבית הזה של טומאה, כי כשזה קם זה נופל". כד ועיי"ע שם נ"ד ע"ב; נ"ה ע"ב. ירושלמי שבת פ"ה.

מתפילת מנחה מפיל כל מה שבונים. והבנתו דבריו הקדושים שמפיל זה על ידי זה שע"י תפילתו בונה חומות ירושלים ובית המקדש, ולפי

עיי"ש צמחש"א צמידוסי אגדות), והלך במסירת נפש ממש"י. ואם לא הי' הורג את זמרי הי' ח"ו כלי', ורק ע"י המסירת נפש שלו הציל את הכלל ישראל, כמבואר בפרשת פנחס בקנאו את קנאתי בתוכם, ולא כיליתי את בני"י בקנאתי כו'.

וראה בגמ' סנהדרין שם (פג:) עה"פ "ויכפר על בני ישראל": ראוי כפרה זו שתהא מכפרת והולכת לעולם, ובחדא"ג מהרש"א שם פי' ע"ז שזה מרומז בפסוק מדלא כתיב וכפר על בני"י וגו', בלשון עבר, וכתיב ויכפר, בלשון עתיד, וראה בבני"י שמביא בשם המדרש קצת בסגנון אחר, שראוי שתהא כפרה זו מכפרת עד סוף כל הדורות (ועיין צמ"ט צפשת פנחס).

והנה ידוע דהשי"ת לא נותן נסיון להדור בדבר שאינם יכולים לקיימו, רק דהשי"ת חכה שלכל הפחות אחד יעורר ויוכיח את הכלל כדי להסיר הכעס של השי"ת על הכלל ישראל שעוברים עבירות בפרהסיא, ולכן כשבא פנחס ומסר נפשו להוכיח את הנשיא ואת הכלל, אמר הכתוב

כה. כדאיתא במד"ר פ' בלק ובמדרש תנחומא עה"פ ויבא אחר איש ישראל: דקר שניהם זה על זה וקינא לשמו של הקב"ה וכו', כשיצא עמדו בני שבטו לפגוע בו ירד המלאך ונגף בהם. וכן מובא בש"ס סנהדרין דף פ"ב: שבא מלאך והשחית בעם, פרש"י והוטרדו בני שבטו ולא הרגו לפנחס וגם פרח נשמתו מפחד ע"כ. וכן איתא בירושלמי שם פרק כל ישראל הרי דפנחס היה עומד בסכנה ליהרג.

למסור נפשו על ע"ז ג"ע שפיכת דמים", דאם אומרים לו לאדם שיעבור על אחד מג' דברים הנ"ל, ואם לא יעבור יהרגו אותו, הדין הוא שצריך למסור נפשו ואל יעבור וכו'.

ואיתא ברבינו יונה, דצדיק וחסיד מפורסם יכול למסור נפשו אפילו על איסור דרבנן.

וכך יסופר על בעל התניא כשהי' בבית האסורים ברוסי', שמסר נפשו ולא רצה לאכול אפי' פת עכו"ם, (ועיין צמ' והמי יתן אל לנו מה שדברתי עם להנחל"ח עם כ"ק האדמו"ר מליזצאוויטש (שליט"א) [זוקללה"ה] צענין זה).

ובזה יובן למה אמרו חז"ל שירושלים נחרבה בגלל שלא הוכיחו זה את זה, דהאמת הוא שבוודאי קיימו מצוות תוכחה, עד שהגיעו עד כדי הכאה ועד כדי קללה, וממילא אחר זה היו באמת פטורים מלהוכיח, אבל לפי גודל מעלתן של התנאים הקדושים היו צריכים למסור נפשם על מצוה זו.

וכמו שמצינו על פנחס במסכת סנהדרין שכשהלך להרוג את זמרי נעשו לו י"ב ניסים (ראה סנהדרין פ"ג:

סנהדרין דף ק"ג ע"א. תנחומא תזריע ט'. שם בלק י"ט. ילקוט שמעוני שופטים ס"ח. אותיות דרבי עקיבא א'. רמב"ם הל' תשובה פ"ד ה"א. רמ"א יו"ד סי' של"ד סעיף ס"ח. ילקוט רות על הכתוב וימת אלימלך. שערי תשובה לר"י שער ג' אות נ"ט. חנוך מצוה רל"ט. ועיין עוד בשל"ה תחילת ספרו. חיד"א בספרו חומת אנה"כ נח. ועיי"ע פתחי תשובה יו"ד סימן של"ד בשם בכור שור. זוה"ק ח"א דף רל"ט. ועוד.

להאבדה. ולהלן שם (פ"א הי"ז) כתב שמותר להחזיר את האבדה אע"פ שאינו לפי כבודו. וז"ל שם: ההולך בדרך הטוב והישר ועושה לפני משורת הדין מחזיר את האבדה בכל מקום אע"פ שאינו לפי כבודו, עכ"ל.

ואמרת לפרש בדברי הרמב"ם, דמ"ש שההולך בדרך הטוב והישר ועושה לפני משורת הדין מחזיר את האבדה בכל מקום אע"פ שאינו לפי כבודו, אינו מחולק בענין זה עם הרא"ש, כי הרא"ש קאי בזקן סתם, שעושה הכל ע"פ שורת הדין, ואכן זקן כזה אין לו לזלזל בכבודו ואיסור הוא לו להחזיר את האבדה. אכן הרמב"ם קאי במי שעושה בכל דבר לפני משורת הדין, שאיש כזה נכנס לגדר אחר לגמרי, ולכן גם בנדו"ד צריך הוא לעשות לפני משורת הדין ולהחזיר את האבדה כו'. וכעין זה פ"י הבי"י (מו"מ סו"ס רס"ג) בדעת הרמב"ם, וז"ל: ולדעת הרמב"ם ז"ל יש לומר, דלא מיקרי מזלזל בכבוד התורה בשביל כך, אדרבה הוא כבוד שמים, שאין דרכו בכך בשלו והוא מטפל בשל חבירו לפני משורת הדין].

וזהו שאמר הפסוק לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא, שלא תפחד כשאתה צריך להוכיח שהמוכח יקלל אותך או יתן לך מכות בידיים ממש וכו', כי המשפט לאלקים הוא, ואם באמת תקבל ממנו מכות או קללות

"השיב את חמתי מעל בני" בקנאו את קנאתי בתוכם" ועי"ז ולא כיליתי את בני" בקנאתי".

וכמו כן חכה השי"ת אז בזמן הבית שהתנאים ימסרו נפשם לה' ויוכיחו את הכלל ישראל על העבירות העצומות שעברו אז, אבל לפי מצב הדור אז (כמו שז"אס זמנינו מה שטוסיס להרנניס המוכיחיס נטער), פחדו התנאים הקדושים שאם יוכיחו יותר יהרגו אותם ממש, ועל פי ההלכה לא היו צריכים למסור נפשם רק על ג' עבירות, לכן לא הוכיחו יותר.

אבל השי"ת מדקדק עם סביביו [צדיקים ההולכים אחריו] כחוט השערה שנאמר (מהל"ס ז') וסביביו נשערה מאד (ינמות דף קכ"א ע"ג), והיינו דלפי ערך קדושת הנפש יש דקדוק יותר על המעשה, ולפי גודל קדושתם נחשב להם העבירה כאילו לא קיימו כלל מצוות התוכחה, ועד כדי כך שהחורבן נקרא על חשבונם כדרשת חז"ל "שלא הוכיחו זה את זה".

[ועיין עוד ברא"ש (נ"מ דף ל"א ע"א וע"ג) בענין השבת אבידה בזקן ואינו לפי כבודו, אם רוצה דוקא לקיים המצוה אם מותר או אסור? שיטת הרא"ש היא, דכיון שפטרה תורה את הזקן, אין לו לזלזל בכבודו, ואיסור הוא לו שמזלזל בכבוד התורה במקום שאינו חייב. והרמב"ם בהל' גזלה ואבדה (פ"א הי"ג) כתב, דאם הי' חכם או זקן מכובד כו' אינו חייב להטפל

על התוכחה, תדע שהכל מהשי"ת לבד, כמו שאמר דוד המלך ע"ה ה' אמר לו קלל" וכו', והמקל שמרביץ לך הוא המקל מן השמים שממילא היית צריך לקבל, רק אם תקבל את הקללות או המכות עבור שקיימת מצוות השי"ת במצות עשה של תוכחה, אז השכר יהי כמו שפנחס קבל הברכות לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום.

והנה בסיפור דפנחס יש לדקדק, דאף שאמרו חז"ל (רש"י נלק כה, ו') שנתעלמה ממנו [ממשה] הלכה דכל הבועל ארמית קנאים פוגעים בו, אבל אחר שפנחס ראה מעשה ונזכר הלכה, ואמר לו למשה מקובלני ממך כו', א"כ למה לא הלך אז משה לקיים את

המצוה בעצמו, רק אמר לו לפנחס קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוונקא (רש"י טס פסוק ו'). ויל"פ, דהנה מבואר בזוה"ק פרשת משפטים דא רזא דגלגולא, גלגל החוזר בעולם. ובמפרשים פירשו דעל עבירות שבין אדם לחבירו אין תיקון ח"ו רק להתגלגל. וכמו"כ איתא בעץ חיים שאם אחד לא קיים מצוה אחת צריך לבוא עוה"פ בגלגול עד שיקיים כל המצוות, והיות שכל ישראל ערבים זה בזה, יכול אחד לצאת בהמצוה שעושה השני, וכן אנו יוצאים כל המצוות ששייך בכהנים לוויים ועוד. וכמו"כ אפשר לומר ג"כ כך דהמצוה הזאת של הצלת הכלל ישראל היתה שייכת לשורש נשמתו של פנחס, ועל כן נתעלמה הלכה זו ממה רבינו עה"ש.

לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא גו'. (ב, ט).

עוד יש לפרש, לא תגורו מפני איש כו', כי התוה"ק אומרת כי אם לא תוכיח ע"י שאתה מפחד, תדע שהמשפט לאלקים הוא ובשמים תצטרך ליתן דו"ח על כל העבירות שעשו הכלל ישראל, ותצטרך לבוא עוד הפעם בגלגול, כמבואר בזוה"ק פרשת משפטים דא רזא דגלגולא, גלגל

החוזר בעולם. ובמפרשים פירשו דעל עבירות שבין אדם לחבירו אין תיקון ח"ו רק להתגלגל.

ואיתא בגמרא (שנא קנ"א): א"ל ר"ח לדביתהו כי אתי עניא אקדים לי ריפתא כי היכי דליקדמו לבניך אמרה לי מילט קא לייטת להו א"ל גלגל הוא החוזר בעולם שנאמר (דניס ט"ו) בגלל הדבר הזה כו'.

ובשבת (נ"ד ע"ב): כל מי שאפשר למחות באנשי ביתו ולא מיחה, נתפס על אנשי ביתו; באנשי עירו, נתפס על אנשי עירו; בכל העולם כולו, נתפס על כל העולם.

כו. כמבואר בילקוט רות דאין הגזירה אלא על מי שיכול למחות ולא מיחה. ובילקוט שמעוני יחזקאל (רמז שמ"א) וילקוט דברים (רמז תתב) כתב: אשמייהם של ישראל תלויים בראשי דיניהם.

ויש לפרש בהקדם דהנה איתא במד"ר פ' בלק (ונמדרש תנחומא) עה"פ ויבוא אחר איש ישראל: דקר שניהם זה ע"ג זה וקינא לשמו של הקב"ה וכו', כשיצא עמדו בני שבטו לפגוע בו, ירד המלאך ונגף בהם. וכן איתא בסנהדרין (דף פ"ב), שבא מלך והשחית בעם, פרש"י והוטרדו בני שבטו ולא הרגו לפנחס, ע"כ. וכן איתא בירושלמי סנהדרין (פוק חלק). ומבואר במדרש דיי"ב נסים נעשו לו, וגם שפרחה נשמתו מפחדם. הרי דהי' פנחס עומד בסכנה ליהרג, וא"כ איך סיכן עצמו ונכנס לסכנת נפשות, הא האי דינא דקנאין פוגעין בו הוא הלכה ואין מורין כן, וא"כ לא הוי בכלל יהרג ואל יעבור, וא"כ איך הכניס פנחס את עצמו לסכנת נפשות.

ואין לומר דסמך על הנסים שיעשה עמו השי"ת, דאדרבה הסומך על הנס עון יחשב לו, כדאיתא בגמרא דאין סומכין על הנס מתרי טעמא, חדא שמא לא יעשה לו נס, ועוד דכל שעושין לו נס מנכין לו מזכיותיו. ויתירה מזו שכל המוסר עצמו ע"מ הנס אין עושין לו נס, כדרשת חז"ל עה"פ (ויקרא כג, לב) "ונקדשתי בתוך בני ישראל", והביאו רש"י ז"ל עה"פ, וז"ל: וכשהוא מוסר עצמו, ימסור עצמו על מנת למות, שכל המוסר עצמו על מנת הנס אין עושין לו נס, שכן מצינו בחנניה מישאל ועזריה שלא מסרו עצמן על מנת הנס, שנאמר (דניאל ג, ט) והן לא, ידיע להוי לך מלכא

וזה מרמז כאן הפסוק כי המשפט כו', כי אם לא תקיים הלא תגורו תצטרך לבוא עוה"פ בגלגול כדי לקיים מצוה הזאת, דענין הגלגול מובא בזה"ק שצריך לקיים כל מצות התורה ואם לא יקיים יצטרך לבוא עוה"פ בגלגול.

לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא גו'. (א, יז).

עוד אפ"ל הפסוק לא תגורו וגו', בהקדם דברי רש"י ז"ל עה"פ פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, וז"ל: לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודת כוכבים והרג נשיא שבט מישאל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן, עכ"ל.

וידוע הקושיא על מה שהיו השבטים מבזים אותו "הראיתם בן פוטי זה כו'", דמשמע מזה שעצם הריגת זמרי ע"י פנחס הוא מעשה טוב. ותירצו, דאף שסברו השבטים שעצם הריגת זמרי הוא מעשה טוב, אבל טענתם היתה, דלפי מעלת יחוסו של פנחס לא נאה לו מעלה זו. ואח"כ כשיחסו הכתוב אחר אהרן, אז נראה הדבר שאין בו שום עוולה, כי הוא נין אהרן, ולכן שפיר עשה בהריגת הנשיא. ולכאורה קשה, דמה ענין יחוס לזה, הלא אם עצם מעשה הריגת זמרי הי' טוב, א"כ למאי נפק"מ מי עשה פעולה זו.

וגו', מציל ולא מציל ידיע להוי לך וגו',
עכ"ל רש"י ז"ל.

ואפשר לומר, דהא דאין סומכין על
הנס, או שמנכין לו מזכותיו,
או שאין עושין לו נס, הוא רק אם הוא
מוסר נפשו בשביל עצמו, אבל אם הוא
מוסר נפשו כדי להציל את הרבים, אז
מותר לסמוך על הנס, בבחינת אם רבים
צריכים לו מותר. (צ"ה כ"ה ע"ג). וכן
אפשר ללמוד מחז"ל (פסחים דף כ"ד ע"ג)
דאפילו ביחיד צריך למסור נפשו ויהרג
ואל יעבור. וכש"כ כאן דאם הוא לא
ימסור נפשו יהרגו עי"ז ציבור גדול
כזה, אז בודאי צריך למסור נפשו, כי
ע"י קנאתו קנאת ה' עי"ז הציל את בני
ישראל מכלי' ח"ו. וע"כ בוודאי שהי'
מצוה לסכן את עצמו ואפילו אם יסמוך
עצמו על הנס, כמו שאנו רואים אצל
הרבה צדיקים שמסרו נפשם עבור כלל
ישראל.

אבל לא הזכיות של הרבים, ואפילו אם
לא יעשו לו נס, הלא הציל את הרבים
וישאר לו כל הזכיות של הרבים עד
סוף כל הדורות, כמו שאיתא בסנהדרין
(דף פ"ג ע"ג) ראוי' כפרה זו שתהא
מכפרת והולכת לעולם.

ועוד יש לומר, שפנחס ראה זאת אצל
משה רבינו ע"ה, שאמר במעשה
העגל (מש"ל ל"ג ל"ג) "ועתה אם תשא
חטאתם (היי טוב, רש"י) ואם אין מחני נא
מספרך אשר כתבת", ואיתא בזהר חדש
(מדרש הנהגות) פ' נח שנתן משה נפשו על
ישראל מן העוה"ז ומן העוה"ב, ומזה
למד פנחס שצריך למסור נפשו עבור
כלל ישראל. ועוד, דהי' לו ג"כ פסק
מרבן של ישראל משה רבינו ע"ה
שאמר לו "קריינא דאיגרתא איהו ליהוי
פרוונקא".

עוד אפשר לומר, דכיון דכל ישראל
עריבים זה בזה, לכן סבר פנחס,
דכמו דכל אחד צריך למסור נפשו על
ג' עבירות החמורות שהן ע"ז ג"ע
ושפ"ד שהדין בהם הוא יהרג ואל
יעבור, כמו כן צריך כל אחד למסור
נפשו עבור כל אחד מישראל שלא
יעברו הם על ג' עבירות אלו.

ובפרט שהמדובר כאן הוא בעבירה
רבים ובפרהסיא שיש בזה
חילול השם שהרואים ילמדו מזה לחלל
בקדושת השם, וע"ז כתיב (אמרי כג, לז)
ולא תחלללו את שם קדשי ונקדשתי

ולפי דברי הסמ"ע (סימן תכ"ו סק"ג)
דבירושלמי מסיק דצריך להכניס
עצמו בספק סכנה כדי להציל חבריו,
עיי"ש (ואפילו אם לא יעשו לו נס), כש"כ
להציל רבים מכלי' ח"ו, בוודאי שהיא
מצוה גדולה להציל את כל הכלל ישראל.
והא דאסור לסמוך על הנס מדובר רק
לסמוך על הנס לצורך עצמו, אבל לצורך
הכלל לא מצינו שאסור יהי' לסמוך על
הנס, אדרבה אנו רואים שהשי"ת עשה
לנו נסים ונפלאות כל הימים.

ועוד, דזה דכל הנעשה לו נס מנכין לו
מזכותיו, הוא מזכותיו שלו,

עיניהם בהם, ועוד, עיי"ש, וע"ז בוודאי היו התנאים הקדושים צריכים למסור נפשם ולהוכיחם אע"פ שהי' יכול להגיע עד כדי סכנת נפשות, כנ"ל אצל פנחס, והיו צריכים לקיים הלאו ד"לא תגורו מפני איש", והיו צריכים להתבונן כי אם לא יקיימו "לא תגורו מפני איש", יקיים השי"ת "כי המשפט לאלקים הוא", שתבוא ח"ו מדת הדין, וכדרשת חז"ל (דגריס רנה פ"ה, ה) דאם נעשה הדין למטה אין הדין נעשה למעלה, ואם לא נעשה הדין למטה נעשה למעלה, כי השי"ת מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, והיו צריכים לחשוב שאפילו אם יוכיחו את ההמון ויעשו להם משפטים בל ידעום, הלא המשפט לאלקים הוא, שהכל הוא מאת ה', כמו שאמר דוד המלך ע"ה ה' אמר לו קלל כו'. וע"כ היו התנאים הק' צריכים למסור נפשם לה', כנ"ל, ודו"ק.

בתוך בני ישראל^{כז}. ועל אחת כמה וכמה כאן שלא רק שלמדו ממנו אלא ג"כ עברו בפהרסיא, בוודאי שהי' צריך למסור נפשו עבור הכלל ישראל ולא לעבור הלאו והעשה של "ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל".

ועפי"ז מתורצת קושיא הנ"ל, איך סמך פנחס על הנס כו', ודו"ק.

וכמו שהשי"ת עשה לנו נסים כל הימים, כן יעשה לנו נסים וישלח לנו משיח צדקנו, בבי"א.

ח

ובזה מתורץ ג"כ מה שאמרו חז"ל (שנא קי"ט ע"ג) לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה, וכמבואר במדרשים שעברו על גילוי עריות בפרהסיא, שהנשים והבתולות יצאו לרחובות העיר כו' כדי שיתנו

שכל המבזה אפילו מצוה אחת ומיקל כל שהוא בכבוד שמים נקרא מחלל את השם. ובפרט כאן שהי' חוטא ומחטיא את הרבים והי' חילול השם גדול מאד (ועיין רש"י יומא דף פ"ו ע"א ד"ה חילול השם, וברע"ב ותוי"ט יומא פ"ח מ"ה). וראה בתוי"ט (אבות פ"ד מ"ד) שאמר אפילו באיש אחד שלמד ממנו נקרא בפרהסיא.

כז. ועיין רמב"ם הלכות יסודי התורה (פ"ה ה"א). סנהדרין (דף ע"ד ע"ב). תוס' ע"ז (דף נ"ד ע"א) בד"ה הא, וכ"כ הר"ן בסנהדרין שם. ועיין סמ"ג עשין ה' וסמ"ק סי' מ"ד באריכות. וראה בשע"ת לר"י (שער נ' סימו קמ"ג) שע"ז נאמר (במדבר טו, ל) "הנפש אשר תעשה ביד רמה וגו'", שפורק עול אפי' בסתר. ועיין יראים השלם (סימו ש"מ)

פרשת ואתחנן

דרשה שדרש כ"ק אדמו"ר שליט"א בסעודת הודאה לדגל הצלת ד' בנימין דהפריז מתאונה באויד

שבת קודש פ' ואתחנן, שבת נחמו, י"א מנחם-אב תשנ"ז לפ"ק

ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום (דברים ד', ד')

❧ ב ❧

והנה בכתב סופר עה"ת הביא מסורה, ג' פעמים ואתם: (ואתחנן ד, ד) ואת"ם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום, (נמ ט, ז) ואת"ם פרו ורבו, (ימרו יט, ו) ואת"ם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש.

ו**כתב** על זה, וזה לשונו: כי בן עזאי אמר"כ נפשי חשקה בתורה ולא נשא אשה"כ, כי ידע שהתורה מגינה עליו ומצלת אותו מן החטא"ל. אבל מכל מקום ישא אדם אשה, כי מי שיש לו בנים והולכים בדרכיו הרי הוא כאילו לא מת, וכמו שאמרו חכז"ל לא כל המניח בן כמותו כאילו לא מת, וברא מזכה אבא גם לאחר מותו בעשותו

❧ א ❧

ומדייק בזה באוה"ח הק' עה"פ, דצריך להבין למה אמר "ואתם", בתוס' וא"ו, כמוסיף על ענין ראשון. ועוד הקשה, מהו אמרו "הדבקים", בה"א הידיעה, דלא מצינו שקדם זכרון דביקות זה שיוצדק לומר עליו הדבקים. ומבאר זה בהקדים דרשת חז"ל בסנהדרין (דף ק"ט ע"א) עה"פ (נמ ו, ח) "ונח מצא חן בעיני ה'": "ונח", פירושו, אפילו נח שנשתייר מהם לא הי' כדאי, אלא שמצא חן, ע"כ, עיין באוה"ח הק' שם בארוכה.

גם צריך להבין השייכות ד"ואתם הדבקים בה' אלקיכם" ל"כולכם" (וכמו שדייק גם צוה"מ הק' ט).

כח. עיין תוס' יבמות דף ס"ג ע"ב: כל מי שאין עוסק בפרי' ורבי' . . . בן עזאי אמר כאילו שופך דמים וממעט הדמות, שנאמר ואתם פרו ורבו. אמרו לו לבן עזאי, יש נאה דורש ונאה מקיים, נאה מקיים ואין נאה דורש, ואתה נאה דורש ואין נאה מקיים. אמר להו בן עזאי, ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה, אפשר לעולם שיתקיים על ידי אחרים, עכ"ל.

כט. עיין תוס' יבמות שם, וז"ל: אע"ג דמשמע בפרק אע"פ (כתובות דף ס"ג ע"א ושם) שנשא בתו של ר"ע, דקאמר התם ברתיה של ר"ע עבדא ליה לבן עזאי הכי. הא אמר בפ"ק דסוטה (דף ד' ע"ב) דנשא וגירש, עכ"ל.
ל. עיין ג"כ סוטה (דף כ"א ע"א).
לא. עיין ב"ב (דף קט"ז ע"א): דוד שהניח בן כמותו נאמרה בו שכיבה, יואב שלא הניח בן כמותו

נאמרה בו שכיבה, יואב שלא הניח בן כמותו

שבכל יום שהוא מברך מאה ברכות
בכוונה ינצל ממגפה ודבר ומכל דבר רע
ר"ל, עכ"ל. ובספר שערי אורה שער א'
כתב, וז"ל: ובעוד שישראל צדיקים
ומברכין בכל יום מאה ברכות כהוגן, אז
כולם עשירים מלאים כל טוב ושואבין
מים חיים כפי צרכם, ע"כ. עכ"ל ס'
"ואמרו אמן".

וזוהו המשך הכתוב ואתם הדבקים גו'
חיים כולכם היום, דע"י ואתם
הדבקים, היינו ע"י מאה ברכות
שמברכים בכל יום, עי"ז חיים כולכם
היום, כנ"ל שינצל ממגיפה וכו'
ושואבין מים חיים וכו'.

והנה אמרו רז"ל (נרכות דף נ"ג ע"ב) גדול
העונה אמן יותר מן המברך,
והטעם לזה מבואר בס' הגן ודרך
משה"ל (ליוס אחד עשר - דף י"ד ע"ב), וז"ל:
כי אמן בגי' צ"א, הוי"ה אדנ"י ג"כ
צ"א, והמברך אינו יכול להזכיר כ"א
השם אדנ"י, ושם הוי"ה במחשבתו
כנ"ל,

ס' חסידים (הוצאת הנ"ל) לסימן תר"ה (ע' תקצ"א
ואילך). ועיין בארוכה להלן אות ח' מס' אור זרוע,
ובהנשמן שם הע' ית.
לג. להצה"ק ר' יהושע אלתר ווילדמאן זצ"ל,
שעורר הרבה על ענין עניית אמן וקדושת תפילין
ומזוזות וציצית. נדפס לראשונה בשנת תרס"ה,
בירושלים עיה"ק, ובשנת תשכ"ה הדפסתו
מחדש, ואח"כ נדפס עוד הרבה פעמים בג'
לשונות: לשון-הקודש, אידיש ואנגלית.
לד. ספר זה הוא ממחברים הקדמונים, והמג"א
(ס' ר"ס) והמטה משה מביאו.

מצות ה' לב. והיינו ואתם פרו ורבו,
ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש,
הגם שתהיו קדושים, מ"מ פרו ורבו,
ולמה, יען ואתם הדבקים בה' אלוקיכם,
גם אם מתו, אם הנשמה חזרה למקום
מחצבתה חלק אלקי ממעל ודבוקה
במקורה, מ"מ חיים כולכם היום,
עומדים חי לפני ה' ע"י בניכם יוצאי
חלציכם שמזכים אתכם, וק"ל. עכ"ל.

והנה איתא בבעל הטורים עה"פ,
וז"ל: ואתם הדבקים. תגין על
הקו"ף, רמז לק' ברכות שצריך לברך
בכל יום (מנחות דף מ"ג ע"ב), עכ"ל.

והנה בבעה"ט כאן לא ביאר
שייכות המשך הכתוב (מיס
טולס היוס) לענין מאה ברכות שצריך
לברך בכל יום.

ונראה לבאר זה ע"פ המבואר בס'
"ואמרו אמן" לב. (מלך שני, אות
כ"ד - ע' מ"ז), וז"ל: אודות הק' ברכות
כתב בספר אוצר החיים סוף פ' וילך,

נאמרה בו מיתה, עכ"ל, עיי"ש בארוכה, ובחדא"ג
מהרש"א שם.
ועיין ב"ר (פמ"ט, ה), וז"ל: כל מי שיש לו בן יגע
בתורה כאילו לא מת כו', עכ"ל. וכה' בתנחומא
באבער תולדות א'. פס"ז עה"פ (וירא יח, יט) כי
ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחרי
ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט גו'.
לב. עיין סנהדרין דף ק"ד ע"א. זהר פ' וירא (דף
קט"ו סע"א). תוספת לזהר ח"ב (דף רע"ג ריש ע"ב). פ'
אחרי (דף נ"ז רע"א). ז"ח פ' יתרו (דף ל"ה ריש ע"ד).
קונטרס "חסדי עולם" (להר"ר ראובן מרגליות) שבסוף

ועפ"ז נמצא, דעניית אמן הוא ענין עיקרי בכל הברכות, ובפרט באמירת המאה ברכות. וכמפורש בספר הגן ודרך משה שם (דף י"ז ע"ג) בהמשך לענין חייב אדם לברך כל יום מאה ברכות, וז"ל: וכשמברך על איזה פרי או שום ברכה, מחוייב לברך בקול רם כדי שחבירו יענה אמן^ל, כנ"ל, עכ"ל.

ובידוע, דפירוש וכוונת "אמן" הוא אמת ואמונה, וכדרשת חז"ל (שנת דף קי"ט ע"ג): מאי אמן, א"ר חנינא אל מלך נאמן, ופי' רש"י שם: כך מעיד על בוראו שהוא אל מלך נאמן. וכמבואר בשו"ע (או"ח סימן קכ"ד סעיף ו'), וז"ל: ויענה אמן כו' ובכוונה שיכוין בלבו אמת הוא הברכה שבירך המברך, ואני מאמין בזה, עכ"ל^מ. ובספר הגן ודרך משה שם כתב, וז"ל: שמילת אמן עדות הוא על הברכה שהוא אמת^{מא},

מ. ובמג"א שם (ס"ק י'): וזהו בברכת הודאה . . אבל בתפילה צריך שיכוין אמת היא ואני מתפלל שיאמנו דבריו כו', עכ"ל. ומקור הדברים הוא בשל"ה (דף רנ"ג ע"ב), וז"ל: העונה אמן אחר המברך צריך לכיון: אמת ואמונה הוא השבח והברכה שבירך המברך, ואני מאמין בה . . [ובברכות הודאה] יכוין העונה: אמת הוא הברכה והודאה שבירך והודה המברך כו', ואני מודה ומאמין בזה . . [ובברכות השיר והשבח כו'] יכוין: אמת הוא הברכה והשבח שבירך המברך . . ואני מודה ומאמין שהשבחים לו יתברך הם נאים ויאים. והאמן של ברכות הנהנין יכוין העונה: אמת הוא השבח והברכה שבירך במרן שהוא יתברך ברא והמציא זה הפרי, עכ"ל. ובט"ז שם (ס"ק ג'): ובברכות הבקשות על העתיד יכוין ג"כ שיהי' רצון מלפניו יתברך שיקיים דבר זה, עכ"ל.

מא. שלכן "אם יאמר בלחש, הוא כמו שמעלים

אבל מי שהוא עונה אמן מזכיר מנין ב' שמות, כנ"ל, וק"ל^ה. עכ"ל^ו.

[**ועיין** בס' "ואמרו אמן" (חלק שני, אות ע' - ע"ו-ט"ז), דיש ליתן טעם לשבח על מה שאמרו חז"ל גדול העונה אמן יותר מן המברך, דיש לומר עוד טעם בפשיטות, לפי שלפעמים יתכן שהברכה עצמה תהי' מדרבנן, ועניית אמן על הברכה תהי' מדאורייתא, עיי"ש].

ובס' הגן ודרך משה להלן שם (דף ט"ו ע"ב) כתב, וז"ל: כל איש מישראל ששומע הברכה מישראל מחוייב לענות אמן, אפילו שומע מאשה או מקטן^ז, עכ"ל. וממשיך שם, וז"ל: וכל איש מישראל מחוייב לומר הברכות בקול רם, כדי שישמעו בני הבית או שאר העומדים אצלו ויכולים לענות אמן^ח, עכ"ל.

לה. וכן כתב בספר חסידים (סימן י"ח): גדול העונה אמן יותר מן המברך כו', המברך אינו מזכיר אלא שם אחד והעונה אמן מזכיר ב' שמות, כי אמן עולה בגימט' כשם י"ה ושם א"ד, ע"כ. וראה מקור חסד שם, ובס' המנהיג הל' תפילה.

לו. ועיין רש"י ברכות דף מ"ז ע"א (ד"ה עד שיכלה אמן מפני העונים), וז"ל: דאף עניית אמן מן הברכה היא, עכ"ל.

לז. וממשיך שם, וז"ל: ואם שומע ואינו עונה חייב מיתה. וסימן אמן נוטריקון אנ"י מוס"ר נפ"ש, שכל א' מישראל מחוייב למסור נפשו על עניית אמן, עכ"ל. ועיי"ש בארוכה ב' סיפורים נפלאים בענין זה.

לח. ובספר חסידים (סימן רנ"ד) כתב, דהאומר בלחש ברכות התורה ושאר ברכות הוא חוטא וגוזל את המקום, שהרי לא נמצא מי שיענה אמן אלא א"כ מרים קולו בברכה.

לט. וממשיך שם: ואם יעשה כך, אזי אם ח"ו נגזר עליו קללה, אזי מהפך הקללה לברכה, עכ"ל, ומביא שם מכתבי הארז"ל פ' ראה, עיי"ש.

הדר זיוי מפני מה אתה בוכה? אמר לי, ידידי, בא ואכניסך ואראך מה גנוז לישראל עם הקודש. תפסני בידו והכנסני לחדרי חדרים ולגנזי גנזים ולאוצרות ונטל את הפנקסין, הראני אגדות כתובות צרות משונות זו מזו. אמרתי לו, הללו למי הן, אמר לי לישראל. אמרתי לו, יכולין ישראל לעמוד בהן? אמר לי בא למחר ואודיעך צרות משונות מאלו. למחר הכניסני לבית גנזי גנזין ולחדרי חדרים והראני צרות משונות מן הראשונות וקשות, אשר למות למות, ואשר לחרב לחרב, ואשר לרעב לרעב, ואשר לשבי לשבי. אמרתי לו, הדר זיוי כל כך חטאו ישראל? אמר לי בכל יום מתחדשות גזירות קשות מאלו, וכיון שנכנסו לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהש"ר אין אנו מניחין אותן לצאת מחדרי חדרים, עכ"ל.

זוה י"ל הרמז ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום, פירוש, על ידי "אתם", שהוא ר"ת

שו"ע הרב שם סעיף ב'. ובזהר במקומות הנ"ל: בכל כחו סתם. ובתוס' שם (מפסיקתא, נעתק להלן) פירש "בכל כוחו" - בקול רם. וכ"ה גם בזהר ח"א (פ' נח דף ס"ב ע"ב), נעתק להלן אות ל"ו. ולהעיר ממ"ש בשל"ה הק' (הובאו דבריו בבאר היטב או"ח סימו תרמ"ג ס"ק א'), דכל אדם ירגיל עצמו לומר כל הברכות בקול רם, כי הקול מעורר הכוונה, ע"כ. ועיין בספר הגן ודרך משה שם (דף י"ז ע"א) שמבאר מה היא הכוונה.

עכ"ל. ועד"ז כתב בס' הפנים אות מ"ד (דף כ"ז), וז"ל: העונה אמן אחר המברך הברכות, כאילו אמר: אמת ואמונה הוא השם והברכה שברך המברך ואני מאמין בה, עכ"ל.

והנה אמרו חז"ל (שנ"ט ט"ז) כל העונה אמן יהא שמיי רבא מברך בכל כוחו קורעין לו גזר דינו של ע' שנה^{מב}, ופירשו הראשונים, שבכל כוחו, היינו: בכל כח כוונותו^{מג}. ובתוס' שם (ד"ה כל העונה איש"ר נלל נמו) כתבו, וז"ל: ור"י אומר, דיש בפסיקתא במעשה דר' ישמעאל בן אלישע, דקאמר התם כשישראל נכנסים לבתי כנסיות ואומרים יהא שמיי רבא מברך בקול רם מבטלים גזירות קשות, עכ"ל.

ובספר מרכבת שלמה לר' ישמעאל כהן גדול (דף ג' ע"א נסופו) מובא ענין נורא, וז"ל: אמר ר' ישמעאל שח לי ססגיא"ל שר הפנים, ידידי שב בחיקי ואגיד לך מה תהא על ישראל. וישבתי בחיקו והי' בוכה והי' דמעות יורדות מעיניו ונפלות עלי. אמרתי לו

להעיד על הדבר" (ספר הגן ודרך משה שם). ועיין ג"כ להלן שם (ליום תשעה ועשרים - דף ל"ז ע"ב), נעתק להלן אות ל"א. מב. בש"ס שבת כאן: "קורעין לו גזר דינו", סתם. אבל כ"ה (של ע' שנה) בחז"כ, א (ברע"מ). תקו"ז בהקדמה (ד, ב). תי"ט (מ, א). זו"ח קיא, ג. רי"ף לברכות פ"ג (כא, ב). רא"ש שם (סי' טו). טור או"ח סנ"ו. שו"ע הרב שם ס"ב. ועיין ג"כ שערי זהר לשבת דף ל"ג ע"א (דף כ"ח ריש ע"א). מג. כ"ה בפרש"י שם (הובא בתוס' שם). וכן פי' רבינו יונה לרי"ף שם, הובא בטור אור חיים סימן נ"ו.

והנה איתא בס' "ואמר אמן" (מלך שני אלוט כ"ג - ע' מ"ו), וז"ל: מצאתי בספר קדמון פ"י הפסוק וצדיק באמונתו יחי', כלומר מי שהוא צדיק, כלומר שעונה צ' פעמים באמונת"ו, עניית אמן, יחי', ומשלימין לו שניו באריכות ימים ושנים טובים וארוכים וכו', עכ"ל.

ויש לקשר זה גם עם מה שהבאנו לעיל מבעל הטורים, ד"תגין על הקו"ף "שבת יבת "הדבקים" הם "רמז לק' ברכות שצריך לברך בכל יום".

דהנה מבואר בס' הגן ודרך משה הנ"ל (דף י"ג סע"ג), וז"ל: כתבו חכמי אמת, שלעתיד נשאל לכל אדם אם הי' צדיק, דהיינו אם קיים בכל יום אותיות צדי"ק, דהיינו צ' אמן ד קדושות י קדישים ק ברכות, עכ"ל (ועיין שם בארוכה הסדר של כוונת לדי"ק).

וזהו הרמזו בתיבת "הדבקים", דמלבד הרמזו לק' ברכות שבתגין שעל הקו"ף דתיבת "הדבקים", מרומז בה גם ד' הקדושות - באות ד' שבת יבת "הדבקים", וי' הקדישים - באות י' שבת יבת "הדבקים". [וצ' אמנים כבר נכללו בק' הברכות, כנ"ל שעניית אמן הוא ענין עיקרי בברכה בכלל, ובפרט בק' הברכות].

ויש להוסיף עוד ברמזו הכתוב ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם

"אמן, תפילין, מזוזה", עי"ז "חיים כולכם היום", כנ"ל שקורעין לו גזר דינו של ע' שנה, ומבטלים גזירות קשות, ואין מניחין לגזירות קשות לצאת מחדרי חדרים.

והוא ע"ד הידוע בפירוש הכתוב ואברהם זקן בא בימים, דסופי-תיבות "ואברהם זקן בא" הוא "אמן", היינו שע"י עניית אמן זוכין להיות "בא בימים", היינו שזוכין לאריכות ימים.

ולהעיר גם מהא דאיתא בספר "הפנים" אות כ"ב (דף י"א ע"ג), וז"ל: איתא בספרים הקדושים, מי שנזהר מלדבר בשעת התפילה, מסוגל לאריכות ימים ושיבה טובה. "שיבה" ר"ת שתיקה יפה בשעת התפילה, עכ"ל. וכן מובא זה בשם הרמ"ק זצוק"ל. ועד"ז כתב בספר הגן ודרך משה (ליוס משעי - דף י' ע"ג), וז"ל: באתי לעורר לבבכם הטהורים. . לגזור על השמש להזהיר העם בשעת התפילה שלא ידברו, דהיינו שיצוה להכריז שתיקה יפה בשעת התפילה, ואז שיהי' להם שיב"ה טובא שהוא ר"ת שתיקה יפה בשעת התפילה, עכ"ל.

וכובן דכן הוא במכ"ש וק"ו כאשר האדם (לא רק שנהר מלדנר נשעמ התפילה, אלא) גם עונה אמן ואמן יהש"ר כדבעי].

מד. ובתיקוני זהר תיקון י"ט (דף מ' ע"ב): אין צדקה אלא תפילה, צ' אמנים, ד' קדושות, ק' ברכות, ה' חמשה חומשי תורה.

עלי בעלי פורענות, [שמעתי] שאותו האיש אין לו תקנה, אלא שמעתי מהם דבר שאינו יכול להיות, שאלמלי היה לו לזה העני בן שהוא עומד בקהל ואומר ברכו את ה' המבורך, ועונין אחריו ברוך ה' המבורך לעולם ועד, או יאמר יתגדל ועונין אחריו יהא שמיא רבא מברך, מיד מתירין אותו האיש מן הפורענות, ואותו האיש לא הניח בן בעולם, ועזב אשתו מעוברת ואינו יודע אם תלד זכר מי מלמדו, שאין לאותו האיש אהוב בעולם.

באותה שעה קיבל עליו רבי עקיבא לילך ולחפש אם הוליד בן כדי שילמדו תורה ויעמידו לפני הציבור. אמר לו: מה שמך, אמר לו: עקיבא, ושם אנתתך? אמר לו: שושבינא, ושם קרתך? אמר לו: לודקיא. מיד נצטער רבי עקיבא צער גדול והלך ושאל עליו.

ביון שבא לאותו מקום שאל עליו, אמרו לו, ישחקו עצמותיו של אותו הרשע. שאל על אשתו, אמרו לו, ימחה זכרה מן העולם. שאל על הבן, אמרו: הרי ערל הוא, אפילו מצות מילה לא עסקנו [בן]. מיד נטלו רבי עקיבא ומלו, והושיבו לפניו ולא היה מקבל תורה, עד שישב עליו ארבעים יום בתענית. יצתה בת קול ואמרה לו, רבי

היום, דהיו"ם רומז ליום שכולו טוב ויום שכולו ארוך, והיינו דבזכות קיום מצוות הנ"ל הרמוזים בתיבת הדבקים, יאריכו ימים גם בעולם הבא, וינצלו מדינה של גיהנום.

ויובן זה ע"פ המובא באריכות בספר אור זרוע (הלכות שנת, סימן נ"מ), וזה לשון קדשו:

מעשה ברבי עקיבא שראה אדם אחד שהיה ערום ושחור כפחם, והיה טעון על ראשו מטען כעשרה טעונין, והיה רץ כמרוצת הסוס. גזר עליו רבי עקיבא והעמידו, ואמר לאותו האיש, למה אתה עושה עבודה קשה כזאת, אם עבד אתה ואדונך עושה לך כך, אני אפדה אותך מידו, ואם עני אתה, אני מעשיר אותך. אמר לו, בבקשה ממך אל תעכבני שמא ירגזו עלי אותם הממונים עלי.

אמר לו, מה זה ומה מעשיך. אמר לו, אותו האיש מת הוא, ובכל יום ויום שולחים אותי לחטוב עצים ושורפין אותי בהם. ואמר לו, בני מה היתה מלאכתך בעולם שבאת ממנו. אמר לו, גבאי המס הייתי, והייתי מראשי העם, ונושא פנים לעשירים והורג עניים. אמר לו, כלום שמעת מן הממונים עליך אם יש לך תקנה. אמר לו, בבקשה ממך על תעכבני שמא ירגזו

סדר מוצאי שבתות (סימו קמ"ד). ועוד. ועיין בארוכה סיפור כעין זה בזהר חדש רות (דף פ"ד ע"ג) - הובא בביאור הגר"א שם. ובאופן אחר - שם פ' אחרי (דף מ"ט ע"א ואילך). תנא דבי אליהו זוטא שבהערה הבאה.

מה. ועיין ג"כ מנורת המאור (נר א', כלל א', ח"ב פ"ה); שו"ת הריב"ש (סימן קט"ו) (ממדרש תנחומא ומס' כלה [רבתי פ"ב]) - הובאו ברמ"א יו"ד סימן שע"ו ס"ה (קרוב לתחילתו), ובביאור הגר"א וגליון מהרש"א שם. כלבו - הובא בב"י שם סו"ס שע"ו. מחזור ויטרי

כולכם היום, דכאשר מקיימים את המצוות הנרמזים בתיבת הדבקים, היינו, כנ"ל, ד' קדושות, י' קדישים וק' ברכות, עי"ז זוכים שיהי' חיים כולכם היום, שינצלו מדינה של גיהנום ויזכו ליום שכולו טוב וליום שכולו ארוך. כי על ידי שהאדם מקיים בעצמו את החיובים הנ"ל, עי"ז גם בניו ילכו בדרכיו ויאמרו כל זה, וממילא עי"ז יהי' ברא מזכה אבא (כנ"ל אות ז' ממנן סופר עה"ט) וינצלו הוריהם בשכר זה מדינה של גיהנום ויזכו ליום שכולו טוב וליום שכולו ארוך.

ויש להוסיף בזה, דהנה אמרו חז"ל (שנת דף קי"ט ע"ג): כל העונה אמן בכל כחו, פותחין לו שערי גן עדן^מ, שנאמר (ישעי' כו, ז) פתחו שערים ויבוא

עקיבא לך ולמד לו. הלך ולימדו תורה וקריאת שמע ושמונה עשרה ברכות וברכת המזון, והעמידו לפני הקהל ואמר ברכו את ה' המבורך, וענו הקהל ברוך ה' המבורך לעולם ועד, יתגדל יהא שמיה רבא. באותו שעה מיד התירו המת מן הפורענות.

מיד בא לרבי עקיבא בחלום ואמר, יהי רצון מלפני ה' שתנוח דעתך בגן עדן, שהצלת אותי מדינה של גיהנום, מיד פתח רבי עקיבא ואמר (תהלים קלה, יג) ה' שמך ה' לעולם ה' זכרך לדור ודור. וכן מצא מורי הרב רבי אלעזר מוורמישא בתנא דבי אליהו רבא^מ דקטן האומר יתגדל מציל אביו מן הפורענות^מ, עד כאן לשונו.

ועל פי זה יבואר הכתוב, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים

כי בשעה שהוא יאמר ברכו את ה' המבורך אז יהיו מעלין אותי מדינה של גיהנום, עכ"ל. ועיין בנצוצי אורות לזהר פ' נח (דף ס"ב ע"ב אות ו), דדוקא הקדיש מסוגל להוציא אביו ואמו, ולא קדושה או תפילה או קריאה בס"ת. **מז**. ולהעיר מספר י"ג אורות (עמוד פ"ג), שהרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע אמר, שחיפש את אביו הרה"ק ר' ארי' לייבוש מטארניגראד זצ"ל לאחר פטירתו בגן עדן בהיכל שחשב ששם ימצאנו לפי מדריגתו, אך לא מצאהו, ולבסוף מצאו בהיכל גבוה מאוד. שאל לאביו: האיך הגעת עד כה. השיבו אביו: על ידי הקדיש הראשון שאמרת העלוני עד פה, עכ"ל.

מח. כי הג"ע יש לו הרבה שערים ומחיצה לפנים ממחיצה, וכמ"ש (ב"ב דף ע"ה ע"א) כל צדיק וצדיק נכוח מחופתו של חברו, ובפ' שואל (שבת דף קנ"ב סע"א) אמרו כה"ג כל צדיק וצדיק יש לו מדור לפי כבודו. ואמר, שזה העונה אמן בכל כחו שפותחין לו

מו. בתדא"ר לא מצאתיו לע"ע. אבל בתד"א זוטא ספי"ז מובא, בקיצור, סיפור כעין הנ"ל, אבל מסיים שם: בשעה שהוא יאמר ברכו את ה' המבורך אז יהיו מעלין אותי מדינה של גיהנום, עכ"ל. וז"ל בתדא"ז שם: א"ר יוחנן בן זכאי, פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי אדם אחד שהוא הי' מלקט עצים, ודברתי עמו ולא החזיר לי דבר, ואח"כ ה' בא אלי, אמר לי, רבי, מת אני ולא חי, ואמרת לי, אם מת אתה, עצים הללו למה לך, ואמר לי, רבי, האזין לי מה שאומר לך דבר אחד. כשהייתי חי, אני וחבירי היינו עוסקין בעבירה בפלטרוני שלי, וכשבאנו לכאן גזרו עלינו גזר דין של שריפה, כשאני מלקט עצים שורפין את חבירי וכשהוא מלקט עצים אז שורפין אותי. ואמרת לי, דינכם עד מתי, ואמר לי, כשבאתי לכאן הנחתי את אשתי מעוברת ויודע אני שזכר היא מעוברת, לכן בבקשה ממך, הוי זהיר בו משעה שיהי' נולד עד שיהי' בן חמש שנים הולך אותו לבית רבו למקרא,

והנה מחז"ל הנ"ל, כל העונה אמן יהא שמי' רבא מברך בכל כוחו קורעין לו גזר דינו של ע' שנה, אפשר לפרשו בה' אופנים, וכדלהלן.

א. אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו, שבעת מעשה אינו יודע כלל שיעושים לו נס, ורק אחר זמן נתגלה לו שנעשה לו נס ומהות הנס

אופן ראשון בנס בכלל, וכן גם בנס שקורעין לו גזר דינו של שבעים שנה, הוא, שהנס הוא בהסתר, היינו שגם האדם עצמו אינו יודע בהוה מגודל הנס שנעשה לו, ורק לאח"ז, כשיאריך ימים, אז נתברר לו למפרע שנעשה לו מזמן נס וקצעו לו גזר דין של שבעים שנה.

דהנה דרשו חז"ל במס' נדה (דף ל"א ע"א), וז"ל: דרש רבי יוסי הגלילי, מאי דכתיב (ישעי' יב, א) אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני, במה הכתוב מדבר, בשני בני אדם שיצאו לסחורה, ישב לו קוץ [ברגלו^א] לאחד

גוי צדיק שומר אמונים, אל תקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמן^ט, עכ"ל.

[ועיין ספר שומר אמונים (מ"ג דף רמ"ו ע"ג), וז"ל: כמו שמצינו אצל האריז"ל (מונא נהקדמה לספר עמק המלך, הקדמה ג', פ' ב') שאמר לתלמידיו, שבשעה שהוא ישן בא מלאך מט"ט ומוליך נשמתו לאיזה ישיבה של מעלה שירצה, ולאיזה היכל שרוצה ליכנס וללמוד, ככה היא לעתיד לבוא לאלו שנזהרין בעניית אמונים, שיפתחו לפניהם כל היכלין ללמוד תורה במתיבתא דלעילא, וכל תרעין יהיו פתיחין ליה, ולית דימחה בידיה, כאשר תראה מדברי הקדושים, עכ"ל].

וכיון שהאומר אמן נקרא "צדיק", וכן צדי"ק הוא נוטריקון צ' אמנים, ד' קדושות, י' קדישים וק' ברכות, לכן הנהדר בכל הנ"ל זוכה לשכר המבורא במשנה סוף עוקצין: עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות, עכ"ל.

כל השערים מחדרי ג"ע (חדא"ג מהרש"א כנא).

מט. והא' נחה במלת שומר. א"ג, דמלת שומר במקומו עומד, מלשון המתנה*, היינו שממתין בכל סוף ברכה לדקדק איזה ברכה היא לומר אמן עליה, שלא יהא אמן יתומה. ואל תקרי דקאמר לאו דוקא. וכן מצינו בכמה מקומות בתלמוד, ודו"ק (חדא"ג מהרש"א כנא).

(* עיין רש"י עה"פ: שומר, ממתין. וכן (וישב לו, יא) ואביו שמר את הדבר, וכן (עקב ז, יב) ושמר ה' אלקיך לך, עכ"ל. ובמהר"י קרא עה"פ: שומר, ממתין, כמו לא תשמור על חטאתי (איוב יד, טז),

וכן ואביו שמר את הדבר. ועיין ג"כ מצודות עה"פ. ובפרש"י עה"פ ואביו שמר את הדבר: היה ממתין ומצפה מתי יבוא. וכן שומר אמונים. וכן לא תשמור על חטאתי, לא תמתין, עכ"ל. ועיין ג"כ זהר פ' קדושים (דף פ"ב ע"א). פ' יתרו (דף פ"ט ע"א).

ג. וכ"ה ג"כ בילקוט שמעוני ישעי' עה"פ (רמז תי"ז). יל"ש ומדרש תהלים עה"פ (תהלים קלו, ד) לעושה נפלאות גדולות לבדו.

גא. כ"ה גירסת רש"י. וכ"ה ג"כ ביל"ש ישעי' שם. וביל"ש תהלים (ומדרש תהלים) שם ליתא.

ברגלו, והוכרח לישראל בביתו עם סחורתו. והיה אותו סוחר בוכה ודואג על סחורתו, שלא הלך על הספינה למכרו, ולא היו ימים מועטים שבא ידיעה שנטבעה הספינה ההיא עם כל האנשים, שהיו בתוכה. התחיל אותו הסוחר ליתן שבח והודיה להקדוש ברוך הוא ואמר: אודך ה', כי אנפת בי.

וזה דרך לכל הירא וחרד לומר^ד על כל סיבה המאורע תיבות גם זו לטובה^ה, אף שהוא לפי שעה דבר שאינו טובה, אף על פי כן ישמח בלבבו ויקבע בדעתו, שהיא לטובה ולכפרה על חטאיו ופשעיו על העבר ואזהרה והתראה על להבא. ועל פי רוב ענין זה בעצמו הוא לבסוף לטובתו נשבר רגל פרתו^ו (יושעמי הוריות פ"ג ה"ד), ובסוף המעשה נגלה הנס למפרע. ועל זה תיקנו חכמינו, זכרונם לברכה, לומר בכל יום 'מזמור לתודה', כי בכל יום ויום אנו צריכין ליתן שבח והודיה על נסים ונפלאות שיש לנו קיום בגלות המר הזה. ועל כן באמרו מזמור זה - 'מזמור לתודה' - הוא יוצא ידי חובת

מהן (ולא יכול ללכת, רש"י), התחיל מחרף ומגדף, לימים שמע שטבעה ספינתו של חבריו בים, התחיל מודה ומשבח, לכך נאמר ישוב אפך ותנחמני. והיינו דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב (מהללס עג, ית-ט) עושה נפלאות (גדולות^ב) לבדו וברוך שם כבודו לעולם, אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו (וזהו עושה נפלאות) לנדו, הוא לנדו יודע שהוא נס, אלז בעל הנס אינו מכירו, רש"י). עכ"ל הגמרא^ב.

ובספח"ק קב הישר (פרק ט'), מביא הסיפור הנ"ל (בגס המדרש) בנוסח אחר, וז"ל:

ובפרט בהעלותינו על לבינו השגחת הכורא יתברך, ברוך הוא, עלינו בגלותינו, אשר אין האדם מרגיש בנסים ונפלאות הנעשים לו. בתחילה נראין לו שיגיע לו איזה רעה, ואלקים חשבה לטובה אליו. וכדאיתא במדרש: שני סוחרים היו רוצים לילך יחד בספינה עם סחורה, ואחד נכנס עם סחורתו, והסוחר השני, בהליכתו, כשהיה רוצה לילך אל הספינה, נכשל באבן ונפל, ולפי שעה נעשה חיגר

מד' שצריכים להודות, גם עתה נצלתי ביבשה שלא ירדתי בסחורה שלי לים. ומייתי כדר"א לעושה נפלאות גדולות לבדו וברוך גוי, לפי שמתחילה הי' זה מכוסה מן האדם רק לה' לבדו, והתחיל האדם מקלל ומחרף, אמר שאחר שיתברר לו ניסו אומר בהיפך וברוך שם כבודו גוי, וק"ל. עכ"ל.

נד. ובסוד יוסף: שעל כל סיבה המאורע לא די באמירתו לבדו שאומר גם זו לטובה, אלא ישמח בלבו ג"כ ויקבע בדעתו כו'.

נה. עיין מס' תענית דף כ"א ע"א.

נב. כ"ה (בחצ"ג) בש"ס כאן. וביל"ש (ומדרש תהלים) שם הובא (רק) הפסוק הנ"ל בתהלים: לעושה נפלאות גדולות לבדו. ובחדא"ג מהרש"א שבהערה הבאה: לעושה נפלאות גדולות לבדו וברוך גוי. ועיין ג"כ בהר"פ בלק שנעתק להלו בסמוך, ובהנשמן שם הע' כ"ט.

נג. וז"ל חדא"ג מהרש"א שם: פי' כי אנפת בי הוא הקוץ שישב לו, כי בזאת ישוב אפך ממני שלא טבעה ספינתי כמו שטבעה לחבירו. וע"ז אמר שהתחיל אז להודות ומשבח כמ"ש אודך ה', ר"ל כאילו הייתי מיורדי הים והייתי ניצול, שהוא אחד

יום, ואין יודע אלא הוא בלבדו. אדם קם בבוקר ונחש בא להרגו, והאדם שם רגלו על ראשו [בלי משים לב] והורג אותו, ואין יודע בו אלא הקב"ה לבדו. הוי, לעושה נפלאות גדולות לבדו. אדם הולך בדרך ושוודים ממתנינים לו להרגו, בא אחר ונותן כופר תחתיו והוא ניצל, ואין יודע החסד שעשה עמו הקב"ה והנס שקרה לו חוץ הקב"ה לבדו. הוי, לעושה נפלאות גדולות לבדו, לבדו עושה ויודע, ואחר אינו יודע (פירוט "הסולס" כאן)

הרי מזה שישנם נסים שאין האדם יודע בשעת מעשה שנעשה לו נס, וגם לאח"כ לעולם לא יודע לו שנעשה לו נס, ורק הקב"ה בעצמו יודע.

ג. נס בדרך גלוי, אבל רק האדם שארעו לו הנס בעצמו יודע מזה, אבל שאר בני אדם אין יודעים מן הנס

אופן שלישי בנס בכלל, וכן גם בנס של קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה, הוא, שהוא ניצול בדרך נס גלוי, באופן כזה שגם האדם עצמו יודע שארע לו נס, אלא שהנס הוא גלוי רק להאדם עצמו שעמו נעשה הנס, אבל שאר בני אדם אין יודעים מן הנס שארע עמו.

ד. נס באופן שבתחילה הגיע להאדם איזו דעה, אבל עי"ז ניצול מהיוק גדול יותר
אופן רביעי בנס בכלל, וכן גם בנס של קורעין לו גזר דינו של שבעים

הבאת תודה, כי אין האדם מרגיש בניסו בכל יום, עד כאן לשונו.

ב. נס שלעולם לא יודע לו להאדם שנעשה לו נס, רק הקב"ה בעצמו יודע אודות הנס

אופן שני בנס בכלל, וכן גם בנס של קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה, הוא, שלעולם לא יודע להאדם אודות גודל הנס שאירע לו. וכמו דאיתא בזוהר הקדוש (פ' נלק דף ר' ע"ג) וזה לשון קדשו:

פתח [ר' פנחס] ואמר, לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו.

כמה טיבו עביד קוב"ה עם בני נשא וכמה נסין ארחיש לון בכל יומא, ולא ידע אלא איהו בלחודוי. בר נש קם בצפרא וחויא אתי לקטלא לי, ובר נש שוי רגליה על רישיה וקטיל ליה, ולא ידע ביה בר קוב"ה בלחודוי, הוי, לעושה נפלאות גדולות לבדו. בר נש אזיל בארחא ולסטין מחכאין ליה למקטליה, אתא אחרא ואתייהב כופרא תחותיה והוא אשתזיב, ולא ידע טיבו דעבד ליה קודשא בריך הוא וניסא דאתרחיש ליה בר איהו (סקצ"ה) בלחודוי, הוי, לעושה נפלאות גדולות לבדו, לבדו עביד וידע, ואחרא לא ידע, עכ"ל.

[פתח [ר' פנחס] ואמר, לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו. כמה טוב עושה הקב"ה עם בני אדם וכמה נסים עושה להם בכל

נ. עיין ג"כ יל"ש ומדרש תהלים עה"פ (תהלים קו, ב) מי ימלל גבורות ה' ועה"פ (שם קלו, ד) לעושה נפלאות גדולות לבדו.

אתא אריה אכליה לחמרא, אמר כל דעביד רחמנא לטב. ביה בליליא אתא גייסא שבייה למתא, אמר להו, לאו אמרי לכו כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא הכל לטוב (אילו הי' נר דלוק הי' הגייס רואה אותי, ואילו הי' החמור נוער או התרנגול קורא הי' הגייס נא ושונה אותי, רש"י). הרי שעצם הדברים שארעו לר"ע (שלא לנו אנשי העיר לחרמו, שכנה הנר, שנאלכו התרנגול והחמור) לא היו דברים טובים, כ"א אדרבא דברים אלו הם היזק לוי"ט. אלא שע"י הזיקות אלו נגרם לו נס גדול.

ה. נס שהוא גלוי לעוד אנשים, ועוד לנס שגלוי לכל העולם כולו

אופן חמישי בנס בכלל, וכן גם בנס של קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה, הוא, שקורה לו נס שלא זו בלבד שהנס הוא גלוי לו לעצמו, אלא שהוא נגלה גם לעוד אנשים, ולעתים נדירות קורה לאדם נס כזה שהוא גלוי וידוע לכל העולם כולו.

והנה ככל הנ"ל הוא גם בנס שארע למיודענו ר' בנימין שליט"א. שבעת שנגרמה התאונה להרכב שנסע

שנה, הוא, שבתחילה בא לו להאדם איזו רעה והיזק, אבל עי"ז הוא ניצול מהיזק גדול יותר שהי' יכול לקרות לו ח"ו.

וכמו בעובדא הנ"ל בגמרא נדה, שישב לו קוץ ברגלו, שדבר זה גרם לו כאב כפשוטו, ועוד שגרם לו שלא הי' יכול לצאת למסחר (ועד שהתמיל ממרץ ומגדף²), וכן בנוסח המובא לעיל מספר קב הישר, שנכשל באבן ונפל, ולפי שעה נעשה חיגר ברגלו, והוכרח לישאר בביתו עם סחורתו, והיה אותו סוחר בוכה ודואג על סחורתו, שלא הלך על הספינה למכרו. אבל ע"י היזק קטן זה³ נעשה לו נס, שניצול מהיזק גדול ביותר, שהרי לולי היזק זה הי' יוצא עם חבריו למסחר בספינתו שטבעה בים.

וכן הוא גם בעובדא דרבי עקיבא (נכוח דף ס' ע"ג) דהוה קאזיל באורחא, מטא להיהא מתא בעא אושפיזא לא יהבי ליה, אמר כל דעביד רחמנא לטב. אזל ובת בדברא (לן נשזה, רש"י), והוה בהדיה תרנגולא (להקילו משנתו, רש"י) וחמרא ושרגא, אתא זיקא כבייה לשרגא, אתא שונרא אכליה לתרנגולא,

גז. וכפי' חדא"ג מהרש"א הנ"ל, דהקוץ שישב לו הוא בבחי' "כי אנת בי".

נח. ובל' חדא"ג המרש"א הנ"ל, "כי בזאת ישוב אפך ממני, שלא טבעה ספינתי כמו שטבעה לחבירו".

נט. וזהו שדייק לומר "כל דעביד רחמנא לטב עביד", היינו שהמאורעות הם בלתי טובים, אבל "כל דעביד רחמנא", גם דברים שאינם טובים, גם הם "לטב עביד", שיצא מהם טובה לאחר זי.

ובסיפור דנחום איש גם זו (תענית דף כ"א ע"א), אף שזה שאנשי המלון רקנו את ארגזו מן האבנים טובות ומלאו אותו בעפר, הוא דבר רע (וכמ"ש שם לפניו: דכולא מילתא דהוה סלקא לי' (אפילו רעה, רש"י) אמר גם זו לטובה), אעפ"כ, "למחר כי חזינהו", כשראה נחום איש גם זו שארגזו מלא עפר, "אמר גם זו לטובה", היינו שתיכף אז ראה והרגיש שהמאורע בעצמו (גם זו) הוא דבר טוב.

שהתרסק, אלא שהשי"ת מסבב הסיבות גרם לזה שיאחרו את המטוס (או שנגרע האחרון החליטו לטוס עם מטוס אחר), ועי"ז ניצלו ונשארו בחיים.

יב

והנה בהמשך דברי בעל הטורים על הפסוק ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום כתב, ד"כולכם היום" סמך לי' "למדתי אתכם" ("ראה לימדתי אתכם גו"), לרמז "שזכות הרבים מסייעת" (עיין אצות פ"ה מ"ח).

ונ"ל לעניננו, דהזכות שעמדה לו לר' בנימין שליט"א להנצל מתאונת המטוס ולהיות באופן "דחיים כולכם היום", הוא מפני שזכות הרבים סייעה על ידו, כי מיודענו ר' בנימין דהפריז עוסק לזכות את הרבים בקדושת אמן תפילין ומזוזות, אשר זכות הרבים זו עמדה לו להנצל כו'.

וז"ל ספר חסידים (סימן ס"ה): וצדקתו עומדת לעד (מהליס קיג, ג), זה המזכה את הרבים^ס, כגון מלמד ליראי ה' תיקון תפילין לתקן לאחרים.

ובס' חסידים תנינא^{סא} אות פ"ט (ע' מה) כתב, וז"ל: תמיד תהי' בסיועי עושי מצוה, ולזכות את הרבים להרגילם בציצית ותפילין. ותאמן

בו לשדה התעופה (שמאונה זו גרמה לו להגיע מאוחר לזדה המעופה), הנה התאונה כשלעצמה (וכן האימור) הי' בזה היזק ורעה, ובשעת מעשה לא הרגיש ר' בנימין בזה נס כלל, ואדרבה בודאי נצטער על היזק הרכב (וגם על איחורו לזדה המעופה).

וכן לאחר זה, כשכל הפצרותיו והשתדלויותיו לא הועילו לו שיצרפו אותו לטיסה המתוכננת, הנה לא רק שלא ראה בזה נס, כי אם אדרבה הצטער על זה.

אבל אחר כך, הנה עי"ז נזק (קטן) זה, עי"ז נעשה לר' בנימין שליט"א נס גדול ביותר, שעי"ז לא עלה למטוס הנ"ל, שלאח"ז נתרסק באויר, ועי"ז נשאר בחיים, ונתקיים בו דברי הכתוב בפרשתנו: ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום.

והנס שלו הי' באופן החמישי הנ"ל, שלא זו בלבד שהנס נגלה לר' בנימין בעצמו (ונגלה לו תיקף, בעודו מנטער על הנוק ועל האימור, ומשמל להשיג טיסה אחרת), אלא שנגלה גם לעוד אנשים, ויתירה מזו, שבזמן קצר נודע הנס לכל העולם כולו. כי תאונת המטוס נודעה לכל העולם כולו, וכולם יודעים גם מזה שהיו אנשים שאירע להם נס ופלא, כי גם הם היו אמורים לטוס במטוס זה

סא. לרבינו משה הכהן, בן אחותו של רבינו הרא"ש (ירושלים, תר"ץ). "ספר חסידים" זה נזכר ב"שם הגדולים" להחיד"א בשם "ספר חסידים כת"י". הזכירו הרב כנסת הגדולה, חו"מ סימן קס"ג, בהגהת הטור אות כ"א.

ס. עיין כתובות (דף נ' ע"א): וצדקתו עומד לעד, רב הונא ור"ח, ח"א זה הלומד תורה ומלמדה, וח"א זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאלין לאחרים. ועיין בהגהות "מקור חסד" (להר"ר ראובן מרגליות) לספר חסידים כאן.

(הנלמדים מפרשתנו^ס, ונשנו צפרשת עקב שהחלנו לקרות אותה שצטט זו צומן רעוא דכל רעוין^ט), וכדלהלן.

יד

מצות תפילין: הנה אמרו חז"ל (נרכות דף ו' ע"ב): מניין שהתפילין עוז הם לישראל, דכתיב (מצא כמ, י) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ותניא, ר' אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש^ה.

וז"ל הלכות קטנות להרא"ש הלכות תפילין (סט"ו^ס): מפני קיום מצות תפילין [שמניחין על הזרוע והקדקוד] ותיקונן^ט, יתקיים באנשי המלחמה וטרף זרוע אף קדקוד^ח (נרכה לג, ט), עכ"ל.

התפילה עולה בשלימות, שהיא בטלית של מצוה ותפילין על ראש וזרוע, אז נאמר בהם וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, שם ה' באורו שהוא תפילין של ראש, וכל הרואה את שם הוי"ה על הראש, בהתפילה שהיא שם אדנ"י, תיכף בורח, וז"ש יפול מצדך אלף וגו' (פירוש "הסולם" כאו).

סו. כהגירסא שהובאה במעדני יו"ט שם (שינוי בהלשון - לא בתוכו הענין).

סז. כלומר, כל מה שתקנו ג"כ חכמים, כי הש"י מסר לחכמים לתקן תקנות טובות ונכוחות בענין כל מצוה ומצוה, ולכך שפיר מתקיים גם על ידי תיקוניהם קרא דוטרף זרוע (מעדני יו"ט כאן אות פ').

סח. ומעיר על זה כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע (בלקוטי שיחות, חלק ט' ע' 11 שוה"ג הב' להערה 57), וז"ל: שמזה מובן, אשר גם בבני גד, מה שהי' בהם "וטרף גו"^ה הוא מצד מצות התפילין שהיתה בידם. וכמפורש בבחי"ס פ"פ מטות, וז"ל: "כי היו בטוחים בגבורתם וכוחם בזכות המצוה שבידם, וכענין שדרשו רז"ל וטרף זרוע בזכות תפילין שברעו אף

עצמך להרגיל בפי התינוקות שמע ישראל ודברים טובים, ולהיות סרסור להשכיר מלמדי תינוקות וסופרים ולהגיה ספרי תורות שלא יהי' בהם טעות. עכ"ל.

יג

ויש להוסיף בזה, דהמצוות הנ"ל (עניית אמן, תפילין ומוזות) שעוסק בהם ר' ציימין שליט"א, גדול זכותם צימור לזכות על ידם לאריכות ימים ולהנצל על ידם מכל היזק וכו':

עניית אמן, כנ"ל בארוכה דכל העונה אמן יהא שמי' רבא מברך בכל כוחו קורעין לו גזר דינו של ע' שנה, וע"י עניית אמן יהש"ר מבטלים גזירות קשות העומדות להתחדש בכל יום^ס. ועד"ז הוא במצות תפילין ומצות מזוזה

סב. וכן הבאנו לעיל מס' אוצר החיים סוף פ' וילך, שבכל יום שהוא מברך מאה ברכות ככוונה ינצל ממגפה ודָּבָר ומכל דבר רע ר"ל. ונת"ל שעניית אמן הוא ענין עיקרי בזה, וגדול העונה אמן יותר מן המברך.

סג. מצות תפילין מפסוק (פרשתנו ג, ח) "וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפות בין עיניך", ומצות מזוזה מפסוק (שם, ט) "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך".

סד. מצות תפילין מפסוק (יא, יח) "וקשרתם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם", ומצות מזוזה מפסוק (שם, ט) "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך".

סה. ובזהר פ' בראשית (דף כ"ג ע"ב) כתב, וז"ל: אי צלותא סלקא שלימא, בעטופא דמצוה ותפילין על רישא ודרעוא, אתמר בהו וראו כל עמי הארץ כי שם הוי"ה נקרא עליך ויראו ממך, שם ה' אוקמוה דאיהי תפילין דרישא, ומאן דחזי שם הוי"ה על רישא בצלותא דאיהו אדנ"י, מיד כולהו ברחין, הה"ד (תהלים צא, ז) יפול מצדך אלף וגו', עכ"ל. [ואם

עמי מתרעא דביתי, ואוזפי לייסט לבי כנישתא, ומכרזי קמי: הבו יקרא לדיוקנא דמלכא קדישא, הבו יקרא לברי' דמלכא, לפרצופא יקרא דמלכא, רוחא קדישא שריא עלי. אכריז ואמר (ישעי' מט, ג) ישראל אשר בך אתפאר. כדין ההוא רוחא קדישא סלקא לעילא, ואסהיד עלי קמי מלכא קדישא. כדין פקיד מלכא עילאה למכתב קמי' כל אינון בני היכלי, כל אינון דאשתמודען קמי'. הדא הוא דכתיב (מלאכי ג, טז) ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו. מאי ולחושבי שמו, כמה דאת אמר (שמות לה, לה) וחושבי מחשבות, אינון דעבדין לשמי' אומנותא בכולא: אומנותא דתפילין בבתיהון ברצועיהון וכתיבתהון; אומנותא דציצית בחוטיהון בחוטא דתכלתא; אומנותא דמזוזה. ואילין אינון חושבי שמו. וכתיב וחושבי מחשבות. ולא עוד, אלא דקוב"ה משתבח בי' ומכריז עלי' ככולהו עלמין: חמו מה ברי' עבדי' בעולמי'א. עכ"ל.

קלא סליק בכל יומא לכל חיון מרכבות ואופנים ושרפים ומלאכים דממנו על צלותין, הבו יקר לדיוקנא דמלכא דאיהו מאן דאנח תפילין, דעליה אתמר (בראשית א, כז) ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים ברא אותו, עכ"ל. [ותרגמו ללה"ק: בוא וראה, כל מי שמניח תפילין על ראשו ועל זרועו, קול עולה בכל יום לכל חיות ומרכבות ואופנים ושרפים ומלאכים הממונים על התפילות, תנו כבוד לצורה של המלך שהוא מי שמניח תפילין, שעליו למדנו (את הכתוב) ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים ברא אותו].

עא. ומסיים שם: מאן דייעול קמיה לבי כנישתא כד נפק מתרעיה ולא תפילין ברישיה וציצית

כל המניח תפילין מאריך ימים

ז"ל הש"ס מס' מנחות (דף מ"ד סע"א ואילן): ואמר ר"ל, כל המניח תפילין מאריך ימים, שנאמר (ישעי' לה, טו) ה' עליהם יחיו (אזכר שנושאין עליהם שם ה' נמפילין, רש"י) ולכל בהן חיי רוחי ותחלימני והחיני

וז"ל רמב"ם (הל' תפילין ספ"ד): כל הרגיל בתפילין מאריך ימים, שנאמר ה' עליהם יחיו, עכ"ל.

ועד"ז מבואר בזהר פרשתנו (דף קס"ה ע"א) בגודל מעלת ענין הנחת תפילין (וכן בגודל מעלת מלות לייט ומלות מוזיה). וז"ל שם: אמר רבי שמעון, בשעתא דבר נש אקדים בפלגות ליליא, וקם ואשתדל באורייתא עד דנהיר צפרא, בצפרא אנה תפילין ברישי' ותפילין ברשימא קדישא בדרועי', ואתעטף בעיטופא דמצוה, ואתי לנפקא מתרעא דביתי', אערע במזוזה רשימא דשמא קדישא בתרעא דביתי', ארבע מלאכין קדישין מזדווגן עמי', ונפקין

קדקוד, בזכות תפילין שבראש".

השייכות של תפילין לבני גד - יש להעיר: גד הוא אותיות ג' ד' (ראה אזה"ת [לאדמו"ר ה"צמח צדק] יחי שפב, ב וילך ובהנמסו שם), ובתפילין אמרו (זח"ג רע"מ רנד, ב. וראה ג"כ שם רסב, ב): "שיין דתלת ראשין ושיין דארבע ראשין דתפילין כו". (ולהעיר מסיודור [לכ"ק אדמו"ר ר' דוב בער מליובאוויטש] שער התפילין, שבחי' המוחין שבתפילין, בתחילה הם ג' ואח"כ נחלקים לד' עיי"ש). עכ"ל כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע.

סט. לשומר. . שלא יפגעו בו החיצונים, שהאור מלא מהם (אור יקר להרמ"ק, כרך ט"ו ע' י"ב).

ע. ז"ל התיקוני זהר תיקון מ"ז (דף פ"ג ע"ב): תא חזי, כל מאן דאנח תפילין על רישיה ועל דרועיה,

ועפ"י כל הנ"ל מובן גדול ענין מצות תפילין (ומזוה). ועאכ"כ מיודענו ר' בנימין דהפריז שליט"א, שלא רק מניח תפילין בעצמו (וקונע מזוה צנימו שלו), כ"א הוא מזכה בזה גם את הרבים, הרי גדול זכותו ביותר, וגדול המעשה יותר מן העושה.

וכנ"ל מבעה"ט עה"פ ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום, ד"כולכם היום" סמיך לי' "למדתי אתכם", לרמז שזכות הרבים מסייעת.

[וכיון] דאתינן להכי, נציין לשבח גם את הרב החסיד הנודע לשם ולתהילה, מוקיר ורחים רבנן ותומך תורה, ה"ה ר' יוסף יצחק הכהן גוטניק שליט"א, שמנדב מהונו ומאודו לקנות תפילין עבור אלפי ילדי ישראל, ובפרט לילדי ישראל שיצאו מגלות רוס', ועורך בשבילם בר-מצוה וכו', וכמו שהארכתי בזה בפ' עקב (סימן א') ובפ' תבוא (סימן א').

והנה המובא לעיל מהלכות קטנות להרא"ש ד"מפני קיום מצות תפילין יתקיים באנשי המלחמה וטרף זרוע אף קדקוד", דבר זה שייך במיוחד להנס שארע למיודענו ר' בנימין

[ותרגומו] בלה"ק: בשעה שאדם מקדים עצמו בחצות לילה וקם ועוסק בתורה עד שמאיר הבוקר, ובבוקר מניח תפילין בראשו ותפילין ברושם הקדוש בזרועו, ונתעטף בעיטוף של מצוה [טלית], ובא לצאת משער ביתו פוגש במזוזה שהיא רושם של השם הקדוש בשער ביתו, ארבעה מלאכים קדושים מתחברים עמו, ויוצאים עמו משער ביתו ומלויים אותו לבית הכנסת, ומכריזים לפניו: תנו כבוד לצורת המלך הקדוש, תנו כבוד לבן המלך, לפרצוף היקר של המלך. ורוח קדוש שורה עליו, מכריז ואומר ישראל אשר בך אתפאר. אז אותו הרוח הקדוש עולה למעלה, ומעיד עליו לפני המלך הקדוש. אז מצוה המלך העליון לכתוב לפניו כל אלו בני היכלו, כל אלו הנודעים לפניו. זהו שכתוב ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו. מהו ולחושבי שמו, הוא כמו שאתה אומר וחושבי מחשבות, אלו שעושים לשמו אומנות בכל: אומנות התפילין, בבתיים שלהם ברצועותיהם ובכתיבה שלהם; אומנות הציצית, בחוטים שלהם, בחוט התכלת; אומנות המזוזה. ואלו הם חושבי שמו, כמו שכתוב וחושבי מחשבות. ולא עוד, אלא שהקב"ה משתבח בו ומכריז עליו בכל העולמות: ראו איזו ברי' עשיתי בעולמי].

בלא תפילין בראשו וציצית בלבושו, ואומר אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך, אומר הקבה, איפה הוא מוראי, הרי מעיד עדות שקר (פירוש "הסולם" כאו').

בלבושה ואומר (תהלים ה, ח) אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך, קודשא בריך הוא אמר, או הוא מוראי, הא סהיד סהדוּתא דשקרא, עכ"ל. [ומי שנכנס לפניו לבית הכנסת, וכשיצא מפתחו

שם (סעיף א'): וכל הזהיר בה יאריכו ימיו
וימי בניו^{עב}, עכ"ל.

יח

ע"י המזוזה הבית נשמד, ולכן מצוה להניחה בטפח החיצון הסמוך לדה"ר, שיהא כל הבית לפניו הימנה ובשמירתה **וממשיך** בטור שם, וז"ל: וגדולה מזה, שהבית נשמר על ידה, כמו שדרשו^ע בפסוק ה' שומרך וגומר^ע, מלך ב"ו מבפנים ועבדיו שומרין אותו מבחוץ, ואתם ישנין על מטתכם והקב"ה שומר אתכם מבחוץ. וע"כ נתינתה בטפח החיצון, שיהא כל הבית לפניו הימנה ובשמירתה, עכ"ל^ע.

ומקורו מש"ס מנחות (דף ל"ג ריש ע"ג). וז"ל שם: אמר רבא, מצוה להניחה בטפח הסמוך לרה"ר. מאי טעמא... רב חנינא מסורא אומר, כי היכי דתינטריה (לכל הני מן המזיין, רש"י). אמר רבי חנינא, בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם מלך יושב מבפנים ועם (נ"א וענדין) משמרין אותו מבחוץ, מדת הקב"ה אינו כן, עבדיו יושבין מבפנים והוא משמרן מבחוץ, שנאמר ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך (דמזוזה ליד הימין היא כניסמא, רש"י), עכ"ל.

ימינך. פסוק זה הובא גם במנחות דלהלן. ועיין ג"כ זהר חדש רות (דף פ"ד ע"ד). ובמס' ע"ז (וכו בהר פ' ואתחנן) דלהלן הובא הפסוק "ה' ישמר צאתך ובוואך מעתה ועד עולם".

עו. ומסיים: ומ"מ לא יהא כוונת המקיימה אלא לקיים מצות הבורא יתעלה שצונו עליה, עכ"ל. ועיין רמב"ם הל' מזוזה פ"ה ה"ד. שערי זהר למס' עירובין דף ד' ע"א (דף ל"ח ע"ד ואילך).

שליט"א, שהרי תאונת המטוס נגרמה, כפי הנראה, ע"י טרוריסטים ערבים, במלחמתם נגד עם ישראל שבארצנו הקדושה, ובזכות העסק שלו במצות תפילין, בזכות זה ניצל מהם.

וכיון דזה שהתפילין עוז הם לישראל למדו חז"ל מן הפסוק "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", לכן גם הנס עם ר' בנימין שליט"א (שנא לו, כנ"ל, זכות עיסוקו נמלות מפילין) ה' באופן ד"וראו כל עמי הארץ גו", שנתפרסם הנס בכל העולם כולו, וכנ"ל בארוכה.

יז

כל הזהיר במצות מזוזה יאריכו ימיו וימי בניו מצות מזוזה: הנה כתיב בפרשתנו (ו), (ס) "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך", ונשנה בפ' עקב (יא, כ). ובפ' עקב שם (פסוק כ"א) מפורש שכר המצוה: למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ".

וז"ל הטור (יורה דעה סימן רפ"ה): וכל הזהיר בה [במצות מזוזה] יאריכו ימיו וימי בניו, דכתיב למען ירבו ימיכם וימי בניכם^{עב}, עכ"ל. ועד"ז הוא בשו"ע

עב. וממשיך, וז"ל: ואם אינו זהיר בה יתקצרו, דמכלל הן אתה שומע לאו. וכן דרשו חכמים (שבת דף ל"ב ע"ב) בעון מזוזה בניו ובנותיו מתים קטנים דכתיב (ירמ"ב, לד) דם נפשות אביונים נקיים וסמיק ליה לא במחותרת מצאתים, עכ"ל.

עג. ומסיים: ואם אינו זהיר בה יתקצרו, עכ"ל. **עד.** מנחות דף ל"ג ריש ע"ב, נעתק להלן בסמוך. **עה.** תהלים קכה, ה: ה' שומרך ה' צילך על יד

אינן ניוזקין, משא"כ כשאין שם מזוזה דמתים, כמ"ש לפני זה.

גדולה מצוה מזוזה משאר כל המצוות, דמלבד השכר על קיום מצוה זו (אריכות ימים), מגיע לו הנאה ודיוח מגוף המצוה עצמה, שהבית נשמר על ידה

והב"ח כתב על זה, וז"ל: לפע"ד נראה דה"ק, וגדול מזה, דלא לבד שהקב"ה נותן לאדם שכרו על קיום מצוה זו, דהיינו אריכות ימים הוא ובניו, אלא אף זה דהמצוה עצמה היא שומרת ביתו, שע"י נשמר (ממים) [הבית] מכל היזק. משא"כ בשאר כל המצוות, דאע"ג דנאמן הוא יתברך שישלם לאדם שכר לעתיד על קיום מצותו, מכל מקום אין מגיע לו שום הנאה ודיוח מגוף קיום המצוה בעצמה. משא"כ במצוה זו דאיכא הנאה ודיוח מגוף המצוה עצמה^ט, שהבית נשמר על ידה. וזה נוסף לו על השכר שיתן לו הקב"ה על קיום המצוה, כמו שנותן שכר על כל שאר קיום מצוותיו לפום צערא אגרא, עכ"ל.

גדולה מצוה מזוזה משאר כל המצוות, שאפילו אם האדם ישן ואינו עושה כלום, אעפ"כ המזוזה מגינה עליו

ובב"ז כאן (ס"ק א') כתב, וז"ל: ולי נראה, דתחילה אמר שבמזוזה יש יחוד שמו יתברך ובכואו ובצאתו יזכור יחודו יתברך, ועל זה אמר וכל הזהיר בה, דהיינו שתמיד זוכר יחודו

וז"ל הש"ס מס' ע"ז (דף י"א ע"ב): אונקלוס בר קלונימוס איגייר. שדר קיסר גונדא (גדול, קט"ז) דרומאי אבתריה. . כי נקטי ליה ואולי, חזא מזוזתא [דמנחא אפתחא], אותיב ידיה עלה ואמר להו מאי האי, אמרו ליה, אימא לן את, אמר להו, מנהגו של עולם מלך בשר ודם יושב מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ, ואילו הקב"ה עבדיו מבפנים והוא משמרן מבחוץ, שנאמר (תהלים קמ"ט, ט) ה' ישמר צאתך ובוךך מעתה ועד עולם, עכ"ל.

שמירת הבית ע"י המזוזה הוא נס נגלה על מ"ש בטור שם: וגדולה מזה שהבית נשמר על ידה וכו', כתב הבית יוסף, וז"ל: א"וכל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו" קאי. ואע"ג דיותר חביב לאדם אריכות ימים משמירת הבית, משום דאריכות ימים הוא נס נסתר ושמירת הבית הוא נס נגלה, שהדריש בשאר בתים שאין בהם מזוזה נזקין והדר בבית שיש בו מזוזה ניצול, קרי לשמירת הבית גדול. א"נ, משום דשמירת הבית הוא הפך מנהג מלך של ב"ו, שהוא מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ, קרי לי גדול, עכ"ל.

ובפרישה הביא את דברי הב"י הנ"ל, וכתב על זה, וז"ל ואפשר דקאי אדסמיק, ובא לומר, לא זו [בלבד] שאינן מתים כשיש מזוזה, אלא אפי'

עא. ועיינו בזה בארוכה בלקוטי שיחות לכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע (חלק י"ט, שיחה ה' לפ' עקב, ע' 121 ואילך).

ובן הוא במדרש רבה פ' נח (סוף פ' ל"ה, וצממנות כהונה שס), וז"ל: ארטבן שלח לרבינו מרגלית אטיממין (ששזה אולר גדול), א"ל, שלח לי מילי טבא דטבא דכוותה (פ"י דנר שווא טובה כמותה). שלח ליה חדא מזוזה. שלח וא"ל, אנא שלחית לך מלה דלית ליה טימי (פ"י דנר שאין לו שומא ועקר), ואת שלחת לי מילי דטבא חד פולר (סס מטצע). א"ל, חפצי וחפציך (כל ממון שיש לשנינו) לא ישוו בה (עיין יפה מואר כאן). ולא עוד, אלא שלחת מילא דאנא צריך מנטר לה (שאני צריך לשמרו מן הגנבים), ואנא שלחית לך מילא דאת דמיך והיא מנטרא לך (ואנכי שלמתי לך דנר שאסא יושג נלי דאגה והיא מנטרא לך), שנא' (משלי ו, כג) בהתלכך תנחה אותך, בעולם הזה, בשכבך תשמור עליך, בשעת המיתה, והקיצות היא תשיחך, לעתיד לבוא ע"ש, עכ"ל.

[ובשאלות דרב אחאי גאון פ' עקב (סימן קמ"ה) מסיים בעובדא זו, שעיי"ז שארטבון לקח את המזוזה וכו', נפעלה תיכף השמירה, ו"מיד ברחא אותה שדה כו'"]

[ולהעיר גם מזהר פרשתנו (דף רס"ו רע"א) בסוגיא דמזוזה, וז"ל: מסטרא דהאי שפחה^פ נפקי כמה גרדיני טהירין מקטרגין לקבלייהו דישראל ולקטרגא לון. וקוב"ה עביד להו לישראל נטירו, כאבא דבעי לנטרא

יתברך, בזה זוכה להאריכות ימי בניו, ואחר כך אמר, אפילו אם אין האדם עושה כלום אלא ישן על מטתו, מכל מקום גדולה המצוה הזאת דאפי' בעידנא דלא עסיק בה מגינה עליו. וזה היפך ממה דאיתא בסוטה (דף כ"ט ע"א) מצוה לא מגינה עליה אלא בעידנא דעסיק בה, וכאן תמיד מגינה על הבית בלי פועל האדם אז אלא שהוא ישן, וכמו שסיים הטור, כנ"ל נכון, עכ"ל.

יט

ע"י המזוזה האדם ישן על מטתו, והקב"ה שומר אותו מבחזין
מקור דברי הטור "אתם ישנין על מטתכם כו'", הוא, כפי הנראה, מירושלמי מס' פאה (פ"א ה"א), וז"ל שם:

ארטבון ע"י שלח לר' הקדוש חד מרגלי טבא אטימטון (חשונה מאד, וממש לא הי' לה אומה, פני משה כאן), א"ל, שלח לי מילה דטבא דכוותה, שלח ליה חד מזוזה, א"ל, מה אנא שלחי לך מילה דלית לה טימי, ואת שלחת לי מילה דטבא חד פולר (מטצע קטנה, פנ"מ), א"ל חפציך וחפצי לא ישוו בה, ולא עוד, אלא דאת שלחית לי מילה דאנא מנטיר לה, ואנא שלחית לך מילה דאת דמך לך והיא מנטרא לך, דכתיב בהתהלכך תנחה אותך וגו'. עכ"ל.

תמסר בידי משחיתים רק ביד מלאכי חסד בצרוו החיים. ולעתיד נקרא קיצה כמ"ש ורבים מישני אדמת עפר יקיצו (מהרז"ו כאו).
פ. דקטיל קוב"ה חילא דילה במצרים - לעיל שם דף רס"ה סע"ב.

עח. בפני משה לירושלמי שם כתב שהי' "יהודי חשוב". אבל ראה בס' שהובאו בעמודי ירושלים (לר"י אייזנשטיין) לירושלמי שם. שדי חמד כרך ט' דברי חכמים סקל"ה.
עט. והמיתה נקראת שכיבה, ותשמור עליך שלא

דרזא דמזוזה איהו קאים תדיר לפתחא, ודא איהו פתחא דלעילא, ודא איהו דרגא דאקרי שומר לאשתכחא בנטירו. דב"נ לאו איהו נטיר, בר נטירו דקוב"ה, דאיהו נטיר תדיר וקאים לפתחא, וב"נ לגו, עכ"ל.

[מנצוה שהאדם יקבע מזוזה לפתחו, שיהי' כל אדם נשמר ע"י הקב"ה כשיוצא [מן הבית] וכשיבוא [אל הבית]. וזה סוד ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם. כי סוד המזוזה הוא נמצא תמיד על הפתח, וזה הוא הפתח של מעלה, וזה הוא מדריגה שנקרא שומר, להמצא בשמירה. כי האדם אינו שומר, חוץ משמירה של הקב"ה, שהוא שומר תמיד ונמצא בפתח [הבית], והאדם בפנים [הבית] פירוט "הסולס" כאן].

בשמאל הפתח מזדמן שד מזיק, וע"י שהאדם דואה את השם של המזוזה שבימין הפתח, אין השד יכול להזיק לו **וממושך** בזהר שם^{פג}, וז"ל: בספרא דשלמה^{פג}, סמיך לפיתחא, לקבל תרין דרגין, אזדמן חד שידא, ואית ליה רשו לחבלא, ואיהו קאים לסטר שמאל. זקיף ב"נ עינוי, חמי ליה לרזא דשמא דמאריה ואדכר ליה, ולא יכיל ליה לאבאשא, עכ"ל.

ועיין ג"כ בזהר חדש רות (דף פ"ד ע"ד) שנעתק להלן אות כ'. **פב.** לאחרי הקדמת הקטע שנעתק להלן ריש אות כ"ג. **פג.** עיין מילואים לניצוצי זהר לתיקו"ז תס"ט (דף קל"ו רע"א), נדפסו בסוף ס' התיקו"ז של ה"ר ראובן מרגליו (דף קמ"ח ע"ד).

לבריה מן כולא. אמר קוב"ה לישראל, כמה מקטרגין זמינין לקבלייכו, אשתדלו בפולחני, ואנא אהא נטיר לכו לבר, ואתון תהוון זמינין בבתיכון מלגו וניימי בערסיכון, ואנא אהא נטיר לכו לבר וסוחרני ערסייכו, עכ"ל^{פא}.

[בוא וראה, מצד שפחה זו יצאו כמה רוחות חוקרי דין שמקטרגים כנגד ישראל, [ובאים] לקטרג עליהם. והקב"ה עשה שמירה לישראל כמו אב הרוצה לשמור את בנו מכל [מקרה]. אמר הקב"ה לישראל, כמה מקטרגים מוכנים כנגדכם, עסקו בעבודתי, ואני אהיה שומר אתכם מבחוץ. אתם תהיו נתונים בבתיכם מבפנים ותהיו ישנים במטתכם, ואני אהיה שומר עליכם מבחוץ ומסביב מטותיכם. (פירוט "הסולס" כאן)].

המזוזה שומרת את האדם בצאתו מביתו ובבואו לביתו, כמו"ש הי' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם

וז"ל הזהר פרשתנו (דף רס"ג ע"ב): פקודא למקבע ב"נ מזוזה לתרעיה, למהוי כל ב"נ נטיר מעם קוב"ה כד נפיק וכד עייל, ורזא ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם, בגין

פא. ואף שבזהר כאן מזובר אודות ליל יציאת מצרים (דכתיב ב' (בא יב, כג) ועבר ה' לנגוף את מצרים וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח ה' על הפתח ולא יתו המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף), הרי השווה שמירת ליל שימורים לשמירת המזוזה, כמבואר בזהר פ' בא (דף ל"ו רע"א), שנעתק להלן.

פתח [הבית] לחוץ, הרי השד הוא [שנמצא בצד שמאל של הפתח] עומד אז לימינו [של האדם] והמזווה בשמאלו, ואיך נשמר האדם אם [המזווה] שורה לשמאלו. [ומשיב] אלא כל מה שעשה הקב"ה, כל דבר ודב והולך אחר מינו. באדם נמצאים ב' מדריגות, אחת מימינו ואחת משמאלו, אותה שבימין נקראת יצר הטוב, ואותה שבשמאל נקראת יצר הרע. כיון שיוצא האדם מפתח ביתו, אותו השד נושא עיניו ורואה את יצר הרע כשהוא שורה לשמאל, הוא נמשך לאותו הצד [שהיצר הרע נמצא, דהיינו לשמאל] והוסר מימין. ואז באותו צד [שמאל] עומד אז השם של אדונו, [דהיינו המזווה], ואינו יכול לקרב אליו להזיק לו, והאדם יוצא וניצל ממנו. וכשנכנס [אל הבית], נמצא השם הקדוש [שבמזווה] עומד לימינו, ואינו יכול לקטרג עליו. (פירוש "הסולס" כאן).

יזהר שלא לטנף בשער ביתו, מפני בזיון השם, ומפני שאז יש דשות להשד לחבל

וממושך בזהר שם (דף קס"ד רע"א), וז"ל: וע"ד אצטריך ב"נ דלא יעביד טנופא ולכלוכא בתרעא דביתיה^פ, ולא יושיד מיין עכורין. חד דלא יעביד קלנא לגבי שמא דמאריה, וחד דאית ליה רשו לההוא מחבלא לחבלא. ובג"כ יזדהר ב"נ מהאי, ויזדהר

בספרו של שלמה [כתוב], סמוך לפתח, כנגד ב' מדריגות, מזדמן שד אחד, ויש לו רשות להזיק, והוא עומד מצד שמאל [של הפתח]. נושא אדם את עיניו ורואה סוד השם של אדונו [שבמזווה, שבימין הפתח] ונזכר בו, אין [השד] יכול להזיק. (פירוש "הסולס" כאן).

איך ישמר האדם מן השד המזיק כשיוצא מפתח ביתו לחוץ

וממושך בזהר שם, וז"ל: ואי תימא, אי הכי, כי נפיק ב"נ מתרעיה לבר, הא ההוא שידא קאים לימיניה ומזווה לשמאליה, והיאך אתנטיר ב"נ אי איהו שארי לשמאליה. אלא כל מה דעבד קוב"ה, כל מלה ומלה אתמשך בתר זיניה^פ. בבר נש קיימין תרין דרגין, חד מימינא וחד משמאלא. ההוא דימינא אקרי יצה"ט וההוא דשמאלא אקרי יצר הרע. כיון דנפק בר נש מתרעא דביתיה, ההוא שידא זקיף עיניו וחמי ליצר הרע דשארי לשמאלא, אתמשך לההוא סטרא ואתעדי מימינא. ובההוא סטרא קאים שמא דמאריה ולא יכיל לקרבא ולאבאשא ליה, ונפיק ב"נ ואשתזיב מניה. כד עייל, הא שמא קדישא לימינא קאים ולא יכיל לקטרגא בהדיה, עכ"ל.

[ואם תאמר, אם כן,] זה נכון כשהאדם בא אל הבית, אבל כשיוצא מן

פה. עיין שו"ע יו"ד הל' מזוזה סימן רפ"ו סי"ב: במקום שיש טינוף . . טוב לכסות המזוזה, עכ"ל.

פד. עיין ב"ק (דף צ"ב ע"א): לא לחינם הלך זרזיר אצל עורב, אלא מפני שהוא מינו. ועיין בהנסמן ב"שערי זהר" לב"ק כאן (דף פ"ו ריש ע"ד).

שוו ידייהו על רישיה בזמנא דעייל, פתחי ואמרי, ווי ליה לפלגיא, דהא נפק מרשותא דמאריה. מההוא זמנא קאים בלא נטירו, דלית מאן דנטיר עליה, רחמנא לשיובן, עכ"ל.

[וכשלא נמצאת מזוזה לפתחו של אדם, היצר הרע ואותו השד [מתחזקים] ומתתקנים יחד, ומניחים ידיהם על ראשו בזמן שנכנס, ואומרים, אוי לו לפלוני שיצא מרשות אדונו. מאותו זמן [והלאה] הוא נמצא בלי שמירה, שאין מי שישמור עליו, הרחמן יצילנו. (פירוש "הסולס" כאן)].

בבית שמתקן עליו מזוזה, אין הזיגין בישין קרבים לפתחו ואינם יכולים לקטרג על האדם החדד בבית זה

וז"ל הזהר שם (דף רס"ה ע"ב): תא חזי, בעי בר נש בפיתחא דביתא לרשמא שמא קדישא, דאיהו מהימנותא דכולא. דהא בכל אתר דשמא קדישא אשתכח, זינין בישין לא משתכחי תמן, ולא יכלין לקטרגא לי' לבר נש, כמה דכתיב (מהליס א, ט) לא תאונה אליך רעה וגו'. אתר דפיתחא דביתא שריא כגונא דלעילא. אתר דפיתחא דביתא עילאה שריא מזוזה אקרי. דהוא תיקונא דביתא ופיתחא דביתא. מההיא מזוזה ערקין מארי נימוסיין, מארי דדינין קמי' לא משתכחיין. וקבל דא לתתא, כד בר נש אתקין מזוזה לפיתחא דביתא, והאי שמא קדישא רשים באתווי, האי בר נש אתעטר בעטרוי דמארי', ולא קרבין לפיתחא דביתא' זינין בישין ולא משתכחי תמן. עכ"ל.

ב"נ דלא ימנע מתרעא דביתיה שמא דמאריה, עכ"ל.

[וע"כ צריך האדם להזהר שלא יעשה טנוף ולכלוך בשער ביתו, ולא ישפוך שם מים עכורים, [מב' טעמים], א', של איעשה בזיון אצל שם אדונו [שבמזוזה], וא', שאז יש רשות לאותו המחבל [דהיינו השד] לחבל. ומשום זה יזהר האדם בזה, ויזהר האדם של ידחה מפתח ביתו את השם של אדונו. (פירוש "הסולס" כאן)].

כאשר האדם מתקן מזוזה בפתח ביתו, כשנכנס לביתו, היצה"ד והשד שזומדים אותו בעל כרחם ואומרים: זה השער לה' גו' וממושין בזהר שם, וז"ל: וכד בר נש אתקין מזוזה לפתחיה, כד עייל (ס"א סה"א ז"ט), ההוא יצר הרע וההוא שידא בעל כרחייהו נטרי ליה ואמרי זה השער לה' צדיקים יבואו בו¹ (מהליס קיט, ט), עכ"ל.

[וכשהאדם מתקן מזוזה לפתחו, כשאותו האדם נכנס לביתו, יצר הרע ההוא והשד ההוא שומרים אותו בעל כרחם, ואומרים זה השער לה' צדיקים יבואו בו. (פירוש "הסולס" כאן)].

אם אין מזוזה בפתח ביתו, כשנכנס לביתו, היצה"ד והשד מניחים ידיהם על ראשו ואומרים: אוי לו שיצא מרשות אדונו וממושין בזהר שם, וז"ל: וכד לא קאים מזוזה לפתחיה דב"נ, יצר הרע וההוא שידא מתתקנין כחדא,

פו. עיין ג"כ בזהר להלן (דף רס"ו ע"א), נעתק להלן.

ראשם ומסתכלים בהשם הקדוש הנראה מבחוץ, שהוא שדי, המתעטר בעטרותיו, שם הזה שולט על כולם, ממנו יראים ובורחים ואינם קרבים לפתחו של האדם. (פירוש "הסולס" כאן).

פתח המצויין במזוזה אין מזיק ואין שטן ואין פגע דע מתקרב אליו, אפילו בשעה שניתן רשות למלאך המשחית לחבל

ובעין זה הוא ג"כ בזהר חדש רות (דף פ"ד ע"ד), וז"ל: א"ר יוסי בר יהודה, פתח המצויין במזוזה אין מזיק ואין שטן ואין פגע דע מתקרב אליו, מפני שהקב"ה שומר הפתח. אפילו בשעה שניתן רשות למלאך המשחית לחבל, זוקף עיניו ורואה ששם שדי עומד על הפתח כדכתיב ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף. לפיכך צריך האדם שיהא תמיד מצוי במצות מזוזה, עכ"ל.

צריך לכתוב מזוזה שלימה, ואינו מספיק כתיבת שם שדי בלבד

וממשיך בזהר פרשתנו שם, וז"ל: א"ל רבי יצחק, אי הכי ירשום ב"נ שמא דא בפתחא דביתא ולא יתיר, אמאי כל פרשתא, אמר ליה, שפיר הוא, דהא שמא דא לא אתעטר אלא באיגון אתוון כולהו רשימין ברשימא דמלכא, וכד אכתב כל פרשתא, כדין שמא דא מתעטר בעטרוי,

בוא וראה, אדם צריך לרשום בפתח ביתו את השם הקדוש, שהוא אמונת כל. כי בכל מקום שהשם הקדוש נמצא, מינים רעים אינם נמצאים שם, ואינם יכולים לקטרג על האדם, כמו שכתוב לא תאונה אליך רעה וגו'. המקום שפתח הבית שורה שם הוא כעין שלמעלה. המקום שפתח הבית העליון שורה נקרא מזוזה, שהוא תיקון הבית ופתח הבית. ממזוזה ההיא בורחים בעלי חוק, ובעלי הדין אינם נמצאים לפניו. וכנגד זה למטה, כשהאדם מתקן מזוזה לפתח ביתו, וזה השם הקדוש [שדי^ז] רשום באותיותיו, הרי אותו האדם מעוטר בעטרותיו של אדונו, ומינים הרעים אינם קרבים לפתח ביתו, ואינם נמצאים שם. (פירוש "הסולס" כאן^ח).

כאשר הזיגין בישין מסתכלין בשם שדי שעל המזוזה, הם יראים ובורחים ואינם קרבים לפתחו של האדם

וז"ל הזהר להלן שם (דף קס"ו ע"א^ט): ת"ח בשעתא דאיגון זיגין בישין קריבין לפתחא דב"נ, זקפן רישא ומסתכלין בשמא קדישא דאתחזי לבר, דאיהו שדי דמתעטר בעטרוי, שמא דא שליט על כולהו, מיניה דחלין וערקין ולא קרבין לפתחא דב"נ, עכ"ל.

בוא וראה, בשעה שאלו מינים הרעים קרבים לפתחו של אדם, נושאים

פז. עיין זהר וזהר חדש שנעתקו להלן בסמוך. להלן אות כ"ב.

פח. ומצויין למ"ש בזה בארוכה לעיל מיני' (לזהר פרשתנו דף קס"ד רע"א, אות ע"ז).

פט. בהמשך להנעתק לעיל סוף אות י"ט.

צ. בדפוס מונקאטש במקום תיבת "כדכתיב" באה תיבת "כביכול". ולכאורה נכון הוא ככפנים. ועיין זהר פ' בא (דף ל"ו רע"א).

כנגד השם הזה. [השם] והי"ה מבפנים
ושד"י מבחוץ, כדי שיהי' האדם נשמר
מכל הצדדים מבפנים ומבחוץ. (פירוט
"הסולס" כאן).

כאשר האדם מניח מזוזה לפתחו, כמה
צבאות קדישים מכריזים ואומרים זה
השער לה' וגו'

וממושׁיך שם, וז"ל: א"ר אבא, כמה
חיילין קדישין זמינין בההיא
שעתא דאנח ב"נ מזוזה לתרעיה, כולהו
מכרזי ואמרי זה השער לה' וגו' (פוליס
קיס, כ), עכ"ל.

א"ר אבא, כמה צבאות קדושים
מוכנים בשעה ההיא שאדם
מניח מזוזה לפתחו, כולם מכריזים
ואומרים זה השער לה' וגו'. (פירוט
"הסולס" כאן).

האדם בונה בית, והקב"ה אומר לו:
כתוב שמי ושים לפתחך, ואתה תשב
בתוך הבית, ואני אשב בחוץ אצל הפתח
לשמרך

וז"ל הזהר פ' בא (דף ל"ו רע"א): אמר רבי
אבא, בכמה אתרין חס קוב"ה על
בנוי. עבד בר נש ביתא וקוב"ה אמר ליה
כתוב שמי ושוי לפתחך^א ואת שרי לגו
ביתא ואנא אותיב לבר בפתחך לנטרא
לך, עכ"ל.

פרשתנו דף רס"ד רע"א, אות ע"ז.

צג. ז"ל החיד"א ב"נצוצי אורות" כאן: הוא סוד
מזוזה העולה אדנ"י, שהוא הנק' שם ה' מפני שהוא
ית' נקרא בו. וגם ידוע ששם אדנ"י במילואו עולה
[אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד] תרע"א, וזהו כתוב שמי ושוי
לפתחך [פתח הוא "תרע"א בל' תרגום], עכ"ל.

ונפיק מלכא בכל חילוי, כולהו רשימין
ברשימא דמלכא, כדין דחלין מיניה
וערקין מקמיה, עכ"ל.

א"ל ר"י, אם כן ירשום האדם שם הזה
[שד"י] בפתח הבית ולא יותר,
למה [צריכים] כל הפרשה [שבמזוזה].
אמר לו, יפה הוא, כי שם הזה אינו
מתעטר אלא באלו האותיות כולם
הרשומים ברשימת המלך [דהיינו
הנכתבים במזוזה], וכשנכתבת כל
הפרשה, אז מתעטר שם הזה
בעטרותיו, והמלך יוצא בכל צבאותיו,
כולם רשומים ברשימת המלך, אז
מפחדים מפניו ובורחים מפניו. (פירוט
"הסולס" כאן).

ע"י שם "והיה" שבפנים המזוזה (נפרט
"והיה אס שמוע") ושם שד"י שמבחוץ,
ע"ז האדם נשמר מבפנים ומבחוץ

וממושׁיך שם, וז"ל: ת"ח "והיה"
שמה קדישא מתתא
לעילא. ועל דא שדי אתרשים מלבר
לקבלי שמא דא. והי"ה מלגו שד"י
מלבר^א. למהוי נטיר ב"נ מכל סטרין
מלגאו ומלבר, עכ"ל.

[בוא וראה, והיה [של והיה אם שמוע]
הוא שם קדוש, [הוי"ה], ממטה
למעלה [כי כתוב תחילה ו"ה ואח"כ
י"ה]. ועל כן נרשם השם שדי מבחוץ

צא. ובספר "לקוטי לוי יצחק" (להרה"ג המקובל ר' לוי
יצחק שניאורסאהן זצ"ל, אביו של כ"ק אדמו"ר
מליובאוויטש ז"ע) לזהר פ' בא (דף ל"ו רע"א, דלהלן
בסמוך) מביא (בשם הרמ"ז) דשני השמות, "והי"ה"
שמבפנים ו"שדי" שמבחוץ, הם גימטריא "שם".
צב. ומציין למ"ש בזה בארוכה לעיל מיני' (להזר

אר"א, בכמה מקומות רחם הקב"ה על בניו: עשה אדם בית, והקב"ה אמר לו: כתוב שמי ושמי לפתחך, ואתה תשב בתוך הבית, ואני אשב לחוץ אצל פתחך לשמור אותך. (פירוט "הסולס" כאן).

בא

ע"י המזוזה זו המות מן הבית. - מוזוז"ת הוא אותיות "זו מות"

ז"ל התיקוני זהר (מיקון כ"ז - דף ס"ו ע"א): וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך, אלין תרין סמכי קשוט, זו מות מן ביתא דאיהי שכינתא ולא אתקריב לגבה, הה"ד (נמדנר א, יט) והזר הקרב יומת, ואתון דמוזוז"ת אינן ממש ז"ז מו"ת, עכ"ל.

וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך, [מזוזות] אלו [הם] שני סומכי האמת [נצח והוד]. [ע"י המזוזה] זו מות מן הבית שהוא השכינה ולא נקרב אליה. זהו שכתוב והזר הקרב יומת. ואותיות של מזוז"ת הן ממש [האותיות של] ז"ז מות. (פירוט "מעלות הסולס" כאן).

ז"ל זהר חדש רות (דף פ"ד סע"ד ואלף צ"ד): ועשו להם ציצית על כנפיהם בגדיהם לדרתם (שלם טו, לט). מאי שנא [דהכא] ובשבת לדרתם חסר, דכתיב (משא לא, טו)

לעשות את השבת לדרתם חסר. דתנינן, תקנו פרשת ציצית בק"ש. [ובדירתך] של אדם נמצא פרשת ק"ש חוץ מפרשת ציצית שחסר משם. במה נשלם, אלא כשאדם מתעטף [בכיתו] בציצית ויוצא בו לפתחו הרי נשלם, והקב"ה שמח בו, ומלאך המות זו משם [והיינו לדרתם, שיהי' שלם ויצא מפתח ביתו במצוה זו, ומלאך המשחית זו משם] וניצול האדם מכל נזק. מנלן, ממאי דכתיב מזוזת, מאותיותיו משמע ז"ז מו"ת, שלא ניתן לו רשת לחבל וזו מפתחו, עכ"ל, עיי"ש בארוכה.

כב

שם שד"י שעל המזוזה מבחוץ הוא ד"ת שומר דלתות ישראל, או שומר דירת ישראל ז"ל סידור האריז"ל להר"ש מראשקוב, כוננת מזוזה (מ"א דף ל"ז ע"ג ואלף): בצאתו מביתו יניח אצבעו על המזוזה ויכוין. . שם שדי, שומר דלתות ישראל . . ויתפלל ויאמר יהו"ה ישמרי בכח שם שדי ר"ת שומר דלתות ישראל, עכ"ל צה.

ובדרבי משה (יו"ד הל' מזוזה סימן רפ"ט אות ג') הביא בשם הכל בו הל' מזוזה, וז"ל: מה שנהגו לכתוב זה השם [שם שד"י] יותר משאר שמות, מפני ששם זה נוטריקון שומר דירת צ"י ישראל צ"י, עכ"ל.

ד' (דף ש' סע"ב).
צה. ועיין ג"כ משנת חסידים מס' מזוזה (פ"ג מ"ט).
צו. כ"ה בכל בו שם. ובדרכי משה לפנינו: שומר דת ישראל!
צז. וכן הביא בשערי זהר למס' עירובין דף ד' ע"א (דף ל"ח סע"ד) בשם טעמי המצוות לרקנט.

ובספר "לקוטי לוי יצחק" לזהר כאן מפרש ד"קאי על השם שד"י שבחוץ המזוזה, שהוא השומר, ר"ת שומר דלתות ישראל". ועיין מ"ש בזה כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש ז"ע בלקוטי שיחות חלק י"ט ע' 121 שוה"ג להע' 7.
צד. נעתק, בשינויים, בתוספת לזהר ח"ג סימן

שומרי ה' צלי על יד ימיני, ה' ישמור צאתי ובואי מעתה ועד העולם, עכ"ל.

והביאו ברמ"א (סו"ס רפ"ה), וז"ל: י"א כשאדם יוצא מן הבית, יניח ידו על המזוזה^{קא} ויאמר ה' ישמר צאתי וגו'^{קב}. וכן כשיכנס אדם לבית יניח ידו על המזוזה, עכ"ל.

יניח אצבעו הנק' אמה על שם שד"י שעל גבי המזוזה וינשקנה ויכוין ס"ת

להעיר מס' סגולות ישראל (מערכת מ' אות י"ד), וז"ל: צריכים ליזהר במה שאמר רבינו הקדוש משיח ד' מרו הבעש"ט ז"ל ז"ע, שלא ליתן המזוזה בשפופרת של ברזל, משום שהמזוזה היא הארץ ימים והברזל הוא להיפוך, ואינו בדין שיניף המקצר על המארץ, עכ"ד הקדושים ז"ע, עכ"ל ס' סגולות ישראל. ולהלן שם מביא ממס' כלים (פט"ז מ"ז), דאמרו שם "בית המזוזה", ומפרש הר"ם ז"ל: בית מעץ כמין קנה יכניסוהו בו המזוזה כו'.

ועיין בכנסת הגדולה (י"ד סימן רפ"ה ס"ב), וז"ל: נוהגים שנוקבים הקנה במקום שם של שד"י כדי שיראה לחוץ. וכדי שלא ימחק חס ושלום כשמיניחין היד לנשוק המזוזה, עושין ונותנין באותו חזר זכוכית, עכ"ל.

ק. ומוסיף שם: "וענין הנחת יד שכתב, מוזכר בהדיא בפ"ק דע"ז (דף י"א ע"א) - נעתק לעיל אות י"ח קרוב לתחילתו.

קא. ומציין: מהרי"ל שם, ומוכח בעבודת כוכבים דף י"א.

קב. ומציין: "במדרש". ויש שהעירו על זה, שנשתבש כאן הדפוס, ובמקום "מדרש", צ"ל "מהר"ש". ומציינים להלכות ומנהגי ר' שלום מנוישטט (מהדורת רש"ש שפיצר, ירושלים תשל"ז, ע' 50 סימן ס"א), וז"ל: מהר"ש ז"ל. בכל עת שאדם יוצא מפתח הבית, מניח ידו על המזוזה ואומר הש' שומרי הש' צילי על ידי ימיני. אשירי. עכ"ל.

ולהעיר, שהרמ"א לא הביא כאן גם הפסוק השני, "ה' שומרי ה' צלי על יד ימיני", שהביא בדרכי משה דלעיל (וכפי שהוא במהר"ש הנ"ל).

ובספר הגן ודרך משה (שנעמק להלן אות כ"ה) כתב, וז"ל: והשם שד"י ר"ת שומ"ר דלתו"ת ישראל, שומ"ר דלת"י יהודי"ו, עכ"ל.

בצאתו מביתו יניח ידו על המזוזה ויאמר ה' ישמר צאתי וגו'

ז"ל הדרכי משה (סימן רפ"ה אות 3, נטס המהרי"צ^{נא}): ובכל עת שיצא מן הפתח יניח ידו על המזוזה^{צט} ויאמר ה'

צח. עיין ליקוטים ממהר"ר שלום מאושטרייך, שבסוף מנהגי המהרי"ל (מהדורת רש"י שפיצר, ע' תרל"ד סימן צ"א), שכתב, וז"ל: בכל עת שיצא האדם מפתחו, יניח ידו על המזוזה ויאמר: ה' שמרי ה' צלי על יד ימיני, אשרי, עכ"ל. ועיין להלכות קטנות להרא"ש סוף הל' מזוזה (וישם הובא הפסוק בשו"ן רבי).
צט. ובפתיח תשובה (סימן רפ"ה ס"ק ד') כתב, וז"ל:

עיין בשו"ת רבינו עקיבא איגר סי' נ"ח שכתב, דאם אין המזוזה בתוך תיק לא נכון להניח ידו עליה. . . ואם רצונו להניח ידו, טוב להוריד מלבשו אשר על אצילי ידי להניח על המזוזה, ע"ש, עכ"ל.

ובלקט יושר יו"ד (ע' 60) כתב, וז"ל: וזכורני כשהלך מביתו לא נגע במזוזה, אך מסתכל בה. אבל כשהלך מביתו לדרך נגע במזוזה, עכ"ל.

ובספר יוסף אומץ סימן ת"פ כתב, וז"ל: ראיתי לא"א החסיד ז"ל נוהג שכיסה כל המזוזות בטס נחושת על פני כולו, רק במקום השם של שד"י הכתוב לו מבחוץ למזוזה הי' נקב בטס ההוא, והי' הנקב ההוא כמין דלת של נחושת תלויה בטס עצמו, והיתה הדלת סובבת על צירה באופן שהאדם יכול להגביה הדלת ולהניח תחתיו אצבעו על השם שד"י הנ"ל. והחסיד הגאון מהר"ר ישעי' סג"ל שנסע לירושלים הנהיג לתום דרכו בהיותו אב"ד פה, לסתום הנקב שעל השם של שד"י בזכוכית או בקרן מזהיר באופן ששם של שד"י יהי נראה מתוכו באר היטב. וגם הוא דרך נכון מאד, עכ"ל.

[בענין מ"ש שכיסה כל המזוזות בטס נחושת, יש

שס"ה ממונים שלו, כנז' בזוהר פ' ואתחנן.

יתפלל ויאמר ה' ישמדי בכח שם שדי"י, וחילופו תכ"ה שיצילנו מן היצה"ד.

ויתפלל ויאמר: יהו"ה ישמרי בכח שם שדי ר"ת שומר דלתות ישראל, וחילופו באותיות מאוחרות תכ"ה, שיצילנו מן יצה"ר שחתום בסוף שם שדי"י: יו"ד צדי"י רי"ש. עכ"ל סידור האריז"ל.

ותוכנו הובא ג"כ בכרכי יוסף שעל גלין השו"ע (יו"ד סו"ס רפ"ה), וז"ל: והאר"י זצ"ל כתב, יניח אצבעו הנקרא אמה על שדי וינשקנה, ויתפלל לה' שישמרנו בשם שדי"י, וחילופו באותיות המאוחרות תכ"ה, שיצילנו מיצה"ר, עכ"ל.

כג

ע"י ראיות המזוזה (והסליית) נזכר האדם לקיים שאר המצוות

ז"ל הזהר פרשתנו (דף רס"ג ע"ג): פקודא למקבע ב"נ מזוזה לתרעיה קד. . ותו, דלא ינשי ב"נ דוכרנא דקוב"ה לעלמין. ודא איהו כגוונא דציצית, כד"א (שלם טו, לט) וראיתם אותו וזכרתם את וגו'. כיון דחמי בר נש להאי דוכרנא, אדכר בגרמיה למעבד פקודא דמאריה, עכ"ל קה.

המצוות להרח"ו ז"ל פ' ואתחנן דף צ"ד איתא כוונה זו בשם מוהר"א ז"ל. וע"ע דבר נחמד בספה"ק אמרי נועם להר"צ מוהר"ר מאיר מדזיקוב זלה"ה בפ' שופטים דף ע'. ע"כ. קד. המשך לשון הזהר נעתק לעיל ריש אות כ'. קה. עיין ג"כ רמב"ם סוף הל' מזוזה, שנעתק להלן ריש אות כ"ד.

יו"ד צדי"י רי"ש, אותיות שדי"י, ועי"ז נכנע היצה"ד

ז"ל סידור האריז"ל להר"ש מראשקוב, כוונת מזוזה (מ"א דף ל"ג ע"ג): אחר שהניח טלית ותפילין, בהליכתו לבית הכנסת ינשק המזוזה ויכוין בשם שדי"י כדלקמן, עכ"ל.

וז"ל לקמן שם (דף ל"ג ע"ג ואלין): בצאתו מביתו יניח אצבעו על המזוזה ויכוין. . ויניח אצבעו הנק' אמה. . על השם שדי"י. . ויזכור בפיו שם שדי"י, ויכוין ס"ת של יציר' כזה יו"ד צדי"י רי"ש אותיות שדי"י, ועי"כ נכנע היצה"ר קי.

ע"י שם שדי"י (שעל גבי המזוזה מנחון) ושם והי"ה (שצפנים המזוזה) מבניעים את השד העומד בפתח עם שס"ה ממונים שלו (השט"ן עה"כ עולים למס' שס"ה)

ועוד תכוין שם שדי"י שומר דלתות ישראל. . ואחורי שדי"י תיבת והי"ה. . ואם תמלאהו באלפ"ין יהי יו"ד ה"א וא"ו ה"א, גי' מ"ה. . ושדי"י עם מ"ה זה גי' שט"ן, והשט"ן עם הכולל גי' שס"ה, שהוא להכניע עם שדי"י ומ"ה לשד העומד בפתח עם

קג. ובשו"ע האריז"ל (בהוצאת ירושלים תשמ"ד עם פירוש "מראה כהן" - ע' ע"ו) כתב בקיצור, וז"ל: כשיצא אדם מפתח ביתו ונותן ידו על המזוזה ונושק יכוין בכונת הניצל מיצה"ר, שיצר במילוי יו"ד צדי"י רי"ש ס"ת שדי"י, ויכוין ששם שדי"י הכתוב במזוזה יצילנו מיצה"ר ונכנס בתוכו להכניעו, עכ"ל. ובפירוש מראה כהן שם מציינו, שבס' טעמי

אכזרו חכמים הראשונים, כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו, מוחזק הוא שלא יחטא, שהרי יש לו מזכירין רבים^ק, והן הם המלאכים שמצילין אותו מלחטוא, שנאמר (תהלים לד, ט) חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם, עכ"ל הרמב"ם.

וב"ה בטור יו"ד (סימן רפ"ה), וז"ל: וצריך לזהר מאד בה, כמו שאחז"ל^{קט} כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו, מוחזק הוא שלא יחטא, מפני שיש במזוזה יחודו של הקב"ה. ותמיד בבואו ובצאתו יזכור יחודו של הקב"ה ויתן יראתו על פניו לבלתי יחטא, עכ"ל.

ומקורו מש"ס מנחות (דף ל"ג ריש ע"ג). וז"ל שם: רבי אליעזר בן יעקב אומר, כל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו, הכל בחיזוק שלא יחטא (מכל וכל עומד נזוק שלא יחטא, רש"י), שנאמר (קהלת ד, יג) והחוט המשולש (תפילין וציצית ומזוזה, רש"י) לא במהרה ינתק^ק, ואומר חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם, עכ"ל.

אשדי חלקם של ישראל שע"י ציצית, תפילין ומזוזה ניכר בהם שהם בני מלכים ז"ל הזהר פרשתנו (דף קס"ו ע"א^{קא}) זכאה חולקהון דישראל, כדין

מזוזה שהאדם יקבע מזוזה לפתחו. ועוד [טעם למזוזה], כדי שלא ישכח האדם זכרון הקב"ה לעולם. ו[טעם] זה הוא כמו ציצית, כש"א וראיתם אותו וזכרתם את וגו'. כיון שהאדם רואה זכרון ההוא, נזכר בעצמו לעשות מצות אדונו. (פירוט "הסולס" כאן).

מזוזה כוללת כל המצוות ושקולה כנגד כל המצוות

ועיין בסידור עם דא"ח לכ"ק אדמו"ר ר' דוב בער (צנו של הרצנעל השו"ע והמייסד), דמזוזה כוללת כל המצוות ושקולה כנגד כל המצוות (עיי"ש דף רע"ה ע"ב ואל"ך).

בד

ע"י המזוזה כשיכנס ויצא מביתו יפגע תמיד ביחוד השם. מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו, ציצית בבגדו ומזוזה בפתחו, מוחזק הוא שלא יחטא

ז"ל הרמב"ם סוף הלכות מזוזה^ק: חייב אדם להזהר במזוזה, מפני שהיא חובת הכל תמיד. וכל זמן שיכנס ויצא יפגע ביחוד השם שמו של הקדוש ב"ה ויזכור אהבתו ויעור משנתו ושגיותו בהכלי הזמן^ק, וידע שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם, ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מישרים.

קו. נתבאר בארוכה בלקוטי שיחות לכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, חלק כ"ט, שיחה ב' לפ' עקב (ע' 61 ואילך).

קז. להעיר מרמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד.

קח. עיינו ג"כ זהר פרשתנו (דף קס"ג ע"ב), נעתק לעיל אות כ"ג.

קט. מנחות דף מ"ג ע"ב, נעתק להלן בסמוך. הובא ג"כ - בשינויים - בטור או"ח סוף הל' ציצית (סוף סימו כ"ד).

קי. הטעם לזה שהרמב"ם שם השמיט פסוק זה, נת' בלקוטי שיחות שם. ובטור או"ח שם הביאו.

קיא. בהמשך להנעתק לעיל אות כ'.

בשבע שנים, ואפילו אם קנה אדם מזוזה חדשה יבדוק אותה אם היא כשירה, עכ"ל.

מעשה נפלא שהכה דעם וברק בבית יהודי, ובדקו מזוזת ביתו ומצאו אותה חסד הפסוק "למען ירבו וגו'"

וממשיך שם, וז"ל: ואין אני יכול להתאפק מלהודיע לכם המעשה במדינת פיהם, שהכה הרעמים וברק בתוך בית יהודי אחד בארץ אצל מזוזות הבית בלי שום היזק, וכאשר באתי לעיר ההוא לבדוק המזוזות כמנהגי, סיפר לי היהודי הנ"ל את המאורע. אמרתי לו: שמא המזוזה היא פסולה, אמר לי: זה ימים מועטים שקניתי את המזוזה. אמרתי לו אף על פי כן. ובדקתי אותה ומצאתי חסד הפסוק למען ירבו וכו'. על כן יזהר כל אחד לבדוק מזוזותיו אף אם הם חדשים מקרוב באו, עכ"ל.

להזהר שלא שלא ימחק שם שד"י שעל גבי המזוזה

וממשיך שם, וז"ל: ובפרט כשאנים משימים על השם שד"י איזה דבר לכסותו אז הוא נמחק בימים מועטים. והשם שד"י ר"ת ק"ב שומ"ר דלתו"ת ישראל שומ"ר דלת"י יהודי"ו. וזה דוקא כשאינו נמחק. וזהו סוד מזוז"ת אותיות ז"ז מו"ת, שזו והולך מהחדר שיש בו מזוזה כשרה. ואפילו אם יש לו כמה חדרים כולם חייבים במזוזה, עכ"ל.

אשתמודען ישראל דאינון בני מלאך קדישא, דהא כולהו אתרשימו מיניה . . אתרשימו בלבושייהו, בעטופייהו דמצוה, אתרשימו ברישייהו, בבתי דתפילי בשמא דמאריהן, אתרשימו בידייהו ברצועי דקדושה . . אתרשימו בבתייהו במזוזה דפתחא. ככולא רשימין דאינון בני מלאכא עילאה. זכאה חולקהו, עכ"ל.

[אשרי חלקם של ישראל, כי אז ניכרם ישראל שהם בני המלך הקדוש, כי כולם רשומים ממנו . . רשומים בלבושם, בעטוף של מצוה. רשומים בראשם, בבתים של התפילין, שהם שם של אדונם. רשומים בידיהם, ברצועות של קדושה . . רשומים בבתייהם, במזוזה בפתח. בכל דבר הם רשומים שהם בני מלך העליון. אשרי חלקם. (פיוט "הסולס" לאן)].

ועיין ג"כ בזהר שם לפני"ו (דף קס"ה ע"א), נעתק לעיל אות י"ד.

בה

אינו נקרא צדיק תמים עד שיקיים ר"ת של תמיו"ם: תמיו"ד יקיו"ם מצו"ת מצו"ת - ר"ת מזוזה"ה, ציצי"ת, תפילין

ז"ל ספר הגן ודרך משה (ליוס אלד ע"ר - דף י"ט ע"א ואל"ן): אינו נקרא צדיק תמיו"ם עד שיקיים ר"ת של תמיו"ם, תמיו"ד יקיו"ם מצו"ת מצו"ת, וזהו מצו"ת ר"ת מזוזה"ה ציצי"ת תפילין. ואפרש לכם מתחילה מצות מזוזה, שכל אדם מחוייב לבדוק מזוזתו פעמים

זך

והנה הבאנו לעיל (אות ז') מ"ש בכתב סופר עה"ת בשם המסורה, דג' פעמים ואתם כתיב: (ואמנן ד, ד) ואת"ם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום, (נמ ט, ז) ואת"ם פרו ורבו, (יטו יט, ו) ואת"ם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש.

ויש להוסיף בזה בדרך רמז, דהנה נת"ל (אות ו') דאת"ם הוא ראשי תיבות אמן, תפילין, מזוזה. והיינו, דע"י ההשתדלות בג' דברים הנ"ל, עי"ז זוכה שיקריימו בו ג' הכתובים הנ"ל:

א) ואת"ם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום - אריכות ימים ושנים טובות, כמשנת"ל בארוכה (אות ה') ואלין) בענין עניית אמן, דכל העונה אמן יהא שמי' רבא מברך בכל כוחו קורעין לו גזר דינו של ע' שנה, ומבטלים גזירות קשות וכו'. וכן לענין תפילין נת"ל (אות י"ד) דכל המניח תפילין מאריך ימים. וכן לענין מזוזה נת"ל בארוכה (אות י"ז ואלין) דכל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו, וע"י המזוזה זו המות מן הבית וכו'.

[וכן לענין ציצית, כמו שנת"ל (אות כ"ט) דתקנו פרשת ציצית בק"ש, ובדירתו של אדם [במזוזה] נמצא פרשת ק"ש חוץ מפרשת ציצית שחסר משם, וכשאדם מתעטף בביתו בציצית יוצא בו לפתחו הרי נשלם, ומלאך

רשע שאינו נזהר במזוזה, לא יאריך ימיו בהצלחה, כ"א ירד מנכסיו, ועני חשוב כמת וכמושיך שם, וז"ל: ואם תאמר, הרי כמה רשעים שאינם נזהרים בזה, ואף על פי כן הם חיים ויושבים בהצלחה. תשובה לדבר, תהיה בטוח שלא יאריך ימיו בהצלחתו, ובודאי בקרב ימיו ירד מנכסיו ועני הוא חשוב כמת, וגם ח"ו בניו מתים כשהם קטנים בעון מזוזה כדאיתא בשבת"י, עכ"ל ספר הגן ודרך משה, עיי"ש עוד באריכות.

בו

וגדול זכות מצוות אלו (עניית אמן, תפילין ומזוזה) נמיוחד לשמירה ולהלש"י, כי מצוות אלו (ונפרט ענין עניית אמן) הם בבחי' "מת מצוה", שמעטים המה המתעסקים בהם, וזכה ר' בנימין מיודענו שהוא עוסק בזה בהשתדלות יתירה ביתר שאת ויתר עז.

וכדאיתא בספר חסידים (סימן רס"ט), וז"ל: אהוב לך את המצוה הדומה למת מצוה שאין לה עוסקים, כגון שתראה מצוה בזויה או תורה שאין לה עוסקים כו', אתה תלמדם ותקבל שכר גדול כנגד כולם, כי הם דוגמת מת מצוה, עכ"ל. וכעין זה כתב ג"כ שם (נסימן ק"ה), וז"ל: כל מצוה שאין לה דורש ואין מי שיבקש אותה, תדרשנה לפי שהיא כמת מצוה, ומצוה שאין לה רודפים רדוף אחרי' לעשותה כו', עכ"ל.

קיד. מלבד המבואר בארוכה לעיל בענין עניית אמן, ובענין תפילין ומזוזה.

קיג. עיין לעיל סוף אות י"ז, ובהנעתק שם בהע' מ"ה.

ויש להוסיף עוד בענין השייכות דמצות מזוזה לענין "ואתם פרו ורבו", כי איתא במנחת חינוך (מלוה א) בארוכה, מדברי הפוסקים, דכל זמן שהבנים חיים בעוה"ז, מקיים האב מצות פרי' ורבי', עיי"ש. ולכן, ע"י שהאדם זהיר במצות מזוזה, אשר ע"ז יאריכו (ימיו) ימי בניו, ע"ז מקיים מ"ש בכתוב "ואתם פרו ורבו גו".

[ובאמת פסוק "ואתם פרו ורבו וגו'" שייך לומר במיוחד על מיודענו ר' בנימין הנ"ל, כי הוא עוסק בהשכנת שלום בית בין איש לאשתו, אשר בזה מתקיימת ממילא מצות פרי' ורבי'. ויש להוסיף בזה בקשר ובשייכות ל"ואתם גו' חיים כולכם היום", דע"י שמשכין שלום בין איש לאשתו, אשר ע"ז מתקיימת מצות "ואתם פרו ורבו", והאיש ואשתו מביאים חיים לעולם, על כן, מדה כנגד מדה, זכה מיודענו ר' בנימין לינצל מתאונת המטוס ונתקיים בו "חיים כולכם היום"].

ג) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. עיין רש"י עה"פ דפירש "כהנים" - שרים. וזה י"ל לענין עניית אמן, כי נת"ל (אות ג') דכאשר מברכין בכל יום מאה ברכות כהוגן (ואף עניית אמן מן הנכנס היא), אז כולם עשירים מלאים כל טוב כו'. וכן לענין תפילין, כי נת"ל (אות י"ד) דע"י תפילין שבראש, ע"ז וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא

המות זו משם כו'. וכן נת"ל (אות כ"ד) דכל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בכגדו ומזוזה בפתחו, מוחזק הוא שלא יחטא, והרי ע"י העדר החטאים הרי הוא מאותן שכתוב בהן חיים כולכם היום (עיין רש"י עה"פ מוקמ כ, כג).

וכן אצל מיודענו ר' בנימין דהפריז שליט"א, דע"י שהוא עוסק לזכות הרבים בג' המצוות המרומזים בתיבת ואתם שבפסוק "ואתם הדבקים ב' אלקיכם", ע"ז נתקיים בו "חיים כולכם היום", שניצול מהסכנה והוא נמצא בעז"ה אתנו היום בחיים.

ב) ואתם פרו ורבו - בנים זש"ק עוסקים בתורה ובמצוות והולכים בדרכי אבותיהם, כמשנת"ל (אות ח') בענין עניית אמן, דבן קטן האומר יתגדל, ועונין אחריו יהא שמ"י רבא מברך, מציל אביו מן הפורענות. והבאנו לעיל (אות ז') בשם הכתב סופר עה"ת, דהאדם צריך לקיים מצות פרי' ורבי', כי מי שיש לו בנים והולכים בדרכיו, הרי הוא כאילו לא מת כו'. וכן לענין תפילין נת"ל (אות י"ג) דמ"ש וצדקתו עומדת לעד, זה המזכה את הרבים, כגון מלמד ליראי ה' תיקון תפילין כו'. ומבואר ברד"ק עה"פ, וז"ל: יש מפרשים [וצדקתו עומדת לעד] בעוה"ז, ופי' לעד [היינו] לבניו ולבני בניו עד עולם, עכ"ל. וכן לענין מזוזה נת"ל בארוכה (אות י"ז ואל"ף) דכל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו קטו.

קטו. ועיין בטור שנעתק שם הערה מ"ה, וז"ל: וכן דרשו חכמים בעון מזוזה בניו ובנותיו מתים קטנים כו', עכ"ל. ומכלל לאו אתה שומע הן.

זה הוא מחמת שהאנשים מחוג הנ"ל אין מתנהגים במדת האמת.

וזהו ואת"ם אותיות אמ"ת, דכאשר ילכו במדת האמת, וממילא יקיימו ג' המצוות המרומזים בתיבת ואת"ם, אז יזכו להשכר המרומז בג' הכתובים של ואת"ם (אומיות אמ"ת): ואת"ם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום, ואת"ם פרו ורבו, ואת"ם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, וכנ"ל בארוכה.

כט

ונראה לי להוסיף עוד ברמז הפסוק ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. דהנה בבעל הטורים על פסוק זה פירש "כהנים" כפשוטו. וז"ל: אילו זכו ישראל היו כולם כהנים גדולים, ולעתיד לבוא תחזור להם שנאמר (ישעי' ס"א, ו) ואתם כוהני ה' תקראו.

והנה בקינות לתשעה באב (ד"ה איכה א"ל קונו מאליו) נאמר: **מַחֲטָאת סְתִירַת מְזוּזוֹת**, חזון ענתותי החלו לבזות, נעו ענמים לחומו להבזות. ועלה ברעיוני בשעת אמירת הקינות בתשעה באב העבר, דמכאן רואים, דבזמן החורבן לא קיימו בני ישראל מצות מזוזה, ואדרבה, עוד ביזו את המזוזה הקדושה על ידי שסתרו אותה מפתח דלתות בתיהם, וכלשון הקינה " **מַחֲטָאת סְתִירַת מְזוּזוֹת**", ובגלל זה חרב בית מקדשנו.

עליך גוי' קט"ז - וזהו "גוי קדוש". וכן לענין מזוזה (תפילין ויניית) נת"ל שם, דכאשר האדם מניח תפילין בראשו ובזרועו, ומתעטף בעיטוף של מצוה, ובצאתו מביתו פוגש במזוזה, אז ד' מלאכים קדושים מלוים אותו לבית הכנסת ומכריזים לפניו: "הבו יקרא לדיוקנא דמלכא קדישא כו'". וכן נת"ל (אום כ"ד), דמי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו ויציצית בבגדו ומזוזה בפתחו, מובטח הוא שלא יחטא - אשר עי"ז הוא בבחינת ממלכת כהנים וגוי קדוש.

וישכר זה ד"ו אתם תהיו לי ממלכים כהנים וגו' שייך במיוחד למו"ה ר' יוסף יצחק הכהן גוטניק שליט"א, שהוא גם כהן כפשוטו, שימשך בכהונתו ויוסיף כח וחיל בג' פעולות הנ"ל.

כה

והנה מובא בספרים, דאת"ם (שהוא ר"ת אמן, תפילין, מזוזה) הוא אותיות אמ"ת. ולדרכינו נ"ל, דאם הולכים נגד האמת ר"ל, אז כאשר רואים שמישהו אחר עוסק בזיכוי הרבים בג' המצוות דאמן תפילין ומזוזה המרומזים בתיבת את"ם (אמ"ת), אזי רוצים להפריע להם וכו'.

וכמו שהבאנו להלן (בקונטרס כשרות תפילין ומזוזה סיי"ת), שמישהו מחוג מסויים התבטא לחסיד חב"ד, דאם חסידי חב"ד מפיצים את קיום מצוות מזוזה ("מנלע מזוזה"), אז אנו צריכים לעשות ההיפך מזה רח"ל. וכל

לכולם בשם יקרא, מרוב אונים ואמיץ
כח איש לא נעדר.

אחר כך כתיב שם עוד בישעי' מ',
למה תאמר יעקב ותדבר ישראל
נסתרה דרכי מה' ומאלקי משפטי
יעבור. עיי"ש.

ויש לנעוץ סוף ההפטורה, מרוב אונים
ואמיץ כח איש לא נעדר,
בתחילתה, נחמו נחמו עמי יאמר
אלקיכם וגו' כי לקחה מיד ה' כפלים ככל
חטאתיה. אך תחילה נבאר בדרך רמז את
הכתוב "מרוב אונים ואמיץ כח".

דהנה אוני"ם הוא אותיות אמ"ן י"ו,
ועם הכולל הוא בגימטריא
אמ"ן טו"ב. ובא לרמזו, דעל ידי אמירת
אמן בכוונה הראוי' זוכה האדם לכל
טובות עולם הזה.

ויש להוסיף עוד על זה, דאוני"ם (עס
ה' אומיות) בגימטריא קי"ב, שהוא
ראשי תיבות שם הקדוש יעננו ביום
קראינו, דבשכר אמירת אמ"ן בכל כחו,
בקול רם ובכל כח כוונתו, עי"ז זוכה
שיקויים בו ה' יעננו ביום קראנו.

לא

וכתב בספר הגן ודרך משה (ליוס תשע"א
ועשרים - דף ל"ז ע"א ואל"ך), וזה
לשון קדשו: באתי לי להזהיר ולזולתי
להזכיר גדול השכר של עניית אמן יותר
מהמברך, שבזה הוסיף כח וגבורה של
מעלה, ואין לך גדול לפני הקדוש ברוך
הוא כעניית אמן, הובא בזוהר הקדוש
פרשת וילך^{ק"ז}, כמה פעמים גדולים

וזמבא בספרים, דבעת אמירת הקינות
בתשעה באב צריכים אנו לקונן
גם על חורבן ופירצות הדור הזה. וע"כ
רמז לנו בעל הקינות, מחטאת סתירת
מזוזות חזון ענתותי החלו לבזות, דהוא
ג"כ מפירצות הגדולות בדור הזה,
בעוה"ר. וע"כ צריכים לתקן דבר זה
ביתר שאת.

ועפ"י הנ"ל דביהמ"ק נחרב ג"כ בגלל
עון זה שביזו מצות מזוזה
וסתרו את המזוזה מפתחי בתיהם, יש
לומר, דעל זה רומז ג"כ הפסוק הנ"ל,
ואת"ם, ר"ת אמן, תפילין, מזוזות, דאם
נקיים מצוות אלו, נזכה לביטול החטא
והסיבה שגרמה לחורבן בית המקדש
והגלות, וכאשר בטלה הסיבה (החטא)
בטל המסובב, הגלות והחורבן, וזוכים
לבנין בית המקדש במהרה בימינו, שאז
יהיו כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם
וכו', ואז יקויים בנו ממלכת כהנים וגוי
קדוש כפשוטו, שהכהנים ישמשו
בעבודת בית המקדש בב"א.

ל

ועל דרך זה יש לפרש מקראי קודש
(ישעי' מ') האמורים בהפטורת
השבוע (שהוא נחמה לאשונה משצעה דנחמתא):
נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם, דברו על
לב ירושלים וקראו אליה, כי מלאה
צבאה כי נרצה עונה, כי לקחה מיד ה'
כפלים ככל חטאתיה. וההפטורה
מסיימת בפסוק שאז מרום עיניכם וראו
מי ברא אלה, המוציא במספר צבאם

(דף רפ"ה ע"ב):

העולם, כמה מלאכים קדישין נוטלין נשמתו ומכריזין קמיה פתחו שערים ויבוא גוי צדיק, כמה דהאי בר נש פתח שערים כל יומא ויומא שומר וממתין לענות אמן על ההוא דמברך. ועליו נאמר כי מכבדי אכבדק, כי כל היצורים נבראו רק לכבוד הש"י ב"ה.

ולפי פשוטו אמן היינו האמנת דברים, שיאימניקא דבריו ויקום הברכה שבירך המברך ואני מאמין בזהקב. אמרו רז"ל שומר אמונים, נוצר אלו שאמרו באמונה. אומר ש"ץ מחי' מתים והעונים אמן אף שעדיין לא ראו תחיית המתים ומאמינים בהקדוש ברוך הוא

פתחים^{סיי} למעלה וכמה טובות משתכחין בכל העולמות ע"י המשכות האורות והשפע בעניית אמן, כמה חדוה שכונה^{סיט}.

ומה שכר לישראל הגורמים כל זה בעלמא הדין ובעלמא דאתי, בעלמא הדין למלטם בעת צרה ח"ו, אז קול הכרוז יוצא בכל העולמות פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים, כמה דישראל הוי גורמין דנפתחו שערי רחמים שערי דברכה, כך השתא פתחו שערים לקבל התפלות מאותן דמתערי בעלמא הדין. ובעלמא דאתי מה שכרייהו, דכד יוצא זה בר נש מן

האי בעלמא דין, בעלמא דאתי מאי אגרייהו. דכד יפוק ב"נ מהאי עלמא דהוה שומר לאתבא אמן, מאי שומר, כלומר נטיר ההיא ברכה דאמר ההוא דמברך ומחכה לי' לאתבא אמן כמה דאצטריך, נשמת' סלקא ומכרזי קמי', פתחי שערים קמי', כמו דאיהו הוה פתח תרעין כל יומא כד הוה שומר אמונים. עכ"ל זה"ק.

[זה] [שכרם] בעולם הזה. בעולם הבא מהו שכרם. כי כשיצא האדם מעולם הזה שהי' שומר לענות אמן, מהו שומר, כלומר ששומר אותה הברכה שאומר המברך ומחכה לו לענות אמן כמו שצריך, אז נשמתו עולה ומכרזת לפניו: פתחו שערים לפניו, כמו שהוא הי' פתח שערים כל יום כשהי' שומר אמונים (פירוש "הסולם" כאו).

קיא. כפה"נ צ"ל: כמה פתחים גדולים פתוחים.

קיט. כפה"נ צ"ל כבזהר כאן: כמה חדו בכלוה.

קכ. עיין בזהר שם לפנ"ז (דף ר"ה סע"א).

קכא. כפה"נ צ"ל: ויאמנו.

קכב. עיין לעיל (סוף אות ד') משו"ע (או"ח סימן קכ"ד סעיף ו'), וז"ל: ויענה אמן כו' ובכוונה שיכינו בלבו אמת הוא הברכה שבירך המברך, ואני מאמין בזה, עכ"ל. ושם ג"כ מספר הגן ודרך משה (ליום אחד עשר - דף ט"ו ע"א), וז"ל: שמילת אמן עדות הוא על הברכה שהוא אמת, עכ"ל.

לבייהו כמה דאצטריך, כמה פתחין [רברבין] דברכאן פתיחין לי' לעילא, כמה טבאן משתכחין בכלוהו עלמין, כמה חדו בכלוה.

[כשישראל למטה שומרים עצמם לענות אמן ולכוין לבם כמו שצריך, כמה פתחי ברכות פתוחים למעלה, כמה טוב נמצא בכל העולמות, כמה שמחה היא בכל (פירוש "הסולם" כאו)].

מאי אגר אגר להו לישראל דגרמין האי, אגר להו בעלמא דין ובעלמא דאתי. בעלמא דין, בשעתא דעאקין להו ומצלן צלותא קמי מאריהו, קלא מכרזא בכלוהו עלמין פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים, אל תקרי אמונים אלא אמונים. פתחו שערים, כמה דישראל פתחין להו תרעין [רברבאן] דברכאן, כך השתא פתחו שערים ותתקבל צלותהו מויאנינו דעאקין להו.

[ומהו שכרם של ישראל שגרמו לזה, שכרם הוא בעולם הזה ובעולם הבא. בעולם הזה, בשעה שמצירים להם ומתפללים תפילתם לפני אדונם, הקול מכרזי בכל העולמות, פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים, אל תקרי אמונים אלא אמונים [דהיינו ששומרים לענות אמן]. פתחו שערים, כמו שישראל פתחו להם שערי הברכות, כך עתה פתחו שערים ותתקבל תפילתם על אלו שמצירים להם (פירוש "הסולם" כאו)].

ועל פי האמור לעיל מספר הגן ודרך משה בגודל השכר של עניית אמן יותר מהמברך, כי בזה הוסיף כח וגבורה של מעלה, יש לפרש מה שמביא בספר ואמרו אמן (מלק שני, ע' 5-10) בשם ספר הרוקח, וזה לשונו:

כתב הרוקח הל' תפלה וברכות, וז"ל: בספרי (ע"פ האזינו לג, ג), ר' יוסי אומר, מנין שעונין אמן וכו', ת"ל הבו גודל לאלקינו (האזינו ס). וכ"כ בילקוט שמעוני פרשת האזינו, וזה לשונו, מנין שעונין אמן, שנאמר הבו גודל לאלקינו, עכ"ל, עיין שם ס"ד.

וע"פ הנ"ל מספר הגן ודרך משה, מובן שפיר הטעם שדין עניית אמן למידין מפסוק הבו גודל לאלקינו, כי כנ"ל, ע"י עניית אמן מוסיפים כח וגבורה של מעלה, אשר עי"ז נותנים לו ית' גדולה וכבוד.

המברך, ושפיר יש לומר, דאין הכי נמי, דהברכה עצמה היא מדרבנן והאמן גדול מהברכה והוא דאורייתא.

ויש לומר, דהספרי סבירא ליה דאף אם מברך להשי"ת מדרבנן, מכל מקום האמן הוי דאורייתא מהפסוק הזה הבו גודל לאלקינו, כמו בברכת התורה דנפקא לן מהפסוק הזה בברכות כ"א וקיימא לן דהוא דאורייתא, כמו שכתב בהפר"ח סימן מ"ז ובשג"ת אריה סימן כ"ד.

ולפי זה יש ליתן טעם לשבח על מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה הנ"ל שגדול העונה יותר מן המברך, והרבה טעמים נאמרו בענין זה. אבל לפי הנ"ל יש לומר עוד טעם בפשיטות, לפי שהברכה עצמה היא מדרבנן והעניית אמן היא מן התורה כנ"ל וק"ל. עד כאן לשון ספר ואמרו אמן.

שמחי' מתים. וכן כל אמונים של עתיד יענה אמן, שיהיה רצון מלפניו יתברך שיקוים דבר זה.

וצריך להזהיר להמוני עם, שלא יאמרו תהלים או מעמדות או שאר תחנונים בעת חזרת הש"ץ תפילת שמונה עשרה, כי בוודאי אי אפשר לכוין באמן כראוי ועונין אמן קטופה חטופה יתומה, אין זה בדרך אלא נאץ.

ובאתי כמזכיר לענין תפילין בעו"ה שכמה אנשים מתים ואין מקיימים מצות תפילין כתיקונא כדינא וכהלכה, ומברכין ברכה לבטלה. וגם להזהיר שהיוד של הקשר של יד שיהיה ממש דבוק ונשען להבית של יד, ובאם לאו לא יצא ידי חובת תפילין. וארוז"ל לסי' בשכר מצות תפילין מאריכין לו ימיו, עכלה"ק של ספר הגן, עיי"ש.

הרי לנו מזה גודל הכח של עניית אמן יהא שמיה רבא, דבזה מוסיפים כח בפמליא של מעלה.

קכג. עיין בזה בארוכה לעיל אות י"ד. **קכד.** וממשיך בספר ואמרו אמן שם, וז"ל: והנה ממילא ש"מ דלענות אמן אחר הברכה הוא מן התורה, כמו דילפינן בברכות כ"א בברכת התורה לפניה מן הבו גודל לאלקינו. ופסקו הפוסקים, הפרי חדש באורח חיים סימן מ"ז והשאגת אריה סימן כ"ד להדיא, דברכת התורה לפניה הוי דאורייתא. אם כן דילפינן גם אמן מפסוק זה, הוי גם כן דאורייתא, כמובן.

ואין להקשות על זה, דהאיך שייך לומר דהטפל יהיה יותר נחשב מהעיקר, דהעיקר, הברכה, יהי' דרבנן והנטפל להברכה, האמן, יהיה דאורייתא, דהא דיו לבא מן הדין להיות כנידון. הא בכאן חזינו דלא אמרינן דיו בזה, הא אמרו חז"ל בברכות (נ"ג ע"ב) ובגזיר (ס"ו ע"ב) דגדול העונה יותר מן

לג

ועל זה מרמז הכתוב בסוף הפטורת פרשתנו, מרוב אונים ואמיץ כח, דע"י שעונים אמן יהא שמיה רבא ברוב עם (וזהו מר"צ אונים), עי"ז פועלים שיהי' ואמיץ כח, היינו שמוסיפים כח וגבורה של מעלה כביכולקה.

ולזה הקדים הכתוב שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא, ואחר כך אמר מרוב אונים ואמיץ כח איש לא נעדר. דלכאורה מה ייצא לנו מזה שנשא למרום עינינו ונראה מי ברא אלה. אך על פי האמור יובן שפיר, דתחילה צריך לקיים שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, אשר אז נראה שיש פמליא של מעלה, ונדע אשר ע"י עניית אמן יש בכח האדם להוסיף בכח וגבורה של מעלה, כנ"ל, ורק לאחר זה, כשודע את כל הנ"ל, אז מקיים מרוב אונים ואמיץ כח, היינו שעונה אמן יהש"ר מברך, אשר עי"ז הוא מוסיף כח בגבורה של מעלה.

לד

ועפי"ז יש לבאר עוד הכתוב מרוב אונים ואמיץ כח איש לא נעדר, והפסוק שלאחריו, למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' ומאלקי משפטי יעבור. דהנה איתא שם עוד בספר הגן ודרך משה (ליום כ"ט - דף ל"ו ע"ט), וזה לשונו:

ובספר ווי העמודים ז"ל: כתב הרמב"ם אף ששיבה בבית הכנסת למצוה יחשבקי, המדבר שיחה בטילהקי עבירה מכבה מצוה. ואסור לדבר שיחה בטילה אף שלא בשעת התפילה, ומכל שכן בשעת התפילהקי. על כן מן הראוי שכל קהילה וקהילה, מקום אשר דבר המלך מלכו של עולם ודתו מגיע, יעמדו אנשים על זה אשר ישגיהו בעיניהם על המדברים ויביישו אותם ברבים, ובזה נראה כבוד ה' בארץ וכל העם ישמעו ויראו וגו', והמזהיר והנזהר יזכו לראות בנועם ה' ולבקר בהיכלו כבוד אומר כולו, אמן כן יהי רצון, עד כאן לשונו.

קכז. ז"ל הרמב"ם שם ה"ו: בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהן קלות ראש, כגון שחוק והיתול ושיחה בטילה, עכ"ל. וכ"ה גם בשו"ע שם. ועיין מגילה דף כ"ח סע"א ואילך. תוספתא מגילה פ"ב.

קכח. ועיין בדרשות חתם סופר (ח"ב דף שע"ט ע"ד), וזת"ד: אם אנו נוהגים בהם [בבתי כנסיות ובתי מדרשות] קודש אזי הם עתידים להקבע בארץ ישראל (מגילה כ"ט ע"א), ויש להם גם עתה קדושת ארץ ישראל, והתפלות נשתלחות [משם] לשער השמים. . . אך אם ח"ו אנו נוהגים בהם בזיון ומדברים בהם דברים בטלים, התפילות הולכים אל החיצונים והרי הם כעובדי עבודה זרה. עיי"ש.

קכה. וזהו הרמז במאמרם ז"ל (הובא לעיל ריש אות ה) כל העונה אמן יהא שמי' רבא מברך בכל כוחו קורעין לו גזר דינו, דלכאורה צ"ב הכוונה בתיבות "בכל כחו". ועיין רש"י ותוס' שם, שפירשו "בכל כחו" - "בכל כח כוונתו". אמנם לדרכינו י"ל, דעיקר כוונתו הוא שיהיה "בכל כחו", היינו, דעל ידי עניית אמן יהש"ר שלו יוסיף בכח וגבורה של מעלה.

קכו. ז"ל הרמב"ם הל' תפילה פי"א ה"ט: הישיבה שם מעסקי המצוות היא, שנאמר (תהלים פד, ה) אשרי יושבי ביתך וגו', עכ"ל. וכ"ה גם בשו"ע או"ח הלכות בית הכנסת סימן קנ"א סוף סעיף א'. והוא ע"פ ברכות דף ל"ב ע"ב.

עצמו מדין של מעלה, או על כל פנים להקל ענשו לעתיד בטענות אונס, זה מהני רק באם מקיים המצוות הבאין לו בנקל כדבעי, אבל באם גם אלו אינם עולין לו כהוגן, מגלגלין עליו את הכל. ומהאי טעמא, מי שאינו לומד כל השבוע ולומד בשבת ויום טוב בעתות הפנאי, ניצול על כל השבוע, דזה מגלה שגם בימות החול היה שוקד על דלתי התורה לולא טירדות המרובות, אבל באם אינו לומד בשבת ויום טוב, נענש גם על ימי החול, ע"כ תוכן דברי השל"ה.

ונבאר בספר דבר ישראל (נמאמר עיני אמן), דהוא הדין לענין אמירת אמן ואמן יהא שמיה רבא, דאם ידונו אותו למעלה על תורה ומצוות שלו שלא קיימן, וירצה לתרץ עצמו בטענת אונס גופא ודממונא ושאר טירדות המונעין אותו, לא יתקבלו טענותיו, שהרי בשעה שהיה בבית המדרש (ולא היה טויד נעסקיו) לא קיים מצוות שחייב בהם כאמירת אמן ויהא שמיה רבא אף בלי אונס. קל וחומר שיחה בטילה, שהיה יכול למנוע עצמו בשב ואל תעשה, ודאי אין שום ישוב די חזק ליישב פשעו. ומה גם שבאותו הזמן שהרגיש לאות ועייפות לדברי קדושה, היה איתן חזק לפטפט בכל מיני דברים בטלים ושיחת חולין בקול רעש גדול, והאיך לא יכסה כל פניו בוושה וכלימה בעת זוכרו כי לאמירת אמן ודברי קדושה אבד קולו והרגשת הלב ולא נשאר לו בלתי קול נמוך לבד או גם זה לא.

ועל פי זה יבואר הכתוב מרוב אונים ואמין כח איש לא נעדר, פי', אף על פי דמוטל על כל אחד ואחד לבוא לבית הכנסת ולהתפלל, איש לא נעדר, מכל מקום אמר הכתוב שלאחריו, למה תאמר יעקב ותדבר ישראל, היינו שלא תדבר בכלל דברים בטלים בבית הכנסת, ותחשוב בזה אשר נסתרה דרכי מה', אך באמת לא כן הדבר, רק הכל גלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא. וע"י שיזכור האדם תמיד דבר זה, וישתדל שלא לדבר שיחה בטילה בבית הכנסת, עי"ז יתבטלו מעליו כל הדינים, ויקויים אצלו סיום הכתוב ומאלקי משפטי יעבור, ודו"ק.

לה

ועל דרך זה נבוא לבאר מה שאמר נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם, כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה, ובמדרש (איכה רנה סוף פק א'): חטאו בכפלים, דכתיב חטא חטאה ירושלים, ולקו בכפלים, דכתיב כי לקחה מיד ה' כפלים וגו', ומתנחמים בכפלים, דכתיב נחמו נחמו עמי וגו'.

ויש לבאר ענין הנחמה בכפלים. דהנה ביטול אמירת אמן הוא ענין חטאו בכפלים, ולכן שופטים על זה את האדם בכפלים גם על שאר עוונותיו, וזהו ולקו בכפלים. והוא עפ"י מה שכתב זקני בעל של"ה הקדוש זי"ע על פסוק כי אקח מועד אני מישרים אשפוט, כי מה שמחשב כל אחד על מצוות שונות שקשה לו לקיימן מחמת טירחא או שאר אונס וקישויים, ורוצה לפטור

וְשֵׁם (אות מ"ט - ע' ל') כתב, וז"ל: והובא בספר יש שכר^{כט} בדיני קדיש (סימן ו'), וזה לשונו: לענות אמן יהא שמיה רבא מברך דוקא בכח ובקול רמ"ל. ומביא לשון הזוהר הק' (פרשת נח דף ס"ג ע"ג), וזה לשונו: בזימנא דישראל אתיבו אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחם ובקול רמ"ל קודשא בריך הוא איתמלי רחמין וחיים על כולא כו'. לכן יהיה אדם נזהר לכוין לענות אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו ובקול רמ (עכ"ל), עד כאן לשונו.

וזה שפתח הנביא ואמר נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם, דאם תקיימו כראוי עניית אמן הרמוז בסוף ההפטורה בתיבות מרוב אוני"ם ואמיץ כח, אז תזכו לקיום היעוד ומתנחמים בכפלים, דכיון דע"י ביטול עניית אמן לוקים בכפלים ח"ו, כדמשמע מדברי השל"ה^ק, ע"כ היות ואמרו רז"ל (סוטה י"א ע"א) מרובה מדה טובה ממדת פורעניות, הרי שאם מקיימים עניית אמן כראוי זוכים לנחמה בכפלים.

וְעַכְשָׁנָה פתח הנביא נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם, דבשכר עניית אמ"ן הרמוז בתיבות מרוב אוני"ם ואמיץ כח, זוכים לנחמה בכפלים.

וַיֵּשׁ לומר, דבסיום הכתוב איש לא נעדר מרמוז ג"כ מצות מזוזה.

וּמְפָרֵשׁ בזה ג"כ כוונת הכתוב והיה עקב תשמעון, ופירש רש"י מצוות קלות שאדם דש בעקביו, היינו מצוות שבאין לו לאדם בנקל כדישת העקביים. וזהו והי' עקב תשמעון, פי', אם מצוות אלו תשמעון, או אם המצוות שדשין בעקביים כהליכה לבית הכנסת ובית המדרש תשמעון, אז ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד גו', ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטןך וגו', ודו"ק].

וְעַל פי זה מוכן דכאשר אין עונין אמן ואיש"ר בכלל, או שאין עונין אותן כראוי, עי"ז נענשים באופן דכי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה, כי ע"י שאין עונין אמן כראוי, עי"ז נענשים גם על מה שאין עוסקים בתורה ותפילה כל היום, כנ"ל בשם השל"ה הק', דהרי אין לו שום אמתלא שהוא טרוד בעסקיו, דהלא בעת התפילה אינו טרוד בעסקיו. ונמצא דביטול עניית אמן הו"ע חטאו בכפלים, ועי"ז לקו בכפלים ח"ו. וזהו כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה.

וְהִנֵּה בס' "ואמרו אמן" (מ"א אות י"ח - ע' י"ג) מביא מדרש (הוגל נרוקס) שכשישראל אומרים אמן יהא שמיה רבא, אומר הקדוש ברוך הוא: מתי אקבץ את שארית ישראל מבין העכו"ם.

קכט. בס' ואמרו אמן כאן מציון, שמחברו הי' מגריי האריז"ל, ומביאו בעטרת זקנים לשו"ע או"ח ריש סימן א'.
קל. עיין לעיל אות ה' בתחילתו, ובהנסמן

בהערות שם.

קלא. בזהר שם: בזמנא דישראל אתיבו בקול רם אמן יהא שמיה רבא מברך וכו'. ועיין בזה לעיל הע' ט"ז

עולים יחדיו בגימטריא יב"ק, שהוא עולה מספר תיבת אוני"ם (עס האומיות) כנ"ל (אות ל'), שרומז לעניין עניית אמ"ן, שעיי"ז מוסיף כח בגבורה של מעלה (כנ"ל אות ל"ב).

ולזה אמר הכתוב אח"כ אתה החילות להראות וגו' את גדלך ואת ידך החזקה, דע"י עניית אמן מוסיפים כח בגבורה של מעלה כביכול, וזהו "גדלך", גדולתו של הקב"ה. וכל זה הוא ע"י עניית אמן שרומז בתיבת אוני"ם, בגימטריא הוי"ה אלהי"ם, כנ"ל.

ל ט

ולפי דברי המדרש הנ"ל, שכשישראל אומרים אמן יהא שמיה רבא, אומר הקב"ה: מתי אקבץ את שארית ישראל מבין העכו"ם, יש לפרש ג"כ דזהו שאמר בפסוק שלאחריו, אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וגו', דבשכר עניית אמן כראוי (המרומו נפסוק שלפני זה), זוכים לבוא לארץ ישראל, בביאת משיח צדקינו בב"א.

ויש לומר עוד, דבפרשת ואתחנן נצטוונו בפירוש על מצוות תפילין ומצוות ומזוזה, והוא בפרשת קריאת שמע: מצוות תפילין מפסוק (ו. ט) וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפות בין עיניך, ומצוות מזוזה מפסוק (ט. ט) וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך. ובפסוק שלאחריו (ט. י) כתיב והי' כי יביאך ה' אלקיך אל הארץ אשר נשבע

דבאמת צ"ב מדוע אמר לשון איש לא נעדר, ולא אמר לשון אדם, גבר או אנוש.

אך הביאור בזה, דהנה תיבת אי"ש (עס ג' אומיות) בגימטריא שד"י, שהוא השם הקדוש של המזוזה קלב, ר"ת שומר דלתות ישראל קלב. וזהו אי"ש לא נעדר, שרומז כאן מצות מזוזה, דבזכות מצות מזוזה יזכו שהשי"ת ישמור את כאו"כ בצאתו ובבואו שאיש מהם לא נעדר, ועיי"ז נזכה ג"כ לקיום היעוד שאמר בתחילת ההפטורה, נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם, מתנחמים בכפלים.

לח

ויש לומר, דעל כן קורים הפטורה זו תמיד בפרשת ואתחנן, כי בפרשת ואתחנן מרומז ג"כ ענין זה של עניית אמן, שעיי"ז זוכים לכל ההשפעות הטובות, כדלהלן.

דהנה הכתוב אומר ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמור, ה' אלקים אתה החילות וגו', אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וגו', דבענין ואתחנן אל ה' מרומז גודל חשיבות התפילה. ובפרט עפ"י מה שכתבו התוס' בשם הירושלמי, דתיבת ואתחנן גימטריא תפל"ה, והיינו דרמוז כאן גודל חשיבות התפילה.

ובתיבות הוי"ה אלהי"ם (ה' אלקים אמה הסילות גו') רמוז ענין עניית אמן, כי ב' השמות דהוי"ה ואלהי"ם

בשכר קיום מצות עניית אמן ותפילה כראוי (הרמזים נמיצט ונדק"ה), עיי"ז נזכה לחיים טובים כל הימים. ועיי"ז נזכה ג"כ לגאולה שלימה, וכדברי המדרש הנ"ל שכשישראל אומרים אמן יהא שמיה רבא, אומר הקב"ה: מתי אקבץ את שארית ישראל מבין העכו"ם. וזהו כי יביאך ה' אלקיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה וגו'. דזוכים לזה ע"י עניית אמן ותפילה כראוי (הרמזים נמיצט ונדק"ה קל"ד כ"ל), דעיי"ז מקדשים את בית הכנסת ובית המדרש כראוי, ודו"ק.

וזהו גם ענין ההפטורה נחמו נחמו עמי גו' שאומרים תמיד בשבת פרשת ואתחנן, ואיתא על זה במדרש ומתנחמים בכפלים, כי ביאת המשיח (שאז יהי) אקבץ את שארית ישראל מנין העכו"ם, כי יביאך גו' ובנין בית המקדש, וזהו נחמה כפולה.

מ"א

ומעתה נבוא ליישב דקדוק האור החיים הקדוש (לעיל נלאשית דנרינו) בפסוק ואתם הדבקים בה' אלקיכם, שאמר ואת"ם בתוספת וא"ו, כמוסיף על ענין ראשון, ועוד דקדק מהו אומרו הדבקי"ם, בה"א הידיעה.

ולדרבינו יתבאר שפיר. דהנה כבר הארכנו דג' המצוות אמן תפילין מזוזה רמזים בתיבת את"ם. וי"ל, דעל כן הוסיף הכתוב אות ו' ו

לאבותיך וגו', דבזכות מצוות אלו זוכים ג"כ ליכנס לארץ ישראל.

וזהו השייכות של הפטורת נחמו נחמו וגו' לפרשת ואתחנן (שכל שנה ושנה אומרים הפטורה זו נפרשת ואתחנן), כי בפרשת ואתחנן שפיר רמזים כל המצוות האלו אשר על ידיהם זוכים לכל ההשפעות הטובות בעולם הזה, ולנחמה בכפלים כנ"ל.

מ"ב

ועל דרך זה יתפרשו עוד כתובים בפרשתינו (ו, מד-כה. ס"ז, א): ויצונו ה' לעשות וגו' לטוב לנו כל הימים לחיותינו כהיום הזה, וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלקינו כאשר צונו, כי יביאך ה' אלקיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה וגו'.

דהנה כבר הבאנו למעלה (הערה י"ז) מה שכתב בתיקוני זהר תיקון י"ט (דף מ' ע"ג): אין צדקה אלא תפילה, צ' אמנים, ד' קדושות, ק' ברכות, ה' חמשה חומשי תורה, דכל אלו אומרים בשעת התפילה (וגם קורים נמוה נשעמ המפילה מימס צ' וה' ונשצ"ק). הרי דתיבת צדק"ה רומזת לעניית אמן.

וזהו כוונת הכתובים, לטוב לנו כל הימים לחיותינו כהיום הזה, דבשכר וצדקה תהיה לנו גו', היינו

אמן יהא שמיה רבא ותפילה כראוי, דגם בשכר זאת נזכה לגאולה בקרוב, ככפנים.

קלד. וזהו הרמז במאחז"ל (ב"ב דף י' ע"א) גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, דמלבד פ"י הפשוט דקאי על מצות צדקה, י"ל דקאי ג"כ על עניית

מצוות אלו דעניית אמן, תפילין ומזוזה, יזכו לרב טוב כו'.

ויהא רעוא מן שמיא שיקויים בנו הנאמר ברמב"ם הל' תפילין (ספ"ד קלה) כל הרגיל בתפילין מאריך ימים שנאמר ה' עליהם יחיו. ובהלכות מזוזה (ספ"ו קל"ו) מסיים הרמב"ם, וז"ל: אמרו חכמים הראשונים, כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו, מוחזק הוא שלא יחטא, שהרי יש לו מזכירין רבים, והן הם המלאכים שמצילין אותו מלחטוא, שנאמר חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם, עכ"ל.

ובזכות ג' מצוות אלו נזכה לראות במהרה ישועתן של ישראל בביאת גואל צדק בב"א.

בהתחלתו, ואת"ם, כי הנה מדת היסוד רמוזה באות ו', כידוע מספה"ק, וע"כ אמר אות ו' אצל תיבת את"ם, לרמוז, דג' מצוות אלו הם יסוד גדול בכל התורה כולה, ועל ידיהם זוכה האדם לחיים כולכם היום.

וזהו הרמז באות ה' של תיבת הדבקי"ם. דהנה ארז"ל (מנמות דף כ"ט ע"ג) עולם הזה נברא בה"א ועולם הבא ביו"ד, שנאמר כי ביי"ה ה' צור עולמים. נמצא מזה, דאות ה"א רומזת לעולם הזה. וי"ל, דעל כן אמר אות ה' בתיבת הדבקי"ם, פירוש, דאם תקיימו מצוות אלו הרמוזים בתיבת הדבקי"ם כדברי בעל הטורים (דלעיל אות ג'). ועיין ג"כ ע"ס אות ו' ואות ח'), תזכו לטובת עולם הזה הרמוז בה"א.

וכל אחד יוכל ליקח מוסר השכל, שע"י עשיית מצוות השי"ת בג'

כשרות תפילין ומזוזות

מפתח

- סימן א. סוגי אנשים שקונים תפילין ומזוזות.
- סימן ב. כור המבחן באיזו מדרגה עומדים (אדם ניכר... נכיסו).
- סימן ג. מעשה נורא עם הרב ר' אליעזר זירקיןד שליט"א.
- סימן ד. כמה רבבות מאחב"י היו מניחים כל יום תפילין פסולים, שהבתים לא היו מרובעות.
- סימן ה. נוסח המודעה שנדפסה ב"מדריך לכשרות".
- סימן ו. שערורי' חדשה - מורידים המזוזות מבתי התשב"ר.
- סימן ז. מעשה נורא מהרמב"ם אודות אנשי מדינה אחת שכפרו בתחיית המתים מן התורה.

קלה. ועיין ג"כ לעיל אות י"ד בתחילתו. **קלו.** ועיין בארוכה לעיל אות כ"ד. ועיין ג"כ שם אות י"ז.

סימן ח. היכי דמי תשובה?

סימן ט. עידן המחשבים (קאמפיוטער"ס).

סימן י. בתחילה מרמים את אנשי שלומם, ואחר כך אומרים שאין צורך במזוזות כלל וכלל.

סימן יא. מוטל על כל אחד לעורר אודות חיזוק קיום מצות מזווה ותפילין.

סימן יב. בארץ ישראל מפיץ הרב יוסף יצחק הכהן גוטניק שליט"א מזוזות ותפילין לאלפי נערי ישראל, ובארה"ב מורידים המזוזות מבתי הספר.

סימן יג. כמה חדרים כשרים יהיו בארצות הברית בעוד כ' שנה?

סימן יד. המזוזות שיש לנו - האם הם באמת כשרים?

סימן טו. מעשה נורא מספר "הגן".

סימן טז. אסון גדול שקרה בעיר בני ברק, בגלל שלא בדקו את המזווה.

סימן יז. מעשה נורא מאירון שנפל עם 179 בני אדם ורק 5 יהודים ניצולו.

סימן יח. איפה אתם, סוחרי המזוזות?

סימן א

בתכלית הכשרות, ואם מפזרים כסף בזמנים אלו על בגדים או על מידי דאכילה, כל שכן שצריכים לפזר על מצוות גדולות וחשובות כתפילין ומזוזות.

סתם מדקדק במצוות קונה אצל סופר תלמיד חכם וירא שמים, אבל רוצה דוקא שיהיה בזול.

אנשים פשוטים הולכים לחנות הספרים, וקונים אצל בעל החנות (דמיון כלל הוא יהודי שמעוט זקן ופיאות) ומבקשים לקנות מזווה או זוג תפילין כשרים, ואפילו מהודרות.

סוגי האנשים שקונים תפילין ומזוזות המדקדק ביותר על כשרות התפילין, קונה את התפילין אצל סופר תלמיד חכם וירא שמים, וקונה תפילין ומזוזות מהודרים ביותר, ולא איכפת לו אודות יקרות התפילין והמזוזות¹, כי העיקר אצלו שיהיו בתכלית ההידור.

ואם שמוע ישמע על הקלף שאינו כראוי, או על הבתים והרצועות וכדומה, הוא קונה פרשיות אחרות או בתים אחרים, כי העיקר אצלו שיהיה

אלא היה פורע כל מה שהיו שואלים לו בפעם (ראשונה), והיה אומר למוכר, הרי המעות לפניך, קח כל מה שתרכה. וכמ"ש בזהר בפרשת תרומה (דכף קכ"ח ע"א). עכ"ל.

קלז. עיין שער המצוות להאריז"ל פ' עקב (מצות צדקה), וז"ל: בענין הצדקה והמצות, לא היה קמצון כלל. גם כשהיה קונה איזה מצוה, כגון תפילין, או אחרון, לא היה מקפיד לדעת כמה יתן במצוה ההיא,

ומהודרים, ודי בעבורו אם יקנה את זה
בחנות "כלבו"...

סימן ג

**מעשה נורא מהקלף, עם הרב ר' אליעזר
זירקינד שליט"א**

בחודש אדר תשד"ם, נודע בשער בת
רבים שהקלף של תפילין
שכמה אנשים מבני ישראל החרדים
לדבר ה' בארצינו הקדושה ובחוץ
לארץ משתמשים בהם, נעבד בכתי
חרושת של עכו"ם, בלי שום השגחה או
סימנים, והדבר נשתתק אז בלי פירסום
ורעש.

ברם זכור אותו האיש לטוב, הרב
החסיד ר' אליעזר זירקינד
שליט"א, סופר ושו"ב חשוב, חסיד
חב"ד, שכשנודע לו שכל הקלף שמכרו
אז היו פסולים ממש, ועפ"י הלכה
נכתבו כל ספרי תורה, תפילין ומזוזות
בפסול, התקשר אלי בטלפון, שאבוא
אליו בהקדם הכי האפשרי.

כשהגעתי לביתו, סיפר לי, איך שרוב
יהדות החרדית משתמשים
בתפילין ומזוזות פסולים ל"ע, וקוראים
בספרי תורה פסולים, וזאת, לא משום
שהסופרים אינם יראים ושלמים, אלא
משום שהקלף נעשה בפסול. והסביר לי
מציאות והשתלשלות הענינים. גם
הראה לי המקורות בספרי הלכה, שאף
בדיעבד פסולים. אחר כך שאל אותי,
כדת מה לעשות, ואמר לי: יש לכם
הכח והאמצעים לפרסם דבר זה, ע"כ
תעשו למען השם מה שביכלתכם.

לדאבונינו נכשלים קונים אלו בקניית
תפילין ומזוזות פסולים
לגמרי, שנפוצים היום לאלפים
ולרבבות, בעוה"ר.

המוני העם (שמוקף יהומס הוא למחנה לשליט
ולרציע) הולכים למאנהעטן
וקונים בחנות גדולה (הנקראת
דעפארטמענט סטאר) תפילין ומזוזות סתם,
שאין להם שום חזקת כשרות.

סימן ב

**כוד המבחן באיזה מדרגה עומדים
(אדם יוכל ... נכיסו)**

בקניית התפילין והמזוזות ניכרת
מידת התקרבותו של האדם
להשי"ת.

אם הוא מסוג א', שמדקדק ביותר על
כשרות התפילין, אזי לא איכפת
ליה אם עולה כסף, כי הוא רוצה דוקא
תפילין או מזוזות כשרים ומהודרים
ביותר.

אם הוא מסוג ב', סתם מדקדק
במצוות, הרי שמוכן לשלם כסף
שיהיו התפילין או המזוזות כשרים
למהדרין, אבל אינו מוסר את נפשו בעד
זה, ואם אינו מוצא תפילין או מזוזות
מהודרים ביותר, לא ימסור נפשו בעד
זה, דהרי לא מצא.

אם הוא מסוג ג', הוא מאותם האנשים
שנקראים "א איד ביו די
קעשענע", דאם נוגע כבר לכיסו, אינו
מעוניין לקנות תפילין כשרים

הרב זירקינד שליט"א יש לו ספרי ענקים, שהמלה אלפי ספרים יקרי המיליונים, ועוד באותה לילה שלחנו את הצילומים לכל הרבנים החשובים.

[אגב, הרב זירקינד שליט"א הי' מעבד קלף במרתף שבביתו, אבל לא הי' מספיק בעד כל הקונים שלו, והוצרך לקנות ג"כ ממקומות אחרים.

בעזר השם עלה בידינו אז, שכמה וכמה אנשים מבני ישראל, בארץ ישראל ובארה"ב, קנו אז קלף אצל יהודי אחד בארץ ישראל, שהיה מעבד את הקלף מתחילה ועד סוף, ואף שעלה ביוקר. שילמנו אז ארבעה או ששה דאלאר בעד כל קלף של מזוזה. לפני עשרים ושנים שנה שילמתי לסופר מומחה מאה דאלאר בעד כל מזוזה, ובסך הכל קניתי אז עשרים ואחת מזוזות].

ויש להאריך עוד מענין זה, ואי"ה עוד חזון למועד.

סימן ד

כמה דבבות מאחב"י היו מניחים כל יום תפילין פסולים, שהבתיים לא היו מדובעות

בשנת תשל"ה טילפן אלי הרה"ח ר' מענדל וועכטער שליט"א אילט,

וכתב על זה בפרמ"ג (משבצות זהב) ס"ק י"ט, וז"ל: בוודאי עונש הסופר יותר מהשוטח מאכיל טריפות, דזה לאו וזה מכשיל במ"ע, שאין מניחין תפילין. ואף אם נאמר ל"ת חמור מעשה (יבמות פ"ה), מ"מ ברכה לבטלה (עיין או"ח סימן רט"ו [ד] י"א דהוה לא תשא ד"ת בכל יום [עיין מג"א שם ס"ק ו']. עכ"ל.

קלט. הי' תלמיד וחסיד גדול של כ"ק אדמו"ר

על זה עניתי להרב זירקינד:

ראשית, צריכים לפרסם בכל העתונים שנתהוה מכשול גדול בקלף שסופרי סת"ם חרדים קונים עבור כתיבת תפילין ומזוזות, שכולם פסולים בעוה"ר, ע"כ יפרסם נא כבודו בעתונים, שאלו שכתב להם ספרי תורה תפילין ומזוזות על הקלף שלא היה כשר, יבואו אליו ויכתוב להם תפילין ומזוזות וספרי תורה שנכתבו על קלף כשר שנעשה בתכלית הכשרות, חינם אין כסף.

הרב זירקינד שליט"א כתב מכתב על אתר, והדפיסו בעתון "דושואיש פרעס", וציוה לתלות צילום של המכתב גם בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות, שהוא מוכן לכתוב מחדש תפילין ומזוזות בחינם, וכן עשה. אבל לדאבונינו שום סופר אחר לא עשה כמעשהו של הרב זירקינדקלה.

שנית, צריכים לעשות צילומים מכל המראי-מקומות, ולשלחם לגדולי הרבנים, שיכתבו תשובות אודות ענין זה, כדי שכאשר ישאלו אותם בני אדם, ידעו תיכף את המצב לאשורו, ויענו הלכה למעשה.

ישבנו משך לילה אחת, צילמנו מכל ספרי השו"ע והפוסקים (אגב,

קלח. עיין שו"ע או"ח הל' תפילין (סימן ל"ב סעיף כ), וז"ל: עונש הסופר מרובה, לכן צריך להיות מאוד ירא שמים וחרד לדבר השם כו', עכ"ל.

וכתב ע"ז בעטרת זקנים שם, וז"ל: מכ"ש שלא ליתן לנערים המתלמדים לכתוב תפילין, ובודאי עתיד ליתן את הדין. ע"כ ראוי לנמנת בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר כותבי תפילין מהוגנים כמו שממנים שוחטים ובודקים, עכ"ל.

התפילין שלהם, והרבנים הגדולים פסקו שהתפילין פסולים.

ואלו שמותיהם:

הגאון בעל מנחת יצחק זצ"ל, גאב"ד פאפא זצ"ל, גאב"ד צעלים זצ"ל, גאב"ד קאפיש זצ"ל, גאב"ד שארמאש זצ"ל, יבלח"ט הגאון בעל שבט הלוי שליט"א, הגאון בעל משנה הלכות שליט"א, ועוד.

וגם מחותני להבחל"ח כ"ק אדמו"ר מקלויזנבורג זצוק"ל כתב תשובה באריכות לאיסור על הבתים האלו. וב"ה ישראל קדושים הם, שמאז שנתפרסם הענין לא האמינו כבר לאף אחד, ולקחו רק בתים לבנים, שרואים בחוש שלא טחו אותם בטיח.

ומאז נתרבו בעז"ה עוד כמה אברכים יראים ושלמים שעושים בתים על צד היותר טוב, וכעת יכולים לקנות אצל אברכים אלו, אבל צריכים לברר מי המה הנאמנים.

סימן ה

נוסח המודעה שנדפסה ב"מדריך לכשרות"

ז"ל המודעה שנתפרמה בשנת תשל"ה ב"מדריך לכשרות":

היות שבזמן האחרון נפרץ גם בין אנ"ש המדקדקים במצוות,

וסיפר לי על מה שנתוודע בארצנו הקדושה המכשולות הגדולות בענין הבתים של התפילין, שבעל הבית שעוסק בענין עשיית הבתים, הוציא מכשול גדול מתחת ידו, שרוב הבתים שעשה נמרחו עם טיח^{קמ}, וביקש ממני שאכניס מודעה בנדון זה ב"מדריך לכשרות" שהוצאתי אז לאור עולם.

אמרת לו שאני מסכים לזה, אבל בתנאי שיכתוב שמו על

המודעה. הר"מ וועכטער ענה לי על זה, שהוא מפחד פן יהרגו אותו סופרי סת"ם או המוכרים. אמרתי לו, שהיות ואני מעורר על כשרות המאכלים, אי אפשר לערב ב' ענינים אלו, כי אם אכתוב שגם כל התפילין פסולים, אז עיקר השונאים שלי (צעלי הנמים, המכשירים והסומרים, שמווימס מליזני דולרים על הכשרות) יהי' להם "סחורה" ויפרסמו (כי להם הספק והספק) שלא יאמינו לדברינו כלום, כי אנחנו פוסלים הכל אשר לכל.

ואמר לי הרב וועכטער שליט"א:

הרי בין-כך יש לכם כבר שונאים, ומדברים עליכם, וא"כ למאי נפק"מ אם ידברו עליכם על עוד דבר. משא"כ אנכי הנני איש פשוט, ומי יודע מה יוכל לקרות אתי.

סוף כל סוף הכנסתי המודעה הזאת ב"מדריך לכשרות" (יחזון

דהמאמדות הקהלות^{קמא}), ותהום כל העיר, וכולם רצו לרבנים לשאול שאלות על

קמ. עיין להלן במודעה אות ג'.
קמא. שנה ב', קונטרס י' (כרך ב'), אלול-תשרי תשל"ה-ל"ו.

מסאטמאר זצ"ל, וכעת הוא מחסידי כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוק"ל, ומכהן כרב ומשפיע בקהילת חב"ד בארץ הקודש.

באמת צריך שיהי' נעשה הכל ע"פ הוראת מו"צ.

ב) שלא לדקדק במחירים, רק ישלם כפי אשר יושת עליו, כדי שיהיו כשרים ומהודרים אפי' למהדרין מן המהדרין.

ג) כשקונה בתים, יזהר לראותן כשהם עדיין לבנים, כדי שלא יהי' טיח או דבק במקום שמעכב לריבוע קמ"ג ולשלימות הבתים, וכדי שיהי' נראה החריץ בין בית לבית במקומם ממש. ודלא כמו שעושין הרבה, שאחר שמשחירין את הבתים עושים חריץ שלא במקומו כדי שיהי' נאה ומהודר יותר.

ד) שכל הדברים שצריכים להעשות, יהיו נעשים רק ע"י עבודת יד, בלא שום מאשין.

ה) השי"ן של הבתים יהי' נעשה בידים, ע"י צבת, ולא ע"י דפוס, כדי לצאת דעת המחמירין שסוברין שזהו נקרא חק תוכות.

ו) ז"ל הקול סופרים (נאגרת ש"י לאמיו נאום ט): וכאשר תסדר תפילין, תמדוד

ריבוע התיטורא, וכדלקמן בסי' מ"ד. וצריך להשיגח מאוד על זה כי כל זה מעכב אפילו בדיעבד. וגם יש להשיגח בענין התפירה, כי מחמת שהסופרים עושין נקבים גדולים קצת, נמשך החוט לצדדין ועי"ז אין התפירות שוות בריבוע, זה נכנס וזה יוצא. והתיטורא צריכה להיות מרובע בין מלמעלה ובין מלמטה. ועכשיו בעו"ה הרבה שאין משגיחין על תפיליהו שיהיו מרובעין כדון, אפילו המדקדקין במצוות יש שאין משגיחין כי אם על ראש הבתים שיהיו מרובעין ואין משגיחין על התיטורא ועל התפירות שהוא ג"כ מעיקר הדון, והוא דבר הנקל לתקן, עכ"ל.

שקונים תפילין ומזוזות מן הבא בידם, ומחמת חסרון ידיעה נכשלים לפעמים במצוות עשה דאורייתא, משום שאינם מדקדקים להזהר ממי נכתב. וביותר נפרץ הדבר בהבתים של תפילין, הן בהבתים שנעשו בא"י והן בהבתים שנעשו בחו"ל, כי נמצא כמה שנעבדו ע"י אנשים יר"ש שנעשו בתחילה באופן שיש חשש בכשרותם.

ע"ב ראינו לנכון להודיע לאנ"ש המדקדקים במצוות שיהי' בלי שום פקפוק, ובפרט במצות עשה דאורייתא שנוהגת בכל יום ויום קמ"ב, שיזהרו עכ"פ בכל הדברים שאזכור להלן. והגם שא"א להעמיד הדת על תילה, מ"מ במה דאפשר צריכים להזהר:

א) שלא לקנות תפילין ומזוזות רק מסופר מובהק שהוא יר"ש, וכן לא יקנה בתים רק מאומן מומחה שהוא יר"ש ועושה הכל ע"פ הוראת מו"צ. ודלא כההמון שדי להם שיהי' "היימישער און חסידישער איד", אבל

קמב. ועיין מנחת חינוך סימן תכ"ג בסופו שכתב, וז"ל: וכן נראה אפשר, דגבי מזוזה, דבכל רגע עובר בעשה, הוא חמור יותר, כסברת הר"ן ביומא גבי פקוח נפש דלאו חמור מסקילה, והבאנו כמה פעמים בחלק זה. וגם לענין תשובה אפשר דחמור מטעם הזה, ואין להאריך ע"ז, עכ"ל.

קמג. עיין משנה ברורה (הלכות תפילין סימן ל"ב סעיף ל"ט) שכתב אודות גודל החומרא שיהיו מרובעין כדון. וז"ל השו"ע שם: וצריך לרבע מקום מושבן וגם הבתים, עכ"ל. וכתב על זה במשנה ברורה שם (ס"ק קע"ז), וז"ל: מושבן - והוא התיטורא, דהיינו שיחטוף המעברתא מב' צדדיו כדי שיהא ניכר

מדינה אחת שכפרו בתחיית המתים מן התורה מפני שנטמטמו במאכלות אסורות

ובא וראה מה שכתב הרמב"ם ז"ל, הובא בספה"ק צפנח פענח ובספה"ק דגל מחנה אפרים (פרש"י עקב), ששמע מהבעל שם טוב זי"ע, שפעם אחת שאלו אנשי מדינה אחת צי"ד במכתב להרמב"ם ז"ל על תחיית המתים לומר להם מן התורה. ומה שדרשו חז"ל בגמרא מן הפסוקים, אמרו שיש לדורשם באופן אחר. ולא רצה להשיבם הוא בעצמו דבר, אך אמר לתלמידו ר' שמואל אבן תבון שהוא ישיבם.

וזה תוכן דבריו בקיצור על פי חכמת הטבע, כי מכל מיני מאכל ומשקה נעשה דם, ומהדם יורד אל הכבד, ומהכבד עולה הברירות אל הלב, ומהלב יורד המובחר והדק אל המוח, ושם שורה השכל וחיות של האדם. ומי ששומר עצמו ממאכלות המותרות והאסור והטמא, נעשו דמיו צלולין וטהורין, ויש לו לב טהור, והמוח והחיות שלו נעשה חיות טהורות להשיג אמיתית החיות שהיא אלקות של כל העולמות המחיי את כולם. ומי ששומר עצמו יותר, ומקדש את אכילתו עפ"י דרכי ד' ותורתו, נעשה מזה בנין אב, והוא השכל לכל רמ"ח איבריו ומתקדשים ומתטהרים.

ובן להיפוך ח"ו, נעשה בנין אב שכל עקור ומעופש בדעות זרות,

מקודם ריבוע הבתים, כי אין לסמוך על חזקת אומן, כי עינינו רואות עד היכן מגיע חזקתן, כי בתחילה היו עושין הסופרים גם הבתים, משא"כ עתה. גם ישלחו לך הבתים לבנים, למען תוכל לראות מה נעשה בהן, אם אין בהם נקבים, וכ"ש שלא יהי' מוטחים בטיחה עבה שיש בה ממש, עכ"ל.

וב"ז נכתב בדור הקדום, וכ"ש עכשיו שבודאי צריכים להזהר עכ"פ בכל הנ"ל.

המעוררים

סימן ז

שערוריה חדשה: מורידים המזוזות מבתי התשב"ד

הנה בזמן האחרון יש סוג חדש של אנשים, אשר מורידים המזוזות מבתי התלמוד תורה של תשב"ר, כמו הרפורמים רח"ל, ובזה מסיתים ומדיחים עפ"י דרכו של ירבעם בן נבט שחטא והחטיא את הרבים, ואין להם חלק לעולם הבא.

וכל זה בא להם ע"י שחטאו והחטיאו את הרבים, שאכלו והאכילו לבנ"י נבילות וטריפות, חלב ודם, ונטמטם מוחם כל כך עד שאין רואים ומרגישים כלל לאן הגיעו, ממש לדיוטא התחתונה רח"ל.

סימן ז

מעשה נורא מהרמב"ם אודות אנשי

סימן ח

היכי דמי תשובה?

זכור! עדיין אינו מאוחר מדי! מאי דהוה הוה, אבל בתנאי שעושים תשובה. והיכי דמי תשובה? אמרו חז"ל (יומא דף פ"ו ע"ג): היכי דמי בעל תשובה, אמר רב יהודה, כגון שבאת לידו דבר עבירה פעם ראשונה ושני' וניצל הימנה. . באותה אשה, באותו פרק, באותו מקום, עכ"ל. וכן פסק הרמב"ם בהל' תשובה (פ"ג ה"ט), וז"ל: אי זו היא תשובה גמורה, זה שבא לידו דבר שעבר בו, ואפשר בידו לעשותו, ופירש ולא עשה מפני התשובה, לא מיראה ולא מכשלוך כח. זהו בעל תשובה גמורה, עכ"ל קמה.

ויש להוסיף בזה, דהטעם לזהו שהתשובה צריכה להיות בסמיכות לזמן עשיית העבירה, כי אח"כ מבלבל היצה"ר את דעת האדם בהבלי עולם הזה, ואז חוזר לסורו ח"ו, ועוד מעט צריכים ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.

ולכן אל תחמיצו את ההזדמנות, לטובתכם ולטובת בניכם. ולמען ייטב לכם בעולם הזה ובעולם הבא.

סימן ט

עידן המחשבים (קאמפיוטער"ס)

אפילו יהדות אפשר למדוד כהיום הזה עם המחשבים. (קאמפיוטער"ס

וחיות שלו נעשה בחינת מת, והוא אבי אבות הטומאה וכו', ורמ"ח איבריו נטמאים וטמא טמא יקרא לכל דבר, ונעלם ממנו אמיתת החיות שהיא אלקות של כל העולמות, ונטמא ונופל לדיעות זרות ואלהים אחרים, הם אלילים אלמים מתים וזבחי מתים יקראו להם.

לבן התנאים ואמוראים ובעלי המדות וחכמי המשנה הם שמרו נפשן שלא יתגאלו בפת בג הזקן וביין משתיו, ולכן האירו שכלם והי' שורה עליהם רוח הקודש, לפרש כל מאמר סתום בדת התורה הקדושה, כי שרתה עליהם כח אלקי, אשר הוא ואורייתא כולא חד ואור נשמתם ג"כ הוא חוט המשולש אשר לא ינתק לעולם ולעולמי עולמים. אבל אנשים הללו בודאי טמאים ונטמאו דמם, ומשם לבם ומוח שלהם נטמטם במאכלות האסורות והטמאות, ולכך החיות שלהם נוטה למינות ואפיקורסות, ולא יכלו לקבל מתיקות נופת צוף דברי מאמרינו הבנויים עפ"י שכל אלקי עולם ומלך עליון. והואיל והעיוז פניהם ויצאו לחוץ, פתאום יבוא עליהם הכוורת, וכרות יכרתו אותם וכל אשר להם. וכך עלתה להם, כי לא היו ימים מועטים עד אשר בא עליהם מלך גדול והרג אותם וביזז כל אשר להם, ע"כ תוכן דבריו.

עושה, אף על פי שאינה תשובה מעולה, מועלת היא לו ובעל תשובה הוא, עכ"ל.

קמה. ומוסיף שם, וז"ל: ואם לא שב אלא בימי זקנתו ובעת שאי אפשר לו לעשות מה שהי'

סימן י

כל אחד צריך לעורר אודות חיזוק קיום מצות מזוזה ותפילין

היות ולדאבוננו עלה בידי הס"מ לארוב ברשתו חלק גדול מכלל ישראל, שנעשו כתנועת הרפורמים והקונסרבטיבים למיניהם רח"ל, לעקור מתוך כלל ישראל, באמתלאות שונות, את יסודי הדת, שהם מצות תפילין ומצות מזוזה, ע"כ צריך כל אחד ואחד מישראל, בכל מקום שהוא, לעורר ביתר שאת על הפירצות האלו, ועל חשיבות מצות תפילין ומצות מזוזה.

מה נאמר ומה נדבר, הרבנים שותקים ואינם מוחים על ביטול מצות מזוזה, שעני"ז נחרב בית מקדשינו ותפארתינו (מלעיל לומ כ"ט), שביזו והשפילו וקיררוקמ" ערך קדושת המזוזה אצל עם ישראל, מה שאינו עולה על הדעת לשום בר ישראל, לחנך בניו ובנותיו ללא מזוזה ח"ו, וגם לרבות הגידוף שהסירו את המזוזות וביטולם מבתי ספריהם. וכאשר הורי התלמידים באו בטענה, היתכן שהורידו המזוזות מעל דלתות בית הספר, ענו המנהלים בלעג וצחוק: "וכי לא הייתם אף פעם עם ילדיכם אצל רופא שאין שם מזוזה על הפתח?" אוי לאזנים שכך שומעות.

נלע"ו). אמנם מדת יהדותו של היהודי נמדדת ע"י התפילין והמזוזות. כל בית מישראל שאין לו מזוזה, אינו ניכר עליו כלל שהוא בית יהודי, כי המזוזה היא הסמל של הבית היהודי.

מורי ורבותי!

יהודי שאין לו מזוזה, או אם כופר בעיקרי מצות מזוזה, יורד מטה מטה רח"ל. רעדה אחזתנו כשחושבים אודות הפירצה הנוראה ששמענו שקרה בעיר מאנראו, ביום שבעה עשר בתמוז, בעת הפגנת החרדים. שבשעה שאמרו המפגינים בקול רם "אבינו מלכינו", בא לשם ראש הקהל וצעק: "לכם יש את ה"אבינו מלכינו", אבל לנו יש מיליוני דולרים", עפ"ל.

בואו ונחשוב חשבוננו של עולם, איך אפשר לאדם שחושב עצמו בין חסידים ואנשי מעשה, להוציא דיבורים כאלו מפיו. והאיש הזה הוא אברך שחובש שטריימל על ראשו^מ, ואולי אף בגרביים לבנים בשב"ק, היתכן שיוציא מפיו דיבורים כאלו רח"ל, אשר אפילו לאנשי מפ"ם במדינת ישראל הי' זה חידוש שיוציאו מפיהם דיבורים כאלו. אין זה אלא בגלל המכשול שנכשלו להוריד את המזוזות מדלתות בתי ספריהם, ועל ידי זה ירדו מטה מטה.

קמו. עיני רש"י עה"פ (תצא כה, יח) אשר קר"ך בדרך, וז"ל: לשון קור וחום, צננך והפשירך מרתחתך. וכ"ה במדרש תנחומא כאן וס"פ בשלח. ומבואר בספה"ק, שעיקר חפצו ורצונו של עמלק היתה "אשר קר"ך בדרך", להכניס קרירות בלבבות בני ישראל בדרכם דרך ה'.

קמו. ועל כגון אלו הי' כ"ק מחו' האדמו"ר מקלויזנבורג צ"ל ממליץ בדרך צחות: שב"ת ראשי תיבות ש'טריימל ב'מקום ת'פילין, ש'טריימל ב'מקום ת'פילה, ש'טריימל ב'מקום ת'ורה. שחושבים שאם חובשים על ראשם שטריימל, מותר להם לעבור כל עבירות שבתורה רח"ל.

הפתחים. וכי בי-דואר צריך מזווה על הפתח? מי הם בעלי הבתים של המוסד? המוסד שייך לעיריית ניו יארק. והראי' הכי טובה לזה הוא, שאם רוצים השופטים בקיום המוסד, מקיימים אותו, ואם אין רוצים בקיומו, סוגרים את המוסד ושמים עליו סורג ובריח. שומו שמים על דברים אלו!

סימן יב

בארץ ישראל מפיץ הרב יוסף יצחק הכהן גוטניק מזוזות ותפילין לאלפי נערי ישראל, ובארה"ב מודידיים המזוזות מבתי הספר

בשהייתי בארץ ישראל, ראיתי בבית האכסניא מודעה לסעודה רבתי, חגיגת "בר מצוה", שמארגן הנגיד החסיד הנכבד והמפורסם הרב ר' יוסף יצחק הכהן גוטניק שליט"א לילדים עולים מרוסיה בכלל, ובפרט לילדי טשערנאביל. הרב גוטניק קנה עבור כל אחד מילדי הבר-מצוה זוג תפילין, סידור, חת"ת ועוד. ומארגן לכבוד הבר מצוה של הילדים הללו חגיגת בר מצוה ענקית ברחבת הכותל המערבי ברוב עם הדרת מלך. אחר כך הייתי עוד הפעם בארץ ישראל, וראיתי עוד הפעם כנ"ל. והרב הנ"ל מחלק ג"כ מזוזות לאלפים ורבבות מבני ישראל.

[אנב, כאן המקום להזכיר בשבחו של הרב ר' יוסף יצחק הכהן גוטניק שליט"א, שמנדב מהונו ומאודו לקנות תפילין עבור אלפי ילדי ישראל, ובפרט לילדי ישראל שיצאו מגלות רוסיה, וכנ"ל].

גם בנו שם במאנראו בנין אחד ע"ש עקשטיין, שיהי' פאבליק סקול לא-דתי, ועל הבנין ההוא לא שמו מזוזות מעולם.

סימן יא

בתחילה מדמים את אנשי שלומם, ואחר כך אומדים שאין צורך במזוזות כלל וכלל

בעת שרצו לקבל רשיון מהממשלה עבור בנין המוסד "שערי חמלה", הורידו את המזוזות מכל הדלתות שבתוך הבנין, לשם מטרה זו, כדי "להכין" את הבנין קודם בדיקת אנשי המימשל.

דרבם היתה, שאחר שהלכו משם המבקרים של המימשל, היו מחזירים את המזוזות על הפתחים. כן הי' במשך עשרה חדשים, שבכל פעם שהתכוננו לביקורת אנשי המימשל, היו מורידים את המזוזות מעל הפתחים, וכשהלכו משם אנשי הביקורת, היו מחזירים את המזוזות על הפתחים.

לבסוף החליטו, על פי דרישת המנדבים, להוריד את המזוזות, באמתלא שמורידים את המזוזות כדי לבדקן, והמזוזות לא הוחזרו להדלתות. ובאמת אין שום פלא בזה, כי שכחו לגמרי מהקב"ה.

בדרשת אחד הרבנים שלהם ביום כ"ז מנחם אב תשנ"ג, אמר בערך כך: עשו צעקה ברחוב, שמעבירים את הילדים על דתם כמו בגזירת שמד רח"ל, כי אין שמים מזוזות על

אוי לעינים שכך רואות, ואוי לאזנים שכך שומעות.

הסרת המזווה וביטול מצותה באונס בכניעה לפני ממשלת הכופרים הוא אצלם בגדר יהרג ועל יעבור, וסתירת המזווה ועקירת ציוויה כדרישת הכפירה, עבור בצע כסף ברצון, שהוא באמת מרידה במלכות שמים רח"ל, על זה אין משגיחים כלל וכלל, רק הכל מותר להם. ועל כל ישראל לצאת נגדם באופן גלוי.

סימן יד

המזוזות שיש לנו האם הם באמת כשרים?

אנו מלמדים את בנינו לנשק את המזווה בכל ערב קודם השינה, ואומרים להם שהמזווה היא שמירה על הבית, כמרומו בשם שד"י שעל גבי המזווה, שהוא ר"ת שזמר ד'לתות י'שאל (או שזמר ד'ירת י'שאל), כמסנ"ט צארכה לעיל (ס"א אות כ"ג).

אמנם לזה נחוץ מאוד לדעת אם המזווה היא באמת כשרה. וכמ"ש בדרכי משה (יו"ד סימן רפ"ז אות ד', מהמרדכי ג"ס מהר"סקמ"ח), וז"ל: מובטח אני, שכל בית מתוקן במזווה כהלכתה, אין שום מזיק יכול לשלוט בו, עכ"ל. ובסידור האריז"ל לקמ"ט (מנות מזווה) כתב, וז"ל: צריך לבדוק המזווה שתהי' כשירה תמיד, שאז הבית ניצל משדים ומרוחות רעות, עכ"ל. וכעין זה כתב

אמנם לאורך גיסא תסמרנה שערות ראשינו, דמצד אחד רואים איך שילדי טשערנאביל החולים נותנים להם מזוזות לפתחיהם, אבל הילדים הבריאים בסאטמאר גזלו מהם המזוזות, באמתלא שכן הוא מחוקי המדינה.

סימן יג

כמה חדרים כשרים יהיו בארה"ב בעוד כ' שנה?

זה כמה חדשים שאל אותי חסיד גור אחד, היתכן שאני שותק ואינני מגיב נגד השערורי' הלוז שמורידים מזוזות מדלתי הבתי ספר בסאטמאר. ועניתי לו, דכל זמן שאחרים לא מיחו בדבר, משך כמה שנים, הוצרכתי להגיב על זה ולמחות נגד פירצות שונות, אבל כעת שברוך השם יש לנו גדולי וצדיקי הדור שליט"א שמוחים על זה, אינני צריך לעסוק בזה, דבמקום גדולים אל תעמוד.

ואמר לי הנ"ל, דלפי דעתו בעוד עשרים שנה לא יהי' שם תלמוד תורה כשירה ח"ו, רק הכל יהי' כמו פאבליק סקול. ובשבוע הזו סיפר לי עוד, שבוויליאמסבורג, בשלט שעל בנין המוסדות של סאטמאר, שהי' כתוב עליו "יונייטעד תלמודיקעל אקאדעמי", הורידו מהשלט תיבת "תלמודיקעל", והשאירו רק תיבות "יונייטעד אקאדעמי".

סימן טז

אסון גדול בעיד בני-ברק, בגלל שלא בדקו את המזווה

עובדא שמענו מעיר בני ברק, ומעשה שהי' כך הי': אצל אחד מאנשי העיר החרדית בני-ברק נחלה א' מבניו ל"ע. הלך אחד השכנים לכ"ק האדמו"ר מליובאוויטש (שליט"א) זצ"ל, וסיפר לו אודות מחלתו של בן שכנו. אמר לו הרבי, שיבדקו תיכף כל המזוזות שבדירת המשפחה. ברם אבי הילד, בהיותו מתנגד לאדמורי"ם חסידיים, הלך לשאול את אחד מראשי הישיבה הליטאים, גדול מפורסם, אם ישמע לעצה זו של בדיקת המזוזות. ואמר לו הראש ישיבה, עה, כל זה סיפורים חסידיים (מסדישע מעשיות) ואל תחוש לדבריו... אם ילד נחלה ל"ע צריכים לשאול ברופא, ותו לא.

זמן קצר אחר"כ נעדר הילד ל"ע והלך לעולמו, ובין המנחמים בא גם השכן הנ"ל שהלך לשאול בעצת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש, ומגודל אמונת צדיקים שלו הוריד אחת מהמזוזות שבתוך הדירה, ולגודל פליאתו מצא, שתיבת "בניכם" שבפסוק "למען ירבו ימיכם וגו'" היתה חסרה בהמזווה!

ראו עד היכן הדברים מגיעים, גודל כוחה של המזווה, ומה שיכול

ג"כ בספר הגן ודרך משה שנעתק לעיל (ח"א אות כ"ה), בענין "סוד מזוזת" אותיות ז"ז מו"ת", "שזו והולך מהחדר שיש בו מזווה כשרה", עכ"ל. ועיי"ש סיפור נפלא.

אבל בעוה"ר 97 אחוז מהמזוזות בזמנינו הם פסולים.

והבנים צריכים לעורר את הוריהם מענין גדול זה. כי הרבה פעמים אין יודעים ואין מרגישים בזה, שרוב המזוזות הקטנות שמוכרים כהיום בחנויות הספרים וכדומה פסולים המה.

סימן טז

מעשה נורא מספר הגן ודרך משה

ז"ל ספר הגן ודרך משה (ליום אחד עשר - דף י"ס סע"א ואילן): ואין אני יכול להתאפק מלהודיע לכם המעשה במדינת פיהם, שהכה הרעמים וברק בתוך בית יהודי אחד בארץ אצל מזוזות הבית בלי שום היזק, וכאשר באתי לעיר ההוא לבדוק המזוזות כמנהגי, סיפר לי היהודי הנ"ל את המאורע. אמרתי לו: שמא המזווה היא פסולה, אמר לי: זה ימים מועטים שקניתי את המזווה. אמרתי לו אף על פי כן. ובדקתי אותה ומצאתי חסר הפסוק למען ירבו וכו'. על כן יזהר כל אחד לבדוק מזוזותיו אף אם הם חדשים מקרוב באו, עכ"ל.

רבינו בעל תולדות יעקב יוסף ז"ל. דפוס-צילום, בני-ברק תשנ"ה.
קנ. לדאבונינו, מה שמובא בטור ושוע"י ו"ד ר"ס רפ"ה

(נעתקו לעיל ח"א סוף אות י"ז ובהערות מ"ה-מ"ו שם) דכל זההיר במצות מזווה יאריכו ימיו וימי בניו, ואם אינו זהיר בה יתקצרו - נקרא אצלם "חסדישע מעשיות", וד"ל.

בדלתות ביתו. וכשהלך לנחם את משפחת היהודי הששי שנלב"ע, בדק את המזוזה בחדר שהי' ישן הנהרג, ומצא בנרתיק המזוזה (מזוזה-האלטער) עשרת הדברות שהיו מודפסים על נייר פשוט!!! כל הנוכחים ראו כן תמהו.

ובידוע מ"ש מרן הבית יוסף זי"ע (י"ד סימן רפ"הקנא), וז"ל: שמירת הבית הוא נס נגלה, שהדרים בשאר בתים שאין בהם מזוזה נזקין, והדר בבית שיש בו מזוזה ניצול, עכ"ל.

בעת ההוא דיווחו כל עיתוני הסביבה אודות המאורע, וכולם (אף הנכריים) הוסיפו, שרואים בחוש איך שהקב"ה שומר את עמו ישראל, שאף אחד מהנכרים לא ניצול מתאונת המטוס, רק ה' אנשים מאחבנ"י, והי' מזה קידוש השם גדול.

סימן יח

איפה אתם, סוחרים המזוזות?

בשהייתי בבראזיל סיפר לי חסיד חב"ד אחד מבראזיל, שלפני 22 שנה ניהל מוסד של ילדים חולים באמת, והממשלה היתה מוכנה ליתן להם מענקים כספיים גדולים, בתנאי שיורידו את המזוזות. אמנם המנהל חסיד חב"ד הנ"ל אמר להם, שאם רוצים לתת הכסף רק בתנאי שיורידו את המזוזות, אז אינו צריך את כספם, ולבסוף הסכימו אנשי המלוכה לתת את הכסף גם בלי שיורידו את המזוזות. והי' קידוש השם.

לקרות כשחסרה השמירה וההצלה של מזוזה כשרה על דלת החדר והבית.

ואיתא בספה"ק "ישמח משה", שבמצוות ציצית, תפילין ומזוזה צריכים לדקדק בכל פרטיהם ודקדוקיהם, וכמבואר באריכות בספרינו "מזוזת שלום".

ע"ב צריכים לזהר מאוד בקניית מזוזה שתהא כשרה למהדרין מן המהדרין.

סימן יז

מעשה נורא מאוידון שנפל עם 179 בני אדם ורק 5 יהודים ניצלו

לפני כעשרים שנה דרשתי ברבים בבית המדרש בבארא פארק מענין קדושת התפילין והמזוזות.

באותה שבוע קרה מעשה נורא במדינת ארגנטינא: מטוס שהיו עליו 179 בני אדם, התרסק בהיותו בגובה עשרת אלפים רגל. בין נוסעי המטוס הזה היו גם ששה אנשים מאחבנ"י (רצ אחד, משגיח אחד ועוד ארבע יהודים). והנה חמשה מבין ששה היהודים הללו נשארו בחיים. אחד מהם נמצא תלוי על אילן, בלי שום היזק בעז"ה, א' מהם הי' ג"כ על האילן, אבל רגלו האחת נשברה ל"ע, ושלושה מהם היו על הר גבוה עם פצעים קלים, והששי נהרג אז ל"ע.

עלה אז בדעתו של אחד מהניצולים של התאונה, שאולי הששי שנהרג ל"ע לא היו לו מזוזות כשרות

ובצאתי אפרוש כפי בתפלה לבורא כל עולמים שג' מצות אלו יגן עלינו מכל גזירות קשות ורעות, ונצליח בכל מעשינו, ושנוכה לראות בנים ובני בנים חיים וקיימים עוסקים בתורה ובמצוות לשמה מתוך בריאות הגוף השלימה, ונוכה לראות בישועת עולמים בכיאת אליהו הנביא זל"ט ומלך המשיח במהרה בימינו אכ"ר.

כששאלתי לחסיד אחד מוויליאמסבורג, היתכן להוריד מזוזות במוסדות קדושים, ואמרתי לו: תתביישו לכם מחסידי חב"ד שפועלים שיהי' אצל כל איש ישראל תפילין ומזוזות ואתם מורידים המזוזות, ענה לי כך: אם החב"דיים מפיצים את קיום מבצע מזווה, אז אנו צריכים לעשות ההיפך מזה, להוריד מזוזות, רח"ל.

שבת נחמו

ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, ה' אלקים גו', **אעברה נא ואראה גו' ההר הטוב הזה והלבנון** (ג, כג-כט) **נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם** (ישעי' מ')

ונראה, דהנה עה"פ (משפטים כג, ל) ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו גו', פירש רש"י ז"ל: אם אתם קדושים ופרושים משיקוצי נבלות וטרפות, הרי אתם שלי, ואם לאו אינכם שלי, עכ"ל, וכך פירש רש"י עה"פ (קדושים כ, נו) ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, וז"ל: אם אתם מובדלים מהם הרי אתם שלי, ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר וחבריו ותגלו מארץ הקדושה, עכ"ל.

והנה בשו"ת בית הלל מהגה"צ מקאלמייע זצלל"ה (סימן מ"ח וסימן ט') בענין השחיטה כתב, וזלה"ק: תדעו שעבירה זאת של נבילות וטרופות חמור מאד באיכותו משאר עבירות, משום שעל שאר עבירות אמרו חז"ל [קידושין ל"ו ע"א] "בנים משחיתים" [הושע ב'], אף על פי שמשחיתים

הנה צריך להבין: א) פירוש בעת ההיא, ב) פירוש לאמר, ג) שייכות תיבת לאמר שבסיום הפסוק הא' לתיבות ה' אלקים שבריש הפסוק שלאחריו, ג) המשך הכתוב (ופיוש רש"י) ההר הטוב הזה זו ירושלים, והלבנון זה בית המקדש.

גם צריך להבין בפסוק נחמו גו': א) כפל הלשון נחמו נחמו, ב' פעמים. ב) מה שדייק לומר עמי דייקא. ג) הלשון יאמר אלקיכם. ד) שייכות פסוק נחמו נחמו גו' לואתחנן גו'.

והנה במדרש (איכ"ר ספ"א) איתא: חטאו בכפלים דכתיב חטא חטאה ירושלים, ולקו בכפלים דכתיב כי לקחה מיד ה' כפלים וגו', ומתנחמים בכפלים דכתיב נחמו נחמו עמי וגו', וצריך ביאור.

ד

ובזה ביארתי הכתוב ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו, פירוש, אם תרצו להיות אנשי קודש, הרי זה רק ע"י ובשר בשדה טריפה לא תאכלו, כי אם לא יזהרו, יצאו מהדת רח"ל, כמבואר בשו"ת דברי חיים (מ"א יו"ד סימן ז'), וז"ל: דבר זה ידוע שאין דבר עבירה כמאכלות אסורות שמטמטם הלב הישראלי, ובעונותינו הרבים עי"ז יצאו כמעט מן הדת כמה קהילות בארץ לועז ע"י השובי"ם הקלים, שאכלו ונתפטמו בטריפות, וגברו עליהם דיעות זרות עד שפקרו ונאבדו מתוך הקהל הקדוש וכו", עכ"ל.

ובזה אפשר לפרש סיום הכתוב לכלב תשליכון אותו, כי הנה איתא בס' הקנה (דף קמ"ב) וז"ל: שמור פיך ממאכל הטריפות ומכל האיסורין, כי יחליפך הקב"ה באתנן זונה ומחיר כלב, עכ"ל. וזהו לכלב תשליכון אותו, כי אם לא תקיים להשליך את הטריפה לכלב כי אם אתה תאכל אותה, אז יחליפך הקב"ה באתנן זונה ומחיר כלב.

ה

ובזה יובן ג"כ כפל הלשון נחמו נחמו, כי הנה ידוע מחז"ל (סנהדרין ז"ט ע"א) עה"פ "אני הוי' בעתה אחישנה", שיש שני זמני גאולה, וזכו - אחישנה; לא זכו - בעתה, והקשה בספר נזר הקודש פרשת ויחי (הונא נערבי נחל נדרוט ג' לשנת הגדול), דלכאורה הם ב' הפכים בנושא א', והול"ל בכתוב או אחישנה

נקראים בשם בנים, משא"כ באיסור נבילה וטריפה, שעל הפסוק ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו פי' רש"י (מדנ"י מו"ג), אם אתם קדושים ופרושים משיקוצי נבילות וטריפות אתם שלי, ואם לאו אינכם שלי. מעתה, אם אינכם נזהרים ח"ו מאיסור נבילות וטריפות, איך אתם אומרים בכל שני וחמישי בתפילת והוא רחום, אבינו מלכנו חננו ועננו כי שמך הגדול נקרא עלינו, כרחם אב על בנים כן תרחם עלינו וכו', ואיך אתם אומרים בימים הקדושים אנו בניך ואתה אבינו. איך מורא לא יעלה על ראשכם, שיאמר ד' איני מכיר אתכם ואינכם שלי עבור שנפשכם מגואל מאכילת טריפות. מכ"ש וק"ו בעת ובעונה כזאת, אשר אחינו בני וכו' הרבה מהם נתונים למשיסה ובוזזים, ד' ירחם עליהם, על מי לנו להשען רק על אבינו שבשמים, וגדול הרועה השומרן, א"כ בעת ובעונה כזאת מהצורך ביותר ויותר שנעשה כל מה שבכוחינו להיות שם ד' נקרא עלינו וכו', עכ"ל שו"ת בית הלל.

ג

והנה "אין מלך בלא עם", כי אנו עמו וה' הוא אלקינו ומלכנו. ובה א"ש מה שדייק לומר (נחמו נחמו) עמי יאמר אלקיכם, כי דוקא עי"ז שבנ"י הם עמי, שהם "שלי", של הקב"ה, שהוא עי"ז שהם "קדושים ופרושים משיקוצי נבלות וטרפות", עי"ז דוקא "יאמר אלקיכם", שהשי"ת נעשה "אלקיכם" (ואם לאו - אינכם שלי, ואינם עמו "עמי") של השי"ת).

והנה ידוע מס' ברית מטה משה על הגשפ"פ, שמביא דכל ענין הגאולה תלוי בכשרות הבשר, ואם היו ישראל נזהרים לאכול בשר כשר היתה באה כבר הגאולה שלימה.

וכן מובא בספר שמרו משפט מהרהגה"צ ר' עקיבא יוסף ז"ל (נעמ"ס ס' לז הענ"י), וז"ל: הגהצה"ק ר' נתן אדלער זל"ה רצה לפסול השו"ב דפפ"ד [דפרנקפוט דמיי"ן], ולהכניע החותם של הסט"א השורה על השובי"ם הפסולים, בסוד על חרבך תח"י וכו', ואלמלא השיג כל רצונו הי' בא משיח צדקינו, אך הס"ם העמיד עליו רודפים קצבים, והוצרך לברוח מפפ"ד, ותלמידו הח"ס רץ אחריו כמה פרסאות וכו', עכ"ל (הוצא נספר משליל אל דל, עיי"ש נאריכות).

ועפ"י הנ"ל יובן פירוש הפסוק נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם, דמתי יאמר אלקיכם נחמו נחמו בכפל, שהוא לשון מהר מהר (כי השנות המיוצגות מורה על המהירות, כמ"ש (מקץ מא, לז) "ועל השנות גו' פעמים כי נכון הדבר מעם האלקים וממהר האלקים לעשותו"), וימהר את

או בעתה, ובפסוק אינו מבואר ההבדל ביניהם, ומשמע שיהי' בעתה וגם אחישנה, ואיך אפשר שיתקיימו שניהם כאחד.

עוד הקשה על מה שאמר הכתוב (נא י, מ"א) ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ד' מארץ מצרים, והרי באמת לא היו במצרים ת"ל שנה. והמפרשים תירצו דחשבון הזה נמנה מברית בין הבתרים.

אולם בפרקי דר"א ובמדרש חזית מבואר בפירוש שיצאו ישראל קודם כלות הזמן, לפי שדילג הקב"ה על הקץ בזכות אבות, כדכתיב מדלג על ההרים, ודרשו ז"ל (שהש"ר פ"ג, ט) מדלג על החשבונות, עיין שם. ולדבריהם יוקשה איך אמר הכתוב ויהי מקץ ת"ל שנה בעצם היום הזה, שהרי באמת לא נשלם חשבון ת"ל שנים, ע"כ קושייתו.

ותוכן תירוצו כי יש עת הגאולה המשומר ובא מששת ימי בראשית, ולעולם אי אפשר להיות קץ הגאולה אם לא בהגיע אותה העת הנשפע מכוכב ההוא, אשר מאיר בו הצירוף המורה על הגאולה ק"ב.

קנב. [ראה כעיי"ז בזהר ח"א קי"ט, וח"ג רי"ב, ובאור החיים פ' בלק בד"ה אראנו, שרמז לכוכב היוצא באמצע השמים לנס מופלא] אלא שהקב"ה ברצונו מחליף את הזמנים ומעביר אותן הצירופים לצד אחר, ומאיר עתה צירוף הגאולה, ומסדר את הכוכבים ברקיע כרצונו.

ולפי"ז אפשר שיתקיימו שניהם כאחד, שיהי' הגאולה בעתה וגם אחישנה, שכאשר יהי' רצון הבו"ת להחיש הגאולה, יעתיק ויקדים אותו העת

והזמן המוכן לגאולה, ויקדימונו כפי רצונו. ועל דרך זה הקדים השי"ת בגאולת מצרים אותו המזל והכוכב והצירוף שהי' ראוי להיות בו הגאולה לסוף ת"ל שנה, וקבע אותם לסוף רד"ו שנה, ואתי שפיר הכתוב ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה גו' בעצם היום הזה וגו', שהי' זמן היציאה ממש בעצם היום של סוף ת"ל שנים, אלא שהקדימו השי"ת וקבעו לסוף רד"ו שנים, והבו, עכ"ד ז"ל.

בתיקונים (מיקון י"ט דף נ"ה ע"א) אם שכינתא תמן מיד פתחין ל'. . וגם מבוקש האדם נכלל בכינה, שהיא אם כל חי, וכל הנשמות הוא חלק השכינה, וגם הוא נענה, אבל אם מכויין לשכינה כדי שיהי' הוא נענה גם כן, נעשה מסך מבדיל, עכ"ל.

וכמבואר בס' צפנת פענח (דף נ' ע"ג) ועד"ז בס' תולדות י"י בשם הבעש"ט ז"ל, וזל"ק: כי צדיקייא אינון שלוחי דמטרוניתא, שעל ידי הצער וחסרונו יודע חסרון השכינה להתפלל שימולא שם החסרון. . כי תפילה הוא צורך גבוה, שידע האדם מחסרונו שהוא נמשך מחסרון של מעלה, ויתפלל שימולא החסרון שם למעלה בשכינה. . ממילא ימולא החסרון שלו ג"כ, רק לא יכוין לתועלת עצמו רק לתועלת השכינה, עכ"ל.

ובזה יובן גם המשך לשון רש"י בפ' קדושים שם: (אס אתס מוודליס מהס הרי אתס שלי, ואס לאו הרי אתס של נצודננר ומצניו) ותגלו מארץ הקדושה, עכ"ל, כי כנ"ל מס' ברית מטה משה אם היו ישראל נזהרים לאכול בשר כשר היתה באה כבר הגאולה שלימה, וכן בס' שמרו משפט, דאלמלא השיג הגה"צ ר' נתן אדלער את רצונו להעביר את השובי"ם הפסולים הי' בא משיח צדקנו.

וזהו שאמר במדרש חטאו בכפליים כו', דקאי לעניננו על בני ישראל

מערכת המזלות כו', ה"ז כאשר יאמר עמי ע"י שיזהרו מאיסורים.

ובזה יובן גם שייכות פסוק זה לפרשת ואתחנן, ובפרט לתחילת הפרשה, ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, כי משה רבינו ע"ה התפלל והתחנן אל ה' על בעת ההיא, היינו על עקבתא דמשיחא, שיוכלו להתפלל אז אל ה' ולאמר אליו ה' אלקים, היינו שיהיו "אלקינו", עיי"ז שאנחנו "עמו", שהוא ע"י שאנו נזהרים ממאכלות אסורות, אשר עיי"ז יתקבלו תפילותינו לרחמים ולרצון, שנוכל לומר "אבינו מלכנו חננו ועננו, כי שמך הגדול נקרא עלינו, כרחם אב על בנים כן תרחם עלינו וכו', אנו בניך ואתה אבינו", כנ"ל משו"ת בית הלל.

עוד אפ"ל ואתחנן גוי' לאמר וגו', שכל תפילות בני" צריכים להיות על גאולת השכינה הק' ובנין ירושלים ובית המקדש, וכמו שהמשיך משה רבינו בתפילתו ובבקשתו אעברה נא ואראה גוי' ההר הטוב הזה והלבנון, ופי' רש"י ההר הטוב הזה זו ירושלים, והלבנון זה בית המקדש.

וכמבואר בסה"ק תולדות י"י (דף קפ"א ע"א), וז"ל: ידע האדם שאין התפילה לצורך עצמו, כי אם צורך גבוה, לתועלת השכינה, וכמו שכתב האר"י דאם מכויין לתועלת עצמו, השכינה מקוננת עליו (איכה א') נתנני ה' בידי לא אוכל קום, ואם מכויין לתועלת השכינה מיד נענה, כמו שכתוב

עייז אינכם שלי ועוד שעייז תגלו מארץ הקדושה. אכן עייז שיהיו נזהרים בכשרות המאכלים, עייז מתנחמים בכפלים דכתיב נחמו נחמו עמי.

כשאינם פרושים ומובדלים משיקוצי נבילות וטריפות, שהוא חטא חמור וכפול, שהוא מטמטם הן את הגוף והן את הנפש, אשר עייז לקו בכפלים, כי

נחמו נחמו עמי יאמר אלִיכם (ישעי' מ')

בכלצרתם לו צר (ועיין תענית ט"ז ע"א), וע"כ חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה (משנה נרכות סט), ומפרש להלן בגמ' (דף ס' סע"ג) לקבולינהו בשמחה.

ב

ועוד כפי' הרבי מלובלין זי"ע עה"פ (תהלים קיז, ג) כי גבר עלינו חסדו, שגבורות השי"ת (גגרי) הם ג"כ חסדים (תסדו), אלא שאין אנו רואים אותם כי הם חסדים נעלמים שיכולים להתגלות רק עייז הסתר בלבוש הגבורות והצמצומים.

וכמ"ש ר' ייבי בפירושו לתהלים (מזמור י"ח ומזמור ל') בביאור מחז"ל (תענית דף כ"א ע"א) גם זו לטובה, וז"ל: בשם הריב"ש שמעתי שהשם כוזו הוא אחוריים של שם הוי"ה, ושם הוי"ה הוא מדת רחמים ושם כוז"ו שהוא מדת אחוריים הוא מדת גבורה, ואותיות כ"ו מן שם כוז"ו הוא מספר של שם הוי"ה ברוך הוא. נמצא שעודף שם כוזו שהוא מדת גבורה על שם הוי"ה מדת הרחמים הם אותיות זו. לכך אמר גם ז"ו, שהוא ממדת גבורה, לטובה הוא, כלול בחסד, עכ"ל.

ועפ"י הנ"ל אפשר לבאר המשך הכתוב הנ"ל בתהלים כי גבר עלינו

א

במדרש (איכ"ר ספ"א): חטאו בכפלים דכתיב חטא חטא ירושלים, ולקו בכפלים דכתיב כי לקחה מיד ה' כפלים וגו', ומתנחמים בכפלים דכתיב נחמו נחמו עמי וגו', וצריך להבין א) כפל הלשון נחמו נחמו, ב' פעמים, (ב) מהו חטאו בכפלים.

ואפשר לפרש בהקדם דברי ה"מדרש פנחס" מהצה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, וזל"ק: מה שאמרו בגמרא (נרכות דף ס"ג ע"א) כל המשתף שם שמים בצערו, כי כשהאדם מצטער שכינה מה אומרת וכו' (סנהדרין דף מ"ו ע"א), נמצא, כשמחשב האדם, איך אצטער ואגרום חס ושלום גם כן וכו'. וזהו שאמרו בזוהר סבא משפטים דק"ז (ע"א) דוד בדיחא דמלכא וכו' בגין לבדח"א למלכא וכו', עכ"ל.

ועפ"ז אמרתי לפרש הכוונה שצריכים לכויין בקריאת שמע "ובכל מאדך - בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו", כמבואר במשנה ברכות (דף נ"ד ע"א), כי עייז שאינו מקבל יסורים באהבה ויש לו צער מזה, עייז גורם צער להקב"ה, כי עמו אנכי בצרה כתיב (תהלים נ"א), וכתיב (ישעי' ס"ג)

והשיב לו המגיד הק', שילך לביהמ"ד, וימצא שם את תלמידו ר' זושא מאניפולי, והוא יגיד לו את פירוש המשנה.

ר' זושא הנ"ל הי' כל ימיו עני מדוכא ומצבו הי' רע ודחוק מאוד. הלך ר' שמעלקא לר' זושא, וסיפר לו, שהרבי שלחו אליו שיפרש לו את דברי המשנה.

פתח ר' זושא ואמר: תמיהה גדולה בעיני על רבנו, שצוה לשאול דוקא אותי על דבר זה, הלא שאלה זו יש לשאול לאדם שכבר עבר עליו איזה דבר רע ח"ו, אבל לי אין שום שייכות לכך, כי מעולם לא קרה לי שום דבר רע אפילו רגע אחד, ויש לי ב"ה כל טוב מיום הוולדי ועד היום, ומנין אוכל אני לדעת ענין של קבלת הרע בשמחה?

אז הבין ר' שמעלקא את ענין החיוב "לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה", שצריך אדם להיות בשמחה במידה כזו, שלא ירגיש כלל ברעה.

אכן אנו מבקשים מהשי"ת שיהי' הראנו הי' חסדך וישעך תתן לנו, וכמבואר מהבעש"ט שפירוש הכתוב הוא, שאנו מבקשים שנראה את החסדים בגלוי, ולא שיהיו בבחינת "כי גבר עלינו חסדו", שהחסדים הם נסתרים ונעלמים בהגבורות.

וכידוע הסיפור מהקדוש השר שלום מבעלז זי"ע, שבאה לפניו אשה אחת וביקשה איזו ישועה שהיתה

חסדו ואמת הי' לעולם הללויה, פירוש, שאפילו כאשר אנו רואים גבורות (כי גבר), שהם דינים הבאים משם אלקים, אעפ"כ צריכים אנו לדעת אשר באמת הם חסדים (חסד), ובאים משם הוי"ה, מדת הרחמים, וזהו ואמת הוי"ה, שבאמת בגבורות אלו נמצא בהעלם החסדים שמשם הוי"ה, וכמ"ש מאתו לא תצא הרעות, ולכן מסיים הכתוב לעולם הללויה, כי לעולם, גם כאשר נראה לנו שהם גבורות ורעות, גם אז צריך להלל ולהודות להשי"ת, וכנ"ל במשנה חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, כי באמת גם זו לטובה, כנ"ל, וכשמקבלים היסורים והצער באהבה, נמתקין ונעשים חסדים טובים.

ועי"ז יקויים בו מאמר החוזה, שכאשר האדם מוצא בהדינים את הטוב הגנוז בהם, עי"ז תיכף יתפרדו כל פועלי און, ואז יראה גם האדם שהכל הי' לטוב, ואשר כל ההעלמות וההסתרים היו כמשל המחיצות וכו', שאחרי שעובר את המסכים והמחיצות, אז נגלה לפניו אבינו מלכנו אב הרחמים והחסדים.

אמנם כל הנ"ל הוא רק כאשר האדם מקבל את הגבורות והיסורים באהבה. וכסיפור הידוע ששאל הגה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג ז"ל את רבו הרב המגיד ממעזריטש ז"ל: איך אפשר לקיים דברי חז"ל "חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה"?

כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו, שכל אחד יראה בעצמו שגם אלקיכם, בחינת הגבורות והדינים, הכל הם רחמים וחסדים. וכמבואר בכתר שם טוב (מ"ג נסופו) בפירוש הפסוק ויאמר אלקים יהי אור, כלומר, ויאמר השי"ת מכח מדת אלקים שהוא מדת גבורה המצמצם האור, מחמת זה יהי אור כו'. וכמ"ש בפרשתנו (ד, לט) "וידעת היום גו' כי הוי"ה הוא האלקים", ומבואר בזהוה דכולא חד.

שזוה יהי' ביום ההוא, כאשר עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם, בג"ע, וכל אחד ואחד מראה באצבעו ואומר הנה אלקינו זה קוינו לו ויושיענו זה הוי' קוינו לו גו' (כמזלר נסיוס מסכת תענית ונפרט"י טס), בהמשך לביאור המשנה לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב כו', שחל בסמיכות לפ' ואתחנן), היינו שיראו בעיני בשר (נאופן זמלאה נאלנעו ולאומר זה) איך שהכל טוב וחסד (ולא רק טוב ועלס), ובאופן דב' פעמים זה, נחמה בכפליים.

ועי"ז יקויים גם פירוש הפשוט במאמר חז"ל הנ"ל במסכת ברכות, אשר "כל המשתף שם שמים בצערו כופלין לו פרנסתו כו'", ג"כ ענין כפליים, ומביא ראי' על זה מהפסוק (איזו כ"ג) "והי' שדי בצריך וכסף תועפות לך", אשר גם משם שד"י שהוא ענין הצמצום והגבורות (שאמר לעולמו די), גם ממנו נמשך לבניי "כסף תועפות", פרנסה כפולה.

זקוקה לה. אמר לה הצדיק: העיקר הוא האמונה בה'. השיבה האשה: רבי! מקודם כתיב "ויושע", ואחר כך כתיב "ויראמינו" ("ויושע ה' ציוס ההוא לת ישראל גו' ויראמינו זה"). אם תהי' לי הישועה, אין ספק שתהי' לי גם אמונה. ואמר הצדיק: מעולם לא נצחני אדם, אלא אשה זו.

ובזה אפשר לפרש הכתוב נחמו נחמו גו', ודרשו חז"ל מתנחמים בכפלים, כי כאשר יש לאדם צער אז השי"ת כביכול ג"כ בצער, וכנ"ל אשר עמו אנכי בצרה, ולכן אין לו להאדם להצטער, רק להיות בבחינה של נחמו, ועי"ז תהי' גם נחמת השי"ת, וזהו נחמו נחמו, נחמה בכפלים.

וזהו חטא חטאה ירושלים, ואיתא במדרש חטאו בכפלים, היינו שלא שמו אל לבם אשר בכל חטא שהם עושים, הנה לבד זאת שהם בעצמם חוטאים וגורמים רע לעצמם, הנה עוד זאת חטאו בכפלים בזה שהם גורמים ג"כ צער השכינה ע"י עוונותיהם, שעי"ז שכינתא בגלותא.

ועי"ז שישתף שם שמים בצערו, כפירוש הנ"ל במדרש פנחס, שלא לגרום ח"ו צער להשכינה הק' כ"א אדרבה לגרום לבדיחא דמלכא, שהוא עי"ז שאינו מרגיש בצער כלל, כסיפור הנ"ל מהר"ר זושא זי"ע, עי"ז נזכה אשר יאמר אלקיכם, שיהי' ונגלה

כלה שהיא בבית אביה כל זמן כו' שעניניה יפות אין כל גופה צריכה בדיקה (מעניט 7).

נאמר בש"ק פרשת ואתחנן

אפ"ל בהקדם מה שפירשתי פעם שעניניה יפות טובב על מצות הכנסת אורחים, דהנה אמרו חז"ל (נ"מ פ"ו ע"א) כתיב (נלנקה - וילא ית, ו) קמח וכתיב סולת, א"ר יצחק מכאן שהאשה עיניה צרה באורחים יותר מן האיש (היא) אמרה קמח והוא אמר סולת, רש"י.

וזהו כלה כל זמן שהיא בבית אביה, פי' שמקיימת מצות הכנסת אורחים כראוי כמו שראתה בבית אביה, ואז ממילא כל זמן שעניניה יפות, דאשה זו שהולכת בדרכי אביה שקיים מצות הכנסת אורחים כראוי, ממילא יוצאת מגדר של סתם נשים ואין עיניה צרות באורחים, וע"כ אין כל גופה צריכה בדיקה.

ובזה יש לפרש הגמרא (מעניט דף כ"ו ע"ג) אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין שלא לבייש את מי שאין לו וכו' ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים ומה היו אומרות בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך אל תתן עיניך בנוי תן עיניך במשפחה, (משלי ל"ב) שקר החן והבן היופי אשה יראת ה' היא תתהלל,

ואומר (סס סס) תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשיה. וכן הוא אומר (שיר השירים ג') צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו, ביום חתונתו זה מתן תורה, וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו.

וצ"ב השייכות של חמשה עשר באב ליום הכיפורים דייקא, אשר בשתייהם יוצאות בנות ישראל ואומרות בחור שא נא עיניך.

גם צ"ב השייכות שמביא לענין הזה פסוק צאינה וראינה בנות ציון וכו' ומסיים וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו.

אך להנ"ל דכלה שעניניה יפות פי' שהיא מקיימת מצות הכנסת אורחים כראוי, ואין עיני צרות באורחים אלא יפות, א"כ י"ל דזהו שהיו בנות ישראל הכשרות (אשר מקיימות הכנסת אורחים כראוי) אומרות בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך, פי' דלא די בזה שעני האשה יפות, לקיים מצות הכנסת אורחים כראוי, כי צריך שיהיה גם עיני האיש יפות באורחים, דבלאו הכי הרי יכול הבעל להפריע לאשתו שלא תוכל לקיים הכנסת אורחים כראוי.

ומסופר אודות שוחט אחד מחסידי הרה"ק מרוזין זי"ע,

שולחנו של אדם נחשב אצל הקב"ה כאילו אכל בכוונות האריז"ל, אך כל זה בתנאי שלא יאכל עם משפחתו על שלחן אחד, ואז חשיב כאילו הקריב כל הקרבנות כולם, ע"כ. ונמצא מזה דאם מקיים מצות הכנסת אורחים כהוגן חשיב ליה כאילו הקריב כל הקרבנות ומכפרת בעדו כמו הקרבנות.

ה ה

ובזה נבין השייכות בין ט"ו באב ליום הכיפורים, דכיון דמיירי מענין הכנסת אורחים אשר אם מקיימים אותה כראוי חשיב כאילו הקריב כל הקרבנות, ע"כ מדמהו שפיר ליום הכיפורים, דגם ביוה"כ נתכפרים עוונות בני ישראל, וזהו לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים.

ו ו

ומה שסיים בגמרא וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו, אפשר לפרש דהכוונה כשמקיימין הכנסת אורחים כראוי, ובין עיני האיש ובין עיני האשה הם כדבעי, עיניהם יפות באורחים, מקרבים הגאולה בזה, כמו שהארכנו בחידושים להגדה של פסח לפרש מה שאומרים בהגדה כל דכפין ייתי וייכול וכו' השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל, עפ"מ שמביא בספר דברי יצחק בשם הגה"ק בעל שם שלמה ממונקאטש זצ"ל בשם הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע לפרש הגמרא גיטין (דף נ"ו עמוד ג') אקמצא ובר קמצא חרוב

שהצטיין במצות הכנסת אורחים. לימים מתה עליו אשתו ל"ע ונשא אשה אחרת, והיא לא נתנה להכניס אורחים לביתה. סיפרו זאת להרה"ק מרוזין, וכשבא השוחט, כדרכו, אל הצדיק, שאלו על השינוי שבא בהנהגתו כלפי האורחים. השיב לו השוחט:

- מה אני יכול לעשות, והלא אשתי אינה מסכמת לכך. כלום עלי לגרש את אשתי בשביל זה?

אמר לו הצדיק מרוזין: - כי מרים הם, על כן קרא שמה מרה.

ז ז

ולזה אמרו שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך, דאם עיניך יפות ואינם צרות באורחים, אז תברור לך אשה שאין עיניה צרות כי אם יפות באורחים.

ח ח

וע"כ אמרו אל תתן עיניך בנוי תן עיניך במשפחה, פ"י תן עיניך על משפחת המדוברת אם היא באה ממשפחה כזו אשר זהירים לקיים מצות הכנסת אורחים כראוי, ולזה מביא בגמרא הפסוק שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל, דאחז"ל גדולה הכנסת אורחים מקבלת פני השכינה, והיופי העיקרי אצל הכלה היא אם היא אשה יראת ה' ומקיימת מצות הכנסת אורחים כראוי וכנכון, ועל זה אמר תן עיניך במשפחה.

והנה מובא מזקיני הרה"ק השרף מסטרעליסק זי"ע דאורח על

בידו בהדי דקאתו שדא בי' מומא בניב שפתים וא"ל בדוקין שבעין, רצונו לומר שהעשיר נותן מום בעני ואומר עליו חסרונות שאוכל ושותה הרבה יותר מדאי ומביט בעינים מוזרות אל הקערות ואל צואר בעה"ב בעינא בישא וכדומה דלדין הוה מומא ולדידהו לא הוה מומא היינו לנו עניים זה מום גדול ולהם להעשירים הזוללים וסובאים הרבה ועושים כל מה שלבם חפץ ואין זה שום מום אצלם, עכלה"ק.

ואנב יש לפרש עוד מ"ש בגמרא שדא בי' מומא בדוקין שבעין, עפ"י דרכו של הר"מ מפרימישלאן אך באופן אחר קצת, דמובא בספר סיפורי צדיקים (כ"ד 6) בשם הבעל שם טוב זי"ע, שאמר כלל גדול, אז פון זיך זאל מען נישט ארויסקוקן און אין יענעם זאל מען נישט אריינקוקן, ע"כ.

וזהו שאמר הגמרא שדא בי' מומא בדוקין שבעין, פ"י שהסתכל על חברו מה שהוא אוכל ולא רצה שיאכל אצלו, ע"כ הלך ושדא בי' בהקרבת מומא בדוקין שבעין, שנענש לעשות ממש כמעשהו שעשה הוא מקודם.

ועל פי זה יש לומר עוד בדרך רמז, דמובא בחז"ל שביהמ"ק הוא כמו אישון עין של העולם, ונקרא אבן שתיה שממנו הושתת העולם.

והנה הקב"ה מתנהג עם האדם במדה כנגד מדה, וכדבריהם ז"ל (מל"ט

ירושלים, בדרך צחות כדרכו בקודש, כי העיר ירושלים נחרבה ע"י העשיר והעני, כי העושר נקרא קמצא כמאמרם ז"ל וסימנך עשירים מקמצין, ועני נקרא בר קמצא, והוא היפוך העושר [וכמאמר העולם שעני יש לו לב טוב] דהאי גברא דרחמי' קמצא ובעל דבבי' בר קמצא, הסדר שאוהבים העשיר ושונאים את העני [ומקרא מלא הוא גם לרעהו ישנא רש ואוהבי עשיר רבים] עביד סעודתא אמר לי' לשמע' זיל אייתי לי קמצא [פי' לך ותקרא לי רק העשירים על הסעודה] אייתי לי בר קמצא, אזל אשכחי' דהוה יתיב [פי' דהוה מצא את העני ג"כ] אמר לי' מכדי האי גברא בעל דבבי' דהאי גברא מאי בעית הכא פי' הבעל סעודה אומר להעני הלא ידעת שאין אתה מחותן גדול אצלי וחשוב כ"כ בעיני ומדוע ישבת פה בראש הקרואים. השיב לו העני וא"ל הואיל ואתאי שבקן ויהיבנא לך דמי סעודתי מה דאכילנא ושתינא, רצ"ל תאמין לי שלא ארויח בזה כ"כ כח כמה שפיכות דמים שיש לי בזה, א"ל לא, לסוף א"ל יהיבנא לך כל דמי הסעודה שאין כל הסעודה שוה כ"כ כמו הבזיון ושפיכות דמים שלי נקטי' בידי' ואפקי' היינו שמבייש את העני בפני רבים בחציפות ועזות ואין לו שום בוש פנים כלל בפניהם כי הכל חונפין לעשיר ואין עומדים לימין האביון כידוע, אמר הואיל ויתבו רבנן ולא מחו ש"מ וכו' איזיל איכול בהו קורצא לבי מלכא, פי' שאמסור דין לשמים, אמר מרדו בך יהודאי וכו', א"ל שדר להו קורבנא רצ"ל עני כמבואר בזוה"ק שדר

העדה, יפות, אז אין כל גופה צריכה בדיקה, היינו שאין צריך לבדוק באנשי העדה, כי בוודאי שגם הם מתנהגים באופן הטוב והיפה, כדאייתא בזוהר אי רישא טב כולהו טב.

וזה אין כל גופה צריכה בדיקה, היינו שאין הקב"ה צריך לבדוק את כל אנשי הדור (כל גופה) אם ראויים הם לכל טוב, דכיון שעניניה, עיני העדה, יפות, הרי בודאי שגם אנשי העדה, כל גופה, הם יפים, ואז השי"ת נותן להם כל טוב, כדי שיוכלו בני"י לקיים את התורה והמצוות מתוך הרחבה והרווחה.

יב

ועפ"ז יש לפרש ג"כ הגמרא הנ"ל בתענית, בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך, פי' אם תשא עיני העדה שיהיו לך מנהיגים הראויים לנשיאות ראש, אז ממילא וראה מה אתה בורר לך, דזהו סימן על כל העדה, והוא אות שגם אנשי העדה מתנהגים כשורה.

וכן מבואר ברמב"ם (הל' משנה פ"ט ה"ב), וז"ל: הבטיחנו בתורה, שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש ונהגה בחכמתה תמיד, שישיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה, כגון חולי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן, וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה, כגון שובע ושלוש וריבוי כסף וזהב, כדי שלא נעסוק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להן, אלא נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה, כדי שנזכה לחיי העולם הבא, עכ"ל.

דף ל"ז ע"ב) משום מדה כנגד מדה, וכן הוא במשנה (סוטה דף מ' ע"ג) מנין שבמדה שאדם מודד מודדין לו שנאמר בסאסאה בשלחה תריבנה וכו', ועיין במכילתא פרשת יתרו על פסוק כי דבר אשר זדו עליהם.

וע"כ, מדה כנגד מדה על מה שהוא שדא מומא בדוקין שבעין, נענשו שנחרב ביהמ"ק שהוא בחינת דוקין שבעין של כל העולם.

ט

ואפשר לפרש עפ"י דבריו הקדושים של הרבי ר' מאיר'ל מפרימישלאן בפירוש הגמרא דקמצא ובר קמצא הנ"ל, דמשם רואים דע"י שלא רצה להכניס את האורח עי"ז נחרב ביהמ"ק בעוה"ר, וא"כ רואים אנו מזה, דאם מקיים הכנסת אורחים בשלימות מקרב את הגאולה בזה.

י

וזהו שמסיים הגמרא ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו, דאם הוא מתחתן עם אשה כשרה שמקיימת מצות הכנסת אורחים כראוי, מקרב בזה הגאולה, ונזכה בשכר זאת וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו, ודו"ק.

יא

עוד אפ"ל, דהנה כנסת ישראל נק' כלה, וכן ידוע דתלמידי חכמים שבדור הם עיני העדה. וזהו שאמר כלה, היינו כנס"י, שעניניה, היינו עיני

פרשת עקב

**דברות קודש שנאמרו בעת שהיית כ"ק הגה"צ שליט"א
במעלבודן אוסטרילי, בבהמ"ד של הרב הנגיד
רבי יוסף יצחק הכהן גוטניק שליט"א**

והי' עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם
ועשיתם אותם ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת
החסד גו' (עקב ז, יג)

גו', וסיים בלשון יחיד, "ושמר גו' לך
גו' לאבותיך".

ואפשר לתרץ, דהנה מובא בליקוטי
תורה מהאר"י ז"ל עה"פ
"בדבר ה' שמים נעשו", דכל הבריאה
היא ע"י דבר ה', דכשומר "יהי רקיע",
מאלו האותיות נברא הרקיע ועל ידם
יש להם קיום, וכן כל הבריאה נבראה
ע"י הדבר ה'.

ויש לדקדק: א) הלא רש"י הק' פי'
בסוף פרשה ואתחנן: "אשר אנכי
מצוך היום לעשותם": "היום לעשותם
ולמחר לעולם הבא לקבל שכרם",
ותיכף ומיד פי' הפסוק "והי' עקב
תשמעון" שנאמרו בו יעודים רבים
בעוה"ז, ולכאור' הלא למחר לעוה"ב
לקבל שכרם. ונראה לכאור' שהדברים
סותרים.

ומבואר בספר בעל שם טוב עה"ת
בפרשה זו עה"פ ויענך
וירעיבך ויאכילך את המן וגו' למען
הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה
האדם כי על כל מוצא פי ה' יחי'
האדם, וכתב שם, וז"ל: וקשה דההי"ן
של שני פעמים האדם מיותרים, והוי
ל' לומר יחיה אדם. יש לומר דאיתא
בספר ליקוטי תורה מהאר"י ז"ל,
דהחוקרים הקשו מאין הוא חיות
הנשמה, דאין הדעת נותן שיהיה חיות

ב) רש"י הקדוש פי' "והי' עקב
תשמעון": "אם המצוות קלות
שאדם דש בעקביו תשמעון", ולכאור'
יש לדקדק הלא אמרו ז"ל באבות (פ"צ
מ"ב) "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה,
שאינ אתה יודע מתן שכרן של מצוות",
ולכאור' הרי הפסוק אומר השכר של
מצוות קלות.

ג) מהו זה שהתחיל בלשון רבים, "והי'
עקב תשמעון גו' ושמרתם ועשיתם

ממנו, שעל כן אמרו (נפרטת צהלותך) ונפשינו קצה וגו', וזהו שאמר ויאכילך את המן שהוא רוחני מאוד, לחם אבירים שמלאכי השרת אוכלים, אלא שנתגשם קצת, כדי שיהיה לו תפיסת יד, לבא לידי כך למען הודיעך, אפילו בזמן שתבא לארץ ישראל ותאכל לחם גשמי, שתקדים כבוד נשמתך לכבוד גופך, ולהעלות הכל מגשמיות לרוחניות, כי לא על הלחם לבדו, פירוש בזמן שהוא לבדו גשמיות, בלי התעוררות הרוחני בו, יחיה האדם, פירוש, הנשמה שנקרא האדם בה"א הידיעה, כי הגוף נקרא בשר אדם והנשמה נק' האדם (וזהו נלאשית דף ז' ע"ג), כי על כל מוצא פי ה', כשאתה מוציא השם בכוונה על ידי הברכה שברכת עליו, שעל ידי זה מתעורר בו הרוחניות, ומזה יחיה האדם, שהוא הנשמה, שניזונה מרוחניות המאכלים. כי הקדוש ברוך הוא עשה כן בכוונה מכוונת, שעל ידי שהיה בונה עולמות ומחריבן (נמי נלאשית פרטת ג') נפלו ניצוצין קדושין לד' חלקי הבריאה דומם צומח חי מדבר שראוי לאדם להעלותם, עכ"ל.

והנה כתיב **"בצלם אלקים עשה את האדם"**, שהאדם נברא בצלמו ובדמותו של השי"ת, ולכן, כמו שבדבר ה' שמים נעשו, כמו כן האדם ע"י דיבורו, ואפילו רק ע"י דיבורים מועטים, יכול הוא להשפיע בעולם.

ובדידי הוה עובדא, נסעתי פעם בירושלים עיה"ק במונית

הנשמה מלחם ומאכל גשמי, ואין לומר דהנשמה יכולה לחיות בלי מזון כמו מלאך, דאם כן מה טעם אם עובר אדם ושוהה כמה ימים בלא מזון ימות ברעב, והמיתה הוא פירוד הנשמה מן הגוף, וקשה מה טעמא תצא הנשמה מחמת מניעת אכילה, כיון שאינה נהנית ממנה, ונבוכו הרבה בזאת החקירה. **ותירץ** האר"י ז"ל, שהיו סכלים ולא ידעו בשורש הבריאה, דאמרו רבותינו ז"ל (לפני פרק ה') בעשרה מאמרות נברא העולם, פירוש על ידי המאמרות עצמן נתהווה הכל, דמאמרו של הקדוש ברוך הוא מרום וקדוש, ותיכף כשאמר הקדוש ברוך הוא יהי רקיע נתהווה הרקיע, וכמו שנאמר (מהליל ל"ג) **בדבר ה' שמים נעשו**, ונכנס המאמר ההוא בחיות פנימי להחיות הרקיע כל ימי עולם שיעמוד, כמו שנאמר (מהליל קי"ט) **לעולם ה' דברך נצב בשמים**, וכן כשאמר תוצא הארץ דשא ועץ פרי או תוצא הארץ נפש חיה, אותו המאמר היה מהווה הכל, והמאמר הזה הוא חיות פנימי להם.

וכשנוטל אדם פרי או דבר מאכל ומברך עליו בכוונה ואומר ברוך אתה ה', כשמזכיר את השם מתעורר אותו החיות שעל ידו נברא הפרי ההוא כי נברא הכל על ידי השם, ומוצא מין את מינו וניעור, וזה החיות הוא מזון הנשמה. וכל זה במאכלים המותרים וכשרים שציוה הקדוש ברוך הוא להעלותן מגשמיות לרוחניות. וזהו שאמר הכתוב ויענך וירעיבך, כי המן היה רוחני מאוד, וההדיוטות לא היה להם קורת רוח

רחובות שלמים, אולי יותר גדול ממה שיש בארצות הברית גם למוסדות הגדולים.

והנה האדמו"ר מליובאוויטש ידע את מי לשלוח, ובאיזה מקום לשלחו, וכאן במעלבורן שלח לנו את הרב ר' יוסף שליט"א. ויש להמליץ עליו את הכתוב ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ. שלא רק לחסידי ולמוסדות ליובאוויטש הוא תומך, אלא גם לכל המוסדות בשוה. וזהו עולם מלא ממש, והכל בדיבורים מעטים ובמסירת נפש.

הייתי במיאמי וראיתי שם את המוסדות הגדולים, והלכתי שם למקוה של ליובאוויטש והי' שבור, והלכתי למקוה אחרת רחוקה משם, והמקוה הזאת היתה קרה מאד, ואחר שיצאתי מהמקוה הקרה, באו איזה ששה או שמונה אנשים ונכנסו למקוה, וכשיצאו שאלתי לאחד מהם מאיפה הם באים כי היה לי פלא, מילא אני חסיד, ואני הולך למקוה קרה, זה לא חידוש כי אנחנו יודעים כי במקוה קרה מכפר על עון מיתה, וזה בחינת מסירת נפש, אבל אלו במיאמי הם לא הולכים בלבוש שלנו, והם אנשים ממיאמי ומאין בא להם מסירת נפש לילך במקוה קרה, כי לפי שראיתי בהרבה מקומות אצל החסידים, שאם המקוה שבורה אומרים לכל אחד שידע כי המקוה שבורה והמים הם קרים שלא יצטרכו לפשוט בגדיהם ולהלבישם בחנם, ושאלתי לאחד מהם מאיפו הם באים, ואמר כי הם חסידי ליובאוויטש,

(טעקסי), ושאלתי את הנהג (לא הי' נלאה עליו כלל סה"ס יהודי), אם הוא מניח תפילין, וענה לי, שפעם אחת ביום הבר-מצוה שלו הניח תפילין, ומאז לא הניח עוד, כי לא אמר לו אדם מעולם שיניח, ומעתה הבטיח בדמעות שיתחיל להניח תפילין ולשמור את השבת. הרי שלפעמים גם ע"י דיבורים מעטים יכולים להשפיע על האדם. וידוע מאמרם ז"ל (סנהדרין דף ל"ז ע"א) "כל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא", ופי' רש"י, שמאדם אחד נברא מלואו של עולם. והנה פעם עשיתי חשבון ועלה שבמשך מאתיים וחמישים שנה יוצא מאדם אחד שבע מאות אלף איש, וזה עולם מלא ממש.

ומוברחני לומר כאן, שאין שום אדם יכול להשיג מה וכמה פעל האדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל, עד שיראה זאת בעצמו. הייתי בכמה מקומות בערים הנדחים אשר הקימו שם בנינים שלימים להרבצת התורה, ולדוגמא הייתי בשיקאגא ומצאתי שם מוהל אחד חסיד ליובאוויטש, ושאלתי לו כמה ילדים מהל, וענה בערך שלשת אלפים, ושיקאגא היא לא עיר חרדית, ואלמלא הוא, היו נשארים ערלים ר"ל. זהו הכח של ליובאוויטש, וכן השלוחים בכל העולם.

אי אפשר לתאר לכם השמחה הגדולה שהיתה לי כשראיתי כאן מוסדות גדולות כאלו והבנינים הגדולים ממש

במעט שנים במהירות גדולה כזו, וכל זה הוא רק מפני שעושים כל דבר שהרבי צוה להם במס"נ ממש.

שאלתי פעם (לפני עשרים שנה נערך) לאחד מחסידי חב"ד במיאמי, איזה בשר אוכלים חסידי חב"ד שם, וענה לי, שהם אוכלים בשר מניו יארק, ושולחים להם בדואר אויר, ועולה להם הבשר לבד לערך חמישים דולר כל שבוע. אמרתי להם שאין כדאי ליקח ממש, בשביל בעיות של הכשרות, מיד שמחו שיהי' להם כעת יותר כסף לצרכי ציבור.

ובזה מיושב כל הדקדוקים, דהא כל המזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו (אבות פ"א מי"ח), וע"ז מקבל שכר גם בעוה"ז. ולכן מתחילה נקט לשון רבים (משמעון גו' ושמתס ועשיתס גו'), שקאי על זיכוי הרבים. ו"מצוות קלות שאדם דש בעקביו" היינו הדיבורים מעטים שעיי"ז יכול להשפיע. ומקבל שכר מחמת זיכוי הרבים, וע"ז נא' "ושמר ה' אלקיך לך את הברית", לשון יחיד, כי קאי על היחיד שמזכה את הרבים.

וע"ז אמר הכתוב ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטנך ופרי אדמתך גו', כי מי שמזכה את הרבים, השי"ת שומר עליו ועל זרעו ועל כל אשר לו בהשגחה מיוחדת שיהיו לברכה.

וכמו שמובא בספר דברי אברהם (ומוצא ג"כ נספר טיול נפרדס דף ל', ונספר שיט שרפי קודש מוצא נספ על מידושי הרי"ס ז"ע),

והיות והמקוה שלהם שבורה באו לכאן.

והאיך זכו למסירת נפש כזו? כל זה הוא מפני שהולכים בכוחו של אותו זקן האדמו"ר מליובאוויטש, ושלוחו של אדם כמותו, ממילא יש להם הכח והחיות של האדמו"ר מליובאוויטש שהם דבקים בו.

ובאמת הי' האדמו"ר מליובאוויטש יכול ג"כ לבנות בנינים גדולים אצלו כמו שאר הרביים הגדולים, וכל החסידים יהיו בשכונתו וליהנות בגשמיות ורוחניות, אבל לא כן עשה, כי לא זה הי' התכלית שלו, כי החיות שלו היתה להציל נפשות ולהחזיר בתשובה את כל העולם ממש, וכל הרצון שלו הי', שיבנו בכל מקום בעולם בתי מדרשים ישיבות ומוסדות שעיי"ז יוכלו לקרב ולהציל נפשות רבות מישראל לקרבן לאבינו שבשמים, און אז מען מיינט אמת'דיג העלפט דער אייבערשטער.

לפני חמש עשרה שנה, כשהפצתי את ספרי ונאמר אמן על קדושת בית המדרש, וספרי על מצוות תפילין ומזוזה, ושלחתי אז את הספרים לכל הבתי מדרשים כמעט בכל העולם, והייתי צריך האדרעסן של בתי חב"ד, קבלתי אז סך של תשעים כתובות מבתי חב"ד בכל העולם (מלנד נארן-טראל), ולפני כמה שנים, כאשר הייתי צריך עוד הפעם להפיץ ספרים אחרים, קבלתי כבר אדרעסן של יותר משלש עשרה מאות בתי חב"ד, וכל אלו נבנו

שחסידיים הם תורתם משתמרת, פי', מתוך שהם מתנהגים באופן דחסידיים, היינו שדואגים לטובת הזולת והרבים, אף שעיי"ז נגרם להם עצמם נזק^מ, לכן תורתם משתמרת. ויתירה מזו כדאיתא בירושלמי ברכות שם: תורתן מתברכת.

וראה זה דבר נפלא בס' חסידים (סימן קס"ט), וזל"ק: ולמה אוהב הקב"ה את האבות? מפני שכל היום וכל הלילה לא הי' לכם פונה מלהרהר אחר חפצי שמים, שנאמר (משלי כג, יז) כי אם ביראת ה' כל היום, כמו שנאמר (ויגל כט, טו) ויקץ יעקב משנתו, ואתה תקרא ויקץ יעקב ממשנתו. (וממשיך סט) ארבעה ועשרים פסוקים אברהם יצחק ויעקב בפסוק אחד על הסדר, אבל שאר פסוקים של האבות אינם על הסדר, כגון ויבוא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע אשר גר שם אברהם ויצחק (וישלם לה, טו), הרי אינו על הסדר. ולכך ארבעה ועשרים על הסדר, כי היו כל ארבע ועשרים שעות שלא הי' להם פנאי מחפצי שמים אפילו בחלום, שנאמר (תהלים קלט, יז) ולי מה יקררו רעיון, וכתוב (טס פסוק י"ח) הקיצותי ועודי עמך. עכ"ל.

והנה בגודל מעלת ענין הנחת תפילין (המנואר לעיל סעיף ג'), וכן בגודל

שבא פעם א' לבית רבו מרן החת"ס זצ"ל והתמרמר לפניו רבו, שעיי"ז שהוא טרוד בקהלה גדולה, וגם בלימוד הישיבה, ולהשיב לשואל דבר, עיי"ז אין לו פנאי להשגיח על בניו ויוצאי חלציו, ולתהות על קנקנ' במה שלומדי'. והשיב לו, הלא דהע"ה אמר כל היום חונן ומלוה וזרעו לברכה, ואפש"ל הכוונה [חונן ומלוה], שמלוה ונותן את כל היום שלו, דהיינו העת והזמן שלו לאחרים, ומשגיח עליהם, וזרעו מה תהא עליהם?, עיי"ז אמר וזרעו לברכה, דבזכות זה אף שהוא אין לו פנאי ועת להשגיח עליהם, השי"ת ישגיח עליהם שיהיו לברכה בתורה ויר"ש. ונהנה רבו מאוד מדבריו, ואמר לו נחמתני בני נחמתני.

ואח"כ בשב"ק בסעוד' שלישי סיפר החת"ס לתלמידיו הפי' הזה, והפליא אותו מאוד, והוסיף לפרש בזה הפסוק (משפטים כג, טו) לא תהי' משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא, כי בגמ'^מ דרש לא תהי' משכלה ועקרה שלא תהי' עקר מן התלמידים, וכיון שיהי' לך הרבה תלמידים ולא יהי' לך פנאי להשגיח על בניך, כי תתן את ימיך רק להשגיח על אחרים, עיי"ז אמר השי"ת את מספר ימיך, מה שאתה נותן לאחרים אמלא, להשגיח על בניך וב"ב שיהיו לברכה, ודפח"ת.

ויש להמליץ עיי"ז מה שאמרו חז"ל בברכות (דף ל"ז ע"ג), מתוך

י"ז ע"א), וז"ל: ששרפת צפורן מזקת לאדם . . ולכן הוא חסיד שמחמיר לשורפן אע"ג שמזיק לו, עכ"ל.

קנב. עיין בכורות (מ"ד ע"ב) עה"פ (עקב ז, יד) לא יהי' בך עקר ועקרה: לא יהי' בך עקר מן התלמידים. **קנד.** וכמבואר בתוס' ד"ה שורפן חסיד (נדה דף

מקדים עצמו בחצות לילה וקם ועוסק בתורה עד שמאיר הבוקר, ובבוקר מניח תפילין בראשו ותפילין ברושם הקדוש בזרועו, ונתעטף בעיטוף של מצוה [טלית], ובא לצאת משער ביתו פוגש במזוזה שהיא רושם של השם הקדוש בשער ביתו, ארבעה מלאכים קדושים מתחברים עמו, ויוצאים עמו משער ביתו ומלויים אותו לבית הכנסת, ומכריזים לפניו: תנו כבוד לצורת המלך הקדוש, תנו כבוד לבן המלך, לפרצוף היקר של המלך. ורוח קדוש שורה עליו, מכריז ואומר ישראל אשר בך אתפאר. אז אותו הרוח הקדוש עולה למעלה, ומעיד עליו לפני המלך הקדוש. אז מצוה המלך העליון לכתוב לפניו כל אלו בני היכלו, כל אלו הנודעים לפניו. זהו שכתוב ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו. מהו ולחושבי שמו, הוא כמו שאתה אומר וחושבי מחשבות, אלו שעושים לשמו אומנות בכל: אומנות התפילין, בבתים שלהם ברצועותיהם ובכתביה שלהם; אומנות הציצית, בחוטים שלהם, בחוט התכלת; אומנות המזוזה. ואלו הם חושבי שמו, כמו שכתוב וחושבי מחשבות. ולא עוד, אלא שהקב"ה משתבח בו ומכריז עליו בכל העולמות: ראו איזו ברי' עשיתי בעולמי].

ועוד שם בזה"ק בגודל מעלת מצות מזוזה, וז"ל: תא חזי, בעי בר נש בפיתחא דביתא לרשמא שמא קדישא, דאיהו מהימנותא דכולא. דהא בכל אתר דשמא קדישא אשתכח, זינין

מעלת מצות ציצית ומצות מזוזה, איתא בזה"ק פ' ואתחנן (ט"ז ע"ג), וז"ל: אמר רבי שמעון, בשעתא דבר נש אקדים בפלגות ליליא, וקם ואשתדל באורייתא עד דנהיר צפרא, בצפרא אנח תפילין ברישי' ותפילין ברשימא קדישא בדרועי', ואתעטף בעיטופא דמצוה, ואתי לנפקא מתרעא דביתי', אערע במזוזה רשימא דשמא קדישא בתרעא דביתי', ארבע מלאכין קדישין מזדווגן עמי', ונפקין עמי' מתרעא דביתי', ואוזפי לי' לבי כנישתא, ומכריז קמי': הבו יקרא לדיוקנא דמלכא קדישא, הבו יקרא לברי' דמלכא, לפרצופא יקרא דמלכא, רוחא קדישא שריא עלי'. אכריז ואמר ישראל אשר בך אתפאר. כדין ההוא רוחא קדישא סלקא לעילא, ואסהיד עלי' קמי מלכא קדישא. כדין פקיד מלכא עילאה למכתב קמי' כל אינון בני היכלי', כל אינון דאשתמודען קמי'. הדא הוא דכתיב (מלאכי ג, טו) ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו. מאי ולחושבי שמו, כמה דאת אמר (שמות לה, לה) וחושבי מחשבות, אינון דעבדין לשמי' אומנותא בכלא: אומנותא דתפילין בבתיהון ברצועיהון וכתביהון; אומנותא דציצית בחוטיהון בחוטא דתכלתא; אומנותא דמזוזה. ואילין אינון חושבי שמו. וכתוב וחושבי מחשבות. ולא עוד, אלא דקוב"ה משתבח בי' ומכריז עלי' ככולהו עלמין: חמו מה ברי' עבדית בעולמי. עכ"ל.

[ותרגומו בלה"ק: בשעה שאדם

קרבים לפתח ביתו, ואינם נמצאים [שם].

ועפ"י כל הנ"ל מובן גודל ענין התפילין והמזוזה. ועכו"כ מי שלא רק שמניח תפילין בעצמו וקובע מזוזה בביתו הוא, כ"א שהוא גם מזכה בזה את הרבים, הרי גדול זכותו ביותר כו', וגדול המעשה יותר מן העושה.

ומסיימיהם בכבוד אכסניא, בשבחו של הרב ר' יוסף יצחק הכהן גוטניק שליט"א, שמנדב מהונו ומאודו לקנות תפילין עבור מאות ילדי ישראל, ובפרט לילדי ישראל שיצאו מגלות רוסי', ועורך בשבילם בר-מצוה.

ויהא רעוא מן שמיא שיקויים בו ובבני ביתו שיחיו הנאמר ברמב"ם הל' תפילין (ספ"ד) כל הרגיל בתפילין מאריך ימים שנאמר ה' עליהם יחיו. ובהלכות מזוזה (ספ"ו) מסיים הרמב"ם, וז"ל: אמרו חכמים הראשונים, כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בכגדו ומזוזה בפתחו, מוחזק הוא שלא יחטא, שהרי יש לו מזכירין רבים, והן הם המלאכים שמצילין אותו מלחטוא, שנאמר חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם, עכ"ל. ובזכות ג' מצוות אלו נזכה לראות במהרה ישועתן של ישראל בביאת גואל צדק בכ"א.

בישין לא משתכחי תמן, ולא יכלין לקטרגא לי' לבר נש, כמה דכתיב (פסלים נ"א, י) לא תאונה אליך רעה וגו'. (מוזח אקרי) אתר דפיתחא דביתא שריא כגונא דלעילא. אתר דפיתחא דביתא עילאה שריא, מזוזה אקרי. דהוא תיקונא דביתא ופיתחא דביתא. מההיא מזוזה ערקין מארי נימוסין, מארי דדינין קמי' לא משתכחין. ולקבל דא לתתא, כד בר נש אתקין מזוזה לפיתחא דביתא, והאי שמא קדישא רשים באתווי, האי בר נש אתעטר בעיטרוי דמארי', ולא קרבין לפיתחא דביתא זינין בישין ולא משתכחי תמן. עכ"ל.

[ותרגומו בלה"ק: בוא וראה, האדם צריך לרשום בשער ביתו את השם הקדוש, שהוא אמונת כל. כי בכל מקום שהשם הקדוש נמצא, מינים רעים אינם נמצאים שם, ואינם יכולים לקטרג על האדם, כמו שכתוב לא תאונה אליך רעה וגו'. המקום שפתח הבית שורה שם הוא כעין שלמעלה. המקום שפתח הבית העליון שורה נקרא מזוזה, שהוא תיקון הבית ופתח הבית. מאותה מזוזה בורחים בעלי חוק, ובעלי הדין אינם נמצאים לפני'. וכנגד זה למטה, כשהאדם מתקן מזוזה לפתח ביתו, וזה השם הקדוש רשום באותיותיו, הרי אותו האדם מעוטר בעטרותיו של אדונו, והמינים הרעים אינם

והיה עקב תשמעון וגו' ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד וגו' (י"ג).

"אנא בכח" וכו' ומזה מתבטלים כל המקטרגים וכו'.

ובכוונת האר"י כתב, שבמזמור המנורה יש רי"ו אותיות כנגד ג' פעמים שם ע"ב, והאותיות של תחילת כל פסוק "אלקים יחנונו גו' סלה", "לדעת גו' ישועתך", "יודוך גו' כולם", "ישמחו גו' סלה", "יודוך גו' כולם", "ארץ גו' אלקינו" ו"יברכנו גו' ארץ", הם מספר ע"ב, וסופי האותיות של סופי הפסוקים הנ"ל הם צו"ם הכ"ם י"ה, ג"כ כמספר רי"ו, שלש פעמים שם ע"ב.

והנה שם ע"ב שמות של הקדוש ברוך הוא מובא ברש"י (סוכה מ"ה י"ט ע"א ד"ה אני והוא נגימי' לנא ה') יוצאים מן הפסוקים ויסע ויבא ויט. ובזה המזמור מרומזים כל אותיות של ע"ב שמות ק"ה, ועיין בתוי"ט ובאוהחה"ק שם.

ובספרי הבעש"ט מובא, שכשאמר הקב"ה "מה תצעק אלי דבר

ובמדרש: הלכה מנורה של פרקים מהו לטלטלה בשבת וכו'. וצריך להבין, מהו ההמשך של "עקב תשמעון" למנורה של פרקים?

ואפשר לומר, דהנה אנו אומרים בכל יום "היום יום ראשון בשבת וכו'". והנה ידוע גודל מעלת אמירת קפיטל ס"ז בתהלים שנקרא "מזמור המנורה", שכתוב בס' מנורת זהב להמהרש"ל, ובשם הרמ"א בספרו תורת העולה, דהאומר מזמור המנורה בצורת המנורה, ובפרט כשאומרה על קלף, זוכה לכל הברכות והשפעות טובות, וכאילו הדליק המנורה בבית המקדש. וכהיום נדפס המזמור הזה בהרבה סידורים בצורת המנורה. ועפ"י האריז"ל מובא לאומרו בכל יום ז' פעמים לפני התפילה בביהמ"ד, וכל פעם יסבב את הבלעמערס שקוריץ עליו בס"ת, ובשבת רק פעם אחת. ועוד כתב שם, שבכל יום יכוין כוונת השמות של

קנה. ע"ב שמות היוצאים משלשה פסוקים אלו ויבקעו המים".

בכל פסוק יש ע"ב אותיות, וכל שם ושם משלש אותיות פסוק אחד ישר, ואחד הפוך (למפרע) ואחד ישר. (זוהר וקרא קנא)

ועיין מזה בזוהר שמות נב, ער. ויקרא נא: ז"ח פרשת אחרי, ד"ה פתח. תקוני זוהר, תיקון ע קז: תקוני ז"ח קיח. ע"ח שער נו"ן פ"ד, שעה"כ ק"ש דיוצר סוף דרוש ה'.

קנה. ע"ב שמות היוצאים משלשה פסוקים אלו (שמות יד, יט-כא):

"ויסע מלאך האלקים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם, ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמוד מאחריהם".

"ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל, ויהי הענן והחושך ויאיר את הלילה, ולא קרב זה אל זה כל הלילה".

"ויט משה את ידו על הים, ויולך ה' את הים ברוח

אחת אחר כל סדר תפילה, ע"כ ס"ה 11 פעמים - לפני מנחה ואחר שמו"ע ואחר מנחה, לפני מעריב אחר שמו"ע ואחר מעריב - לפני ברכת המזון ג' פעמים ביום ולפני השנה ובקש, שעל המטה, ס"ה 22 פעמים ביום.

ומצאתי בספר סגולות ישראל לאומר במסע הדרך 70 פעמים להכניע 70 אומות העולם (כמדומה לי נסס מדרש תלפיות).

והנה ראיתי בספר מבעל מקובל גדול ספרדי שהקשה, למה הגלות נתארך כ"כ, הלא ה' לו להשי"ת לפדות אותנו מזמן, כי הלא עמו אנכי בצרה, ומהו הריחוק של ה' שאנו סובלים יסורים בגלות כ"כ הרבה זמן. ותירץ, כי בזמן שבית המקדש ה' קיים ה' אהרן עומד ומטיב את הנרות, ועכשיו בחנוכה כל הכלל ישראל מדליקים נרות חנוכה וממילא יש להשי"ת יתרון, כי יש לו עכשיו רבבות אהרן הכהנים שמדליקים נרות חנוכה.

נטית ימין, מימינו אש דת למו יש בכל אחד כל אותיות ולא נעלם רק אות גימל, וכן בפסוק ולוי אמר תומיך ואוריך, ג"כ נעלם ג', וכן בפסוק ארון וכפורת וכרובים (ועי' בבלי יקר ושפתי חכמים תרומה כ"ה י"א אות ק), וכן בפרשת סוטה וכן בכל תמניא אפי באות ק', וכן ב"א סליחות שהתפלל שלמה על בית המקדש, ה' במלכים ו' בדה"י, בכל אלו אין בהם גימל כו' עיי"ש.

וראה בהזהר צו ל"ד ע"ב ומום אין בכך אלו הסנהדרין דאינון לקבל ע"ב שמהן, וכתב בספר דברי יצחק שהכוונה שהצירוף האחרון הע"ב הרי הוא "מום", וזה שאמרו דסנהדרין קבל ע"ב שמהן, ואם תאמר הרי סנהדרין אינם רק ע"א, על זה סיימו ומו"ם אין בכך, עיי"ש.

אל בני ישראל ויסעו", מקשים המפרשים מה ה' לו למשה רבינו ע"ה לעשות בעת צרה ח"ו אם לא לצעוק אל השי"ת; אז עס טוט וויי שרייט מען. ומתרצים המפרשים, שהיות והי' הקטרוג גדול, שהס"מ טען הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז, והשי"ת לא יכל להשתיק את המקטרג, לכן אמר הקב"ה למשה מה תצעק אלי, לא יעזור לך כולם הצעקות, רק "דבר אל בני ישראל ויסעו", פי' תכוין השם של חסד (ע"נ) "ויסע ויבא ויט", שבג' פסוקים אלו יש שם החסד, וג' פעמים ע"ב הם מספר רי"ו כמנין האותיות של שם החסד, שכל שם הוא של ג' אותיות, ובזה השם יכולים להשתיק כל שטן ופגע רע ומקטרג.

עפ"י האריז"ל צריך לומר מזמור המנורה: פעם אחת בתיקון חצות, שבע פעמים לפני התפילה, פעם אחת בתוך התפילה, לפני ברוך שאמר ופעם אחת אחר תפילת שמו"ע, ופעם

ועיין רש"י סוכה מ"ה ריש ע"א ד"ה אני והוא בנימי' אנא ה' ועוד משבעים ושתיים שמות הן הנקובים בשלש מקראות הסמוכין בפרשת בשלח ויסע ויבא ויט וכו', וראה בפ' ר"א ב"ע שמות ל"ג כ"א ובפסיקתא זוטרתיא בשלח י"ד כ"א דע כי אלו שלשה פסוקים ויסע ויבא ויט כל אחד ואחד יש בו ע"ב אותיות נגד ע"ב שמות, ומהם אתה מוצא שם המפורש אות מן הראשון ואות מן האמצע ואות מן האחרון וכו', ותמצא זה השם בספר הישר והוא הנקרא והי' יל"י סייט על"ם כו'.

וראה במגלה עמוקות אופן קע"ט שכתב שם של ע"ב יש בו כל כ"ב אותיות חוץ מאות ג', וכן בשלשה פסוקי ימין שבתורה ימין ה' נאדרי בכח,

מספר ע"ב, שהוא ע"ב שמות המרומזים בצורת המנורה.

ועוד אמר "ושמר ה' אלקיך לך", כי ע"י אמירת למנצח בצורת מנורה, ע"ז ניצול מכל מיני פגעים רעים בדרך, כמבואר במנורת המאור ובשבט מוסר ועוד שהוא סגולה נפלאה לפני שיוצאים לדרך ובשעת הנסיעה ג"כ, כמובא לעיל.

וראה במפרשי המדרש הסמיכות של הלכות מנורה לפרשת עקב, שהוא רק מפני שדרשו בשבת, והי' אז קהל גדול בשעת הדרש, לכן דרשו ההלכות שצריכים להזהר בהם.

וידוע המדרש פליאה "אין עושין מלאכה אלא בשבת", שמבארים המפרשים "אלא בשבת" כשאומרים "היום יום כו' בשבת", ובשבת אומרים "היום יום שבת".

ובאופן זה אפשר לבאר ג"כ כאן "מהו לטלטלה בשבת", זאת אומרת, בכל השבוע שאומרים אז "בשבת".

וידועים דברי הפחד יצחק ועוד, שמתרצים הקושי' איך מותר לומר פרקי תהלים לסגולה, וחד מהם רצו לומר ע"ז כי לא נחש ביעקב, אבל מובא כבר בזה בשו"ת הרשב"א ורב האי גאון ומובא בהקדמה לס' שמוש תהלים שבאופן אמירת פרקי תהלים מותר ואין שום חשש, וכל הספרים מלאים עם סגולות לתיקון הגוף והנפש ע"י פסוקי תהלים (נענין אמירת מהלים לחולי הנפש ע"י נס' יסוד המשושה

ובאופן זה אפ"ל מה שאמרו חז"ל כל הלומד פרשת עולה כאילו הקריב עולה, ובאופן זה כל ישראל מקריבין כל יום קרבנות, ואומרים כל יום "הבכור והמעשר והפסח וכו'", וכאילו מקריבין בכל יום כל הקרבנות כולם, כמבואר בתפלה "עליה השלם כל הקרבנות".

והעולה על כולנה כשאומרים המזמור "למנצח" בצורת מנורה, שחשוב כאילו הדליק המנורה בבית המקדש, ובפרט שאומרים המזמור 22 פעמים ביום. ולא לחינם תקנו האריז"ל לאומרו כ"כ הרבה פעמים ביום. וג"כ ע"י אמירת הלמנצח שסגולתו נורא מאד ופועל בשמים יותר מכל התפילות נזכה ע"ז לבנין בית המקדש השלישי, כי מצא מין את מינו וניעור.

ובזה אפשר לפרש הפסוק "והי' עקב תשמעון", "עק"ב" הוא בחינת עקביים, שהוא עקבתא דמשיחא, כמבואר בעץ חיים שבעקבתא דמשיחא יכשלו בחלב דחלק אחוריים, "תשמעון את המשפטים האלה", מה שהצדיקים אומרים, כמ"ש "באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט", "תגיד ליעק"ב", שהוא בחי' עקביים בעקבתא דמשיחא, "דבר חוק ומשפט", שיקיימו דברי השופט (משפ"ט סו"ע טו"ט), "אין לך אלא שופט שבימיך", כמו רבינו האריז"ל שאמר וגילה לנו הסוד הגדול של אמירת למנצח בצורת מנורה, "ושמרתם ועשיתם אותם", אז "ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד", חס"ד הוא

כמבואר בשל"ה ובראשית חכמה
ובזוהר.

וידוע גודל הענין שכל אחד מישראל
עומד ומשתוקק להיות
ולהתפלל אצל הכותל מערבי שהוא
מקום המקדש, ומבזבז ממון רב כדי
לזכות להתפלל כמה פעמים אצל
הכותל. ובזה שהוא אומרים את
ה"למנצח" בצורת מנורה, לא רק שהוא
עומד אצל הכותל רק הוא ממש בבית
המקדש ומדליק ומטיב הנרות, ולא רק
פעם אחת ביום, רק 22 פעמים ביום.
ולפי החיד"א בעבודת הקודש והבן
איש חי, שבשעה שאומרים מזמור
"אלקים יחננו ויברכנו" יצייר
במחשבתו צורת המנורה אם אין הציור
מנוח לפניו, ה"ז חשוב ג"כ כמדליק
המנורה בבית המקדש.

ויסוד יוסף), ובליקוטי הגר"א מביא
הסודות בענין אמירת מזמור שיר
חנוכת הבית לדוד סגולתו, ויש בזה י"ג
פעמים שם הוי"הוצ"א אותיות או
תיבות ועוד כוונות, עיי"ש. ובליקוטי
הגר"א ובעץ חיים מביא ג"כ על קפיטל
לדוד ה' אורי, וסגולתו אפילו לכל
השנה אחר התפילות, כמובא בספרי
החיד"א והגר"א.

וזהו כוונת המדרש אם מותר לומר
ולטלטל ה"למנצח" שנכתב על
קלף בצורת מנורה בשב"ת, זאת
אומרת, בכל השבוע, שאומרים בשיר
של יום "היום יום כו' בשבת": ר"א
אומר חייב חטאת, כלומר שמחוייב
לומר ה"למנצח" בצורת מנורה כדי
לקנות העון של חיוב חטאת, שידוע
גודל הענין של אמירת תהלים לכל
הרוצים לשוב בתשובה לתקן העבירות,

פרשת ראה

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, את הברכה
אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם אשר אנכי מצוה
אתכם היום (י"א, כו-ז)

ברכה, ולכך נאמר היום, ר"ל בעוה"ז,
ע"כ.

הנה הדקדוקים בכתוב רבים:

ה צלה"ב, למה בהרבה מקומות
בתורה שמדובר שם בענין שכר
ועונש, כתב שם תיבת "היום", כמו
"אשר אנכי מצוה היום", שדרשו חז"ל
(דף כ"ז ע"א. פי' רש"י עה"פ) "היום
לעשותם ולמחר לעולם הבא לקבל
שכרם".

א מהו אומרו ראה, לשון ראי',
דלכאורה בענין ברכה וקללה,
שהוא ענין הבא בדיבור, שייך יותר
לשון שמיעה ולא לשון ראי', ולכאורה
הול"ל "שמע אנכי גו'".

ו איתא בזהר (פי' גא דף ל"ז ע"ב. פי' פנחס
דף ל"א ע"א), דבכל אתר דכתיב
"היום" קאי על ראש השנה (ועיין גרמ"ז,
הוצא צנינוני אורות לזהר פי' גא ע"ס). וצריך
להבין מה ענין ראש השנה לכאן.

ב מהו אומרו לפניכם, דהול"ל "ראה
אנכי נותן לכם", כי הנתינה
מתייחסת אל האדם בכללו ("לכס") ולא
רק אל פניו של האדם ("לפניכס").

ג התחיל בלשון יחיד, ראה, וסיים
בלשון רבים, נותן לפניכם גו'; אשר
תשמעו גו'; אנכי מצוה אתכם גו'.

והנה בתיבת היום דרשו חז"ל (פרש"י
עה"פ (יתרו יט, א) ביום הזה),
שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו
היום ניתנו, וכן בנוגע למצוות דרשו
חז"ל (פרש"י עה"פ (ואתמנן ו, ו) אשר אנכי
מצוה היום), לא יהיו בעיניך כדיוטגמא
(מלות המלך הצאה צמכתא) ישנה כו', אלא
כחדשה שהכל רצין לקראתה, וכן עה"פ
(מצא טו, טו) היום הזה ה' אלקיך מצוה

ד תיבת היום נראית כמיותרת, דהול"ל
לומר "ראה אנכי נותן לפניכם ברכה
גו', ומהו "היום", והרי מובן מאליו
שביום ההוא נאמרה, ולמה לי' להזכיר
"היום". וכן בפסוק שלאח"ז הי' מספיק
אומרו "אשר אנכי מצוה אתכם", ולמה
מוסיף "היום". ורבותנו בעלי התוס'
דרשו: "ראה אנכי נותן לפניכם היום
ברכה וקללה" - בעוה"ז (היום) הם ברכה
וקללה, אבל לימות המשיח כולם

ה' אלקיך, שכל אחד ואחד הי' אומר אלי השכינה מדברת.

ולכל אחד מישראל ניתנה בחינה זו באופן של נותן, באופן של מתנה, דמאן דיהיב מתנה בעין יפה יהיב (נ"ג דף נ"ג ע"א), ומתנתו של השי"ת היא כפי מיסת ידו של הקב"ה, היינו בעין יפה וביד רחבה.

וזהו שדייק לומר ראה, לשון ראייה, כי בחינה זו ניתנת, כנ"ל, בעין יפה. ואמר ראה בלשון יחיד, כי בחינת "היום" ניתנת לכל אחד ואחד מישראל, כנ"ל. (ומה שסיים נלשון רבים, נותן לפניכם גו'; אשר תשמעו גו'; אנכי מלוא אתכם גו', יתנאל להלן נסימן ב').

והשי"ת נותן לכאו"א בחינה ומדריגה זו באופן של לפניכם, כמו שדרשו חז"ל עה"פ (ר"פ משפטים) "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם. וזהו גם שאמר ראה, לשון ראייה, כאדם המראה באצבעו ואומר כזה ראה.

עוד יש לומר לפניכם, דכאשר לימוד התורה וקיום המצוות שלו הם באופן של היום, כאילו היום ניתנו, אז קיום התורה ומצוות שלו הוא באופן של לפניכם, לפנימיותכם, שחודרים (דרינגטן דוכן) את כל מציאותו, גם את פנימיותו, ועי"ז גם הברכה והשכר שהוא מקבל על אופן קיום המצוות כזה הוא באופן של לפניכם, אנכי נותן לפניכם גו' ברכה.

לעשות את החוקים האלה גו' דרשו חז"ל (פנטי" עה"פ) בכל יום יהיו בעיניך חדשים כאילו בו ביום נצטוית עליהם.

וזהו ראה אנכי נותן לפניכם היום גו', שהשי"ת אומר לבנ"י, ראה אנכי נותן לפניכם את בחינת "היום", היינו שהשי"ת נותן לכאו"א מישראל את הכח אשר קיום התורה ומצוות שלו יהיו בחיות דקדושה ובהתלהבות כאילו היום ניתנו מצוות אלו לראשונה וכאילו שזהו הפעם הראשונה שהוא מקיים אותם.

וזהו שממשיך את הברכה אשר תשמעו גו' אשר אנכי מצוה אתכם היום, היינו שהברכה האמורה לעיל (לאה אנכי נותן לפניכם היום גו'), היא הגורמת שקיום המצוות יהי' בבחינת אנכי מצוה אתכם היום, כחדשים ממש וכאילו בו ביום נצטוה עליהם.

וכאשר קיום המצוות שלו הוא באופן של היום, בחביבות, כדיוטגמא חדשה שהכל רצין לקראתה, אז גם השכר שהוא מקבל הוא ברכה בבחינת היום, ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה, היינו ברכה באופן של חביבות וסבר פנים יפות.

ובחינה זו, בחינת היום, נמשכת מבחינת עצמותו ומהותו של הקב"ה, בחינת אנכי, אנכי מי שאנכי. והקב"ה נותן בחינה זו לא רק לכלל ישראל, כי אם גם לכל אחד ואחד מישראל. וזהו שאמר אנכי לשון יחיד, ע"ד דרשת חז"ל עה"פ (ימיו כ, ב) אנכי

השנה מלכיות כו' כדי שתמליכוני עליכם.

וכן הברכה והשכר על לימוד התורה וקיום המצוות דכל השנה, אנכי נותן לפניכם היום ברכה גו' אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם גו', ברכה זו נמשכת היום, בראש השנה, כי אז הוא הדין ומשפט על המשכת ברכות וישועות על כל השנה, כדרשת חז"ל (ר"ה דף ט"ז ע"א גמטרה) בר"ה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון כו', ובגמ' שם אדם נידון בר"ה כו'.

ובפרט המשכת הברכה והשכר על לימוד התורה וקיום המצוות באופן של היום, באופן של חדשים, אשר מדה כנגד מדה גם השכר הוא באופן של חדשים, הנה המשכה זו נמשכת בראש השנה, וכמו שמבאר בעל התניא בספרו תניא קדישא (אגרת הקודש סימן י"ד), אשר בראש השנה שבכל שנה ושנה יורד ומאיר מחכמה עילאה אור חדש ומחודש שלא הי' מאיר עדיין מעולם, והוא מתלבש ומסתתר בארץ החיים שלמעלה ושלמטה להחיות את כל העולמות כל משך שנה זו, עכ"ל.

עוד יש לפרש ראה אנכי נותן לפניכם היום גו', וכן אשר אנכי מצוה אתכם היום. דהנה איתא בר"ה שם (דף ט"ז ע"א) אדם נידון בכל יום, ובהמשך הענין שם (דף ט"ז ריש ע"ב): א"ר יצחק, אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של

וכאשר היחס והקירוב של הקב"ה לבני ישראל הוא באופן של אהבה רבה וחביבות יתירה (שהוא מדה כנגד מדה, מפני שלימוד המורה וקיום המצוות שלהם הוא באופן חדשים, נחיצות ואהבה יתירה), אז גם הקללה (ראה גו' נרקה וקללה) נהפכת לברכה, כמ"ש (תל"א כג, ו) ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה (והטעם לזה) כי אהבך ה' אלקיך.

והנה הנתינת כח לעבודת האדם בכל השנה בקיום התורה ומצוות בכלל, ובפרט בקיום התורה ומצוות באופן נעלה, באופן ד"חדשים", נתינת כח זה נמשך מראש השנה. שלכן נקרא "ראש השנה", ולא תחילת השנה (אף ש"ה יום תחילת מעשיך"), כי כמו שראש האדם הוא מקור החיות וממנו מתפשט החיות לכל הגוף, כמו"כ מראש השנה נמשך החיות על כל השנה.

וזהו שאמר ראה אנכי נותן לפניכם היום גו', דקאי על ראש השנה, וכן אשר אנכי מצוה אתכם היום, כי הכוח לקיום התורה ומצוות בכלל, ובפרט באופן של היום, בבחינת חדשים, כח זה נמשך מראש השנה, כי אז מתחדש חיות כל העולמות, וכן מתחדש אז חיות כל איש ישראל בכלל, ובפרט החיות שלו לקיום התורה ומצוות, כי בר"ה מקבל כאו"א מישראל מחדש עול מלכות שמים, כמו שאמר חז"ל (ר"ה דף ט"ז ע"א. ט"ז דף ל"ד ע"ב) אמר הקב"ה כו' אמרו לפני בראש

והנה כשם שבכללות, המשכת החיות לקיום התורה ומצוות בכלל,

ובפרט המשכת החיות לקיום התומ"צ באופן של חדשים, היום, הוא בראש השנה, שאז יורד אור חדש עליון יותר כו', כנ"ל מאגרת הקודש לבעל התניא, והמשכתו בפרטיות הוא בראש חודש, כנ"ל, הנה בפרטיות יותר הוא בכל יום.

וזהו ראה אנכי נותן לפניכם היום גו', וכן אשר אנכי מצוה אתכם היום, שבכל יום ויום ניתן לכל אחד ואחד מישראל באופן החדש הכח ללימוד התורה ומצוות בכלל, ובפרט הכח לקיום התורה ומצוות באופן של היום, באופן דחדשים כו'. וכן גם המשכת השכר, ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה גו', גם שכר זה נמשך מחדש בכל יום ויום.

ואפשר לומר, שבפרטי פרטיות, בכל יום גופא, הנה הכח לעבודה

הנ"ל נמשך בתחילת כל יום. וכמ"ש הבעש"ט הק' בספר צוואת הריב"ש (דף ד' ע"א) וז"ל: זהו כלל גדול, באותה (מלוה) [מחשבה] שהתחיל בה כשקם ממטתו ילך בה כל היום, ולא במחשבה אחרת, עכ"ל. ומבואר יותר בס' אגרא דפרקא (אות ר"ה), וז"ל: כתבו תלמידי הבעש"ט, לזיזהר בעמדו ממטתו, שתהי' המחשבה והמעשה הראשונה להשי"ת בתורה ומצוות, ועי"ז יהיו נגררין כל המחשבה ודיבור ומעשה של כל היום כו', עכ"ל.

ובמרומו גם באגה"ק לבעל התניא הנ"ל, וז"ל: "כנודע לי"ח

אותה שעה, שנאמר (וירא כל, יז) כי שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא שם (והציאו נש"י ז"ל צפירושו עה"ת).

וזהו שאמר ראה אנכי נותן לפניכם היום גו', וכן אשר אנכי מצוה אתכם היום, וכן בהרבה מקומות בתורה שמדובר בהם בענין שכר ועונש הזכיר שם תיבת היום, כי ענין השכר והעונש תלוי בענין היום, כי אדם נידון בכל יום, ולפי מעשיו של אותו היום, ויתירה מזו, לפי מעשיו של אותה שעה, לפי זה תלוי השכר והיפוכו ח"ו.

והנה ידוע שבראש השנה הוא המשכת חיות כללי על כל השנה, אבל המשכתו בפרטיות הוא ע"י התחלקות החיות שבר"ה לי"ב ראשי חדשים של י"ב חדשי השנה, שכל ראש חודש הוא ה"ראש" והמקור לחיות כל החודש הפרטי.

וזהו אשר פרשת ראה נקראת תמיד בסמיכות לראש חודש אלול (בשנת מנצלים המודש, או ציוס א' דר"ח אלול), לרמז, אשר הכח לקיום התורה והמצוות באופן של היום (אשר אנכי מנחה אמנס היום), באופן דחדשים כו', וכן הכח להמשכת הברכה באופן של היום (כאשר אנכי נותן לפניכם היום ברכה גו'), אשר בכללות נמשך כח זה בראש השנה, היום דא ראש השנה, הנה בפרטיות יותר, נמשך כח זה מראש חודש, שגם הוא נקרא "ראש" וממנו נמשך החיות לכל החודש, כמו ראש השנה שהוא "ראש" לכל השנה.

מוחין עליונים יותר בכל תפילת השחר ואינן מוחין הראשונים שנסתלקו אחר התפילה רק גבוהין יותר, עכ"ל.

שבכל ר"ה היא הנסירה ומקבלת מוחין חדשים עליונים יותר כו', ובפרטי פרטיות כן הוא בכל יום ויום נמשכין

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה (יא, כו)

שם (ס"ק ג'), וז"ל: שויתי ה', שיצייר שם הוי"ה תמיד נגד עיני בניקוד כזה יְהוָה, וזה סוד שויתי ה' לנגדי תמיד, וזה תועלת גדול לענין היראה. עכ"ל.

וכתב ע"ז בשערי תשובה שם (ס"ק ג'), וז"ל: ראיתי בכתבי בד"ז הרב החסיד האלקי מוהר"ר זלמן לוקאוור ז"ל, על מה שהיו רגילין לעשות מנורות של קלף^ק מצויירים להניח בסידורים וכותבים בשם שויתי ה' כו' בן ד' אותיות ושאר שמות, והמנורה כזה היתה נקראת בשם "שויתי", והטעם הוא בכדי שיהי' נזכר שלא לשוח שיחה בטילה בתוך התפילה מאימת השם אשר לנגד עיניו. וכתב ע"ז בשם דודו אא"ז הגאון בעל תבואות שור, שאמר במליצתו הצחה, אם לא שויתי ודומתי, ר"ל שיוכל לגדור שידום אף בלא השויתי, והתרעם מאד ע"ז, לפי שעל הרוב אינם משמרים כראוי ותשתפכנה בראש כל חוצות, וע"ד שאמרו ברה"ה דף י"ח ע"ב שעל דבטילת אדכרתא מן שטרייא עשאוהו יו"ט. ולכן גם בזה ראוי לאזור חיל לבטל המנהג, והאריך בדברי נועם.

נ"ל בהקדם מ"ש (תהלים טו, ט) שויתי ה' לנגדי תמיד, וכתב ע"ז הרמ"א בהגהתו בשו"ע אורח חיים בתחילתו, וז"ל: הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלקים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כשיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדיבורו במושב המלך. כ"ש כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה, אשר מלא כל האין כבודו, עומד עליו וראה במעשיו, כמו שנאמר אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה', מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד כו', עכ"ל.

וזהו ראה אנכי, פירוש, שתמיד, בכל יום ובכל עת ובכל שעה, יראה לנגד עיניו את השי"ת, בחי' אנכי, ע"ד שויתי ה' לנגדי תמיד, ועי"ז יזכה שיהי' נותן לפניכם היום ברכה וגו'.

ובענין לענין בענין שויתי, אעתיק כאן מ"ש בבאר היטב לשו"ע או"ח

אחת, סימן כ"ו. ס' עוד יוסף חי לבעמח"ס בו איש חי (פ' ויגש אות ג'). ועיניו ג"כ מה שהארכתי בסגולת אמירת "למנצח"

קנו. בענין הדיוק שתהי' בכתב דוקא, ובפרט על קלף, כ"כ גם החיד"א ז"ל בספרו עבודת הקודש, חלק "צפורן שמיר", סימן ב' אות ח"י, וחלק "כף

שע"ת סי' א' ס"ק ג', שכתב, דכיון שיש בה שם המפורש אינו ראוי שתהי' בקלף מצויירת, כדי שלא תפול לארץ, שעל הרוב אינם משמרים אותה כראוי ותשתפכנה בראש כל חוצות, ע"ש. והרב כף החיים כתב, שיהי' זהיר שלא תפול ארצה. (וכתב ע"ז נעמס"ס סגולות ישאל, ח"ל): ואני אומר דיותר טוב שתהי' דבוקה בסידור על ידי תפירה או ע"י דבק בתחילת הסידור, וזהו דרך הנאה לעשות כבוד לשמו ית', עכ"ל.

ובפרט בימינו אלה, שישנם מעטפות מפלסטיק יפה וחזק, הרי יכול כל אחד בנקל להדביק לו את ה"שוית" בסידור, ואז לא רק שאינו נאבד, כ"א גם אינו נמחק. וב"ה ישנם כעת הרבה סידורים שהדפיסו בתוכם את ה"למנצח" בצורת מנורה, שכשאר נדפס בתור חלק מהסדר ליכא חששא שיאבד כו'.

וכן מסופר בס' אורחות חיים, אשר הגה"ק ר' יוסף ב"ר חיים חזן זצ"ל, אב"ד ירושלים ומחבר הספר "חקרי לב", הי' לו קלף שמורקני, שעליו חקוק הי' שם ה' וצורת מנורה. קלף זה הי' מונח בתוך ספר, וכשהי' לו עסק בעניני ציבור, או כשישב לדון בין איש ובין רעהו, הי' פותח את הספר מידי פעם ומסתכל בקלף שבתוכו כדי לקיים את מצות "שוית ה' לנגדי תמיד, באמרו שמעשה זה מגין עליו, שלא תצא תקלה מתחת ידו. ע"כ.

ונראה דבמנורות הגדולים המצויירים על קלף שקובעים בבהכ"נ לפני העמוד או שאר מקומות שקובעים אותה תחת טבלא של זכוכית, לית לן בה, לא קפיד רק על אותן שמנחחין בסידורים מטעמא דלעיל, וגם שעל הרוב בא לידי מחיקת השם כאשר עינינו הרואות שהם הולכים לאיבוד ולהמחק, ובפרט שכותבין עליהם שמות אשר לא כדת, והמזהיר והנזהר ישכילו כזוהר. עכ"ל השערי תשובה.

והוסיף ע"ז בעל המשנה ברורה, וז"ל: והקובעין בעמוד בלא טבלא, יש למחות בידם, כי ע"י הנרות שקובעין בעמוד בא ברוב העתים לידי מחיקת השם ח"ו. עכ"ל.

והנה גם בענין המנורות הגדולים המצויירים על קלף שקובעים בבית הכנסת יש לזיזהר בהם מאוד שיהיו כתובים ע"י איש ירא שמים, וכמ"ש בס' דברי ישראל להגה"ק ממודזשיץ (פ' תלוה דף ל"ט ע"א), וז"ל: נודע משבחי הבעש"ט זי"ע, שהי' רב צדיק אחד שהי' לו מחשבה זרה בתפלתו, ואמר לו הבעש"ט שהוא מחמת השויתי שכנגדו על הכותל, שהסופר הי' רשע, עכ"ל.

והנה על מ"ש השערי תשובה הנ"ל, כתב בספר סגולות ישראל (מערכת מ' אות ס"ד), וז"ל: עיין להרב

ד

ובזוהר רע"מ פ' משפטים (דף קי"ז ע"ב), איתא, וז"ל: כל דיין דלא דן דין אמת לאמיתו, דא איהו כאילו אשליט סמא"ל בעלמא . . ויקים גינהם, בת זוגי' דסמא"ל, עם סמא"ל . ובג"ד כד דיין דן דין, גינהם פתוחה לפניו משמאלו, בת זוגיה דסמא"ל, וחרב על צוארו, מלאך המות, סמא"ל מאחורי מעל צואריה, וגן עדן פתוח לימיני, ועץ החיים פתוח לקמי', על רישי'. אי דן דינא דשקרא שליט עלי' מלאך המות ושחית לי', ולבתר אוקיד לי' בגינהם, ואי דן דין אמת, קוב"ה ייעול לי' לגן עדן ואטעים לי' מאילנא דחייא כו', עכ"ל.

ה

והנה ידוע בשם הנודע ביהודה זצ"ל, שכל הנוגע ברכוש בני בגלות (ע"י עיוות הדין), ה"ז כנוגע בבבת עינו, ומי שמציל רכוש ישראל (ע"י משפט אמת), הרי זה כאילו הציל כל כלל ישראל. ובמס' סנהדרין (דף ז' סע"א) איתא: כל דיין שנוטל מזה ונותן לזה שלא כדין, הקב"ה נוטל ממנו נפשו.

ולכן כאשר בעל "חקרי לב" ישב לדון בין איש ובין רעהו, הי' מסתכל מידי פעם בקלף ה"שויתי", באמרו שמעשה זה מגין עליו, שלא תצא תקלה מתחת ידו.

ו

והנה כל הנ"ל הוא בענין כתיבת שויתי על קלף וכו', אבל לקיים במחשבתו תמיד, בכל עת ובכל שעה, שויתי הוי' לנגדי תמיד, זה ודאי חובה

מה שאמר בעל חקרי לב ש"מעשה זה מגין עליו, שלא תצא תקלה מתחת ידו" נ"ל לבאר זה, ע"פ מה דאיתא בס' יראת אל לבעל הרוקח ז"ל, וזת"ד: לצייר הלמנצח בצורת מגורה בכית הכנסת על הארון הקודש, ויגין בעד גזירה רעה ח"ו להקלה.

וכן מבואר בס' זכירה, וז"ל: סגולה להנצל העיר מכל צרה, לצייר המגורה בארון הקודש ולקרות בו בכל יום כשנוטלין ס"ת מבית הכנסת זו לאחרת, וק"ו לבית להתפלל בו.

והנה איתא במס' שבת (דף קל"ט ע"ב): אם ראית דור שצרות רבות באות עליו, צא ובדוק בדייני ישראל, שכל פורענות שבאה לעולם לא באה אלא בשביל דייני ישראל . . ואין הקב"ה משרה שכינתו על ישראל עד שיכלו שופטים ושוטרים רעים מישראל כו'.

ובהרא"ג מהרש"א שם כתב, וז"ל: ונראה ע"פ מה שכתבנו בריש פ"ק דב"ק, שפורענות אש היא הקשה שבכל פורענות, שמכלה את הכל . . עיי"ש באורך. ולזה אמר שכל פורעניות וכו', היינו פורעניות אש הכולל כל פורעניות שהוא מכלה הכל, לא באה אלא בשביל דיינים, כמו שהי' בסדום, כמפורש פ' חלק, והוא הטעם שהדין ישר הוא קיומו של עולם, וההיפך המעוות משפט הוא מהרס קיומו של עולם, והי' ראוי לבוא עליהם פורענות זה המכלה הכל כו'. עכ"ל.

”שויתי”, החשיבוהו לאיש קדוש, וכינוהו בשם ”שויתי’ניק”. התהלכה ביניהם אמרה, שאותה אמרו הגויים בשפתם. משמעות האמרה היתה: אם ה”שויתי’ניק” לא בא, אין היריד שוה מאומה. ע”כ.

והנה איתא בס’ צוואת הריב”ש (דף ז’ ע”ב), וז”ל: כתיב שויתי ה’ לנגדי תמיד, שויתי לשון השתוות, בכל דבר המאורע, הכל יהי’ שוה אצלו, בין בענין שבני אדם משבחין אותו או מבזין אותו, וכן בכל שאר דברים, וכן בכל המאכלות, בין שאוכל מעדנים בין שאוכל שאר דברים, הכל ישוה בעיניו, כיון שהוסר היצר הרע ממנו לגמרי. וכל דבר שיארע, יאמר הלא זהו מאתו יתברך שמו, ואם בעיניו הגון וכו’.

עכ”ל.

[ונ”ל] דזהו פירוש דברי המשנה (נרוט) דף נ”ד ע”ב) חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, שנאמר (ואתמנן ו, ה) ואהבת את ה’ אלקיך . . ד”א בכל מאדך, בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו, עכ”ל, והיינו בחינת השתוות, כנ”ל].

וזהו ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, פירוש, שכאשר בחינת אנכי, בחינת שויתי הוי’ לנגדי תמיד, יראה אותה לנגד עיניו תמיד, בכל יום ובכל עת ובכל שעה, אז (כלשון הנעש”ט) הכל יהי’ שוה אצלו, הן ברכה והן קללה, כי הלא זהו מאתו יתברך שמו (כל’ הנעש”ט), וכמפורש בכתוב,

וזכות גדול הוא, והוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלקים, כנ”ל מהרמ”א ז”ל.

וצריך להיות שויתי גם בעסקו במשא ומתן וכו’, כמבואר בסה”ק תולדות יעקב יוסף פ’ וירא (דף ס”א ע”ב), וז”ל: שמעתי בשם מוהר”ר נחמן קאסוויר, שהוכיח לבני אדם שאינם מקיימין שויתי ה’ גם בעוסקו בסחורה ומשא ומתן. וכ”ת איך אפשר זה וכו’, הא בהיותו בבית הכנסת ומתפל אפטר לו לחשוב בכל מיני סחורה ומשא ומתן, ה”ה איפכא נמי אפשר, ודפח”ח. עכ”ל.

וכן מסופר שם בפ’ שופטים (דף מרע”ט ע”ב), וז”ל: ע”ד ששמעתי שהחסיד מהרר”ן קסוויר נתן לאיש א’ מידי שבוע בשבוע סך קצוב עבור כשהי’ בין אנשים להזכירו ברמז שלא ישכח שם הוי’ שיהי’ נגדו תמיד, ודפח”ח. עכ”ל.

וכן מסופר בס’ משנת חסידים, אשר זקיני הרה”ק ר’ יעקב קופל חסיד זצ”ל, תלמיד הבעש”ט הק’ ואבי שושלת קוסוב-ויזשניץ, התפרנס ממכירת בדים בירידים שהתקיימו מפעם לפעם בסביבת מקום מגוריו. רבי קופל הי’ דבוק בכוראו בכל שעות היממה, והמלאכה שבה עסק היתה ארעי שבארעי. בכל הזדמנות העביר רבי קופל את ידו על עיניו והי’ אומר: ”שויתי”.

גם הגויים, שהורגלו לראותו מפסיק באמצע מסחרו עמם ואומר

וכמבואר בס' הנהגות ישרות (דף י"ד ע"ג), וז"ל: הבעש"ט אמר, שאם לא יהי' לאדם שום פני', שיהי' הכל שוה אצלו, בודאי יזכה לכל המדריגות כו', עכ"ל.

ששניהם, הן הברכה והן הקללה, אנכי נותן לפניכם היום.

ואז יזכה שיהי' כהמשך הכתוב את הברכה אשר תשמעון גו',

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה גו' (יא, כו)

אותם, וכשתקנו אותיות היו"ם, היינו להעלות אותיות י"ה מן שם הוי"ה ואותיות י"ם מן שם אלהי"ם לשרשם בשם הוי"ה ובשם אלהי"ם, אז יהי' ברכה גו'.

וע"י תיקון חטא אדה"ר, שפגם באותיות היו"ם, עי"ז נזכה לגאולה השלימה, כמסופר בחז"ל (סנהדרין דף ט"ז סע"א), ששאל ריב"ל לאליהו: אימתי אתי מר? אמר לי, היום, ופירשו "היום אם בקולו תשמעו". היינו שע"י "בקולו תשמעו", פי' ע"י תיקון החטאים בכלל, ובפרט ע"י תיקון הפגם באותיות היו"ם, עי"ז יהי' "כי לישועתם קוינו כל היו"ם", כנ"ל מסה"ק תוספות חיים.

והנה ע"פ דברי המקובלים הנ"ל, שע"י חטא עץ הדעת נסתלקו אותיות ו"ה משם הוי"ה כו', עפ"ז נוכל להבין דברי רש"י הק' עה"פ (מי שיהי' כה, ו) ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות גו', ופי' רש"י ז"ל, וז"ל: הפלגשם, חסר כתיב ק"ה, שלא היתה אלא פלגש אחת, היא הגר היא

הנה יש לדקדק, שהתחיל בלשון יחיד, באמרו ראה, וסיים בלשון רבים, באמרו אנכי נותן לפניכם גו'. גם צלה"ב דיוק תיבת היום, שנראית כמיותרת, דהו"ל לומר "ראה אנכי נותן לפניכם ברכה גו'", ומהו "היום".

ויובן זה בהקדם המבואר בספרי המקובלים, דע"י חטא עץ הדעת נסתלקו אותיות ו"ה משם הוי"ה ב"ה ואותיות י"ם משם אלהי"ם, והם אותיות היו"ם. וז"ל סה"ק תוספות חיים להרה"ק רי"ח זצ"ל מפיסטין עה"פ (שמיי ט, ד) כי היום ה' נראה אליכם: כי עיקר השבירה הוא בחטא אדה"ר, שנתפרד[ן] אותיות י"ה מן ו"ה, וגם מ"י מן אל"ה משם אלהי"ם, והן אותיות היו"ם. וזהו כי לשועתך קוינו כל היו"ם, כי מצפים אנו לישועה זו, שיתקנו השמות הנ"ל וכו', עכ"ל.

וזהו שאמר הכתוב ראה אנכי נותן לפניכם היום, פי', אנכי נותן לפניכם אותיות היו"ם כדי שתתקנו

כהלכתה בכל פרטי ודקדוקי, כי ע"י הכתובה הוא השלמת שם הוי"ה שבין איש ואשה, אשר שם הוי"ה הוא כולו רחמים וחסדים, ולכן עי"ז שהכתובה היא בשלימות, וזהו ענין שלימות שם הוי"ה, עי"ז יחול על האיש והאשה ברכת הוי" בכלל ובפרט.

ויש לקשר זה עם המבואר בספר חסידים (סימן תמסל"ט), וז"ל: זה ספר תולדות אדם (נלאשית ה, ט), מכאן רמז שמיד אחר ברכת חתנים יתן שטר כתובה [וב"פירושו" שם: ר"ל, שיש רמז בזה הפסוק זה ספר, שיכתוב לה ספר כתובה כשנושא אשה להוליד תולדות]. לפיכך סמך זה ספר תולדות אדם לפסוק (שס ה, כו) לקרוא בשם ה' א"ה, כפה"נ כוונתו לרמז, שמיד אחר ברכת חתנים, המרומו בפסוק לקרוא בשם ה', מיד יתן שטר כתובה, המרומו בפסוק שלאחריו, זה ספר גו'. עכ"ל.

ולדרבנו יש לרמז, דע"י זה ספר, היינו ע"י שישנו שטר כתובה, והכתובה היא כהלכתה כו', שאז הוא חיבור אות י"ה עם אותיות ו"ה שבשם הוי"ה, עי"ז נתקן מה שנגרם ע"י תולדות אדם שלא כדבעי, היינו מה שגרם אדה"ר בק"ל שנה שהי' מוליד כו', ועי"ז יהי' לקרוא בשם ה', שם הוי"ה שלם.

קטורה. נשים בכתובה, פלגשים בלא כתובה, כדאמרינן בנשים ופלגשים דדוד, עכ"ל.

וכתב ע"ז הרה"ק הר"ר מאיר מפרימישלאן זי"ע, הובאו דבריו בספר דברי מאיר פ' חיי שרה עה"פ, וז"ל: ואמר הרמז"ל ע"ד רמז, עפ"י דברי רז"ל איש ואשה שם י"ה שרוי ביניהם, והנושא אשה בכתובה הוא אותיות כתב ו"ה, אזי שם הוי"ה שלם, אבל בלא כתובה ליכא רק חצי השם. וזהו כוונת רש"י פלגשם חסר כתיב, ולמה כתיב חסר, לרמז לנו כי נשים בכתובה פלגשים בלא כתובה, כי אם נכתב פלגשם חסר, הוא אותיות פלג שם, עכ"ל. וכעין זה ראיתי לפני זמן מזקיני הגר"א זי"ע בספרו עה"ת, ואין הספר כעת תח"י להעתיק לשונו הזהב.

והיינו כנ"ל בדברי המקובלים, שחטא אדה"ר הי' בזה שנסתלקו ונפרדו אותיות ו"ה מאותיות י"ה שבשם הוי"ה, וצריך שיהי' השם שלם, ולכן נשים בכתובה כו', חיבור אותיות י"ה (איש ואשה שם י"ה שרוי ציניסה) עם אותיות ו"ה (שנלמוצ"ה, כמז ו"ה), כנ"ל ודו"ק.

ובזה מובן עד כמה שצריך לדקדק מאוד בענין הכתובה, שתהי'

מס' שבת דף נ"ה ע"ב, בד"ה מעבורם כתיב, ובמס' נדה דף ל"ג ע"א בתוספות ד"ה והנשא כתיב, וכן עוד במקומות הרבה. אך לדברי רש"י שם צ"ע, עכ"ל.

דקמאי כי בכל הספרים הוא מלא דמלא, אין שום קושיא לדברי רש"י ז"ל, כי נובעים המה מדברי רז"ל במדרש רבה, וחז"ל חולקים בהרבה מקומות על המסורה, כדמצינו בדברי התוספות

המים, ושבע אותיות מיסוד העפר. ובכל אות ואות יש בה עשרים ושמונה מדריגות, כיצד: אות ראשונה משבע אותיות דיסוד האש, היא אות א', יש בה עשרים ושמונה מדריגות באש שבה, וכל מדריגה חלושה ממדריגה הקודמת לה, ואעפ"כ מדריגת העשרים ושמונה היא תקיפה וגדולה יותר מן מדריגה הראשונה אשר בעשרים ושמונה מדריגות שיש באות ה', שהיא אחר אות א' של השבע אותיות הנזכרות. וכן על זה הדרך בכולם. ועל זה אמרו רבותינו ז"ל (יומא דף פ"ג ע"ג) רבי מאיר בדק בשמא, שהי' יודע לשקול מספר יסודי אותיות שמו של אדם, שידע כמה חלקים יש בו מיסוד האש או מרוח ומים ועפר. וזאת היתה חכמת אדה"ר, ששם שמות לכל ברי' כפי חלקי היסודות הנזכרים. וכן כתב רבינו בחיי ז"ל, שהשכיל אדם הראשון בחכמת האותיות, לקרוא השמות כפי טבעי הבריות בגבורה וקלות ואכזריות וכו', דכל המדות והכוחות שבבריות באים ויוצאים מן היסודות שבהם, עד כאן דבריו, עיין שם.

ועיין ג"כ בס' קול ארי' (פי' מולדות) שכתב בשם הבעש"ט לבאר מאמר הגמרא (ב"ב דף נ"א ע"א), אמר דאברהם אמתלאי בת כרנבו (כריס, מלאן טהוין הן, ואנהס טהוה, רש"י), אמר דהמן אמתלאי בת עורבתי (עורב טמא הוא, והמן נמי טמא הי', רש"י), וסימניך טמא טמא טהור טהור. ופריך בגמרא שם, למאי נפקא מינה, ותריך, לתשובת המינים, ע"כ. וכתב ע"ז בס' קול ארי' שם בשם הבעש"ט, וז"ל: קשה, מה זו תשובה.

ובזה אפשר לבאר מה שאומרים בברכות הנשואין שמח תשמח ריעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם, ופי' רש"י במס' כתובות (דף ט' ע"ב): כשמחך יצירך, כמו ששמחת את אדם הראשון, בגן עדם מקדם, דכתיב ויטע גן בעדן מקדם וישם שם וגו' (ונרש"י שם לפניו, שנעשה הקד"ה שזעין לאלה"ר ונתעסק בו).

ולדרבנו נ"ל, דע"י שמיד אחר ברכות חתנים יתן שטר כתובה, ושטר הכתובה תהי' כהלכתה כו', עי"ז הוא גורם שיהי' כשמחך יצירך בגן עדן מקדם, כי ע"י הכתובה נעשה חיבור ותיקון שם הוי"ה, כמו שהי' קודם חטא אדה"ר, שהי' השם שלם.

ועי"ז נזכה להזמן שאז יהי' השם שלם והכסא שלם, שזה יהי' בביאת משיח צדקנו, שאז יהיו הנשואין שבין כנסת ישראל להקב"ה, בבי"א.

והנה בספר בן איש חי פ' פנחס בתחילתה, הביא מ"ש הרב מדרש תלפיות ז"ל, וז"ל: דמה שאמרו רבותינו ז"ל שיש ארבעה יסודות: אש, רוח, מים, עפר - זהו בכללות, אבל בפרטות, הנה ארבעה יסודות הנזכרים, כל אחד יש בו חלקים רבים במדריגות זו למעלה מזו. וענינם הוא, כי עשרים ושבע אותיות התורה, יש מהם שבע אותיות שהם מיסוד האש, והם אותיות א'ה'ט'מ' פ'ש'ן', ושבע אותיות שהם מיסוד הרוח, ושש אותיות מיסוד

נשמתו, עד שיתוקן ותתכונן כל הקומה, ויהי' יחוד כללי בתמידיות במהרה בימינו, עכ"ל.

ובן מבואר בפירוש הבעש"ט על מזמור "הודו" שאומרים בער"ש (נעתק נס' צעש"ט עה"ט ח"צ פ' יתרו לוח כ"ו), בפירוש הפסוק יודו לה' חסדו וגו', וזל"ק: ר"ל, אנו אומרים לניצוצות אלו שישבחו לה' על החסד שעשה עמהם, שהם ממש בני אדם יושבי חושך וצלמות, שאדם הראשון הי' מוליד ק"ל שנה רוחין ושדין (עירובין דף י"ט ע"ג), ואנו צריכים לתקנם ולהכיין אותם ולהעלותם למעלה, מעולם לעולם, עד א"ס ב"ה. עכ"ל.

והנה כיון שהקב"ה טבע כל אדם בחותמו של אדה"ר, וכל נשמות ישראל היו כלולין בקומת אדה"ר, על כן צריך כל אחד מישראל לתקן את חלק קומת אדה"ר השייך לשרש נשמתו, ולתקן ולהעלות את הניצוצות השייכות אליו, ועי"ז לתקן את כל הקומה כולה.

והנה נת"ל שעיקר חטא אדה"ר הי' שפגם בשם הוי"ה ובשם אלהי"ם. וזהו ראה אנכי נותן לפניכם היו"ם גו', שעל כאו"א מישראל מוטלת החובה לתקן את בחינת היו"ם, היינו לחבר את האותיות י"ה עם האותיות ו"ה דשם הוי"ה, ואת האותיות י"ם עם אותיות אל"ה דשם אלהי"ם, שהם אותיות היו"ם.

ואמר הוא ז"ל, דאיתא בכתבים, שע"י חשבון שם אדם ושם אמו אפשר לידע כוכב ומזל מולדו של אדם ויורה אם יהי' צדיק או רשע וכו'. עכ"ל.

(ועיין עוד נס' אגרא דכלה נפרשתנו פ' ראה עה"פ עשר תעשר גו'. ועיין נס' נזר מים חיים פ' נלאשית, עיי"ש).

ועפ"י הנ"ל יובן המבואר בשו"ע ובפוסקים עד כמה יש לדקדק בשמות שכותבים בכתובה, שיהיו כתובים כהלכתם בכל פרטיהם ודקדוקיהם, כי, כנ"ל, שם כל ברי' הוא כפי חלקי היסודות שבבריי' זו, וכל המדות והכוחות שבבריות באים ויוצאים מן היסודות שבהם, וע"י חשבון שם האדם כו' אפשר לידע אם יהי' צדיק או רשע כו', כנ"ל.

והנה אמרו רז"ל במשנה (סנהדרין דף ל"ו סע"א) מלך מלכי המלכים הקב"ה טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון כו'. ומבואר בסה"ק מאור עינים פ' פנחס (ד"ה נמלט), וז"ל: אד"ם הוא ר"ת א'דם ד'וד מ'שיח, שקומתו של אדה"ר הי' מסוף העולם ועד סופו (מגיגה דף י"ג ע"א), שהיו כלולין בקומת אדם הראשון כל הנשמות של ישראל, ואחר כך על ידי החטא נתמעטה קומתו. וכמו"כ יהי' משיח קומה שלימה מכל נשמות ישראל, כלולה מס' ריבוא, כמו שהי' קודם החטא של אדה"ר. ע"כ צריך כל אחד מישראל להכיין חלק בחינת משיח השייך לחלק

מישראל לתקן הן את חלק הקומה הפרטי השייך אל שרש נשמתו הוא, בתור יחיד, והן לפעול על הכלל כולו, שיתקנו גם הם את חלק הקומה השייך אליהם, בתור רבים, אשר רק עי"ז תתוקן ותתכונן כל הקומה, כנ"ל מס' מאור עינים.

ולזה התחיל בלשון יחיד, באמרו ראה, וסיים בלשון רבים, אנכי נותן לפניכם. כי הנה קומת אדה"ר היתה קומה כללית הכוללת כל נשמות ישראל, ועי"ז החטא נתמעטה קומתו. וכיון שהקב"ה טבע כל אדם בחותמו של אדה"ר, לכן מוטל על כל איש

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה גו', את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם גו' (יט, טו-כו)

לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי כו', עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה. ומרובה מדה טובה כו'.

הנה יש לדקדק, שהתחיל בלשון יחיד, באמרו ראה, וסיים בלשון רבים, באמרו אנכי נותן לפניכם גו'; אשר תשמעו גו'.

וזוהו שאמר ראה בלשון יחיד, פירושו, שהשי"ת אומר לכל אחד ואחד, ראה והתבונן שבידך הדבר תלוי להכריע שיהי' אנכי נותן לפניכם, לשון רבים, היינו גם לו וגם להרבים, היום ברכה, או ח"ו וקללה, כי בידי כאו"א הדבר תלוי אם יהי' אשר תשמעו אל מצוות ה' אלקיכם, או ח"ו אם לא תשמעו אל מצוות ה' אלקיכם. כי עי"ז שהיחיד עושה מצוה אחת, עי"ז הוא מכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, ועי"ז גורם שיהי' ברכה, וכן עי"ז שהוא מוחה בהם כו', עי"ז יגרום שלא יחטאו. וכן להיפך, עי"ז שהיחיד עובר עבירה אחת, עי"ז הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה, ועי"ז גורם שיהי' ח"ו קללה, וכן עי"ז

גם צריך להבין בכללות הענין שאמר את הברכה אשר תשמעו גו', הלא אמרו חז"ל (קידושין דף ל"ט ע"ב) שזכר מצוות בהאי עלמא ליכא.

ויובן זה בהקדים מה שאמרו חז"ל (שנועות דף ל"ט סע"א) עה"פ (צמקומי כ"ו) וכשלו איש באחיו, מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה. וכן בענין התוכחה אמרו חז"ל (שבת דף נ"ד ע"ב) כל מי שאפשר למחות באנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, בכל העולם כולו, נתפס על כל העולם כו'.

וכמוז שהוא בענין העונש, כן הוא גם, במכ"ש וק"ו, בענין השכר, וכדאיתא בש"ס (קידושין דף מ' סע"א ופ"ק)

ברמב"ם (הל' שמיטה ויוזל פי"ג הל' י"ג), וז"ל: ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובביזתה עם אחיו, מפני שהובדל לעבוד את ה' לשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים, שנאמר (צרכה לג, י) יורו משפטך ליעקב ותורתך לישראל, לפיכך הובדלו מדרכי העולם, לא עורכין מלחמה כשאר ישראל ולא נוחלין ולא זוכין לעצמן בכוח גופן, אלא הם חיל השם, שנאמר (טס פסוק י"ב) ברוך ה' חילו, והוא ברוך הוא וזכה להם, שנאמר (קמט יט, כ) אני חלקך ונחלתך. עכ"ל.

וזמושיך שם בהלכה י"ג, וז"ל: ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה', והלך ישר כמו שעשהו האלקים, ופרק מעל צוארו עול החשבונת הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קודש קדשים ויהי ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעוה"ז דבר המספיק לו, כמו שזכה לכהנים ללוים. הרי דוד ע"ה אומר (מפליס טו, ה) ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי. עכ"ל.

ועיין רדב"ז כאן, וז"ל: ודקדקתי בדבריו [של הרמב"ם] ז"ל שכתב ויזכה לו בעוה"ז דבר המספיק לו, ולא שישליך עצמו על הציבור, עכ"ל. ועפ"ז מובן שמ"ש ברמב"ם ש"יזכה לו בעוה"ז", הוא ענין שכר מצוה בהאי עלמא, והטעם לזה הוא, כנ"ל, כיון שמדובר כאן במי שהוא עומד לפני ה' לשרתו, היינו שמתעסק

שאינו מוחה בהם. ועיין כעין זה בכללי יקר ובחנת"ס על התורה.

ובזה יובן גם מה שהקשינו לעיל מהא דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, דיש לומר, דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא הוא דוקא בנוגע לשכר על עבודת האדם עצמו, היינו שכר בנוגע ליחיד, אבל שכרו של האדם על הענין הערבות, וכן שכרו על זה שהוא מוכיח את הרבים ומחזירם למוטב, או על זה שהכריע (לא רק את עממו, כי אס גס) את כל העולם כולו, על עבודה זו מקבל האדם שכר גם בעולם הזה, כי הוא שכר הרבים.

ויש להסביר זה, ע"פ הידוע, דהטעם לזה דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא הוא, דחיישינן שמא יחטא ע"י רוב טובה שמקבל משכר המצוה. אבל לדרכינו שבפסוק זה מדובר אודות פעולת כל אחד ואחד לזכות את הרבים, הרי לפי זה אין חשש שמא יחטא, כי כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, כדרשת חכמינו ז"ל (אבות פ"ה מ"ח), ויתירה מזו, כמו שממשיך במשנה שם: משה זכה וזיכה את הרבים, זכות הרבים תלוי בו.

עוד נ"ל בעזה"י"ת להביא ראיה למשנת"ל, דרק ביחיד אמרינן דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אבל מי שמזכה את הרבים אז מקבל שכר עבודתו גם בעוה"ז, דהנה איתא

במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשתיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה. לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאילו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם [כולו] חציו זכאי וחציו חייב, חטא חטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו [ולהם] השחתה, עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה, שנאמר וצדיק יסוד עולם, זה שצדיק הכריע את כל העולם לזכות והצילו. ומפני ענין זה נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצוות מראש השנה ועד יום הכיפורים יתר מכל השנה כו'.
עכ"ל.

ויש לדייק ברמב"ם כאן שכתב רק "להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצוות", ולא כתב ללמוד תורה, כי בימים אלה צריך להתעסק בענין זיכוי הרבים יותר מבכל השנה.

וכן מבואר במטה אפרים סימן תקפ"א סעיף י"ב, שהעיקר בימי אלול כו' הוא, לא כל כך ענין לימוד התורה, כ"א עסק התפילה כו'. וז"ל שם: אפילו מי שחשקה נפשו בתורה והוא מתמיד בלימודו מאד, בעת הזאת ישתתף עם הציבור השופכים לב כמים לפני אבינו

לזכות את הרבים ולקרבם לתורה ולמצוה כו'.

ואגב דאתינן לענין שכר מצוה, אביא כאן מרגניתא טבא מה שהקשה ר' העשיל זי"ע על מאמר חז"ל הנ"ל דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, דלכאורה הלא הקב"ה שומר תורתו (כדכח מו"ל דמה שחא עושה הוא אומר לישראל לעשות), ומפורש בתורה (מלא כה, טו) ביומו תתן שכרו גו', וכן כתיב (קדושים יט, יג) לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר. ותירין ז"ל, ע"פ הידוע דאם שוכר פועל ע"י שליח אז אינו עובר בלא תלין כו'. וכיון שהקב"ה שכר את בני ישראל לקיים את המצוות על ידי שלוחו נאמן ביתו, הוא משה רבינו ע"ה, לכן לא חל על הקב"ה בנדו"ד מצות ביומו תתן שכרו ואינו עובר על לא תלין. עכת"ד.

והנה ענין הנ"ל דלעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי כו' שייך במיוחד להזמן שקורין בו פרשת ראה, שהוא בשבת מברכים חודש אלול (או נ"ט), שהוא חודש התשובה על העבר וההכנה להשנה הבעל"ט. והוא ע"פ מ"ש הרמב"ם בהל' תשובה (פ"ג ס"ד), וז"ל:

אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה [ולדרכנו נאמר כן גם בתק"ש חודש אלול] גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו

מניחים מקצת לימודים לעסוק בתפלה ובתחנונים.
ועד"ז יש לומר בנדו"ד בענין לזכות את הרבים, שבחודש אלול במיוחד צריך להרבות בזה.

שבשמים מלך חפץ בחיים. ובאלף למטה שם (ס"ק ט"ו) הביא מברכי יוסף (סימן מקפ"א סק"ו) שכתב: וכן ראיתי לקצת רבנים שתמיד יהיו עוסקים בגופי הלכות וחיבורים, ובחודש אלול היו

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, את הברכה אשר תשמעו אל מצוות ה' אלקיכם גו', והקללה אם לא תשמעו אל מצוות ה' אלקיכם גו' (יא, כו-כח)

וכן העונש על העדר קיום התורה והמצוות כבר מבואר כמה פעמים, ולדוגמא בפרשת עקב: השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך לבלתי שמור מצוותיו גו' (ת, יא), והי' אם שכוח תשכח את ה' אלקיך והלכת אחרי אלקים אחרים גו' כי אבוד תאבדון (שס פסוק י"ט), השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלקים אחרים גו' וחרה אף ה' בכם גו' (שס יא, טו-יז). וכן נזכר ענין העונש על העדר קיום התורה והמצוות ריבוי פעמים בפרשיות ובספרים שלפני פרשת עקב.

וא"כ צלה"ב, למה כפל עוד הפעם בפרשתנו ענין השכר והברכה על קיום התומ"צ באמרו את הברכה אשר תשמעו אל מצוות ה' אלקיכם גו', וכן ענין העונש והקללה על העדר קיום התומ"צ באמרו והקללה אם לא תשמעו אל מצוות ה' אלקיכם גו'.

ויובן זה בהקדם, דהנה כאשר האדם מתנהג בטוב, באופן אשר תשמעון אל מצוות ה' אלקיכם, אזי ראוי הוא לקבל את הברכה, אבל כאשר

וצלה"ב מהו אמרו ראה, לשון ראי', דלכאורה ענין ברכה וקללה הוא ענין הבא בדיבור, ובדיבור שייך יותר לשון שמיעה ולא לשון ראי', ולכאורה הול"ל "שמע אנכי גו'".

גם צלה"ב, דהרי ענין השכר על קיום התורה והמצוות כבר מבואר כמה פעמים בתורה לפני זה, ולדוגמא בפרשת עקב: והי' עקב תשמעון גו' ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החדס גו' ואהבך וברכך והרכך גו' (עקב ז, יז-יג ואילן), וכן להלן שם (ת, ט) כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות למען תחיון גו', וכן להלן שם (יא, ט-ט) ושמרתם את כל המצוה גו' למען תחזקו גו' ולמען תאריכו ימים גו', וכן להלן שם (יא, יג-יד) והי' אם שמוע תשמעו אל מצוותי גו' ונתתי מטר ארצכם בעתו גו', וכן להלן שם (יא, כג-כד) כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזאת גו' והוריש ה' את כל הגוים האלה גו'. וכן נזכר ענין השכר על קיום התורה והמצוות ריבוי פעמים בפרשיות ובספרים שלפני פרשת עקב.

הקללה, הכל אנכי נותן לפניכם היום, הכל הוא מאת השי"ת, אשר מאתו לא תצא הרעות, וא"כ הכל, גם מה שנראה לעין כקללות, גם זה הוא ברכה ורחמים וחסדים, אלא שלפעמים הברכות מכוסים ונעלמים בתוך הקללות והדינים.

ודייק לומר ראה, לשון ראייה, כי כאשר יזכה האדם, אז יהי ראה, שיוכל לראות גם בגלוי שגם הקללות הם ברכות וחסדים ורחמים. וכמבואר בסה"ק תולדות יעקב יוסף פ' ויקהל (דף ר"ג ע"ג) בשם הבעש"ט הק', וז"ל: קבלתי ממורי, שבכל צער האדם בגשמי וברוחני, שאם נותן לב שגם בזה הצער הוא השי"ת בעצמו אלא שהוא דרך לבוש, (1) כאשר נודע לו זה הוסר הלבוש ונתבטל הצער וכל גזירות רעות, עכ"ל.

ונראה לפרש למה גם כאשר האדם חוטא ופוגם ועובר את הדרך, גם אז השי"ת נותן לו ברכה, והוא ע"פ המבואר בסה"ק תולדות יעקב יוסף בפ' הפסוק (נ"ט ל, א) והי' כי יבואו עליך כל הדברים האלה, הברכה והקללה אשר נתתי לפניך, והשבות אל לבבך גו', דלכאורה הרי רק הקללה והתוכחה מביאות לידי תשובה, ולא הברכות, ולמה נאמר הברכה והקללה?

וכתב על זה, וז"ל: יש להסביר פסוק זה ע"פ דרכו של הבעש"ט ז"ל, שפירש את הכתוב (מסילס נד, א) א-

האדם חטא ופגם והתנהג באופן דאם לא תשמעו אל מצוות ה' אלקיכם, אזי ח"ו מגיע לו הקללה.

וזהו שכפל בפרשתנו ענין השכר והעונש, בשביל החידוש שבאופן הרצאת הדברים, שאמר כאן ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, פירוש, בידך ולפניך הדבר נתון אם יהי' ברכה, שהוא ע"י אשר תשמעו אל מצוות ה' אלקיכם גו', או ח"ו וקללה, שהוא ע"י אם לא תשמעו אל מצוות ה' אלקיכם גו'.

אך הנה כתיב מאתו לא תצא הרעות, כי אם הטוב, ולכן גם אם לפעמים האדם חטא ופגם ועבר את הדרך, גם אז השי"ת רוצה לתת לו ברכה ולא קללה. אבל כיון שאז יכולים המקטריגים לקטרג על האדם, לכן נותן לו הקב"ה את הברכה בהעלם ובכיסוי, עד שלעין היא נראית כמו קללה, ואזי לא יקטרגו עליו המקטריגים, כיון שנדמה להם שזוהי קללה.

[וע"ד הידוע שאין המקטריגים יודעים את הטמון במחשבתו של האדם, וכדאיתא בס' תולדות אדם פ' ויגש, וז"ל: איתא בספרים הקדושים ובשם הבעש"ט ז"ל, כי בעת שח"ו הדין שורה, לא יתפלל אדם כי אם במחשבה, וכדי שלא יוכל לקטרג חלילה, עכ"ל].

וזהו שאמר ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, שיראה ויתבונן האדם, אשר הן הברכה והן

נפשו בזכרו אשר עשה למלך הגדול
והרחמן הזה.

[1] זהו א-ל נקמות ד', א-ל נקמות
הופיע: בזמן שא-ל נקמות
מתגלה במדת הרחמנות, זו היא הנקמה
הכי גדולה, ואין עונש גדול מזה
למורד. עכ"ל.

ובזה יובן איך שגם הברכה מביאה את
האדם לתשובה. ועד"ז יובן
בנדו"ד, שגם כאשר האדם חוטא ח"ו,
גם אז השי"ת נותן לו ברכה, אלא
שלפעמים היא באה בלבוש ובהעלם
עד שנדמה להאדם שהיא קללה.

נקמות ד', א-ל נקמות הופיע, במשל
לכפרי שמרד במלך, חרף וגדף אותו
ורגם את איקונין שלו באבנים. אמר
המלך אל לבו, אם אעשה כמעשה
מלכים אחרים, אתנהג באכזריות ואמית
את המורד, מה אעלה בידי, אמלא את
לב המורד צער לשעה עד שיומת. אלא,
אלך בדרך אחרת, לא אגזור עליו מיתה,
להיפך, אעשה אותו ראש ושר. וכן
עשה, העלהו מדרגה לדרגה עד
שהכניסוהו לשררה חשובה מאד. ראה
הכפרי את כבוד המלך ורוב חסדו,
ונשבר לבו בקרבו, שמרד במלך מטיב
ורחום. וככל אשר הטיב המלך עמו
והעלהו מעלה מעלה, כך גדל דכדוך

פרשת שופטים

דברות קודש בסעודת שבע ברכות אצל בני החתן הגאון ניסן משה שליט"א, בירושלים עיה"ק, פ' שופטים תשנ"ד

כי תצא למלחמה על אויביך וראית סוס ורכב עם רב ממך
לא תירא מהם כי ה' אלקיך עמך המעלך מארץ מצרים (ב, כ).

"ישראל", ואח"כ חוזר אל לשון "העם", "ודברו השוטרים אל העם גו' ויספו הושטרים לדבר אל העם גו' והי' ככלות השוטרים לדבר אל העם גו'".

(ה) הקשה החת"ס, דהנה הרמב"ם בהל' דעות כתב, וז"ל: דרך בעלי דעה שיקבע לו אדם מלאכה המפרנסת אותו בתחילה ואח"כ יקנה בית דירה ואח"כ ישא אשה שנא' מי האיש אשר נטע כרם ולא חללו, מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה, עכ"ל. והקשה החת"ס, הלא בסדר הכתובים כתב תחילה בית ואח"כ כרם ואח"כ אשה, ולמדו חז"ל מזה ד"א בתחילה יבנה בית ואח"כ כרם ואח"כ ישא אשה כמובא ברש"י, וקשה על הרמב"ם מדברי הש"ס.

(ו) עוד יש לדקדק, דבתוכחה בפ' כי תבוא כתיב להיפך, "אשה תארש ואיש אחר ישגלנה, בית תבנה ולא תשב בו, כרם תטע ולא תחללנו", ולכאורה יש להבין שינוי הלשונית.

הספרים הקדושים דקדקו בכאן כמה דקדוקים, ראשית מה שדקדק האגרא דכלה, מה צורך בתיבות "וראית סוס ורכב", הול"ל סתם "כי תצא למלחמה גו' לא תירא מהם".

(ב) התחיל בלשון יחיד, "כי תצא למלחמה על אויביך וראית גו' ממך גו' לא תירא גו' המעלך גו'", וסיים בלשון רבים, "והי' כקרבכם גו' אתם קרבים גו'".

(ג) "והי' כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם, ואמר אליהם שמע ישראל גו'", התחיל בלשון דיבור, "ודבר אל העם", וסיים בלשון אמירה, "ואמר אליהם", ואח"כ חזר ללשון דיבור, "ודברו השוטרים גו' וישפו השוטרים לדבר גו' והי' ככלות השוטרים לדבר גו'".

(ד) "ודבר אל העם, ואמר אליהם שמע ישראל גו'", יש לדקדק, דמתחיל בלשון "העם", ומסיים בלשון

צדיק טוב, ובוזה פי' החיד"א על שלשה דברים העולם עומד "על התורה ועל העבודה" זהו "טוב לשמים", "ועל גמילות חסדים" זהו "טוב לבריות", ועליהם נאמר "אמרו צדיק כי טוב" ועליהם העולם עומד.

אבנם יש לפרש קצת באופן אחר, ע"פ מה דאמרינן במס' עירובין (דף ס"ה ע"ג) א"ר אילעי בשלשה דברים אדם ניכר בכוסו בכיסו ובכעסו, ופי' רש"י: בכוסו, אם דעתו מיושבת עליו ביינו, בכיסו, כשנושא ונותן עם בני אדם אם באמונה הוא עושה, בכעסו, שאינו קפדן יותר מדאי. ופי' המהרש"א, דר' אילעי נקט הני ג' דברים שניכר בהם האדם אם הגון הוא, לפי שמדותיו של אדם נחלקים לג' חלקים, והם טוב לשמים וטוב לבריות וטוב לעצמו, וזהו הפי' בכוסו שמיושב ביינו ה"ז טוב לעצמו, שמרחק את עצמו מדברים המזיקים לו, בכיסו היינו

(ז) הקשה הק' מהר"א מבעלז זצ"ל, דהנה בפירוש "שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה" פי' רש"י הק' "אפילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד, כדאי אתם שיושיע אתכם". ולכאורה, להלן על הפסוק "מי האיש הירא ורך הלבב" דרשו חז"ל (מנחות ל"ו ע"ג). סוטה מ"ד ע"ג) " שח בין תפלה לתפלה עבירה היא בידו וחוזרין עליה מעורכי המלחמה "קנט". ולכאורה הלא יש לו זכות קריאת שמע.

נ ב נ

ואפשר לומר ע"פ מה שכתב החיד"א על המשנה פ"א דאבות "הם אמרו על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים", ופירש ע"פ מה דאמרי' בקידושין (דף מ' ע"ב) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו, והק' בגמ', וכי יש צדיק טוב ויש צדיק שאינו טוב, אלא טוב לשמים וטוב לבריות זהו

יג, ט), צריך זכירה שתהא תוכף תפילה של ראש לתפילה של יד, כדי שתהא הויה אחת לשתיהן, ואם הסיח דעתו והפליג בדברים ביניהם עבירה היא בידו, עכ"ל. וכ"כ מהר"א בתרומת הדשן ח"ב סימן ק"ז. ד', הרשב"א בחידושיו למנחות שם כתב, דכיון דמצריך קא להניח שניהם, ולהקדים של יד לשל ראש, לכן בעינן שלא יאה היסח הדעת ביניהם ושלא ישיח ביניהם, שהרי אם ישיח ביניהם נמצא שהשני לא תהי' גמר לראשונה, והוה כמי שמניח של ראש בראשונה, ולכן אסור לשוח ביניהם וחוזר עליה מעורכי המלחמה, ע"כ. ובאור החיים הק' עה"פ מי האיש הירא וכו' כתב: ורז"ל שיערו העון שיכנס בלבו הפחד ליוצרו שאפילו אין בידו אלא שדיבר בין ישתבח ליוצר חוזר מעורכי המלחמה.

קנט. ויש בזה ד' פירושים במה שאמרו "עבירה היא בידו": א' פי' רש"י: סח בין תפילה לתפילה ולא בירך על של ראש, אלא סמך על ברכה ראשונה. וכ"כ רבינו יהונתן מלוניל בהל' תפילין. וכתבו בתוס' (מנחות שם), דלפי' רש"י דאם בירך לשל ראש, אדרבה מצוה ושכר בידו. ב', הרא"ש בהל' קטנות סי' ט"ו, והר"ן סוף ראש השנה, והאשכול (הל' תפילין סי' כ"ח) כתבו דעבירה היא משום דגורם לברכה שאינה צריכה. ועייני' רא"ש פסחים סימן י'. ובשו"ת מהרי"ל פוסק כהרא"ש. ג', הבעל המאור סוף ראש השנה כתב משום דבעינן הוי' אחת (לשתיהן). וז"ל: מה טעם אמרו סח בין תפילה לתפילה עבירה היא בידו, אע"פ ששתי מצוות הן, כיון דכתיב בהו בתפילין של יד ושל ראש "והי' לאות על ירך ולזכרון בין עיניך" (שמות

ובציאה השני' מימי קטנות לימי גדלות הריהו מקבל עול נוסף לעבודתו כיון שהוא מחויב במצוות, ועכשיו הרי כבר מורגל במדות טובות מילדותו, ורק צריך לזרוז בלימוד התורה ובקיום המצוות בסור מרע ועשה טוב, ומעתה יש בו דעת להבחין בין דבר המזיק לדבר המועיל, אמנם יש לו סיוע בעבודתו, דכיון שהוא ברשות אב וכן ברשות ישיבה הריהו סביב למשגיחים ומדריכים מחנכים וראשי ישיבה אשר מלמדים אותו את הדרך אשר ילכון בה ואת המעשה אשר יעשון.

נמצא דביציאה ראשונה הריהו בגדר "טוב לבריות", דעיקר החינוך אז הוא על מדות טובות. וביציאה השני' אז העיקר הוא "טוב לעצמו", דלבריות הריהו כבר מורגל מימי ילדותו, ולשמים הרי מסייעין אותו בזה, והעיקר שמונח עליו לבד הוא לידע דברים המועילים והדברים המפסידים לו בימי חיותו, כי הרי אינו כ"כ תחת השגחה. ע"ז אמנם יציאה השלישית, שהיא יציאה מרשות אב לרשות עצמו, אזי הרי מקבל עליו שלימות העול, החוט המשולש של טוב לשמים, טוב לעצמו וטוב לבריות. כי אחרי שיצא מרשות האב הרי הוא ברשות עצמו להכריע על כל דבר אם לעשותו או לא, האם הוא טוב לשמים או לא.

ובזה יש לפרש הפסוק "מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' הטוב": כש"מצא אשה" הריהו "מצא"

שנותן ונושא באמונה עם הבריות דהיינו שהוא ניכר בכיסו שהוא טוב לבריות, בכעסו, שאם אינו כועס הוא טוב לשמים, אבל כל הכעס כאילו ע"ז, וממילא אם אינו כועס ניכר שהוא טוב לשמים, ע"כ פי' המהרש"א.

ולפ"ז אפשר לומר דהיינו ביאור המשנה על שלשה דברים העולם עומד, "על התורה", פי' טוב לשמים, שבזה שהוא לומד תורה הריהו עושה נח"ר בזה להבורא ב"ה, "ועל העבודה" פירשו המפרשים דקאי על עבודת התפילה שהיא במקום הקרבנות, וזהו טוב לעצמו, שהרי רוצה שיתמלאו בקשותיו ולכן הוא מתפלל, נמצא דמתפלל לעצמו, "ועל גמילות חסדים" זו טוב לבריות, שעושה חסד עם אחרים.

והנה במשך חיים חיותו של האדם יש בו ג' זמני יציאות, (א) יציאה מרחם אמו לאויר העולם, (ב) יציאה מימי קטנות לימי גדלות, (ג) יציאה מרשות אב לרשות עצמו. ובכל יציאה האדם מקבל עליו עול נוסף לעבודתו. דביציאה ראשונה משיעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע, אבל כל זמן שהוא קטן הרי פטור מכל המצוות רק מחנכין אותו לקיים המצוות, ועיקר חינוך אבות לבנים בימי קטנותם הוא על מדות טובות, להרגילם בגמ"ח וכו', והאבות שומרים הבנים בקטנותם להרחיק מהם דברים המזיקים להם ולהרגילם בדברים המועילים, כי הקטן שאין בו דעת אינו מבחין בין דבר המזיק לדבר המועיל.

אשה, אינו מסתכל בזה שחב לאחרים.
וכן צריך להיות בכל דבר.

ובכזו שפי' הנועם מגדים, "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך", שפי', דכשאדם מתחיל לבנות בית חדש לעבודת ה', אזי יש בני אדם שקשה להם מאד הדבר הזה, כיון שהוא לא עושה ככה וכדומה, "ועשית מעקה לגגך", "מעקה" הוא מלשון צרה ועקתא, עיי'ז אתה עושה לעצמך מעקה, אעפ"כ "לא תשים דמים בביתך", "דמים" לשון שתיקה (לשון דוס ודומס), שלא תשתוק ותבטל מעבודת השי"ת, ועיי'ז "כי יפול הנופל" ממנו יהי נפילה להצד השני.

ובזה יש לפרש דברי הגמרא כתובות רשב"י מרקד אתלת, פי' ששמחתו היתה שעיי'ז נעשה שלימות של ג' מדות הנ"ל, וזהו "מרקד אתלת".

והנה יש ב' סוגי אנשים, יש שהוא גיבור איש מלחמה ותמיד הוא לוחם עם יצרו והוא עובד על עצמו, וכשיוצא א' מן היציאות הללו אומרים לו דברי חיזוק, תדע כי מלחמה יותר גדולה ניתוספה עליך ואל תפחד כי לולי הקב"ה עוזרו לא יוכל לו וחזק ואמץ בעבודתך. אמנם יש שנפלו

ומפסיק ממשנתו כו' מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו, ואיתא במס' גדה (??) דמי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק עליו הכתוב אומר כי דבר ה' בזה וגו' הכרת תכרת וגו'.

בזה בחי' "טוב", ואיזהו בחינה, על זה סיים הפסוק "ויפק רצון מה' הטוב", שיעשה רק מה שהוא רצון ה' הטוב, שהוא טוב לשמים.

וזה צריך לקבל על עצמו בעת נישואין, שבכל דבר ודבר במשך חיים חיותו לא יעשנו אם אין זה רצון ה', ואם הוא רצון ה' יעשנו אפילו שהוא חב לאחרים בזה, כגון שיש לו חבר מונע אותו מלימודו¹, צריך לעזבו וליקח חבר אחר, הגם שעיי'ז יצער את חבירו אם אי אפשר לו בענין אחר, מ"מ כיון שרצון ה' הוא לא לבלות שנותיו ח"ו, ע"כ צריך לעשות בזה רצון ה'. וכן הוא בהנהגת הבית ובכל ענינים במשך החיים, להסתכל רק על מה שהוא טוב לשמים, ואפילו במקום שחב לאחרים.

והלימוד הוא מקידושי אשה, שידוע קושיית הנודע ביהודה שהקשה, היאך אפשר לעשות שליח לקבל קידושין, הלא במה שמקדש את האשה הרי הוא חב לאחרים, שנאסרה לכל העולם, ולפי דעת התוס' (נמס' ז"מ) שהתופס לבע"ח אפילו במקום שעשאו שליח אם הוא חב לאחרים לא קנה, א"כ איך אפשר לקדש עיי' שליח. הרי שעיי' קידושי אשה הוא חב לאחרים, ואעפ"כ כיון שהוא טוב לשמים שיקדש

קס. ומבואר בספר תניא קדישא (ע"פ הזהר) דישראל אורייתא וקובה" כולא חד, ואין לך התקשרות גדולה להקב"ה מזה הלומד תורה הק', כי הוא חד ממש עם השי"ת. ומשום זה איתא (אבות פ"ג מ"ט) "המהלך בדרך ושונה,

שהנך יוצא למלחמה "על אויבך", להלחם עם יצרך.

ואומר הכתוב "וראית סוס ורכב", מבואר באור החיים הקדוש דקאי על היצה"ר, ואמר הכתוב "וראית", שקשה עליך הדבר מחמת שלא היית מורגל עד כה להיות ברשות עצמך, אעפ"כ "לא תירא מהם כי ה' אלקיך עמך" ולולא הקב"ה עוזרו לא יכול לו.

ועבשיו מבאר הכתוב הב' סוגי אנשים שהזכרנו. יש המכונים בשם "ישראל", הם המדריגה הגדולה שתמיד לוחמים עם יצרם, להם מדברים בלשון רכה, לשון "אמירה", ויש המכונים בשם "העם", להם מדברים בלשון קשה, בדברי תוכחה על מה שמתרשלים, ונקט אצל "העם" לשון דיבור, וזהו תוכן הפסוק "ונגש הכהן ודבר אל העם".

אמנם מתחילה "ואמר אליהם שמע ישראל", בזה מייחס הדיבור למדריגה הא', ולהם מדברים דברי חיזוק, "אל ירך לבבכם", אפילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד", כיון שעומדים תמיד במשמרת עבודה לה' אלקינו, "כדאי אתם שיושיע אתכם".

ואח"כ ייחס דיבורו אל המדריגה הב' המכונה "העם", ולהם אמר "מי האיש הירא", אפילו שח בין תפלה לתפלה חוזר, כיון שמתרשל בעבודה. ולהם מדברים בלשון "דיבור".

בדעתם ומתרשלים במלחמתם, להם מדברים דברי קשות, שאם ח"ו לא תתקן את מדותיו ח"ו ינצח היצר ואז אוי לך בעוה"ז ואוי לך בעוה"ב.

והנה במס' ד"א מובא הגירסא "בשלשה דברים אדם ניכר, בכיסו בכוסו ובכעסו", ויש לרמוז בזה, דקאי על ג' ענינים אללו של "בית", "כרם" ו"אשה". "בית" הוא "בכיסו", משא ומתן עם בני אדם, שהוא הבחי' של טוב לבריות, "כרם" זהו "בכוסו", שמיושב בינו, והוא בחי' טוב לעצמו, ו"אשה" הוא "בכעסו", שהוא בחי' טוב לשמים. והולך בהדרגה, טוב לבריות, טוב לעצמו וטוב לשמים, כפי הסדר שהוא במס' דרך ארץ.

והנה הרבי מלובלין פי' כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך, שכשאדם יוצא לרחוב או כיוצא בזה במקום שהוא נקל לחטוא, יהי' כוונתו ומחשבתו שיוצא למלחמה עם יצרו, ועי"ז ינצחנו.

וזוהו פירוש הפסוק "כי תצא", אז תהי' הכוונה "למלחמה על אויבך", ואז "ונתנו ה' אלקיך בידך".

ויש לפרש לעניננו בדרך זו, "כי כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך", פירוש, כשאתה יוצא א' מג' יציאות הללו שבהם אתה מקבל עול נוסף לעבודתו ית"ש, אזי אם תרצה לנצח במלחמת יצרך, תהי' כוונתך בשעת היציאה

"בית", ואח"כ טוב לשמים, דהיינו אשה. זוהי כוונת הרמב"ם דרך בעלי דעה, פי' אלו האנשים השולטים ביצרים, זהו הדרך שעובדים בהדרגה. ובוזה מיושבים כל הדקדוקים שדקדקנו בה.

ואפשר עוד ליישב בזה קושיית האחרונים על מה שאנו מברכים בשבע ברכות "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם יוצר האדם", על מה ולמה אנו משבחים על יצירת האדם, הא אמרו חז"ל במס' עירובין (דף י"ג ע"ג) נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, וא"כ מהו השבח בזה.

ולהנ"ל יש לומר, דהנה תוס' שם הקשו, הלא אמרו חז"ל בואו ונחזיק טובה לאבותינו, שאלמלא חטאו לא היינו בעולם. והקשו, משמע דנוח שנברא, ותירץ, דה"מ בצדיק אז אשריו ואשרי דורו, לכן נוח לו שנברא.

וא"כ יש ליישב דהא בשעת נישואין דהחתן נכנס בשלימות בג' מדות האלו, הלא מקרי צדיק, וכמו שאמרו חז"ל (קידושין דף ל"ט ע"א) אמרו צדיק כי טוב, זהו טוב לשמים ולבריות, שאז נכנס בגדר צדיק, וא"כ אשריו ואשרי דורו. ולכן שפיר בעת שמחת נישואין נכון לברך ולהודות להשי"ת ברכת יוצר האדם.

יעזור השי"ת שנזכה כולנו לתקן כל הג' מדות הנ"ל, ובפרט בחודש

ולהם אמר "מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו", פי' כנ"ל שלא תיקן עדיין מדות בין אדם לחבירו, טוב לבריות, "ילך וישוב לביתו", פי' שיעשה תשובה, כמו שפירוש הספרים הק' שכוונת הפסוק ע"ד המוסר שיעשה תשובה, "פן ימות במלחמה", שלא ינצח יצרו, ועי"ז "ואיש אחר יחנכנו", שיצטרך לבוא עוד הפעם לתקן, וכמו שפי' הראפשיצער זצ"ל. וכן "מי האיש אשר נטע כרם ולא חילו" קאי על מדת טוב לעצמו כנ"ל. וכן "מי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה", שעדיין לא תיקן המדה של טוב לשמים. והם הג' מדות שהם בכללות כל המדות, כמו שפי' המהרש"א. והוא בדרך הדרגה, דתנן במס' ד"א בכיסו בכוסו ובכעסו.

והנה לענין עונש על מי שלא תיקנם, החמור מענישין אותו תחילה, והחמור שבהן הוא טוב לשמים, ואח"כ טוב לבריות, ואח"כ טוב לעצמו. לכן אצל התוכחה כתיב בדרך החמור שבהן, קודם "אשה", שהוא טוב לשמים, ואח"כ "בית", שלא תיקן הטוב לבריות, ואח"כ "כרם", הטוב לעצמו.

אמנם בדעת הרמב"ם שנקט הסדר קודם "כרם" ואח"כ "בית" ואח"כ "אשה", והקשה החת"ס דהוא לא כסדר הקרא, יש לומר, שהרמב"ם כתב ע"פ הסדר שבמס' עירובין ששם א"ר אילעי בכוסו בכיסו ובכעסו, נמצא בהדרגה הוא קודם טוב לעצמו, דהיינו "כרם", ואח"כ טוב לבריות, דהיינו

בית נאמן בישראל עם ג' עמודים תורה עבודה וגמ"ח, המרמזים על ג' המדות הנ"ל, כנ"ל, שיזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, והמחותנים ירוו מהם רוב נחת דקדושה, ושיהי' בית של תורה וחסידות משולבים.

וכל המשמח חתן וכלה בונה מחרבות ירושלים. ויהי' שכבר יתקנו כל החרבות, ובמהרה נזכה לראות ישועתן של ישראל בכיאת גואל צדק, כבי"א.

אלול מובא בשל"ה הק' "תשב אנוש עד דכא", "דכ"א" ר"ת דירה כרם אשה, יעו"ש. ולדברינו מרומז בזה ג' מדות הנ"ל, שהזמן תשובה עליהם הוא עכשיו. על זה עוד יש לרמז, "דבית", "כרם" ו"אשה" בגימטריא "אלול תשרי", א"כ הלא כעת הוא מוכשר לשוב ולתקן.

ויהי' שנוזכה לשוב בתשובה שלימה לפניו, ולהכתב ולהחתם בספרן של צדיקים גמורים לאלתר לחיים טובים ולשלום, והחתן כלה יזכו לבנות

ונגשו הכהנים בני לוי כי במ בחר ה' אלקיך לשרתו וגו' ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע. וכל זקני העיר ההוא וגו' וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו. כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל ונכפר להם הדם. ואתה תבער הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני ה'.

הנרצח של העיר ההיא שייך לכל אנשי העיר, וא"כ מדוע דוקא הכהנים.

ב צ"ב מ"ש ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע, מאי נפקא לן מינה כאן, בפרשת עגלה ערופה, אם על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע או לאו.

ג צ"ב מה שאמרו "ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו", מה שייך דבר זה לידיהם ועיניהם של הזקנים.

ד צ"ב מהו השייכות של הפסוק כפר לעמך ישראל (אשר הוא לשון מפילה שאמרו זקני העיר ההוא) לענין הערבות של כל ישראל ערבין זה לזה.

פירש"י ונכפר להם הדם וכו' שמשעשו כן יכופר להם העון. והאבן עזרא כתב ואתה תבער הדם הנקי וכו' כי לא ישפך דם נקי בארצך אם תעשה הישר בעיני ה'.

בבעל הטורים כתב, כפר לעמך ישראל - מכאן שכל ישראל ערבין זה לזה. כפר לעמך ישראל אשר פדית - ר"ת בגימטריא זה הכהנים, עכ"ל הבעל הטורים.

בתחילה נקדים כמה דקדוקים:

א צ"ב מדוע נגשו הכהנים דייקא, כי במ בחר ה"א לשרתו וגו', הלא ענין

ונדמה לו שהיה עומד לפניו בתכריכין, וספר קטן בזרועו".

"אמר לו החסיד, האינך איש אשר קברנו אותך ביום פלוני. אמר לו, כן דברת, אני הוא. אמר לו, ומה הספר הזה בידך. אמר לו, ספר תהילים, ובאתי להזהירך שתזהיר את בני הישוב ההוא שהייתי דר בו שיבריחו עצמם מן העיר, וימלטו את נפשם, כי כלתה עליהם הרע, כי כל עוד שהייתי דר בו בחיי ששילמתי וגמרתי ספרי תהלים בכל יום זה כמה שנים, בזכות זה האריכו בשלוח וניצולו עד הנה, ומעתה אין מי שיגין עליהם".

"יהי בבוקר, ותפעם רוחו של אותו חסיד, ושלח שליח מיוחד לשם במכתב והזהירם. והנה מקצתם היראים דברי חסיד נמלטו וניצולו, ומקצתם נתיאשו מן הפורענות ונשארו שם, ולא השגיחו בדברי החסיד עד שפגעה בהם יד ה'. ומיום ההוא ששמע החסיד דבר זה לא נמנע מלומר ספר תהלים בכל שבוע, על כן אל תרפה ידך ממנו, כי מי שהוא רגיל ודש בו בספר תהלים הוא דוחה כל מיני פורענות וכמה פגעים מעליו ומעל בני ביתו ומעל משפחתו ומכל בני דורו, ומגלגל עליו ועליהם כל מיני שפע ורחמים וחסדים טובות ברכות והצלחות, אשרי הזוכה ומזכה את הרבים", עכ"ל.

ומובא בספר תמימי דרך, מה שאירע בימי הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, שנגזרה פע"א גזירה בשמים על מושב אחד של ישראל לכליון רח"ל, קרא אליו הבעל שם טוב את חבריו,

ה) סמיכות פסוקים אלו לתחילת פרשת כי תצא, כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה"א בידך ושבת שבי.

ו) בכמה שנים קורים פרשה זו בשבת מברכים חודש אלול, ובשאר השנים קורים פרשה זו בשבוע הראשונה של החודש, וצ"ב השייכות בין פרשה זו לחודש אלול.

נ ב נ

ואפשר לומר בדרך רמז עפימ"ש בספר מטה אפרים (סימן מקפ"א טע"ף ט'), וז"ל, נוהגין בכל יום מראש חודש אלול ואילך אחר התפילה אומרים בציבור עשרה מזמורים תהלים, ומתכוונים לגמור כל תהלים קודם ראש השנה, והוא עולה כמנין כפ"ר וכו' עיי"ש, וכ"כ בסידור יעב"ץ.

ועיין בספה"ק אגרא דכלה (זיופי נלאשית) שכתב, בראשי"ת יצורף אותיות ית"ב אר"ש, מנהג ישראל תורה הוא לומר תהלים בכל חודש אלול, ר"ת י"אמרו ת'הלים ב'חודש אלול ר'צוים ש'בחיו, עיי"ש.

ובספה"ק עמק המלך (דף ט"ו) הביא מעשה נפלאה איך שע"י אמירת תהלים הציל איש אחד עיר אחת במשך שנים הרבה, וזה לשון קדשו:

"נמצא כתוב כי בשנת קי"ב היה איש מסכן וחסיד, ולא היה כל כך יודע ספר לבד פשוטי המקרא, והיה זקן ונפטר בשיבה טובה, ותוך שלושים יום לפטירתו בא בחלום לחכם אחד מופלג,

פסוק ונכפר להם הדם וגו' שמשעשו כן יכופר להם העון. פי' דאם יקיימו תיבת "כפר", דהיינו שיגמרו במשך חודש אלול ב' פעמים את ק"ג מזמורי תהלים, כמנין כפ"ר, אז בודאי י"כופר להם העון". והטעם בזה, דהנה אמרו רז"ל שדוד המע"ה ביקש מאת הקב"ה שתהא חשובה אמירת תהלים כעוסק בנגעים ואהלות, והקב"ה מילא בקשתו.

ד

והנה איתא בגמרא (ר"ה דף י"ח ע"א) על פסוק (שמואל א' ג') לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה, אמר רבא בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים וכו'. תנו רבנן משפחה אחת היתה בירושלים שהיו מתיה מתין בני י"ח שנה, באו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי, אמר להם שמא ממשפחת עלי אתם דכתיב ביה וכל מרבית ביתך ימותו אנשים לכו ועסקו בתורה וחיו, הלכו ועסקו בתורה וחיו והיו קורין אותה משפחת רבן יוחנן על שמו.

נמצא מזה דאפילו אם נגזר גזר דין בשבועה כמו שנגזר על בית עלי, מ"מ ע"י עסק התורה מבטלין הגזירה וכמו שמביא הגמרא העובדא מירושלים במשפחה ההיא שהיתה נקראת משפחת רבן יוחנן.

ה

וא"כ, כיון שאמירת תהלים חשובה כהעסק בנגעים ואהלות, א"כ גם אמירת תהלים מכפרת על העוונות

הצדיקים הנסתרים ר' מרדכי ור' קהת, וטכס עצה כיצד לבטל את הגזירה. והבעל שם טוב עשה עליית נשמה, וראה כי כבר נגזרה גזירה ואין להשיב. בהילוכו בחזרה דרך ההיכלות, ראה בהיכל אחד אור גדול ביותר. התבונן וראה כי זהו היכלו של איש כפרי אחד, שהוא גומר את התהלים חמש פעמים בכל יום, ואותיות התהלים מתנוצצות בהיכל זה. נסע הבעל שם טוב אל הכפרי הזה, ואמר לו:

אילו היית יודע שבעולם הבא שלך תוכל להציל ישוב מישראל, היית עושה זאת?

השיב הכפרי: "אם יש לי עולם הבא, אני נותנו במתנה להצלת אותו ישוב".

ונתבטלה הגזירה בזכות אותו יהודי פשוט, שהיה גומר את התהלים חמש פעמים בכל יום.

רואים אנו מזה גודל כח אמירת תהלים, איך שמבטלת גזירות רעות מעל ראשי עם קודש, וכידוע מצדיקים שפירשו הפסוק (מל"ג ק"ז ז') מי ימלא גבורות ה' ישמיע כל תהלתו, פי' ימלא מלשון מוללין מלילות (צ"ה) דף י"ג ע"ג), דאם רוצה להכרית את גבורות ה' היינו מדת הדין, אפשר לעשות כן ע"י "ישמיע כל תהלתו", שיגמור כל ספר תהלים, כי אמירת ספר תהלים מכרית את מדת הדין והגבורה, ומעורר מדת הרחמים על ישראל אנס"ו.

ו

ועל פי זה נבין שפיר מה שפירש"י על

ט ט

וזוהו מה שכתב בעל הטורים כפ"ר לעמך ישראל, מכאן שכל ישראל ערביין זה לזה. פי' כפ"ר בגימטריא ש', ב"פ ק"נ מזמורי תהלים, דהטעם שעל כל או"א מישראל לומר ב' פעמים תהלים בחודש אלול הוא מחמת הערבות שעל כל אחד מישראל, לבטל מעל כל ישראל כל מיני גזירות קשות ורעות רח"ל, וע"כ כדאי לומר מזמורי תהלים כמנין כפ"ר כנ"ל.

י ו

וזוהו ג"כ מ"ש בעל הטורים "כפר לעמך ישראל אשר פדית - ראשי תיבות בגימטריא זה הכהנים", ודקדקנו מה שייכות דבר זה לכהנים. אך י"ל דכהנים רומז למנהיגי העם, כנודע מספה"ק, ורומז הכתוב דדבר זה מוטל על מנהיגי העם, לעורר את ישראל לומר ב"פ תהלים בחודש אלול.

יא יא

גם ידוע דכהנים הם ממדת החסד, וכמאמר הכתוב (דנריס ל"ג, ט') וללוי אמר תומיך ואוריך לאיש חסידך.

יב יב

ועל פי זה יתיישב קושיא א', מדוע נגשו הכהנים דייקא. ולהנה"ל הכוונה, דכהני"ם רומז למנהיגי העם, ועליהם מוטל הדבר להשגיח על אנשי העיר בכל הענינים, ברוחניות ובגשמיות, וע"כ נגשו לומר ידינו לא שפכו את הדם הזה.

ומבטלת כל הגזירות, וזהו הטעם שתיקנו לומר ב' פעמים כל התהלים במשך חודש אלול, כדי שעי"ז יכופרו עוונות בני ישראל ויתבטלו כל הגזירות מעל ראשיהם.

יג יג

והטעם בפשטות מדוע לא נתקן שנעסוק בתורה יותר בחודש אלול, רק אמירת תהלים, י"ל בפשטות דאמירת תהלים שייך לכל אדם (משא"כ עסק המורה, דלאו כל אדם הוא צו הכי לזה) וכעובדא הנ"ל של הבעש"ט שאמר שאדם פשוט א' ביטל מעל ישראל את הגזירה.

יד יד

וז"ש רש"י ז"ל "ונכפר להם הדם וכו' שמשעשו כן יכופר להם העון", פי' ע"י אמירת כפ"ר מזמורי תהלים (צ"פ כל המזמורים) יכופר להם העון, וע"כ צריכים לומר כפ"ר מזמורים שבתהלים בחודש אלול, טרם נכנסים לימים הנוראים אשר בהם אנו מתפללים על מחילת עוונותינו ועל שנה טובה ומתוקה.

יז יז

ויתבארו בזה דברי האבן עזרא שכתב ואתה תבער הדם הנקי וכו' כי לא ישפך דם נקי בארצך אם תעשה הישר בעיני ה'. פי' "הישר" בגימטריא תפל"ה, כמו שכתבו התוס' במסכת חגיגה, ועיקר התפילה שנוכל על ידה להכרית כל הדינים והמקטרגים, הוא ע"י אמירת תהלים כנ"ל.

אדם בתוך העיר מוטל על עיני העדה לבטל את זה מעיקרא, ע"י תקנות טובות ומועילות לאנשי העיר, שיוכיחו את אנשי העיר ללכת בדרך התורה והיראה, וגם למנוע כל גזירות רעות. ח"ו מעל ישראל.

יז

ועל דרך זה יתישב מה שהקשינו (דקדוק ג') במה שאמרו הזקנים "ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו", מה שייך דבר זה לידיהם ועיניהם של הזקנים.

אך יש לומר על דרך הרמז, דו"ק ותשכח שב' התיבות "יד עין", עם האותיות והכולל עולים בגימטריא ק"ן, - והוא רמז נפלא לאמירת ק"ן מזמורי תהלים, דע"ז מבטלים כח הקליפות והמשטינים בימים הנוראים. ויש לומר בדרך רמז, שזקני וכהני העדה התאוננו על זה שלא השתדלנו שיאמרו ישראל אפילו פעם אחת כל ספר תהלים בחודש אלול, וכל שכן ב' פעמים.

יח

ויש לומר הרמז בתיבות "את הדם הזה", דג' תיבות אלו עם האותיות בגימטריא תהל"ם חסר (475), והרמז בזה שהם מתאוננים שהחסירו מלעורר את העם לומר תהלים, וע"כ תהל"ם חסר.

יט

ועל כן אומרים כעת "כפר" לעמך ישראל, שנשתדל כעת שבני

יג

וזהו גם ענין "זקני" העיר ההוא, דזק"ן רומז לרחמים, כמו שאמרו רז"ל שבשעת מתן תורה נגלה הקב"ה לישראל בבחינת זקן מלא רחמים. חזינן מזה דזק"ן רומז לרחמים.

יד

וזהו ענין "זקני העיר", פי' זקני העיר שעליהם לעורר רחמים על ישראל, מתוודים על זה שידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו, פי' עי"ן היינו עי"י העדה, שלא היינו בבחינת "עיני" העדה כראוי, שלא תיקננו שיאמרו תהלים ועי"ז לא יארע כלום לאף אחד מאנשי העיר, וכעובדות הנ"ל.

טו

ועפ"ז יתבאר מ"ש הכתוב ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע, והקשינו (קו"טא ז') מאי נפקא לן מינה כאן אם על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע או לאו.

טז

אך להנ"ל י"ל ע"ד הרמז, ריב היינו לריב עם המקטרגים שרוצים לעורר מדת הדין ח"ו על ישראל, דעל צדיקי ומנהיגי העדה מוטל הדבר לריב תמיד עם המקטרגים וללמד זכות על ישראל, וגם לעורר את העם לתשובה ולאמירת תהלים בחודש אלול, וע"כ הזכיר הכתוב כאן "ועל פיהם יהיה כל ריב", ואם לא יריבו עם המקטרגים צריכים הם לדעת שעליהם מוטל "וכל נגע" ח"ו, דכל מה שיכול לקרות לאיזה

תצא למלחמה על אויביך, דעיקר אויבי האיש הם הקליפות שרוצים לעורר מדת הדין ח"ו, ועיקר המלחמה נגדם הוא ע"י עסק התורה ואמירת תהלים שמכפרים עבירות האדם, דע"י כפרת העוונות ממילא מתבטלים טענות הקליפות נגד האדם הישראלי, ונתנו ה"א בידך ושבת שבינו.

כג

ועל כן קורים פרשה זו בשבת מברכים חודש אלול, ובשאר השנים קורים פרשה זו בשבוע הראשונה של החודש, לרמזו דהעיקר בחודש אלול הוא לבטל את מדת הדין ע"י אמירת תהלים ב"פ כמנין כפ"ר, וכנ"ל.

יעזור השי"ת שנזכה לשנה טובה ומבורכת, ויתבטלו כל הדינים מעלינו ומעל כל ישראל בזכות אמירת תהלים שישראל מרבים בהם בימים קדושים אלו, ובזכות אמירת תהלים, תהלות דוד בן ישי, נזכה לביאת משיח בן דוד בב"א, וכאמרינו "בעבור דוד עבדך", פי' בזכות אמירת מזמורי דוד ע"ה, "אל תשב פני משיחך", רק תשלח לנו גואלינו בקרוב בב"א.

ישראל יאמרו ב' פעמים תהלים כמנין כפ"ר, והטעם בזה, עפי"מ שאמרו רז"ל (ויקרא רצה פכ"ה) אם נכשל אדם בעבירה וכו' מה יעשה ויחיה, אם היה רגיל לקרות דף אחד קורא שני דפים ואם היה רגיל לשנות פרק אחד ישנה שנים, עיי"ש.

כ

וע"כ התקנה שיאמרו ב' פעמים תהלים, לפי הנ"ל דאמירת התהלים חשובה כעסק בנגעים ואהלות, וע"כ כמו שאמרו רז"ל שהעצה להבעל תשובה הוא שיקרא ב' דפים אם הי' רגיל לקרות דף אחד, כמו כן לגבי אמירת תהלים, שיכפול אמירת תהלים, במקום פעם אחת יאמר את כל התהלים ב' פעמים, ודו"ק.

כא

וזהו שאמר הכתוב "ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל", פי' דבזכות אמירת תהלים ב' פעמים לא יהי' דם נקי ח"ו בקרב ישראל, ולא יאונה להם כל און.

כב

ועפי"ז נבין גם סמיכות פסוקים אלו לפרשת כי תצא (קוסיא ד), כי

פרשת כי תצא

כי תצא למלחמה על אויבך

וזהו הרמז כי תבנה בית חדש, כשמגיע לך שמחה חדשה, ועשית מעקה לעלות השמחה למעלה ע"י אותיות כנ"ל, וזהו מעקה, כי המעקה יבנה למעלה למעלה.

וזהו הרמז לגגך כדי להביא השמחה באותיות, וידוע כי כח המונעע בכל האותיות הוא משל הוי"ה ב"ה הרצון באותיות משם הוי"ה, וזהו גגך גימטריא כ"ו, עכ"ד.

ובזה אפשר לפרש הכתוב הנ"ל, כי תבנה בית חדש, פי' כשאתה רוצה לתקן גופך שנקרא ביי"ת, אז ועשית מעקה לגגך, להמחשבה, שתזהר בראיית העין ותחשוב רק השם הוי"ה ב"ה שתראה בעינים כל פעם רק שמו של הקב"ה, כמ"ש בצעטיל קטן בכל עת ורגע וכו'.

ובזה אפשר להבין הדיוק שדקדקנו, כי תצא אמר בלשון יחיד, ואח"כ על אויבך הוא לשון רבים, שכשאתה יוצא מביתך, "כי תצא", אתה יוצא תיכף "למלחמה", כמ"ש רש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע. על אויבך, פי' אם אינך נזהר בשמירת עיניך כשאתה יוצא לרחובות קרי', אז מכל ראי' וראי' נברא מלאך המשחית

צ"ב דפתח בלשון יחיד, כי תצא, וסיים אויבך בלשון רבים. וברש"י במלחמת היצר הכתוב מדבר.

להלן בפרשה, כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך, צ"ב למה צריך לומר לגגך, הלא אמר להלן כי יפול הנופל ממנו, ומובן מאליו שהמעקה עשה "לגג", ולמה הוסיף תיבת "גגך".

ואפשר לומר בהקדם הגמרא על פסוק טוב מראה עינים מהלך נפש, ובספה"ק דרך פקודיך פי' בזה הפסוק אי' הקדשה הוא בעינים על הדרך, דעיקר הקדושה הוא בשמירת העינים. ואיתא בספה"ק מאור עינים בפרשתינו ש"גגך" היינו המחשבה, בית רומז על הגוף.

ובספה"ק קדושת לוי כתב דגג"ך בגימ' כ"ו, וזה לשון קדשו: כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך, הכלל הוא כשמגיע לאדם איזה שמחה מהבורא ב"ה אזי יראה לדבר דיבורים להביא השמחה באותיות בתורה ובתפלה ושירות ותשבחות בכדי לדבק השמחה למעלה בבורא ב"ה.

באמת למלחמה ותקבל עליך ענין שמירת עינים, אז "ושבית שביו", תשבה את היצה"ר בידך, שתכניע אותו (את היצה"ר) ויעשה רצונך ויבא לך בנקל הענין של שמירת עינים, כמובא מהבעש"ט ענין שהיצה"ר יסכים על הכל שהאדם עושה.

הנברא מראי' אסורה ח"ו, כמבואר בחז"ל. וכל זה ע"י שלא יכולת לעמוד ולעצור עצמך לא להסתכל במקום שאסור בו'.

הפסוק מסיים "ונתנו ה' אלקיך בידך ושבית שביו", שאם תצא

כי יקח איש אשה חדשה וגו' ולא יעבור עליו לכל דבר נקי יהי' לביתו שנה אחת ושימח את אשתו אשר לקח.

הרי אנו רואים מכאן שהתורה נקראת אשה, והאשה הזאב קיבל כבר בילדותו כאמור לעיל (דף כ"ט) ללמדו תורה ולהשיאו אשה.

לכאורה קשה למה כתב אשה חדשה ולא סתם כי יקח איש אשה?

ולפי"ז אפ"ל הפסוק ששימח את אשתו מוסב על האשה הישינה זו התוה"ק, שאל ישכח ממנה. כי עם האשה החדשה בודאי ישמח עמה, אבל התורה מעוררת אותו שגם את האשה הישינה אשר לקח כבר, ישמח גם אותה. ובזה ניחא הלשון אשר לקח לשון עבר, שהרי מתחיל בלשון עתיד, אלא קאי על התוה"ק שנטל כבר, גם אותה לא ישכח.

ואפ"ל דאיתא בקדושין (דף כט, ג:) וז"ל האב חייב בבנו למולו ולפדותו וללמדו תורה ולהשיאו אשה וללמדו אומנות. ומקשה הגמרא מנלן דחייב ללמדו אומנות, אמר חזקיה דאמר קרא "ראה חיים עם אשה אשר אהבת. אם אשה ממש, כשם שחייב להשיאו אשה כך חייב ללמדו אומנות. אם תורה היא, כשם שחייב ללמדו תורה כך חייב ללמדו אומנות".

"נקי יהי' לביתו שנה אחת" וכו'.

מוחלין לו עונותיו הלא היא רק מצוה אחת מתרי"ג מצוות,

ואפ"ל דהנה ע"י הנשואין לומד ומקיים כל מצוות התורה בטהרה ומצלת אותו מחטא כמ"ש חז"ל, וא"כ היא מצוה כללית על כל התורה, שאשה גורמת ועוזרת לו

הבעה"ט כתב לכל דבר נקי יהי' לביתו, רצ"ל שמוחלין לו עונותיו ונשאר נקי מעבירות. ע"כ.

וצ"ב למה דוקא בזה המצוה של לקחת אשה לקיים פו"ר

קיימת לעוה"ב וכו' ותלמוד תורה כנגד כולם.

בשמע דוקא הני הוא דאוכל פירות והקרן קימת אבל מצוה אחריתי לא, ואנן תנן מטיבין לו ונוחל את הארץ, אפילו בעושה מצוה אחת? ות"י הגמרא אמר ר' יהודה הכי קאמר כל העושה מצוה אחת יתירה על זכויותיו מטיבין לו ודומה כמי שקיים כל התורה כולה, ושואלת הגמרא מכלל דהנך [במשנה אלו דברים] אפילו בחדא נמי, ואפילו לא קיים שאר מצות בתמיה, והא רובא עונות הוא?

אמר רב שמעיה לומר שאם היתה שקולה מכרעת. הא דקתני אלו דברים במחצה עונות ומחצה זכויות קאמר. ויש במחצה זכויות אחת מאלו, מכרעת את הכף כאילו הוי רובא זכויות, ואינו צריך למצוה יתירה. וכי לית ליה בה חדא מהני צריך למצוה יתירה.

ולפי תירוץ הנ"ל במצוה כזאת של פו"ר שהיא מצוה דרבים, מצוה כזאת אפילו שאין לו מחצה על מחצה יש לו ג"כ חלק לעוה"ב כיון שיצאו ממנו דורות שלמים עובדי השי"ת וכידוע ברא מזכה אבא וכו'. ומתורץ הקו' הנ"ל.

אמר ששמע ממחותנו הגה"צ מוהר"ר אלחנן האלפרין שליט"א אב"ד ראדאמישלא בגאלדעס גרין שסיפר, שבעת שהובילו לביהכ"נ בשבת הראשון אחר החתונה כנהוג [בימיהם

לשמור ולילך בדרך כל התורה, נמצא שע"י המצוה הראשונה יוכל בנקל לקיים כל המצוות שבתורה בקדושה ובטהרה, וע"כ הקב"ה מוחל לו על כל עוונותיו, כדי שיוכל לקיים כל התורה כולה.

וזה שאומרים במערבא מצא או מצא, וכו', כי אם מצא אשה בת ת"ח וכשרה שעל ידה יוכל לקיים כל התורה בקדושה ובטהרה אז מצא טוב ואין טוב אלא תורה.

ועוד אפשר לתרץ דהנה איתא במשנה במס' סנהדרין כל המציל נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא ופי' רש"י שם בד"ה עולם מלא, עולם מלא ממש דמאיש אחד יוצא עולם מלא, כמו שאנו רואים דמאדם הראשון יצא עולם מלא שא"א למנות, וממילא המצוה של פו"ר, והיא מצוה דרבים, כמוכא בגמרא ות"י שבת (דף ג.) בד"ה מצוה דרבים שאני עיי"ש, ואין לך מצוה דרבים גדול מזה שהוא עולם מלא ממש. דתלוי בזה כל קיום העולם ממילא מובן קו' הנ"ל, שע"י שמוחלין לו על כל העונות יוכל להתקדש ולטהר בקדושה ובטהרה ולהוליד דורות כשרים יראים ושלמים.

ולפי תירוץ הנ"ל אפשר לתרץ סתירות המשניות בקדושין (דף לט:) במשנה שם זז"ל: כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ואינו נוחל את הארץ. ורמינהו אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז והקרן

אותה ממצוות עשה שהזמן גרמא כידוע.

וזהו הפשט בפסוק "לי" בית ה' נלך, יש לה השכר ממש כמו שהלכה לבד לבית ה', וחלק כחלק יאכלו. ולפי דברי החת"ס אם הבעל הולך לבית המדרש ללמוד ולא למד האשה מקבלת השכר כאילו למד, מפני שהיא שומרת ומזרזת אותו לילך לביהמ"ד ללמוד תורה.

ובן הוא בעסק יששכר וזבולון שנותנים ומחזקים אבריכים שילמדו, לבד ממה שמקבלים שכר מחצה על מחצה, מקבלים גם השכר של תורה לשמה, שאפילו אם היששכר לא למד תורה לשמה, מקבל הזבולון שכר של תורה לשמה.

לא נהגו בתולדות וצעירות הנשים לבא לביהכ"נ אמה של מלכות, ה"ה הסבתא מרת בילא ע"ה אמו של אא"ז הסב"ק מראפשיץ זי"ע, ובתו של הגאון מוהרי"ץ מהאמבורג ז"ל, אמרה בחכמתה עה"פ "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך", שאחרי שבעלה אמר לה: הרי את מקודשת לי, זכתה למ"ש בית ה' נלך עכ"ל.

ואפשר לפרש פסוק הנ"ל באופן אחר דהנה ידוע שהאשה נוטלת חלק כחלק בתורה ומצוות כמו הבעל. ותפקיד גדול נתנו לעקרת הבית שצריכה לזרזו לתורה ולמצוות לכן צריכה לשמש בעלה כדי שלא יצטרך לבטל הזמן בעניינים גשמיים ויוכל לעסוק רק בתו"מ. ומטעם זה פטרו

פרשת כי תבוא

דברות קודש שנאמרו בעת שהיית כ"ק הגה"צ שליט"א במעלבודן אוסטרלי, בבהמ"ד של הרב הנגיד רבי יוסף יצחק הכהן גוטניק שליט"א

ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם למען תשכילו את כל אשר תעשון (כט, ח)

"ועשיתם אותם", לשון רבים, והלא ענין הערבות הוא ענין אחד.

ג) מהו דיוק הלשון "למען תשכילו את כל אשר תעשון", שלא מצאנו דוגמתו בשאר מקומות בתורה היכן שנזכר ענין שמירת המצוות ("שמרתם"), ודוקא כאן, במצוות ערבות אמר "למען תשכילו גו".

ד) למה דוקא כאן, שמדבר בענין הערבות, הבטיח השי"ת "למען תשכילו", ענין ההצלחה, וכמו שתירגם באונקלוס וביונתן ב"ע תיבת "תשכילו" – "תצלחון" קסא, ויתירה מזו, "למען תשכילו את כל אשר תעשון", שהשכר יהי בכל הענינים קסב, וכמו שפירשו במפרשי התורה, שהשי"ת

ויש לדייק, א) למה כתיב "ועשיתם אותם", הי' די לומר "ושמרתם את דברי הברית הזאת למען תשכילו את כל אשר תעשון", וכדכתיב בפרשתנו לעיל מיני' (כו, ה) "שמור את כל המצוה אשר אנכי מצוה אתכם היום", ואינו מוסיף שם "ועשיתם אותם". וכן לעיל מיני' בפ' עקב (י"א, ח) כתיב "ושמרתם את כל המצוה אשר אנכי מצוה היום גו", ואינו מוסיף "ועשיתם אותם". וכן בכמה מקומות בתורה.

ב) במס' סוטה (דף ל"ו ע"ג) איתא ד"דברי הברית" כאן קאי על ענין הערבות, ועפ"ז צלה"ב מה שאמר

שתי הוראות, א) השכלת השכל בעניני הנפש, ב) הצלחת המעשה בעניני הגוף. וזהו כוונת הכתוב, אם יקימו את כל דברי התורה, אז "תשכילו את כל אשר תעשון", הן השגה בענין הנפש, והן הצלחה במעשה בענין הגוף.

קסא. וברד"ק עה"פ בביאור דברי התרגום האלו כתב, וז"ל: לפי שהאישי המצליח יבואו כל דבריו בתבונה כאילו נעשו בשכלו ובדעתו, ע"כ יקרא "משכיל".

קסב. וראה מלבי"ם עה"פ, ד"השכלה" יש לה

את המצוה ואת החוקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם", ופי' רש"י: היום לעשותם, ולמחר לעולם הבא ליטול שכרם. ודוקא כאן, במצות ערבות, שבה נאמר ג"כ אותו הלשון "ושמרתם", אומר הכתוב "למען תשכילו את כל אשר תעשון", היינו שמבטיח שכר על קיום המצוה.

ו) מ"ש הכתוב "למען תשכילו את כל אשר תעשון" נראה שהוא תלוי בתנאי הבא קודם למעשה, והתנאי הוא, שכאשר יהי' "ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם", אז "למען תשכילו גו'" (ואינו אומר מה יהי' אם לא יקיימו את המצוות). ועיין במפרשים בפרשתנו שפירשו, שאם לא יעשו לא יצליחו ח"ו, ולמה דוקא במצוות ערבות אומר הכתוב תנאי זה.

ב

ונקדים דברי רז"ל בגמ' סוטה (דף ל"ו ע"ב ונפרש"י ע"ג): תנו רבנן, ברוך בכלל, ברוך בפרט, ארוך בכלל ארוך בפרט, ללמוד וללמד לשמור ולעשות, הרי ארבע, ארבע וארבע הרי שמונה, שמונה ושמונה הרי שש עשרה, וכן בסיני, וכן בערבות מואב, שנאמר (פנחסני נח, טו) אלה דברי הברית אשר צוה ה' את משה וגו', וכתוב ושמרתם

מבטיח להם לישראל, שאם יקיימו את המצוה הזאת, אזי בכל אשר יעשו יצליחו, שהוא דבר שלא מצינו בשאר מצוות התורה.

דהנה ידוע, שעל כל מצוה שציוונו הקב"ה לעשות, אינו נותן שכרה בעולם הזה, כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין ל"ט ע"ב זקסי), אלא שהמצוה לכדה יש בה סגולה קסד שהיא מגינה על עושה המצוה, כמו שאמר חז"ל (סוטה כ"א ע"א) "מצוה בעידנא דעסיק בה מגנא קסה", וגבי מצות מזוזה מצינו ששומרת על הבית והאדם, כמבואר ביו"ד סימן רצ"ו, וכן במצות ציצית ישנם הרבה סגולות קסד, וכן בצדקה (עי' פסחים מ' ע"ב זקסי). וכן בשמירה מאכילת חמץ איתא באריז"ל (הואל זנאל היטב) דהנזהר ממשוהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה קסד. אבל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. וא"כ למה דוקא כאן, בענין הערבות, הבטיח את ענין השכר, "למען תשכילו גו'".

ה) מצינו באיזה מצוות שבתורה שהתורה מבטיחה שכר על קיום המצוה, כגון בכיבוד אב ואם, ושילוח הקץ, אבל על שאר מצוות התורה כתיב בסוף פרשת ואתחנן (ו', י"ג) "ושמרתם

קסו. עיין בארוכה בספרנו "גדולי יצחק" פרק ד'. וש"נ.
קסז. ועיין בארוכה בספרי "צדקת יצחק" בתחלתו.
קסח. ועיין מה שהארכתי בזה בספרי "מצות מצה בשלימותה". ובחידושי בדברי תורה על הגש"פ.

קסג. וראה מה שהארכנו בזה לעיל בפרשת ראה.
קסד. ועיין בשער הפסוקים להאריז"ל פ' תצא (ע"פ בימו תתו שכרו), וז"ל: לכל מצוה ומצוה יש סגולה פרטיית, עכ"ל, עיי"ש.
קסה. ולדעת ר' יוסף שם, "מצוה בעידנא דעסיק בה" היא לא רק "מגנא", אלא גם "מצלא".

מאות וחמשים, יש צלל אחת שש מאות אלף ושלשת אלפים חמש מאות וחמשים, רש"י). אמר רבי, לדברי רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו שאמר משום רבי שמעון אין לך כל מצוה ומצוה שבתורה שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה בריתות של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים, נמצא לכל אחד ואחד מישראל שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים. מאי בינייהו (מאי מוסיף רבי וצמאי פליגי, רש"י), אמר רב משרשיא ערבא וערבא דערבא איכא בינייהו (אס נעשה כל אחד ערב על ערבותו של חבירו או לא, רבי שמעון בן יהודה סבר לא נעשה כל אחד ערב על חבירו אלא שישמרו את המצוה, נמצא כל אחד ואחד ערב על מ"ח צריחות של כל אחד ואחד, אבל לא נעשה כל אחד ואחד ערב על ערבות של חבירו אלא על חובתו של חבירו, ואתא רבי למימר, לדברי ר' שמעון צבא למנות את צריחות הערבות, יש לו למנות ארבעים ושמונה צריחות של ששים ריבוא לכל אחד, וצבא כל אחד האלה יש ששים ריבוא, שכולם נחטפו זה צוה על חובותם ועל ערבותם. נמצא כל אחד מקבל עליו ערבות של ששים ריבוא בשביל חובות של חבירו, וכל אחד מששים ריבוא הללו קיבל עליו צריחות ששים ריבוא בשביל ערבות שנתערבו אחיו על חביריהם, וזה קיבל עליו אף ערבות של ערבים, רש"י), ע"כ.

ובתו' ד"ה אמר רב משרשיא ערבא וערבא דערבא כתב, וז"ל: כמדומה דהכי בעי למימר, דלר"ש בן יהודה קבל עליו כל אחד מישראל לתרי"ג מצותקסט"ז קצ"ח ריבוא ריבואות

את דברי הברית הזאת וגו', נמצא מ"ח בריתות על כל מצוה ומצוה (לכל אחד מישראל שש עשרה תלמא זימני מ"ח הוי, רש"י). ר' שמעון מוציא הר גריזים (לפי שלא אמר יהושע עליהן כל המורה אלא מנות שצפרשה, רש"י) והר עיבל, ומכניס אהל מועד שבמדבר (שלאחר שהוקם המשכן נדבר הקב"ה עם משה ציטוט ולמדו כל המורה כדכתיב (ויקרא א') וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמור, רש"י). ובפלוגתא דהני תנאי, דתניא רבי ישמעאל אומר: כללות נאמרו בסיני (בסתם נאמרה תורה צמיני ולא נחפרשה לו, כגון צמיני נאמר (יתרו כ') וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך ולא פירש מתן דמיס כינד הקטרת אימורים והפסח וניתוח וכליל של עולה, ובספר ויקרא צבאל מועד פירשה, רש"י) ופרטות באוהל מועד, ר' עקיבא אומר, כללות ופרטות נאמרו בסיני, ונשנו באוהל מועד, ונשתלשו בערבות מואב (מפי משה לישראל. ת"ק סצירא ליה כר' ישמעאל הלכך הר סיני ואוהל מועד חדא היא, ור' שמעון ס"ל כר"ע הלכך תרי זינה, רש"י). ואין לך כל דבר מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה בריתות. ר' שמעון בן יהודה איש כפר עכו אמר משום רבי שמעון: אין לך מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה בריתות (לכל אחד, רש"י) וחמש מאות וחמשים (כמנין שהיו צמיני) [צמדנר] שכל אחד נעשה ערב על כל אחיו. ה"ג צמוספמא (פ"ח ע"ש): א"ר לדברי ר"ש בן יהודה אין לנו כל מנה ומנה שלא נכרתו עליה מ"ח צריחות - של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש

ונשמה, מחויבת לקיים כל תרי"ג מצות, אם לא אותם שאין בידו יכולת לקיים. . אבל כל השאר

קסט. ועיין בהקדמה לשער המצות להאריז"ל שכתב, וז"ל: דע שכל נצוצי נשמות מכל נשמה

בירושלמי שזה קאי על החיוב להקים את התורה ביד המבטלים אותה, שאפי' הי' צדיק גמור במעשיו, והי' יכול להחזיק את התורה ביד הרשעים. המבטלים אותה, ולא החזיקה, הרי זה ארור ח"ו, יעיי"ש. ונמצא שהמצוה הזאת חמורה הרבה יותר משאר מצות עשה.

והנה החפץ חיים מביא את הגמרא הנ"ל בסוטה (ל"ו ע"ג) שכל אלו

ובהלכה למעשה - אשר מעשה רב, מעשה הסמ"ג בעצמו אשר דרש והוכיח ודיבר "בגליות ישראל" "בספרד ובשאר ארצות" ולפני כאלו שרק ע"י דבריו קבלו מצות תפילין מזוזות וציצית, עכ"ל. ומוסיף שם: בעת שהכרזתי על דבר מבצע תפילין, לא רציתי להביא דברי הסמ"ג בכלל, וכן לא מה שכתב שם "יותר חפץ הקב"ה באדם רשע שיניח תפילין מאדם צדיק, ועיקר תפילין נצטוו להיות זכרון לרשעים וליישרם דרך טובה כו" - כי אין זה שייך כ"כ לנדון דידן, כי בזמננו, רובם ככולם של אלו הרחוקים לעת עתה מתורה ומצות הם בסוג וגדר תינוק שנשבה כו', עכ"ל.

[כשיסדתי ארגון הצלה בניו יארק בשנת תשכ"ז-תשכ"ח (ביחד עם עוד שני אנשים חשובים בעלי הוראה) נתעוררה אצלינו השאלה אם מותר לחלל שבת עבור יהודים שאינם שומרי תורה ומצוות, שהם ג"כ מצלצלים להצלה בשבת. והתיעצתי אז בשעתו עם ד' רבנים גדולים: כ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל, גאב"ד שארמאש זצ"ל, גאב"ד שאפראן זצ"ל, וגאב"ד קאפיש זצ"ל, וכולם ענו פה אחד שמצוה לחלל עליהם השבת ולהצילם לחיים ולא למות, כי הם יהודים שנולדו כיהודים והם בבחינת תינוק שנשבה, וחלק גדול מהם מקיימים עוד כמה מצוות שקבלו מאבותיהם, וכ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל ציין לשו"ת חתם סופר בחושן משפט שבעיר שרוב היהודים מחללי שבתות מותר לחלל עליהם השבת להצילם כי הם בבחינת תינוק שנשבה.

וח' אלפים ריבואות ותי"ג ריבואות ושבע אלפים ומאתים בריתות לשש מאות אלף ושלשת אלפים וחמשים וחמש מאות בשביל ערבותן אם יעברו עליהן, ולרבי אליבא דרבי שמעון ששים ריבוא פעמים ושלשת אלפים ותקנ"ה פעמים חשבון זה בריתות קיבלו עליהן. ועיי' רש"ל שם.

והרמב"ן בפרשת תבוא על פסוק ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת, הביא מה דאיתא

חייב אדם לקיימם. ואפילו אותם שאינם חובה על האדם אלא בהזדמן. . . עכ"ז צריך האדם לחפש אחריהם ולעשותם, כי כל זמן שלא השלים התרי"ג מצות שהם כנגד רמ"ח איברים וגידי נשמתו, הנה נשמתו חסרה מן האיברים, ונקרא בעל מום. . . וזה נזכר ומפורש בספר התיקונים (תיקון ע' דף קל"א ע"ב), שאין לו תיקון עד שיחזור בגלגול, וישלים כל התרי"ג מצות, עכ"ל. ומסיים שם: "ובשעור הגלגולים הארכתי בענין זה", עכ"ל. ועפ"י מ"ש בתוס' כאן, יש לומר, שע"י מצות ערבות יכולים לקיים בבת אחת את כל התרי"ג מצות, ולא יצטרך לבוא בגלגול. ועד"ז יש לומר במצות תפילין ששקולה כנגד כל המצות.

קע. וראה בליקוטי שיחות ח"ו (בהוספות לפרשת בא) שהביא מהסמ"ג (מ"ע ג') שכתב "אין לך רשע שלא יהא ראוי לתפילין, קל וחומר מספר תורה שהוא מקודש יותר כו' והכל אוחזין בספר תורה בשעת תפילה שהכל יכולין להתנהג בטהרה בשעת תפילה". וכתב בליקו"ש, ד"אין לפרש שהסמ"ג מדבר בנוגע לרשע בענינים מיוחדים, שהרי מפרש ש"אין לך רשע שלא כו", וכן מוכח בלשונו שם לקמן עיי"ש. כן ברורה כוונתו מהרא"י שמביא קו"מ מס"ת כו' שהכל אוחזין בה כו' - והאומנם ימצא מי שיאסור לפי שהוא מבני ישראל - הרוצה בזה - לאחוז בס"ת?!", עכ"ל.

עוד כתב בליקוטי שיחות שם, וז"ל: נוגע במיוחד לענינינו מה שכתב הסמ"ג - עפ"י הכלל בדן

כמה רבנים זקנים שליט"א, שהיית"ל זי"ע השתוקק כל ימיו לעשות עירוב בסיגוט, והי' לו הרבה מתנגדים (מהמתנגדים לחסידות בימי) שעמדו נגדו בכל תוקף ועוז ולא הצליח לעשות העירוב. ובסוף ימיו, כמה ימים לפני פטירתו אמר להראש-הקהל (הוא הרה"ח מוהר"ר משה ארי' פריינד זצ"ל, שמוכו ליתן לו כל עוה"ב אם יעשה את העירוב. ואח"כ נסתלק הגה"ק זי"ע. ובעת הלוי' אמר הרה"ח ר' משה ארי' פריינד זצ"ל, שהוא מבקש מרבו היית"ל זי"ע ב' דברים: א. שיקיים הבטחתו שאמר שאם יעשה את העירוב יתן לו כל עוה"ב. ב. שיהי' לו לעזר מלמעלה שיוכל לגמור את העירוב. ואכן בתוך השלושים להסתלקות היית"ל כבר נתקן העירוב בסיגוט, זי"ע.

1) שהי' ראש הקהל אצל הגה"ק בעל ייטב לב מסיגוט זי"ע, הוא הי' בנו של הצדיק ר' יושע קראלער זצ"ל, ובנו הי' הצדיק ר' משה ארי' פריינד האדמו"ר מנאסויד זצ"ל, נכדו ה"ה ש"ב הרב הגה"צ מוה"ר משה ארי' פריינד שליט"א, ראב"ד עדה החרדית בירושלים עיה"ק ור"מ דישיבה וקהל ייטב לב ד'סאטמאר בירושלים עיה"ק.

מכאן אפשר להבין גודל קדושת בעל היית"ל זי"ע ומסירת נפשו לתיקון עירוביו. ועוד אפשר ללמוד מכאן גודל המצוה של תיקון עירוביו, כי שמירת שבת היא יסוד היהדות, ועון חילול שבת באיסור טלטול והוצאה מלאכה גרועה היא, נורא מאוד מאוד, היא אשר החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו ומפני חטאינו זה גלינו מארצנו בחורבן בית ראשון, כמ"ש אביי (שבת קי"ט ע"ב) לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחללו בה את השבת כו'. ועדיין השטן מרקד בינינו, כי אלמלא שמרו ישראל שני שבתות כהלכתן מיד היו נגאלין, כמ"ש בש"ס שם (ק"ח ע"ב).

היוצא לנו מזה, דאפילו אחד שמחלל את השבת (ואולי הי' אפי' במזיד), אעפ"כ חשב הייטב לב לעשות איסור דרבנן (להפוס את האבן) כדי שחבירו הרוצה לחלל שבת לא יעבור עבירה חמורה דאורייתא. דהנה איתא ביו"ד הל' ריבית דיש ג' מיני ערבות, א' ערב סתם, ב' ערב קבלו, ג' ערב שלוף דוץ. והחילוק בין ג' ערבים אלו הוא כן, ערב סתם הוא שהמלוה הולך להלוה, ואם אין להלוה הולך להערב; ערב קבלו הוא, שהמלוה יכול לילך למי שהוא רוצה וערב שלוף דוץ הוא, שהמלוה הולך

והנה לפי"ז, אם מותר לחלל עליהם את השבת מפני שהם יהודים (אעפ"י שמחלים שבת ואינם שומרים טה"מ ואינם מניחים תפילין) אעפ"י ששבת שקולה כנגד כל המצוות, בודאי אי אפשר לתאר גודל הזכות והמצוה שיש אם מקרבים יהודים אלו כנ"ל לעבודת ה' ומניחין עמה תפילין וכו' (וכמו שראיתי בליקו"ש הוספת לפרשת בא דף 272 בענין "הוקשה כל התורה כולה לתפילין", שכתב שם, ד"אף שגם בעוד מצות מצינו עד"ז, וכמו מצות ציצית, שאמרו רז"ל (מנחות מג, ב) שקולה היא כנגד כל המצוות כולן, וכן בצדקה, שבת וכו' - הרי אינו דומה שקולה להוקשה", עכ"ל, עיי"ש).

וביותר ביאור אפשר להבין הענין דמצוה לחלל עליו השבת כמבואר בבית יוסף אור חיים סימן ש"ו ובבאר היטב שם ס"ק י"ט, מסוף ספר נחלת שבעה, בשו"ת שם, ס"י פ"ג. ומסיים, שכדאי לחלל שבת אחת כדי שאח"כ יקיים השני שבתות הרבה וכו', עיי"ש. ואם לא נקרב אותן בקיום מצות תפילין, שמירת שבת ושאר מצוות, האיך יתקרב? ועיין עוד במסכת שבת דף ד' ע"א: וכי אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך. ובתוס' שם: מצוה דרבים שאני. ואמרת בעת השיעור על זה, דמכאן אנו רואין דענין "מצוה דרבים" הוא לא רק בנוגע לרבים אלא גם בנוגע ליחיד, שהיחיד יוכל אח"כ לקיים מצוות הרבה. ועיין מנ"ח מצוה רל"ט באריכות.

עוד ציינתי אז לשו"ת אבני צדק מבעל ייטב לב זי"ע, שפעם אחת הלך בשבת ברחובה של עיר וראה יהודי זורק אבן מרשות היחיד לרשות הרבים, וחשב בלבו תיכף ומיד, שאם האבן תפול לרשות הרבים יחלל הלה את השבת ויעשה מלאכה דאורייתא, ואם הוא (היית"ל) יתפוס את האבן אז יהי' "שנים שעשאוהו" ופטורים, וקפץ ותפס את האבן כדי שהשני לא יחלל את השבת. וידוע שבעל היית"ל זי"ע מסר נפשו ממש לעשות עירוב בעירו, סיגוט, כדי שגם האנשים הפשוטים שאינם יודעים להזהר, גם הם לא יבואו לידי חילול שבת בעיני הוצאה מרשות לרשות.

וכמו שהבאתי בספרי תיקוני עירובין כהלכתה (נדפס ב"שמירת המצוות כהלכתן" כרך ד') דף ז', מה ששמעתי עובדא נוראה מש"ב הרה"ג צ"ר ר' משה ארי' לעוז זצ"ל, האדמו"ר מטעמעשוואר, ומעוד

וכן נפסק בשו"ע או"ח סי' קכ"ד, שהשליח ציבור יכול להוציא אחרים בתפילת השמו"ע ועוד מטעם ערבות. ובשו"ע או"ח סי' קפ"ג וסי' קצ"ג לענין ברכת המזון, וכן בתקיעת שופר ומגילה יכול אחד להוציא את השני מטעם ערבות.

והנה איתא במסכת סנהדרין (דף ז"ט ע"ב): אמר ר"ל כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו, שנאמר (לך לך יי, ה) ואת הנפש אשר עשו בחרן (דממלגמין דשעצידו לאורייתא נחרן, וקרי להו עשייה, רש"י כאן. וצפרש"י עה"פ: שהכניסן תחת כנפי השכינה, אצרהס מגייר את האנשים ושרי מגיירת הנשים, ומעלה עליהם הכמוז כאלו עשאו). ר' אלעזר אומר כאילו עשאן לדברי תורה, שנאמר ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם. ע"כ. וצ"ב קצת מה בא ר' אלעזר לחלוק על דברי ריש לקיש.

ולבאר הענין נקדים דברי האלשיך הקדוש בתורת משה (פרשת נח) עה"פ נח איש צדיק תמים הי'

הבריתות הי' בשביל הערבות, ולחד מ"ד אף על ערבא דערבא, ומבאר שם, שהערבות הזאת היא ערבות של שלוף דוץ קעא.

ובספר חסידים (סימן ל"ג) כתב: כל ישראל ערבים זה לזה, שנאמר (משפטים כ"ד, ג') ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל הדברים אשר דבר ה' נעשה, אלו היה אחד מוחה לא ניתנה התורה, שערבים זה לזה. לכן אומרים ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך וכו' קע"ג. ראתה שפחה באור שכינה בים ובמתן תורה מה שלא ראה יחזקאל בנבואה קע"ג. לכן נאמר ונזכה כולנו במהרה לאורו, והלכך אומרים ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך, וכתוב (ישעיה מ', ה') ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר, ע"כ.

ומובא מהחידושי הרי"ם זצ"ל, שהלך פעם לבר מצוה ואמר שעכשיו הוקל לו קצת, כי בא עוד ערב על החשבון של ערבות בעד כל ישראל, וכמו בהלואה שככל שיש יותר ערבים נחלק ההתחייבות לפי הערבים וכו'. כך הרגיש הרי"ם זצ"ל חיוב הערבות.

רק להערב. עיין יבמות (ק"ט ע"ב) ברש"י ד"ה של ציון.

היוצא לנו מזה, דאפילו אחד שמחלל את השבת (ואולי הי' אפי' במזיד), אעפ"כ חשב הייטב לב לנעשות איסור דרבנן (לתפוס את האבן) כדי שחבירו הרוצה לחלל שבת לא יעבור עבירה חמורה דאורייתא.

קעא. דהנה איתא ביו"ד הל' ריבית דיש ג' מיני ערבות, א' ערב סתם, ב' ערב קבלו, ג' ערב שלוף דוץ. והחילוק בין ג' ערבים אלו הוא כך, ערב סתם הוא שהמלוה הולך להלוה, ואם אין להלוה הולך להערב; ערב קבלו הוא, שהמלוה יכול לילך למי

שהוא רוצה וערב שלוף דיץ הוא, שהמלוה הולך רק להערב. עיין יבמות (ק"ט ע"ב) ברש"י ד"ה של ציון.

קעב. וב"פירוש" לספר חסידים שם: כוונתו על סיפ' שאומרים כי באור פניך נתת לנו תורת חיים כו', ומפרש מה הוא האור פניו שהי' בשעת מתן תורה - ראתה שפחה כו', ויאמר עוד, לכן נאמר ונזכה כולנו במהרה דייקא לאורו.

קעג. עיין מכילתא בשלח יד, ב. זהר פ' בשלח ס' ע"א. שם ס"ד ע"ב. יתרו פ"ב ריש ע"א. ניצוצי אות א'. שם צ"ד רע"א. ויקרא כ"ב ע"ב (מקור חסד").

ודרשו חז"ל שהי' אברהם מגייר אנשים, ושרה מגיירת את הנשים, ומשום הכי אנו נקראים בני אברהם קעא יצחק ויעקב. עכת"ד.

וכתב הרמב"ם ז"ל בספר המורה (מ"ג פ' כ"ט) בדבר מה שהי' לאברהם אבינו ע"ה עם בני דורו, וז"ל שם באמצע דבריו: אין ספק אצלי שהוא ע"ה כאשר חלק על דעת בני אדם כולם, שהיו מקללים ומגנים ומבזים אותו התועים ההם, וכאשר סבל הכל בעבור השם, וכן הדין לעשות לכבודו קעא, עכ"ל.

ובאגרת תימן כתב הרמב"ם שראה בספרי העכו"ם הקדמונים, איך שאברהם אבינו סבל בזיונות הרבה, וקיללו אותו בכ"מ קללות נמרצות בשביל שכפר בע"ז, ואח"כ הסוף הי' שחלקו לו כבוד גדול.

ומזבא במדרש ויקרא רבה פ"ה על פסוק שה פזורה ישראל, מה דרכו של שה לוקה באחד מאבריו

יצחק מלמד ומזהיר, ויצחק הודיע ליעקב, ומינהו ללמד, וישב מלמד ומחזיק כל הנלוים עליו, ויעקב אבינו למד בניו כולם, והבדיל אחד ממונה כדי שלא תשכח הלימוד. והי' הדבר הולך ומתגבר בבני יעקב ובנלוים עליהם, ונעשית בעולם אומה שהיא יודעת את ה', עכ"ל.

קעה. ומדייק ע"ז בס' ויו"מ בהקדמה (ע' י"ב), דדייק הרמב"ם בלשונו "וכן הדין לעשות לכבודו", כדי שלא נאמר שאברהם אבינו ע"ה עשה זאת רק ממדת חסידות, אבל מצד הדין אין חיוב למסור נפשו ע"ז, לכן דייק הרמב"ם שעשה זאת מפני ש"כן הדין לעשות לכבודו".

בדורותיו. ומקשה האלשיך, שאם התורה"ק מעידה על נח שהי' איש צדיק, למה אין אנו נקראים בני נח, רק בני אברהם יצחק ויעקב.

ומתריץ באלשיך וזת"ד, דהטעם שאמר הקב"ה לנח לבנות את התיבה ק"כ שנה הי' כדי שבמשך השנים האלו ישאלו אותו האנשים מפני מה בונה בנין נאה גדול ומפואר כזה, ויענה להם שהקב"ה רוצה להביא מבול לעולם בגלל העבירות של אנשי הדור, ועי"ז יוכל לעורר אותם לחזור בתשובה. אבל נח הצדיק לא כך עשה, רק כל יום בנה עוד קצת ועוד קצת, ולא הלך לומר דרשות ולצעוק ברחובות: שומו שמים, השי"ת מביא מבול לעולם, רק מה שכן עשה, אם באו אליו אנשים ושאלו אותו מה הוא בונה, ענה להם שהקב"ה מביא מבול לעולם בגלל חטאי בני אדם, וצחק עליו.

אמנם אברהם אבינו לא כן היתה דרכו, אלא שהי' מחזר אחרי בני אדם להכניסם תחת כנפי השכינה, וכמ"ש ואת הנפש אשר עשו בחרן,

קעא. וראיתי ברמב"ם (הל' ע"ז פ"א ה"ג), וז"ל: כיון שהכיר [אברהם אבינו ע"ה את בוראו] . . . התחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם, ולהודיעם שיש שם אלוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד, והי' מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר ומממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא, שנאמר ויקרא שם בשם ה' אל עולם, וכיון שהיו העם מתקבצין עליו ושואליו לו על דבריו הי' מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירהו לדרך האמת, עד שנתקבצו אליו אלפים ורבות, והם אנשי בית אברהם, ושתל בלבם העיקר הגדול הזה, וחיבר בו ספרים, והודיעו ליצחק בנו, וישב

דאיתא במד"ר ויקרא, משל לאחד שהי' מהלך בספינה ונטל מקדח וקדח בספינה, אמרו אנשי הספינה מה אתה עושה, אמר להם הלא תחתי אני קודח, אמרו לו, והלא אתה מציף עלינו את מי היס, אף כאן בענינינו, ישראל אחד חוטא וכולם נענשים ק"י.

ובפרשת קריאת שמע (ואממן ו, ה) כתיב ואהבת את ה' אלקיך וגו', ופי' חז"ל (יומא פו, ב) שיהא שם שמים מתאהב על ידך (למנין, רט"ו). והוא כמו אוהבו הנאמן של המלך, שמשותקק לאהב את המלך על כל בני המדינה, שיהיו הכל נאמנים בעבודתם למלך באהבה ובלב שלם.

ועי' בספר חרדים, תשב"ץ ורמב"ם, שמובא שם ג"כ בפירוש הכתוב ואהבת את ה' אלקיך, שידרוש לאחרים ק"י דברי כבושין עד שיאהב אותו יתברך על בריותיו ויכניס בלבם

עוד שם: אנו אומרים באבינו מלכנו מחה והעבר פשעינו וחסטאתינו מנגד עיניך, ואח"כ אנו אומרים אבינו מלכנו מחוק ברחמיך הרבים כל שטרי חובותינו, ואי' שטרי חוב חדשים, אלא הוא שטר חוב של ערבות, עיי"ש עוד באריכות. וכן כתב הצה"ק רבי הלל מקאלאמייע זי"ע בספרו משכיל אל דל.

קענא. ובספר הקדוש חובת הלבבות שער אהבת ה' פ"ו כתב, וכן מי שאינו מתקן אלא נפשו בלבד, תהי' זכותו מעוטה. ומי שמתקן נפשו ונפשות רבות, תכפל זכותו כפי זכיות כל מי שמתקן לאלוקים, כמו שאמרו חז"ל כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, ואמרו משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו שנאמר (דברים ל"ג) צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל, ואומר (משלי כ"ד) ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב וכו', עיי"ש.

וכולם מרגישים, ר"ל שדרכו של השם כל העדר מתחברים ביחד, וכשאחד לוקה ברגלו והיא עומדת יעמדו כולם, וכן ישראל, אם אחד חוטא כולם ערבים בעדו.

ואיתא במדרש שמות רבה (פ"ג, ג), וז"ל: אמרו רבותינו, כשהי'

מרע"ה רועה צאנו של יתרו במדבר, ברח מנו גדי, ורץ אחריו עד שהגיע לחסית ק"י. כיון שהגיע לחסית נזדמנה לו בריכה של מים ועמד הגדי לשתות. כיון שהגיע משה אצלו, אמר, אני לא הייתי יודע שרץ היית מפני צמא, עיף אתה, הרכיבו על כתיפו והי' מהלך. אמר הקב"ה, יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם כך, חייך אתה תרעה צאני ישראל. הוי ומשה הי' רועה. עכ"ל.

וההפין חיים זצ"ל במכתבו על דבר מאכל כשר לחיילים, האריך בענין הערבות, ובסוף דבריו הביא מה

קענו. בפירוש מתנות כהונה כאן כתב, וז"ל: לפי הענין הוא שם מקום, ובקשתי ולא מצאתי מאמר זה בשום מקום זולתי פה, עכ"ל. ובפירוש מהרז"ו כאן כתב: הוא מין ירק.

קענא. עוד כתב שם, וז"ל, ויתכן שלעתיד לבוא יתבעו לאחד על חלב ובשר חזיר, ויענה הלא נזהרתי בכשרות כל ימי ולא אכלתי משום חשש סירכא, ויענו לו הלא פלוני אכל והתביעה היא עליך ג"כ, שערכת בעדו בעת קבלת התורה. והלא אחז"ל באבל, עני שאין לו מה לאכול מותר לו לעשות מלאכה בצנעא לאחר ג' ימים לאבילתו, אבל אמרו חכמים, תבוא מאירה לשכניו שהצריכוהו לכך (והיינו שהי' להם לסייעו שלא יבוא לידי כך). והתם הוא רק איסור דרבנן, והכא הוא חיוב מלקות על כל כזית וכזית, ואיסור דאורייתא הוא אפילו על משהו.

אליבא דרבי שמעון ששים ריבוא פעמים ושלושת אלפים ותקנ"ה פעמים חשבון זה בריתות קיבלו עליהן, ע"כ. ובפרט שהמצוה הזאת של ערבות נוגעת לענין שאחד מוציא את חבירו בכמה מצוות, כתקיעת שופר, קריאת המגילה, ברכת המזון ועוד.

ולבן, אם לא נשים לב לקרב את אחינו בני ישראל בהנחת תפילין, שמירת שבת טהרת המשפחה וכיו"ב, הרי בודאי אשר מטעם ערבות הנה בבוא עת הפקודה יגיע לנו על זה עונש גדול ח"ו, כאילו אנו בעצמו לא הנחנו תפילין וחללנו את השבת ח"ו. ולפי זה, אף האדם השלם יכול להיות אשר לעתיד לבוא ידונו אותו על זה שלא הניח תפילין וכו', וכאשר ישאל בתמיה, מנין לי האיסורים הללו וחף אני מהפשעים האלה, ישיבו לו: האם לא ידעת כי כל ישראל חברים וערבים זה לזה, ואתה עמדת מרחוק ולא ראית להושיעם בהנחת תפילין, שמירת שבת, טהרת המשפחה וכיו"ב, וע"כ בוא וקבל דינך כיאתה לך.

והנה בפרשתנו עה"פ "ובאת אל הכהן אשר יהי בימים ההם ואמרת אליו, פירש רש"י: שאינך כפוי טובה. וכן איתא בירושלמי ברכות (דף ט') שהיה פרעה כפוי טובה, "אשר לא ידע את יוסף", והלא עד היום הזה מצרים

אהבתו יתברך. וכמו איש נאמן האוהב את המלך, שהוא משתדל בכל כחו להכניע את האומות האחרות להכניסם תחת ממשלת מלכו.

ולפי הנ"ל יבואר המחלוקת בגמ' סנהדרין (דף ל"ט ע"ב) הנזכר לעיל בדברינו (סעיף ד'), דריש לקיש סובר דכל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו שנאמר (לך לך י. ה) ואת הנפש אשר עשו בחרן, כי הוא בגדר מצוה גדולה, כמאמר הגמרא (סנהדרין ל"ז ע"ב) כל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא, וכמבואר ברש"י שם ע"פ.

ובא ר' אלעזר ואמר, כאילו עשאן לדברי תורה, שנאמר ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם. היינו, דלא רק שיש בזה מצוה של הצלת נפש מישראל, כ"א הוא מחויב עפ"י תורה^ה ללמוד ולקרב את חבירו לקדושה מטעם ערבות, כמ"ש ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם. וכמ"ש בתוס' שם, דלר"ש בן יהודה קבל עליו כל אחד מישראל לתרי"ג מצות קצ"ח ריבוא ריבואות וח' אלפים ריבואות ותרי"ג ריבואות ושבע אלפים ומאתים בריתות לשש מאות אלף ושלושת אלפים וחמשים וחמש מאות בשביל ערבותן אם יעברו עליהן, ולרבי

(שהבאתי לעיל סעיף ד'), שכתב שם, וז"ל: וכן הדין לעשות, עכ"ל.

קעט. וכמו שנת"ל בארוכה בפרשיות פנחס, דברים ועקב.

קפ. ויש להביא סמוכין לזה ממה שמצאתי במו"נ

להכיר תודה להרב ר' יוסף יצחק הכהן גוטניק שליט"א, על מעשיו הכבירים שעוזר ותומך תורה ומציל נפשות רבות מישראל. ולדוגמא קטנה שעשה בר מצוה עבור אלף מילדי רוסיא, אשר לדאבונינו הרב אף אחד אינו מתעסק עמהם לקרבם ליהדות, והוא ערך עבורם את הבר מצוה וקנה לכל אחד מהם תפילין וכו'. אשר באמת כולנו אחראין עליהם, כמו שביארתי לעיל.

אין חכם כבעל הנסיון. כשהייתי ילד קטן, בשנת תשי"ד-ט"ו, כשבאו לארצנו הקדושה אניות מלאות יהודים שומרי תורה ומצוה באמת, ילדים עם פיאות וכו', מאות משפחות ביחד על האניות "ציון" ו"שלום", והלכו כל הארגונים כמו "עלית הנוער", "מזרחי", הקיבוצים ואירגוני המיסיון והשמד למיניהם, שדרכם לחטוף ילדי

כל הפותח פתח לחבירו חייב בכבודו יותר מאביו ואמו. אתה מוצא באליהו שלא החיה אבותיו כמו שהחיה את בן הצרפית, ואלישע לא החיה אבותיו כמו שהחיה את בן השונמית, אלא שמסר נפשו על אכסניא שלו. ואם כ"כ חייב להחזיק טובה לחבירו על פת לחם, על אחת כמה וכמה אם קבל ממנו טובה הרבה, ועל אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת אם קבל ממנו טובת הנפש, כגון שלמדו חכמה, או הדריכו בדרך טובה, והפרישו מדרך רעה, שזו טובה גדולה שאין למעלה הימנה, כמה וכמה יגדל חובתו להכיר טובתו ולנהוג בו כבוד, ואם לא ינהג בו כבוד כראוי אין לך כפוי טובה גדול מזה. וישא ביום ההוא ק"ו בעצמו כמה וכמה חייב אדם לבורא המרבה להטיב רב טוב לבית ישראל עד אין חקר, כך גדלה חובותינו עד אין חקר", עכ"ל.

יודעין חסדו של יוסף, אלא שהיה יודע וכפה טובתו, ולבסוף כפה טובתו של הקב"ה, הא למדת שכפיית הטובה הוקשה לכפירה בעיקר, עיי"ש.

וכן מובא במכילתא בשלח (י"ז) וזת"ד, יבוא עמלק כפוי טובה, ויפרע מן העם כפוי טובה (ועיין עוד ע"ז דף ה' ע"א). ובאבות דר' נתן (פמ"א) אם עשה לך חברך טובה מעט יהא בעיניך הרבה. ובתנא דבי אליהו רבא (י"ט) איתא, כל הסועד עם חבירו אפילו פת במלח, יחזיק טובה לחבירו.

ועפ"ז פירשתי את הפסוק כמעשה ארץ מצרים לא תעשו, שהם היו כפויי טובה, כמעשיהם לא תעשו, רק תחזיקו תודה למי שגמל לכם טובה קפא.

והנה היות ואנו ערבאין על כל אחד ואחד מישראל, לכן אני מחויב

קפא. ואידי דאתינו להכי נעתיק כאן דברי הפלא יועץ, מ"ש בענין כפיית טובה והכרת טובה, וזה לשונו הזהב (באות כ' ערך כפוי טובה): "כתב (משלי יז, יג) משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו. וחיובא רמיא על האדם שקיבל כל דהוא טובה מחבירו שתהא חקוקה בלבו תמיד כל הימים, שלא לגמול עמו שום רעה, ולשלם לעושה הטובה ככל הבא מידו. אפילו אם עשה לו גם כן רעה, הרעה ישכח והטובה לא ישכח, כי צריך האדם שיהא בו מדעת קונו, וכתב (ישעי' מט, טו) גם אלה תשכחנה, שהוא מעשה העגל, ואנכי לא אשכחך, שהוא קבלת התורה. וצא ולמד ממש רבינו שלא הכה את היאור ואת העפר לפי שקבל טובה מהם, וכן אמרו רז"ל שלא נקם משה נקמת מדין לפי שנתגדל ביניהם, ואמרו רז"ל בשמות רבה (פ"ד, ב)

והאנשים באה"ק אין להם כעת מה לאכול, כי ה' אז שנים של רעב ואין די לאכול להילדים שלהם עצמם, ע"כ אי אפשר ליתן הוראה כזאת. ואבי ז"ל טען שיקצצו מהאוכל של הילדים שלהם קצת, כי הוא שעת השמד ר"ל כו'.

סוף דבר יצא מכל זה, שהלכו אז לשמד יותר ממיליון ילדי ישראל ר"ל, ואם היו מצילים אותם אז, הי' לנו כעת עוד הרבה מיליוני יהודים שומרי תורה ומצוות בלי גוזמא קפיב.

שאפשר להציל אלפי ילדי ישראל, ומה שנחוץ הם רק בנינים היכן להשכין את הילדים וליתן להם מזון ולבוש, כי הם ילדים חרדים אמיתיים, עם פיאות וכו' (עכט היימישע אידישע קינדער מיט פיאות וכו'). והאדמו"ר מסאטמאר עשה אז אסיפה עם כמה מהמנהלים שלו, וסיפר להם מה שאבי ז"ל סיפר לו, והחליטו לקנות ג' בנינים גדולים (שהיו אז באמצע הבניי), שעלו אז - בשנת תשט"ו - לסך מאה ושבעים אלף דולר, והבטיח האדמו"ר זצ"ל, שתיכף כשיחזור לארצות הברית, ישלח הכסף, וכך יוכלו להציל כמה אלפים ילדים. אבל כשהאדמו"ר מסאטמאר חזר לארה"ב, החליטה ההנהלה כי אין להם די כסף לנהל את המוסדות שלהם בארה"ב, ואיך יכולים הם לשלוח כסף כדי להקים מוסדות חדשים בארה"ק.

עבודת אבי זצ"ל היתה, שהלך בעצמו לכל מקום שהגיעו לשם היהודים העולים מרומניא ואונגארין (ליד חיפה), ודרש שם דרשות מלהיבות וקירב אותם והציע להחזירם היכן לשלוח את הילדים שלהם, וחיזק אותם במצות שמירת שבת, והשיג עבורם כסוי ראש, ציצית, תפילין, מזוזות ואירגן עבורם טהרת המשפחה וכו'.

זכורני היטב איך שאבי זצ"ל שלח אותי בין הזמנים, כשהייתי בן י"ג שנים, לילך מבית לבית ולעורר את היהודים לקיום המצוות ולראות מה הם עושים, והעולים האלו בכו ממש לפני, שגנבו

ישראל ולהכניסם לבתי התיפלות שלהם, וחטפו את הילדים מאביהם ונתנו לאביהם מתנות יפות וכו', ואבי ז"ל תפס ג"כ הרבה ילדים וכך הציל אלפים מילדי ישראל משמד. והי' יכול להציל מאות אלפים ילדים, רק שלא הי' לו די ממון להחזיק את הילדים במטה, כסא שולחן וכו'. והלך לכל הרבנים ובתי-הדינים וביקש מהם שיתנו הוראה, שכל משפחה חרדית תכניס לביתה שנים או שלשה ילדים מהעולים. והרבנים אמרו אז, שהיות

קפב. ואמרתי פעם לידידי - להבחח"ח - הגה"צ מוואידיסלאוו זצ"ל, אחר שאמר דרשה חריפה נגד הציונים כו', שהעבירו מיליון ילדי ישראל לשמד (אז זיי האבו גע'שמד'ט א מיליאן אידישע קינדער) - אמרת לי אז, שאינו נכון, דהן אמת שהם העבירו את הילדים על הדת, אבער מיר, די חרדישע אידן זענען שולדיג, מיר טראגן די גאנצע אחריות אויף דעם (אבל אנחנו היהודים החרדים אשמים בזה, ואנו נושאים את כל האחריות על זה). עס איז דעמאלט קיינעם נישט אנגעגאנגען מקרב צו זיין די דאזיקע אידן (לאף אחד לא הי' איכפת אז לקרב את ילדי ישראל הללו). קיינער האט זיי נישט געוואלט ארייננעמען (אף אחד לא רצה להכניסם אלין). אני ראיתי כל זה בעינים שלי, והרבה בארץ ישראל יכולים להעיד על זה. ועל זה צריכים אנו לומר "אבל אשמים אנחנו" על אחינו ילדי ישראל הנ"ל, אשר ראינו צרת נפשם של הורי הילדים הנ"ל בהתחננם אלינו בדמעות שליש על זה שאף אחד אינו עוזר להם להציל את ילדיהם ונפשם, וטענו שאם היו יודעים מה שקורה ב"ארץ הקודש", לא היו באים לשם כלל. ושאלו אותי: "הזאת היא ארצנו הקדושה, ארץ ישראל, אשר כל כך זמן השתוקקנו להגיע אליה"?

עוד סיפרתי אז להגה"צ מוואידיסלאוו, אשר כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זי"ע הי' אצלנו בבית כמה פעמים כשבא לבקר בארה"ק, ואבי זצ"ל סיפר לו,

קוצר הזמן סיפרתי רק ענין אחד, כדלהלן.

הנה כאשר כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע יצא בקריאה אודות מבצעי-הקודש בענין תפילין, מזוזה, "בית מלא ספרים" ועוד, וע"י פעולותיו הק' עשה הרבה בעלי תשובה, נתעוררתי אז מאד מענין הבעלי תשובה, ונזכרתי מ"ש בעל המאור ושמש בפרשתנו, וז"ל: שמעתי מהרה"ק האלקי האבדק"ק נשחזו זצוק"ל, כי מפני זה יארע לבעלי תשובה שחוזרין לקלוקלן, לפי שאינן נזהרין במאכלות אסורות, ואינם נזהרים לאכול בקדושה, ועי"כ הנצוצים המגולגלים בהמאכלים^{פג} הם מושכים אותם אחורנית, עכ"ל.

ישבתי אז לילה שלם וכתבתי לכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש מכתב ארוך (נעקן טו"ז עמודים), שהיות וכ"ק האדמו"ר פועל הרבה ועושה הרבה בעלי תשובה ב"ה, והיות ומובא במאור ושמש הנ"ל שבעלי תשובה חוזרין לקלוקלן ע"י שאינם נזהרים במאכלות אסורות, וכן ידוע המכתב שכתב הרמב"ם לאנשי מדינה אחת^{פד} (והעמקמי נמכתז לכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש), שע"י שאכלו מאכלות אסורות נעשו כופרים רח"ל, שלא האמינו בביאת המשיח, וכן הארכתי בגודל מעלת מצות תפילין ומזוזה (עיין ספרי מזוזה ישראל

וכמו כן הוא המצב כאן, בארצות הברית, שאין איש שם על לב על זה שחצי מיליון יהודי רוסיא הולכים לטמיון ולמיסיון ר"ל, וד"ל. **ואספר** לדוגמא, לפני עשרים שנה באו אלי כמה מיהודי רוסיא, וטענו, שאין להם היכן לשלוח את הילדים שלהם, כי השיבות שלנו מבקשים מהם \$400 לחודש עבור כל ילד. ואמרתי להם, שימסרו את הילדים שלהם להתחנך במוסדות ליובאוויטש. ודברתי אז עם כמה עשירים גדולים, ושאלתי אותם, למה לא בונים ישיבות ומוסדות עבור ילדי רוסיא שאלפים ורכבות מהם יוצאים לא-עלינו לתרבות רעה ח"ו, ואנחנו נצטרך ליתן על זה דין וחשבון כו'. והבטיחו לי לעשות דבר, אבל לעת עתה לא ראיתי שיעשו כמו שצריך על פי תורה, וסו"ס שנצטרך ליתן על זה דו"ח. היחידים כמעט שפועלים בענין חינוך ילדי רוסיא הם חסידי ליובאוויטש.

באמצע אמירתי התורה, בקשני המארח הרב גוטניק שליט"א, לספר את הקשר שהי' לי עם - להבחל"ח - כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע. ולהיות אשר "כל מה שבעל הבית אומר לך עשה", לכן הפסקתי באמצע אמירת התורה, ומפני

פרשת עקב. ובספרנו לעיל פ' עקב. **קפד**. המובא בסה"ק דגל מחנה אפרים פ' עקב ובצפנת פענח פ' יתרו.

מהם את ילדיהם ומסרו אותם לקיבוצים חילוניים ואין להם תלמוד-תורה, בית המדרש ומקוה וכו'. **קפג**. ראה באריכות שער המצוות להאריז"ל

"אלגעמיינער זשורנאל". על תמיהתי מהי כוונתו בזה, סיפר לי, שזה עתה יצא כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש במבצע חדש בקשר עם "מבצע כשרות האכילה ושתי", והוא, שכל מי שמקבל עליו להכשיר את המטבח שלו, הנה ליובאוויטש תשלם עבורו חצי ממחיר כלים חדשים, שיוכלו לקנות אותם בחצי ממחירם בחנות "ל. שו כששכ". ולאמת דבריו אמר לי, שאני יכול לילך בעצמי לברר בחנות הנ"ל, אשר אנשים כבר קנו שם כלים בעד עשרות אלפי דולר (אשר מחצית המחיר משלמים מליובאוויטש). הלכתי תיכף ומיד ודברתי עם בעל החנות הנ"ל, ואישר לי את כל הנ"ל. ועל הצעת השוחטים אמר לי הרב חודקוב, שאכן בישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש המרכזית, ב"770", מתקיים בכל שנה או שנתיים כתה של שוחטים כו'.

בעבור זמן מה כתבתי לכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש עוד מכתב, ותוכנו הי', שראיתי שדברי היוצאים מן

מזוזות כשרות היו יכולים ללכת ולקום מהמטה לבד, בלי עזר של אנשים, כמו שכתוב בתורה "ובלכתך בדרך ובשכרך ובקומך", ועורר אז אאמו"ר בענין המזוזות הקטנות שרובם פסולות, שמכרו אז באה"ק מזוזות נדפסות רח"ל בעד חצי לירה (שאר הי' זה לערך 15 סענט), ואמר אז אאמו"ר שהמזוזה הזאת אינה שוה כלום וכו'. והנה פעם בעת ששמשתי את הזקן הזה, נזכרתי בדברי אאמו"ר צ"ל, שאם המזוזה כשרה יכולים ללכת לבד כו'. רצתי תיכף לאמי תחי' ובקשתי ממנה מזוזה בשביל היהודי הזקן, והסרתי מן המשקוף את המזוזה הישנה של הזקן, ומצאתי

כהלכתה קפה) שכן ירבה וכן יפרוק, סיפורים נוראים על זה, מה שבעיני ראיתי קפו כו' -

ע"ב הצעתי לכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש, שיצא ב"מבצע" חדש, שהבעלי תשובה יאכלו בכשרות. כמובן שלא כתבתי לו פרטים איך ומה לעשות, רק הצעתי שיעשה מבצע כשרות בדרך כלל. גם הצעתי שיסדרו כתה ללמד שוחטים ובודקים, כי אין אומן בלא כלים, ואם אין שוחטים טובים, אזי אין כשרות. ולדאבונינו אין כמעט שוחטים טובים שאפשר לסמוך עליהם כידוע כו'.

עברו כמה שבועות ולא קבלתי תשובה. התקשרתי עם ליובאוויטש ודברתי בטלפון עם הרב חודקוב ואמרתי לו שכתבתי מכתב ארוך לכ"ק אדמו"ר זי"ע, ושאלתי האם הגיע מכתבי ליעדו. וענה לי, שאכן מכתבי הגיע והרבי ראה את המכתב. על שאלתי למה לא קבלתי תשובה על מכתבי, ענה לי: התשובה למכתבך קיבלת כבר בעתון

קפה. שהעתקתי שם סיפור בענין מזוזה מכ"ק אדמו"ר זי"ע בלי שם בעל המעשה, כדי לעורר גם את אלה שאינם ידידי חב"ד, וד"ל.
קפו. בהיותי בגיל 13 שנה הייתי הולך כמה פעמים (בשעות הצהרים כשהילדים היו משחקים) לבקר אדם זקן בן שבעים שנה ששכב במטה הרבה שנים ולא הי' יכול ללכת, ונתתי לו לאכול סעודת צהרים. פעם אחת שמעתי מאאמו"ר ז"ל שאמר בדרשה בענין תפילין ומזוזה, שמי שיש לו מזוזה כשרה ניצול מכל פגעי הזמן, והרבה פעמים יכול להיות שרואים אנשים זקנים שהולכים עם מקלות, או שאינם יכולים להלך ברגליהם כלל, ואם הי' להם

אלא בצאן כו', אמר הקב"ה יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם כך, חייך אתה תרעה צאני ישראל, עכ"ל. וכמו כן אפשר לומר על הרב גוטניק, דלהיות שהוא מקדיש את זמנו לקרב צאן קדשים של הקב"ה, ובפרט ילדי ישראל הנדחים כו', "שה פזורה ישראל", לכן ראוי הוא לאותה איצטלא של עשירות במציאת זהב ואבנים טובות ומרגליות, כדי שיוכל לנצל עוד ועוד את כספו וזהבו כדי להציל ולקרב עוד אלפים ורבבות מישראל לאבינו שבשמים, ולהקים עולה של תורה, ולעזור לכל אחד ואחד קפ"ו. וכל זה מפני שיש לו אהבת ישראל לכל אחד ואחד מישראל קפ"ח, וידוע דג' האהבות (אהבת השם, אהבת המורה ואהבת ישראל) חד הן, ומי שיש לו אהבת ישראל יש לו גם אהבת ה'.

ועל הרב ר' יוסף יצחק הכהן גוטניק אפשר להמליץ את הפסוק (מקן מג, ו) "ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ", שעם הכסף שלו הוא באמת שולט על הארץ, שהוא מחזיר בתשובה קפ"ט ומכניס ילדי ישראל תחת כנפי השכינה, כה יתן וכה יוסיף, עד בלי די.

המזכה את הרבים להחזירם בתשובה הוא ה"יחס" הכי גדול בשמים, כדאי להעתיק מ"ש בספר ישמח משה על תנ"ך בהקדמה (קונטרס תהלה למשה דף י"א ע"ב), וז"ל:

מבואר בזוהר תרומה דף קכ"ח ע"ב, ההוא זכאה בעי למרדף בתר חייבא וכו' בגין דיתחשב עלי' כאילו הוא ברא לי', ודאי איהו שבחא דיסתלק בי' יקרא דקובה יתיר משבחא אחרא וכו', ועל דא כתיב באהרן ורבים השיב מעון, וכתב בריתי היתה

הלב נכנסו אל לבו כו', וב"ה שרבינו יצא במבצע כשרות הכלים הנ"ל, אך דא עקא, שכאשר מכניסים בכלים חדשים וכשרים, בשר שאינו כשר, אז הכלים נטרפים ביום אחד, והרי אי אפשר לקנות כלים חדשים בכל יום. ולהיות שלדאבוננו היום הרבנים נמכרים בעד בצע כסף כידוע והמכשולות עצמות מאוד, ע"כ לדעתי אין עצה אחרת רק שרבני ליובאוויטש (שאי אפשר לקנות אותם צנע כסף) יסדרו שחיטה תחת השגחתם, ובמסירות נפש יכולים לסדר כשרות על צד היותר טוב.

בעבור זמן קצר טילפנו אלי - להבחל"ח - הגה"צ ר' זלמן שמעון דווארקיין זצ"ל והרב דוב בער ליווי ע"ה, וסידרו תיכף שחיטה וכו', וקראו אותי שאבוא לראות את השחיטה וכו'. ופרסמתי אז, שבזמן שאצל שאר החסידים שחטו 1,200 עופות לשעה ע"י שוחט אחד, הנה בליובאוויטש שוחטים רק 300 עופות לשעה (ועיין נספרי אכילת גשר הלכה למעשה).

והנה הבאנו לעיל ממדרש (שמו"ר), וז"ל: משה לא בחנו הקב"ה

שם נייר קטן נדפס עשרת הדברות, ושמתי במקומה מזוזה חדשה כשרה, ועד כמה חדשים התחיל הזקן הזה ללכת לבד והי' בא כל יום לבית המדרש, והי' יכול כבר לקיים "ובלכתך בדרך".

קפז. ראה זוה"ק פ' ויצא (דף קנ"ג), פ' ויקהל (דף קצ"ח). ועיין בבראשית רבה פ' ט"ז.

קפח. עיין שער הפסוקים להאריז"ל פ' תצוה עה"פ ובהעלות האהרן.

קפט. בגודל מעלת "ורבים השיב מעון", ואשר

"עשינו מה שגזרת עלינו, עשה אתה מה שעליך לעשות שאמרת (נמוקי כ"ו ג) אם בחוקתי תלכו [גו'] ונתתי גשמיכם בעתם", שיברך השי"ת את האדמה של הרב גוטניק, שתהי' "ארץ זבת חלב ודבש", היינו שתוציא לו זהב ואבנים טובות ומרגליות, און עס זאל זיך גיסן ווי מילך מיט האניג בשפע גדול, וע"י כסף וזהב זה יוכל להציל את כל אחד מישראל.

ועי"ז יקויים סוף הפסוק בהפטורה "אני הוי' בעתה אחישנה", כמו שדייק הרב גוטניק בדרשתו בענין "בעתה אחישנה", דלכאורה הם תרתי דסתרי, אלא שאנו מבקשים שהשי"ת יחיש ("למישנה") את הזמן של "בעתה", שתיכף ומיד ממש, באופן של "אחישנה", יבוא עת וזמן הגאולה שלימה בבי"א.

וברוך שכיוון בזה הרב גוטניק לדעת גדולים, דכעין זה מבואר בס' ערבי נחל (דרוג ג' לשנת הגדול), בפירוש

הרבה לסגף את עצמו בתעניתים וסיגופים, וגם בזה לא נתקררה דעתו הקדושה. ואמר לו עוד, אשר הרבה בגמ"ח וצדקה ופיזר נתן לאביונים וכדומה, ועוד לא נתקררה דעתו. שוב אמר לו שרבים השיב מעון ועשה הרבה בעלי תשובה בעולם, ובזה נחה ושקטה דעתו של רש"י ז"ל, ונחה דעתו הקדושה מה שמרעישים אתו כל הפמליא של מעלה, ע"כ.

מובן, כי מעשה כזאת לא יוכל לספר אשר עיני בשר לו, ואך לאדם אשר עיניו משוטטות בעולמות עליונים שומע ורואה מה שלא ישמע לזולתו יוכל לספר כזאת. עכ"ל.

אלא שחסר להרב גוטניק עוד דבר אחד, והוא המרומז בפסוק הנ"ל בתיבות "הוא המשביר לכל עם הארץ", היינו שהרב גוטניק יחזיר בתשובה את כל היהודים בארץ-ישראל ובחו"ל, וכאשר השי"ת יעזור לו שיקויים בו "ארץ זבת חלב ודבש", שהארץ תשפיע לו מאוצרותי, שיהי' לו שפע בזהב ואבנים טובות ומרגליות, כמו "זבת חלב ודבש", אז יוכל הרב גוטניק לקיים שיהי' הוא באמת "השליט על הארץ", על הארציות והגשמיות, ולהעלותם לרוחניות, ואז יהי' הוא "המשביר לכל עם הארץ".

ועל הרב גוטניק אפשר לומר (כנאמר נפרשמו) "עשיתי ככל אשר צויתני", ועל כן יכולים אנו בצדק לבקש מאת השי"ת "השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש", וכמו שמפרש רש"י הק':

אתו החיים והשלום. ועיי"ש בדף קכ"ט ע"א כמה הפליגו שם כמה גדולים זכות הצדיקים שמחזירים רשעים בתשובה.

וכן שמעתי מאדמו"ח ז"ל, אשר סיפר לו מוזל"ה, איך שפעם אחת נפגשו בעולם העליון רש"י ז"ל עם הרב הקדוש ר' איציקל מדראהאביטש, ושאל רש"י ז"ל [מאת] ר' איציקל, איזה זכות ומצוה יש לו לבנו הרב הקדוש ר' מיכל המגיד מישרים מזלאטשוב מה ששומע שמרעישינו בכל העולמות עם בנו הרב הנ"ל. והשיב לו ר' איציקל הנ"ל, איך שלומד תורה לשמה. ולא נתקררה דעתו של רש"י ז"ל. ואמר לו עוד, שבנו

טז

ולאור כל האמור מתורצים כל הקושיות שהבאנו בריש דברינו:

קושיא א', למה כתיב "ועשיתם אותם", דהי' די לומר "ושמרתם את דברי הברית הזאת למען תשכילו את כל אשר תעשון". אך להאמור לעיל יש לומר, דבברית הערבות אין די באמירה בלבד ("דנני הניתי") להוכיח אותו, רק צריך להיות "ועשיתם אותם", הלכה למעשה, עשיה בפועל ממש, כגון להניח עמו תפילין, לקבוע מזוזה על פתח ביתו, ללמדו אותיות אל"ף ביי"ת, קריאת שמע וכו', כמו שמצינו להתנא הקדוש ר' חייא במס' ב"מ (פ"ה ע"ג), עיי"ש.

קושיא ב', מה שאמר "ועשיתם אותם", לשון רבים, והלא ענין הערבות הוא ענין אחד. אך לדברינו יובן, דבאמת תיבת אותם סובב על כל התרי"ג מצוות, כיון שהערבות היא על כל התרי"ג מצוות, כמו שהבאנו לעיל מדברי התוס' במס' סוטה (דף ל"ז ע"ג) בד"ה רב משרשיא.

קושיא ג', מדוע דוקא כאן, במצות ערבות, אמר "למען תשכילו את כל אשר תעשון", שהיא ברכה כזו שלא מצינו דוגמתה בשאר מצוות התורה. ולהנ"ל מובן, דכיון אשר ענין הערבות סובב על כל תרי"ג מצוות

דרשת חז"ל (סנהדרין 5"ט ע"ה) עה"פ הנ"ל "אני הוי' בעתה אחישנה", שיש שני זמני גאולה, "זכו - אחישנה; לא זכו - בעתה". והקשה, דלכאורה הם ב' הפכים בנושא א', והול"ל בכתוב או "אחישנה" או "בעתה", ואיך אפשר שיתקיימו שניהם כאחד.

ותוכן תירוצו, כי יש עת הגאולה המשומר ובא מששת ימי בראשית, ולעולם אי אפשר להיות קץ הגאולה אם לא בהגיע אותו העת הנשפע מן הכוכב שהוא אשר מאיר בו הצירוף המורה על הגאולה. אלא שהקב"ה ברצונו "מחליף את הזמנים ומסדר את הכוכבים במשמרותיהם ברקיע כרצונו", היינו שבכל עת שהשי"ת רוצה להביא את הגאולה, הוא מעביר את הכוכבים עם הצירופים, ומאיר עתה צירוף הגאולה.

ולפי זה אפשר שיתקיימו שניהם כאחד, שתהי' הגאולה "בעתה" וגם "אחישנה", שכאשר יהי' רצון הבורא ית' להחיש את הגאולה, יעתיק ויקדים את העת והזמן המוכן לגאולה, ויקדימונו כפי רצונו. עכת"ד. והיערות דבש מפרש, אשר "בעתה" ו"אחישנה" היינו בזמן אחד, אלא שהשי"ת ברוב רחמיו וחסדיו יחיש אופני המערכה שיהי' בחינת "בעתה" אף שיהי' "אחישנה", קודם הזמן (עיין גאליכות נספרנו נדנני תורה על הגט"פ).

קושיא ו', ד"למען תשכילו את כל אשר תעשון" נראה כתנאי קודם למעשה, דלכאורה למה דוקא במצות ערבות אומר הכתוב תנאי הזה, דמשמע שאם לא יעשו לא יצליחו ח"ו, כמ"ש המפרשים. אך להאמור לעיל יובן, כי רק על ידי מצוות הערבות אנו יכולים לקיים כל מצוות התורה, וע"י ערבות כל אחד ואחד מקיים מה ששייך לכהן לוי וישראל. וכל כלל ישראל חד הוא, וכמו שהאדם שומר את עינו שלא יכנס כלום לעין, כן צריך לשמור את כל אחד מישראל, כי מצד שורש נפשם בה' אחד הרי כל ישראל הם אחים ממש, רק שהגופים מחולקים, כמבואר בס' תניא קדישא (פרק ל"ז), וכן בספרי הבעש"ט. וכמו שכתב בספר חסידים (סימן ל"ג, שגאטו לעיל) שרק משום שענו יחדיו נעשה ונשמע קיבלו על עצמם ענין הערבות, שאם הי' אחד אומר שאינו מסכים לא היינו מקבלים ח"ו את התורה. ומיושבים כל הדקדוקים.

והנה עפ"י הנ"ל אפשר לקשר בדרך רמז את הפסוק האחרון של פרשתנו, עם הפסוק האחרון של הפטורת פרשתנו (שע"ט ס, כג) "הקטן יהי' לאלף והצעיר לגוי עצום, אני הוי' בעתה אחישנה", שהנביא הולך ומגלה כאן סוד מתי יהי' זמן הגאולה.

דהנה ענין זה אשר "הקטן יהי' לאלף", הנה אף שהוא כתוב

התורה, וג"כ ערבא דערבא, לכן הברכה על זה היא ג"כ "למען תשכילו את כל אשר תעשון", כי מדה טובה מרובה ממדת פורענות (פוטס י"א ע"ב) קצא.

קושיא ד', למה דוקא כאן, שמדבר בענין הערבות, הבטיח השי"ת "למען תשכילו", ענין השכר, אף שבכל שאר המצוות אמרינן דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ובפרט שכר באופן של ההצלחה, ויתירה מזו, "למען תשכילו את כל אשר תעשון", שהשכר וההצלחה יהיו בכל הענינים. אך לפי הנ"ל מובן, דכיון דכאן מיירי בערבות על כל הכלל ישראל, שהיא מצוה דרבים, לכן בא כאן ענין השכר, ושכר גדול ביותר, כנ"ל, וכמבואר בתוס' שבת (ד' ע"ב) דמצוה דרבים שאני.

קושיא ה', למה דווקא בערבות מבטיח השי"ת שכר כללי, דלא כבשאר מצוות, שרק בכמה מהם מצינו סגולות פרטיות. אך לפי הנ"ל יובן, כי שאר המצוות שבהם מצינו סגולה, כגון כיבוד אב ואם, שילוח הקן וכיו"ב, הם מצוות פרטיות ליחיד, שעושה את המצוה לעצמו. משא"כ ענין הערבות סובב על כלל ישראל, ועל כל תרי"ג מצוות כנ"ל בתוס', ובכל תרי"ג מצוות ישנם כל הסגולות, וממילא ע"י הערבות יצליח בכל אשר יפנה, כמבואר בפסוק "למען תשכילו את כל אשר תעשון".

לתפילין, ובמכל-שכן וק"ו כשמניחים תפילין עם אלף ילדים ביחד, ובפרט לילדים כאלו שהם "יתומים חיים", שלא הי' להם מי שילמד אותם ומי שיקנה להם תפילין], ואז יקיים הקב"ה, אשר זמן הגאולה תהי' לא "בעתה", כי אם באופן של "אחישנה", והגאולה תהי' תיכף ומיד ממש, אמן.

בתורה בפירוש, אבל רק זכי הראות רואים את זה ולא תמיד אפשר לראות זה בחוש, אבל בנדו"ד אצל הרב גוטניק יכולים כולם לראות בחוש אשר "הקטן יהי' לאלף", שאיש אחד יזכה לאלף אנשים ביחד ובפעם אחת [שאפילו יחיד המקיים מצות תפילין גדול שכרו מאוד, כמו שאמרו רז"ל (קידושין לה, ב) "הוקשה כל התורה כולה

פרשת נצבים

שבת סליחות

והי' כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה
אשר נתתי לפניך והשבת אל לבבך

עצום אני ה', היינו שיהי' אז אני ה'
מדת רחמים, אע"פ שהוא בעתה,
שעדיין זמן ואריכות הגלות עד העת
המוכן לביאת משיחנו, מחמת שאין
הדור זכאי, מ"מ אחישנה דכיון שיהי'
באופן זה ע"פ המשל הנ"ל אז יחזרו
בתשובה שלימה שיידעו ויכירו לפני מי
חטאו נגד השי"ת.

ועפ"ז פי' מש"כ בהפטורה בפר' זו
בכל צרתם לו צר ומלאך פניו
הושיעם באהבתו ובחמלתו הוא גאלם
וינטלם וינשאים כל ימי עולם. באם יש
חלילה צער לישראל, הוא צער
להקב"ה. לו צר. אז ומלאך, הוא הוי'
אד-ני שהוא מדת הרחמים. פניו,
שהקב"ה מראה פנים של רחמים אז
הושיעם, כי באהבתו ובחמלתו הוא
גאלם, עי"ז יגאלו ישראל מצרתם
ויחזרו בתשובה שלימה בראותם לפני
מי חטאו. ואז וינטלם וינשאים כל ימי
עולם.

יעזור השי"ת שיושפע שפע פרנסה
והצלחה בכל עניינים לכל זרע
ישראל, ועי"ז בודאי יחזרו ישראל

התולדות יעקב יוסף מקשה הלא רק
ע"י קללה ותוכחה יבוא
לתשובה, והשבת אל לבבך, ומהו
הברכה? הוא מתרץ ע"פ מה שאמר
הבעש"ט עה"פ קל נקמות ה' קל
נקמות הופיע, משל לכפרי שמרד
במלך שחירף וגידף אותו ואמר המלך
בלבו אם אעשה עמו כדרך שאר
מלכים באכזריות להורגו מה מעלה
בידי, אלא אלך בדרך אחרת, לא אגזור
עליו מיתה אלא אעשה אותו ראש
ושר, וכן עשה. כמובן שמיד שראה
הכפרי גדולת המלך נשבר לבו בקרבו,
וככל אשר גידלו המלך כן גדל דכדוך
נפשו. וע"פ זה אמר הבעש"ט קל
נקמות ה' - קל נקמות הופיע בזמן
שקל נקמות במדת הרחמנות זו היא
הנקמה הכי גדולה, ועפ"ז פי' התולדות
הברכה אז והשבת.

ועפ"ז פי' אאמו"ר שליט"א פי' הפסוק
[ישעי' ס'] הקטן יהי' לאלף
והצעיר לגוי עצום אני ה' בעתה
אחישנה. ופי' בזה הקטן, היינו מי
שהוא קטן במעשים הוא יהי' לאלף,
והצעיר ג"כ בעבודת השי"ת, לגוי

בתשובה שלימה לפניו ע"י שידעו וזהו שאנו מתפללים תיכף ביום א'
ויכירו כי מאתך הוא השפעתם, וכן דסליחות הקטון לאלף גדל
יה"ר שיתגדל ויתקדש שמו יתברך רחומנו והצעיר לגוי להעצים
בעולם בב"א. בתחומנו כו'.

פרשת האזינו

אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם (לג, כו).

והטעם לזה, כי מצוות אלו קיבלו במתנה מאנשים שדיברו עליהם לשה"ר ורכילות, וכן להיפך, אם הוא דיבר נגד חבריו הרי חבריו נוטל ממנו כל מצוותיו וע"כ חסרים מחשבוננו כל המצוות שעשה בחייו (וכ"ה נספר חסידים, ט"ה, מגיד משרים פ' ויקהל, וע"י מהרש"ט עמודה ז' דף י"ט, ושמע משה פרשת תלוא). בהעלות האדם דבר נורא זה על לבבו, רעדה ופלצות יאחזנו, איך שגרם בדיבור פיו שכל המצוות ומעשים טובים שיגע עליהם לקיימם בכל ימי חייו, ניטלו ממנו במשך כמה דקות ע"י איזה דיבורי לשה"ר נגד חבריו, וניתנו לחבריו שעליו דיבר לשה"ר. וע"כ צריך כל אחד ואחד ליזהר מאד בזה, שלא לדבר לשון הרע נגד חבריו.

וע"כ ע"י שמדברים לשון הרע על הצדיקים ותלמידי חכמים, ע"ז באים מצוות שעשו הם, על חשבונם של הצדיקים ותלמידי חכמים.

וזהו ענין אחד בעיר ושנים במשפחה, שהם לוקחים את המצוות שעשו שאר בני אדם שדיברו עליהם ושלא יהיו ראויים ח"ו להיות נשארים לפליטה.

ומפרש רבינו עובדיה ספורנו, "אמרתי אפאיהם" אשאר איזה פאה מהם, והמותר אכלה, כמו שאעשה באחרית הימים, אחרי שלא השגתי שלימותם לא במתן תורה, לא בארץ ישראל ולא בגלות, כאמרו: "כי בהר ציון ובירושלים תהיה פליטה כאשר אמר ה', ובשרידים אשר ה' קורא".

ועפ"ז אפשר לומר, דהנה אמרו רז"ל דקודם ביאת המשיח ישאר רק אחד בעיר ושנים במשפחה שיזכו לילך לקראת משיח צדקנו. וי"ל דזהו מה שכתב הספורנו אשאר איזה פאה מהם, פי' שישארו אחד בעיר ושנים במשפחה, והביאור בזה מדוע ישארו אחד בעיר ושנים במשפחה, הלא כתיב לבלתי יודח ממנו נידח?

ואפשר לומר עפ"מ"ש בספה"ק חובת הלבבות (שער הכניעה פ"ד) דהרבה אנשים כשבאים לעוה"ב מוצאים שם על חשבונם מצוות שלא קיימו מימיהם, וכן להיפך, מצוות שקיימו אבל אינם עולים על חשבונם.

ונגיעות עצמיות ומתיירא להוכיחם פן יתלוצצו ממנו. וידוע מארז"ל האי צורבא מרבנן דמרחמין ליה בני מתא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא. וכן בדורינו, הרבנים הקלים שמקילים לבני אדם כמו שנאמר ומקלם יגיד להם, אוהבים אותם ואומרים עליהם שהם הרבנים שאפשר לסמוך עליהם.

וזהו רבי מאיר אומר כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה, פי' שבני אדם מדברים עליו ומתלוצצים ממנו כיון שמוכיח אותם שילכו בדרך הטוב, וע"כ כיון שמדברים עליו הרבה, ממילא זוכה לדברים הרבה, שבאים אליו מעשיהם הטובים של אותם בני אדם שמדברים עליו, וזהו זוכה לדברים הרבה.

ולזה סיים רבי מאיר, ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא, פי' שכדאי עבורו, והטעם בזה, לו, כי כל מעשיהם של בני אדם שמדברים עליו באים לו, שעולים לחשבונו, וע"כ כדאי הוא לו, ודו"ק.

ובזה אמרתי דבר נכון בס"ד בלמדי רבנים רמב"ם הלכות טומאת צרעת (פיק ט"ז סלס"י) שכתב אריכות דברים מענין הצרעת, ואמרתי די' לדייק מדוע האריך הרמב"ם מהלכות טומאת צרעת, שהיו נוהגים רק בזמן שבת המקדש קיים, ואינו שייך בימינו אלה.

ובזה פירשתי מאמר הגמרא (שנ"ט ל"ז ע"א) מגלגלין זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב. וצ"ב הלשון מגלגלין, וגם צ"ב מדוע באמת הוא כן, הלא סוכ"ס לפעמים עושה החייב ג"כ זכות ומדוע לא יתגלגל הזכות הזה ג"כ על ידו.

אך להנ"ל י"ל דקאי על אותם שמדברים לשה"ר על הצדיקים שהם הזכאים, ועי"ז מגלגלין זכות על ידי זכות, פי' שמגלגלין את הזכות שעשה החייב, שיבא לחשבון הזכאי, אשר החייב דיבר עליו, וכמ"ש החובת הלבבות דהמצוות שעושה המספר לשה"ר באים לחשבון הצדיק שדיבר עליו החייב. והוא ע"ד אמרם ז"ל גלגל החוזר בעולם, והבן.

ובזה יש לפרש מאמר המשנה (אבות פק"ו משנה א') רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו. והמפרשים מדייקים באמרו דברים הרבה, מאי הכוונה בזה. גם צ"ב מה שאמר ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו.

ולהנ"ל יבואר שפיר, דהלומד תורה לשמה אין לו שום פניות ונגיעות עצמיות וממילא מוכיח את בני דורו, כי אינו מתיירא מהם, משא"כ הלומד תורה שלא לשמה, אינו מוכיח את בני דורו, דהלא יש לו פניות

בשנים וגידלתו על ברכיה וסכנה לעצמו להצילו מן הים והיא לא דיברה בגנותו אלא טעה שהשוותו לשאר נביאים והוא לא הקפיד על כל הדברים האלו שנאמר "והאיש משה עניו מאוד", ואף על פי כן מיד נענשה בצרעת, קל וחומר לבני אדם הרשעים הטפשים שמרבים לדבר גדולות ונפלאות, לפיכך ראוי למי שרוצה לכוין אורחותיו להתרחק משיבתן ומלדבר עמהן כדי שלא יתפס אדם ברשת רשעים וסכלותם, וזה דרך ישיבת הלצים הרשעים בתחילה מרבין בדברי הבאי כענין שנאמר וקול כסיל ברוב דברים, ומתוך כך באין לספר בגנות הצדיקים כענין שנאמר ויהיו מלעיבים במלאכי האלקים ובוזים דברים ומתעתעים בנביאיו^א, ומתוך כך באין לדבר באלקים וכופרין בעיקר כענין שנאמר ויחפאו בני ישראל דברים אשר לא כן על ה' אלקיהם, והרי הוא אומר שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך

ושם בהלכה י' האריך הרמב"ם וזה לשון קדשו: וזהו השינוי האמור בכגדים ובכתים שקראתו תורה צרעת בשותפות השם אינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא היה בישראל כדי להזהירן מלשון הרע, שהמספר בלשון הרע משתנות קורות ביתו, אם חזר בו יטהר הבית, אם עמד ברשעו עד שהותץ הבית משתנין כלי העור שבביתו שהוא יושב ושוכב עליהן, אם חזר בו יטהרו, ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנין הכגדים שעליו, אם חזר בו יטהרו ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנה עורו ויצטרע ויהיה מובדל ומפורסם לבדו עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים שהוא הליצנות ולשון הרע. ועל ענין זה מזהיר בתורה ואומר השמר בנגע הצרעת זכור את אשר עשה ה' למרים בדרך, הרי הוא אומר התבוננו מה אירע למרים הנבואה שדיברה באחיה שהיתה גדולה ממנו

בתשובה הוגנת לא באו לזה, והיו מאמינים באמת בה' וגם במשה עבדו, היינו בהצדיקים וחסידי הדור, עכ"ל.

ובספר ליקוטי אמרים (דף ל"א ע"א, באמצע ד"ה קרי) כ' וז"ל, ראה ודיה הכל אחד הוא, ובגמרא עומדת בבבל ורואה נבלה בארץ ישראל, צדיק נקרא אספקלריא, שכל אדם שרואה בו רואה את עצמו כמו במראה, ולכן אמרו במשה שחשדוהו באשת איש בפסוק והביטו אחרי משה, דבאמת שכל צדיק יש לו כללות מכל העולם ומכל בני האדם, וכל אחד החלק שלו רואה בצדיק, ולכן חשדוהו באשת איש, שהם באמת היו נואפים ערב רב וראו חלקם בצדיק וחשדוהו, ובאמת חלקם הוא הרע בטל במציאות אצלו נגד הטוב שבו, וזהו ראה, שרואה נבלה דבר נבל בארציות של ישראל, וזה מפני שהוא עצמו עובד בבבל לשון בבלול, עכ"ל.

קצב. ועיין בספר שפתי צדיקים (בהקדמה, ובפ' תזריע) שכתב ז"ל: מהרב הקדוש האלהי הבעש"ט ז"ל, אלו בני אדם שמדברים על צדיק עתק בגאווה ובוז, עליהם אמר הכתוב (תהלים נ"ה) שלח ידיו בשלומיו חלל בריתו, פירוש מי ששולח ידו בשלומי אמוני ישראל, היינו צדיקים ואנשים כשרים, זהו סימן שבודאי חילל בריתו, והוא מקרה הוא בלתי טהור וכו', ולזה (תהלים נ"ג) אמר אלקים מה לך לספר חקי וגו', עיי"ש.

אחר כך כתב שם ז"ל: וכבר אמר הרב הצדיק וכו' ר' אלימלך ז"ל זה סוד אמרו ז"ל בפסוק והראה והדיה למינה, ואמרו בגמרא למה נקרא שמה ראה וכו', פירוש אלו בני אדם עומדים בבבל היינו בבבלול דעתם ומשוקעים בס"א ר"ל, ורואה נבלות ופגם בארץ ישראל אלו הצדיקים וחסידי הדור שהם נקראים ארץ ישראל, ואילו תקנו את עצמם

ה' וישמע, שהקב"ה כביכול יטה אזנו לשמוע מה שמדברים, להראות דבעוה"ר אין איש שם על לב דיבורים שבקדושה וע"כ מתביישים שניהם ומדברים ע"ז בצנעה.

ועל כן הביא הרמב"ם מקרא זה גבי טומאת צרעת, דמקודם לזה מגנה אותן בני אדם שבאין לספר בגנות הצדיקים וכו', וממילא ע"ז יבואו מעשיהם הטובים לחשבונם של הצדיקים, וכדברי חובת הלבבות הנ"ל, ועל זה הביא הפסוק אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, ולא יטו אזנם למה שבני אדם מדברים נגדם, ויקשב ה', פי' שהקב"ה יקשב אם אותן בני אדם המדברים כעת לשון הרע, עסקו פעם בתורה או עשו איזה מצוה, וכעת וישמע מה שמדברים לשון הרע על הצדיקים, כדי לתת לצדיקים את המעשים טובים של הרשעים.

וזהו שסיים הכתוב ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו, פי' דהמעשים טובים שעשו הרשעים באיזה פעם, וכעת מדברים על הצדיקים, אותם המעשים טובים יכתבו כעת לפני השי"ת על חשבון ליראי ה' ולחושבי שמו, וכדברי החובת הלבבות הנ"ל.

ולזה סיים הרמב"ם במתק לשונו, סליקו להו הלכות טומאת

בארץ, מי גרם להם לשית בשמים פיהם, לשונם שהלכה תחילה בארץ. זו היא שיחת הרשעים שגורמת להם ישיבת קרנות וישיבת כנסיות של עמי הארץ וישיבת בתי משתאות עם שותי שכר, אבל שיחת כשרי ישראל אינה אלא בדברי תורה וחכמה, לפיכך הקדוש ברוך הוא עוזר על ידן ומזכה אותן בה, שנאמר אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו, עכלה"ק של הרמב"ם ז"ל. ואחר כך סיים סליקו להו הלכות טומאת צרעת.

ואמרתי כביאור הרמב"ם הזה שהביא בסיום דבריו פסוק זה, אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע וגו', דיש לדייק כפל הלשון, ויקשב ה' וגם וישמע, הלא שניהם ענין אחד הוא.

אך יש לפרש עפ"י מה שאמרת כי כבר לבאר פסוק זה, אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע. דטרם ביאת המשיח לא יוכלו בני אדם לדבר דיבורי קודש למען כבוד שמו ית', רק בצנעה, וכששני בני אדם מדברים ביניהם בסוד ואיש אחר רוצה לשמוע מה שמדברים, צריך לנטות אזנו היטב לשמוע מה שמדברים.

וזה שאמר הכתוב אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, שידברו כ"כ בצנעה מחמת גודל הבושה בימים ההם לדבר דיבורים שבקדושה בריש גלי, ויהי' כ"כ בצנעה עד שכביכול ויקשב

ומהתימה כי הלא ידעו כל פועלי און, הם העשירים אשר כל טרחם שבתם וקימתם ומשאם בהבלי העוה"ז, אוכלי עמי, שהם הת"ח כמ"ש בפרק שני דמציעא הגד לעמי פשעם אלו ת"ח, אוכלי עמי אכלו לחם, כלומר יודעים שאם הת"ח אוכלים משלהם, נחשב להם כאילו אכלו לחם, שהם עצמם עסקו בתורה, ועכ"ז ה' לא קראו, ונמצא שכל העון הוא על שאינם מחזיקים, ומפני כך באים ח"ו גזירות רעות, וע"ז תמהים המון העם, כי יש בדור צדיק ולמה אינו נתפס לכפר, והתירוץ הוא כי הצדיק מוכיח ואין שומע, ובזה ניצול, כמ"ש ז"ל גבי נח שהיה מוכיחם ולא שמעו תוכחתו, והם אבדו והוא ניצול, וכתיב ואתה כי הזהרתו את נפשך הצלת. וזה שאמר שם פחדו פחד כי אלהים בדור צדיק, פירוש כי אלהים מדת הדין בגזירה רעה ח"ו בדור שיש בו צדיק, וע"ז פחדו כי מסורת בידינו שהצדיק נתפס לכפר, ועתה אלהים במדת הדין בדור צדיק חיילא בכולל והוא ניצול, לזה אמר עצת עני תבישו, העצה גם התוכחה מן העני הצדיק תבישו, ואין אתם שומעים, ולכן ה' מחסהו והוא לבדו ניצול, לפי שכבר הוכיח ולא נשמע, ומאי קשיא לכו אלהים בדור צדיק עכ"ל.

עוד כתב החיד"א ז"ל ביוסף תהלות (מומור נ"ג) וז"ל: לראות היש משכיל דורש את וכו' אפשר להסמיך מ"ש בעניוטי בדרושים דאמרו ז"ל לא חרבה ירושלים עד שביזו בה לת"ח, והוינן בה הרי היה ע"ז ג"ע וש"ד,

צרעת, פי' דגבי הצדיקים שאין מדברים לשון הרע על בני אדם אחרים רק כל שיחת כשרי ישראל אינה אלא בדברי תורה וחכמה, להם באמת סליקו להו הלכות טומאת צרעת, שלא תבא עליהם הצרעת ח"ו, כי אינם מדברים לשון הרע על בני אדם רק כל שיחתם הוא בדברי תורה וחכמה.

יב

ומיושב גם קושייתנו מדוע הזכיר הרמב"ם ענין טומאת צרעת שאינו נוגע לזמנינו. אך להנ"ל מיושב, דהרי הלשון הרע הוא רעה חולה שבני אדם אינם נזהרים בו בעוה"ר, וע"כ הוא נוגע לכל עת ולכל זמן, ושפיר העתיקו הרמב"ם ביד החזקה, ועוד האריך בזה.

ומענין בזיון הת"ח כתב החיד"א זצ"ל בספרו יוסף תהלות (מומור י"ד) וז"ל: ה' השקיף על בני אדם לראות היש משכיל דורש וכו'. אפשר דמתאונן על מיעוט הלימוד ועל העשירים שאין מחזיקים ביד לומדי תורה, ובזה אינם יכולים הת"ח ללמוד, דטרידי המה למצוא טרף לביתם. וז"ש לראות היש משכיל שעוסק בתורה, או אם ימצא עשיר מחזיק ביד הת"ח, דורש את, דורש את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים (פסמיס דף כ"ג ע"ב), וראה הכל סר, יחדיו לא משכיל ולא מחזיק אין עושה טוב, אין מי שיעשה טוב שהיא התורה, אין מי שיעשה לתלמיד חכם שילמוד, ומשום הכי אין גם אחד שיעסוק בתורה כי אין מחזיק,

מלך קיסר לגאון, כתוב בתלמוד העובר על דברי חכמים חייב מיתה, והלא העובר על דברי תורה ויש כמה לאוין חייב מלקות ארבעים. וזה הדבר רחוק מן השכל שתעשו דבריכם אתם עבדי השי"ת, יותר מהעובר על דברי תורה. שהיא דבר השי"ת.

שתק הגאון לפני המלך ולא ענה דבר מפני כבוד מלכות. אחר חצי שעה שאל לפני המלך זה עבד המלך העומד בחוץ לפני שער המלך, למען שלא יעבור אחד מהמון העם ויכנס להיכל המלך בלתי רשות המלך, אם בא אחד ודחפו לעבד, ורצונו לעבור וליכנס בלתי רשות, מה דינו של האיש הזה שלא שמע מעבד המלך, ודחפו ורץ ליכנס להיכל המלך.

אמר לו המלך, הרשות נתונה ביד העבד להכותו בסייף ולהמיתו, מבלי שידון אותו לפני ב"ד המלך, אלא תיכף מכהו בסייף שבידו, דאי לאו הכי כולם עוברים להיכל המלך, וזה אינו מכבוד המלך שזה העבד שמו לשומר המלך, אמר הגאון כן הוא האמת. נשתומם כשעה ושאל אם אחד מהמון העם הקל בכבוד המלך או עבר על מצותו, כיצד דינו, אם הורגים אותו, תיכף ומיד או עד שידינוהו בערכאות, א"ל עד שידינוהו בערכאות.

נמצא עבד המלך השומר כבוד המלך, כבודו גדול מכבוד המלך, שהעובר על דברי העבד הורגין אותו מיד מבלי שידינוהו בערכות, והעובר על דבר המלך אין הורגים אותו מיד עד שידינוהו בערכאות, ויתכן יפטר.

וכתבנו דאם היו מכבדים ת"ח לא היו באים לזה, דהת"ח חשוב בעיניהם והיה מוכיחם ושומעים לדבריו, אבל כיון שהת"ח בזוים שומע אין להם, ובאו לידי עבירות גדולות ומשום הכי החמירה התורה בכבוד החכמים, וכתוב את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים כי הוא יסוד מיסוד התורה עיי"ש באורך. וז"ש לראות היש משכיל שדורש את לרבות תלמידי חכמים, דאם מכבדים הת"ח ויראים מהם היו מוכיחים, ויש מקוה לישראל לשמור התורה עכ"ל עיי"ש.

ועל פי דרכו בקודש של החיד"א זצ"ל יש לפרש עוד המאמר את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים, עפי"מ שהבאנו לעיל דברי החובת הלבבות דהמדבר לשון הרע על חברו נוטל ממנו עוונותיו ונותן לו מצוותיו שעשה. ונמצא דאם מדבר על תלמידי חכמים נותן להם המצוות שעשה, משא"כ אם מתיירא מהם ואינו מדבר נגדם, נשאר עם מצוותיו שאין הולכים על חשבון הת"ח. וזהו את ה' אלקיך תירא, מתי יישארו המצוות וחפצי גבוה שקיימת על חשבונך, שתהא נקרא ירא שמים, על זה אמרו חז"ל לרבות תלמידי חכמים, אם תתיירא מן התלמידי חכמים, ממילא לא תדבר נגדם לשון הרע, וממילא ישארו המצוות שלך ברשותך, ותהי בגדר את ה"א תירא.

ובספר מלין דרבנן (מונא נספרי זכך אמונה) כתב וז"ל: אמר לי

מה שמדבר, נמצא דהמקבל ממנו לשון הרע זה אוכל אח"כ נבילות וטריפות וחלב ח"ו (דהרי אינו שומע נקול הרצ כיון ששמע לשון הרע עליו, כמונן), ועי"ז מאכיל ג"כ נבילות וטריפות ח"ו, וכיון שמאכיל נבילות וטריפות לאחרים עונשו שהכלבים מלקקין את דמו, וע"כ גם המקבל לשון הרע על אחרים ראוי להאכילו לכלבים, כי עי"ז יכול לבוא לידי עון החמור להיות מאכיל נבילות וטריפות לאחרים, בעוה"ר.

טו

ואפשר להוסיף דזהו מה שהביא הילקוט בפרשת אמור הנ"ל שדבר זה (המוזכר צירושלמי) אירע בערב יום הכיפורים, וטעמא מיבעיא מדוע דוקא בערב יום הכיפורים, הלא הכל בידי שמים. אך כיון דזה יכול לבוא ע"י שישמע לשון הרע מפני אחרים, או שיספר לשון הרע על אחרים, והרי אחז"ל דעבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, אבל עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שיפייסו ויתרצה לו, א"כ אף אם יתכפר לו עון שבינו לשמים, אבל מה שדיבר או שמע לשון הרע על חבירו לא נתכפר לו כיון שלא פייסו, ע"כ אירע דבר זה בערב יום הכיפורים דייקא, דכיון דהאכיל את ישראל נבילות וטריפות רח"ל, א"כ החטיא את הרבים בזה והוי חטא בין אדם לחבירו ג"כ.

וגודל העונש של השומע זלזול תלמיד, חכם אפילו רק פעם אחת,

אז אמר המלך די, תשובתך תשובה נצחת, והאמת אתכם שהת"ח עושים משמרת למצות המלך, מלך מלכי המלכים, והיא התורה, אם יעברו על דברי חכמים יעברו על כל התורה ח"ו, ע"כ.

יד

ועפ"י הנ"ל מדברי החובת הלבבות אפשר לפרש הגמרא (פסמיס דף קי"ח ע"א) כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר בחבירו ראוי להשליכו לכלבים שנאמר (שמות כ"ג) לכלב תשליכון אותו, וכתוב בתריה (סס כ"ג) לא תשא שמע שוא. וצ"ב מדוע עונשו חמור כ"כ עד כדי כך שראוי להשליכו לכלבים.

ואמרת בזה דהנה אמרו רז"ל דהמאכיל נבילות וטריפות עונשו שהכלבים מלקקין את דמו, ומובא בירושלמי (תרומוס פרק ט' הלכה ג') מעשה בטבח בציפורי שהיה מאכיל לישראל נבילות וטריפות, פעם אחת שתה יין בערב שבת ועלה על הגג ונפל ומת והיו הכלבים מלקקים את דמו, אתו שאלו לר' חנינא א"ל כתיב ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו, וזהו הי' גוזל לכלבים ומאכיל לישראל ארפינון דמן דידהו אכלין, (והוצא צילקוט אמור וסס איתא שאינע דבר זה נערכו יום הכיפורים), עיי"ש.

וא"כ יש לומר דאם הרב מוכיח את ישראל שלא יאכלו נבילות וטריפות וחלב, ואחר כך בא איש רשע ובליעל ומדבר סרה על הרב שאינו יודע

הוא. ולזה אמר הכתוב ואנשי קודש תהיו לי, שתהיו קודש לה' ולא תאבדו את המצוות שקיימתם, ואם תשאל איך תזכו לזה, על זה אמר העצה בפסוק שלאחריו לא תשא שמע שוא, שלא תדבר לשון הרע על חבירך, וממילא לא ילכו המצוות שעשית לחשבוננו של חבירך הצדיק.

וזהו הענין של אחד בעיר ושנים במשפחה, פי' דהמצוות ומעשים טובים שעשו אותן שדיברו עליהם לשון הרע, ילך להצדיקים שכל שיחתם הכשרה היתה רק בתורה ויראת שמים.

והנה ידוע דיש ד' מדריגות בתואר האדם, (א) אדם, (ב) איש, (ג) גבר, (ד) אנוש, ואנוש הוא הפחות שבכולם. וזהו כוונת הקרא, אמרתי אפאיהם, שקודם ביאת המשיח ישאר רק פאה מהם, כדברי הספורנו הנ"ל, וזהו שכתב הספורנו והמותר אכלה, אכלה מלשון כלתה נפשי, כמובא בספרים דכלי' מלשון כלתה נפשי, היינו שהקב"ה באמת חושק וחומד שגם המותר ישארו לפליטה, אך היות ואינם ראויים לישאר לפליטה כיון שדיברו נגד צדיקי ה' ואוהביו, ע"כ המותר אכלה.

וזהו שאמר הכתוב אשביטה מאנוש זכרם, שאשביט מהרשעים

וראים אנו במסכת בבא מציעא (דף פ"ד) וז"ל: רבי אלעזר (גרשניי) בתר דנח נפשיה אוגניתיה דביתהו בעליתא (השמינה אשמו את גופמו זעליה), יומא חד חזת תולעת דקא נפק מאודניה (יומא מולטת מאונו) חלש דעתה, איתחזי לה בחלמא, אמר לה לא מידי הוא - יומא חד שמעי בזילותא דצורבא מרבנן ולא מחאי כדאיבעי ליה, עיי"ש.

וא"כ אם בארזים נפלה שלהבת מה יענו איזובי קיר, דאם רבי אלעזר ברשב"י ששמע רק פעם אחת ועם כל עוצם גדולתו לא ויתרו לו, א"כ אנו מה נאמר שלא נכוה בגחלת החכמים, והרבה פעמים שומעים בני אדם שאומרים "מה הועילו החכמים שיושבים ולומדים" ("קוועטשט א זאנק"), או שאומרים "מדוע הרב מתערב בענינים שאין שכלו משיג, גם לנו יש רבנים היודעים ללמוד", אבל האמת הוא שאין מבינים החילוק בין לומדים תורה לשמה ללומדים תורה שלא לשמה רק לשם גאות ופניות, שתורה לשמה יש רק אצל יחידי סגולה שבדור.

ועפ"י הגמרא פסחים הנ"ל דהמספר והמקבל לשון הרע ראוי להשליכו לכלבים, ויליף לה מסמיכות המקראות לכלב תשליכון אותו וסמוך ליה לא תשא שמע שוא, אפשר לבאר עפ"י גם תחילת הפסוק שם (שמות כ"ז ז') ואנשי קודש תהיו לי וגו' לא תשא שמע שוא, פי' עפ"י החובת הלבבות הנ"ל שהמספר לשון הרע על חבירו, מקבל חבירו מעשים הטובים שעשה

הרשעים דיברו נגדם, כי בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגי (סוטה דף מ"ט ע"ב) והרשעים ידברו הרבה על הצדיקים, על כן אשביתה מאנוש זכרם, וזהו ישאר אצל הצדיקים, והם יהיו שארית הפליטה בביאת הגואל בב"א.

שאינם ראויים להיות נקראים יותר מתואר אנוש, אשבית מהם התורה והמצוות שעשו, וזהו זכרם, פי' התורה והמצוות שנשארים לזכרון אחר פטירת האדם לעולם הבא, את זה אשבית מהאנשים שהם בחינת אנוש, ואתן את זה להצדיקים אשר

מב' בננו ה"ב החתן החז"ב כ"ה דוד שליט"א

תשרי שנת תשנ"ז לפ"ק

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי.

בראשית, דבריאת האדם הי' מן עפר האדמה, והוא חומר כהאדמה ומשתוקק תמיד לגשמיות ולכל הבל עוה"ז. ולשניהם, בין להגוף ובין להנשמה, בא משה רבינו ואמר מוסר היאך לעבוד את השי"ת, ולכן מדבר אל הנשמה לא כמו שמדבר אל הגוף. דלהנשמה יכולין לדבר דברים קשים שהיא רוצה לשמוע היאך לעבוד השי"ת והיא באה בעצמה לקבל מוסר, כי משתוקקת היא לדברים הרוחניים, משא"כ להגוף צריכים לדבר דברים רכים כדי שירצה לשמוע מוסר כי הוא אינו רוצה לשמוע מוסר ובוודאי שלא יבוא לקבל מוסר משום שאינו מבין ומשתוקק לדברים הרוחניים.

וע"ב אמר משה רבינו האזינו השמים, דהנשמה רומזת לשמים שהיא באה משם והוא דבר רוחני כשמים, ואמר לשון האזינו אצל הנשמה.

המפרשים פירשו החילוק בין לשון האזינו ללשון ותשמע,

צריך להבין א) למה חלק השמים והארץ לשנים, הי' לו לומר האזינו השמים והארץ וכדומה.

ב) עוד ק' למה לשמים אמר בלשון האזינו ואצל הארץ אמר בלשון ותשמע.

ג) עוד צ"ב למה אצל השמים אמר לשון דיבור שהוא לשון קשה, ואצל הארץ אמר לשון אמירה שהוא לשון רכה (עי' רש"י פ' יתרו על פסוק כה תאמר לצי' יעקב ומגד לנבי ישראל).

ד) עוד קשה, בפסוק שלאחר זה דכתיב יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי, אצל מטר אמר לקחי ואצל טל אמר אמרתי, וצריך ביאור שינוי הלשונות בפסוק.

ונ"ל לפרש על דרך רמז, דהנה בכל אדם יש נשמה וגוף, הנשמה באה מן השמים היא רוחנית כשמים ומשתוקקת תמיד לרוחניות, משא"כ הגוף בא מן האדמה כמש"כ בפרשת

תחלת כוונתו לשם ה' ותל"מ. כי אם יעסוק בתורה וכו' וממילא ידובק בהשי"ת כי הדבק בתורתו דבק בו ית' ע"כ, רואין מזה דע"י התדבקות בתורה באים לעבודת השי"ת האמיתי. וע"ז אמר הפסוק יערוף כמטר, שילמוד תורה.

ולכן מחלק הפסוק בין מטר לטל, די שני מיני לימודים בתורה הקדושה, כמו שמפרש החתם סופר על הפסוק בתהילים (מונל נרשזת חמ"ס פ' זז) השולח אמתו ארץ עד מהרה ירוץ דברו, פירושו, על אמת התורה השלוחה משמים ארץ. ושוב אמר לקמן מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל, וכשתצרך כוונת ב' המקראות הללו, תוכן כוונתם סדר הלימוד: לגמר איניש, כאשר שולח אמתו ארץ, כמו שהיא כתובה לפנינו והוא אמירה רכה, והדר לסבור ולעיין ולפרוק, והוא עד מהרה ירוץ דברו, ענין דיבור קשה, מקשה ומפרק ומיישב ההלכות. והיינו מגיד דבריו ליעקב, השקלא וטריא ליעקב - התלמידים, ואח"כ מוציא מזה סולת נקיה היינו חקיו ומשפטיו לישראל הלכות ברורות ע"כ, ועי"ש שהאריך עוד בזה.

ודרכים אלו של לימוד התורה אומר הפסוק כאן. תחילה אמר יערוף כמטר לקחי, דמטר רומז לדרך העיון ועמקות התורה, שהיא עבודה קשה וצריך לזה יגיעה עצומה, כמו מטר, שהוא קשה לבנ"א. וע"ז אמר בלשון "לקחי" שדרך העיון ועמקות התורה הקדושה צריך להיות בידו ולא

דהאזינו הוא אחד שכבר באלשמוע ואינו צריך אלא דיבור כדי שישמע, משא"כ ותשמע הוא פירושו אחד שלא בא לשמוע והמוכיח צריך לדבר בקול כדי שישמע, ולכך אצל הנשמה שהיא באה בעצמה לשמוע ולקבל מוסר אמר בלשון האזינו, ואמר ואדברה בדיבור שהוא לשון קשה, שהוא יכול לקבל דיבורים קשים כנ"ל, משא"כ להגוף אמר ותשמע הארץ אמרי פי, דהגוף רומז להארץ שהוא בא מן הארץ, ודומה להארץ שהוא חומרי ומשתוקק תמיד לדברים גשמיים, ולהגוף אמר בלשון ותשמע שלא בא לקבל ולשמוע מוסר ודברי תוכחה, וע"כ צריך לדבר בקול כדי שישמע ואמר בלשון רכה אמרי פי, משום שאינו יכול לקבל דברים קשים שלא ירצה בכלל לשמוע המוסר ולכך צריך לומר דברים רכים, ומיושב הפסוק לגמרי כנכון.

וממושך הפסוק לומר הדברי מוסר שאומרים להנשמה ולהגוף: "יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי", דמטר רומז להתורה דאין מים אלא תורה, לקחי ג"כ רומז לתורה דאין לקח אלא תורה, כמובא בבעל הטורים. וזהו שאמר משה רבינו, שדבר הראשון בעבודת השי"ת הוא לימוד התורה ודביקות בתורה, ומזה אפשר לבא לעבודת השי"ת בשלימות, כמו שמובא בחתם סופר (פרשת נמוקום) וז"ל שם, כי ידעו חז"ל שידיעת הדברים אלו זהו האושר האמיתי, וזהו המביא להאדם שלבו יתלהב ביראת ה' כל היום ויתדבק בשמו הגדול, ובתנאי שתהי'

עוד אמר הכתוב דע"י לימוד התורה הקדושה יהי' הצור תמים פעלו וגו'. ויובן עפ"י המסבר החפץ חיים זצוק"ל. דלכאורה יש להקשות ולהפליא על הדבר שצדיקים עובדי השי"ת אין להם לחם לאכול ובגד ללבוש ומדוכאים ביסורים בעולם הזה, משא"כ הרשעים יש להם הכל בריוח ואין להם יסורים.

ומסביר החפץ חיים במשל. גביר אחד הי' לו בן יחיד שהי' חולה ל"ע שכל הרופאים לא מצאו תרופה למחלתו עד שבא רופא אחד עם רפואה למחלתו, אך הזהיר את אביו להשגיח על בנו יחידו שלא יבא שום מאכל של בשר שמן לתוך פיו שהיא סכנה גדולה עבורו, ויהי היום והאב הי' צריך לנסוע לעיר אחרת לרגל מסחרו, ויצו לאמו להשגיח היטב על הבן שינתהג כפי הוראת הרופא. והנה כשהאם ישבה אצל השלחן לאכול בצהרים עלה ריח הבשר באף הבן וניגש אל השלחן וחטף חתיכת בשר שמן, תחבה אל פיו וינס החוצה.

מובן מאליו שתיכף חלה הבן עוה"פ וכאשר שב אביו מדרכו מצאהו מפרפר בין החיים והמות וירץ אל הרופא ובקול בוכים התחנן לפניו שיציל את בנו יחידו מרדת שחת, וקפץ ונשבע שלא יסע עוד לרגל מסחרו ובעצמו ישגיח על בנו החולה. בעמל רב עלה בידי הרופא להסיר מעל הבן הנחמד סכנת המות, ובהגיע עת דודים ואביו עשה סעודת מרעים לבני משפחתו, גירש את בנו מהאולם הגדול

סתם לימוד, ועל זה אמר לקחי שהוא לשון קיחה, שצריך ליקח בידו כל מה שלמד.

ועל הדרך השני אמר תזל כטל אמרתי, שהוא כמו טל שאינו קשה להאדם, וכמו כן לימוד הבקיאות אינו קשה להאדם שאינו צריך לעיין ולהתעמק אלא ללמוד מה שכתוב. וע"ז אמר אמרתי, שלזה אין צריך כי אם אמירה גרידא.

ולזה מסיים הכתוב כשעירים עלי דשא, שהוא רוח שנוח לאדם לקבל והוא טוב לאדם, והוא כמו לימוד הבקיאות, וכרביבים עלי עשב שהוא טיפי מטר כמו שמפרש רש"י שהוא קשה לאדם. וזהו כמו לימוד העיון, ולשניהם צריכים כדי שילמוד כראוי. ולזה אמר משה רבינו ע"ה דיסוד הראשון בעבודת השי"ת הוא לדבק א"ע בתורה הקדושה ובשני הדרכים האלו, ואם יעשה כן יהי' כי שם הי' אקרא הבו גודל לאלקיננו, כשיתפלל להשי"ת יהי' מזה גודל לאלקיננו, שגורם נחת רוח להבורא ית"ש.

עוד אפ"ל דהנה לכאורה צ"ב אמאי אמר הכתוב בתחילה כי שם הי', ובסוף אמר לאלקיננו.

אפשר לומר שיש שמדת הדין אינה מסכמת למדת הרחמים, ולכן אמר הכתוב שאם ידבק האדם בתורה הקדושה ויתפלל לה', אז הבו גודל לאלקיננו, אפילו מדת הדין של שם אלקי"ם תסכים למדת הרחמים, וישמעו לתפילתו.

מבינים את הנהגתו של הקב"ה אבל
אנו מאמינים בלב שלם שהוא לטובת
הצדיק, עכ"ד החפץ חיים.

וזהו שאמר הכתוב כי שם ד' אקרא, עם
האדם דבוק בתורה יזכה, לכי שם
ד' אקרא, שיתפלל כראוי, ויזכה לראות
בעין הישר, שהצור, זה הקב"ה, הוא
תמים פעלו וא-ל אמונה ואין בו שום
עול אלא צדיק וישר הוא, ודו"ק.

ששם ישבו האורחים על יד שלחנות
ערוכים. האורחים שאלו זה אל זה על
התמהגותו המוזרה של האב האכזר
שאינו שם לב לתחנוני הילד להרשות
לו להסיב אל השולחן יחד עם
האורחים, ורק האב היה היחיד שידע
טעם הדבר.

בן הוא הענין בהנהגת השי"ת, יש
שהוא מגרש מחדר האוכל דוקא
את הצדיק לטובתו, ואם כי אין אנו

פרשת ברכה

וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלקים את בני ישראל לפני מותו, ויאמר ה' מסיני בא וגו' (ג, 6-5)

הוא הדמיון כמו ה' אלהי"ם, ר"ל כמו שאי אפשר להסתכל בשמש מגודל אור הבהירות שלו, אם לא על ידי מגן ומסך המבדיל, שהוא המגין בעד אור השמש, שיוכלו חלושי הראות ליהנות מאורו, כך הוא שם הוי"ה ב"ה אורו רב מאוד, מגודל אור בהירותו, לכך הוצרכו לצמצמו ולהגבילו בתוך שם אלהי"ם גימטריא הטב"ע שהוא המגן.

וכתב שם עוד בכתר שם טוב דזהו שאמרו רבותינו ז"ל (מל"ג דף ט' ע"ג) לעתיד לבוא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה, שהוא שם אלהי"ם, גימטריא הטב"ע, שעתה הוא מלובש בתוכו, וצדיקים מתרפאין בה שיקויים בהם (ישע"ל) והיו עיניך רואות את מוריך, ויהיה ההנהגה עמהם למעלה מהטבע ויוכלו לקבל בהירותו ורחמי הגדולים, אבל לא כן הרשעים אלא מתלהטין כמו שאמר הנביא (ישעיה מ, 3) ה' כגבור יצא, כלומר אף על פי שהוא הוי"ה מדת הרחמים, עם כל זה כשיוציא שם הוי"ה מנרתיקה ילבוש נקם כגבור וכו', שיתהפך לרשעים מדת הרחמים למדת הדין כמו שכתוב (צפראט נא) וה' הכה כל בכור, וכתוב (צפראט נלאשית) ויאמר ה' אמחה וגו' עכ"ל.

יש לבאר הכתובים עפימ"ש בספה"ק ברית אברם (צפראט טלח) בשם הזוהר חדש (שיר השירים) וז"ל, מתחילה היה משה נקרא אלקים, ואח"כ זכה לשם הוי"ה ב"ה ממש, דכתיב ויקרא אליו ה' מן ההר, מצד עליית ההר נקרא בשם הוי"ה, ע"כ עיי"ש.

ואפשר לבאר הענין דהנה מובא בספה"ק דאלהי"ם בגימטריא הטב"ע, ושם הוי"ה הוא למעלה מהטבע. ולפי"ז אפשר להבין דברי הזוהר חדש, דכיון דהתורה הוא למעלה מן הטבע, ע"כ בשעת קבלת התורה נתעלה משה להיות זוכה לשם הוי"ה ב"ה ממש, ולא בכח שם אלקים כמו שהי' מקודם, כיון שקיבל את התורה עבור ישראל, והתורה הוא למעלה מהטבע בגימטריא אלהי"ם, ודו"ק.

וביותר יש לבאר דברי הזוהר חדש הנ"ל, עפימ"ש בספר כתר שם טוב (תלק 3, דף כ"ד ע"ג) על פסוק (תהלים פד, 3) כי שמש ומגן ה' אלקים (צטס הצעל טס טוב הק' וז"ע), וז"ל פי' כי שם הוי"ה נקרא שמש, וז"ש שמש ומגן, פי' כמו מחיצה המגין בעד אור השמש,

ולפי זה יבוארו הכתובים כאן, וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלקים את בני ישראל לפני מותו, דלכתחילה היה משה נקרא איש האלקים, ורק ע"י קבלת התורה בהר סיני האיר עליו שם הוי"ב"ה, וזהו שאמר אח"כ ויאמר ה' מסיני בא, דהארת שם הוי"ב"ה עליו בא מסיני, אבל עד אז הי' נקרא איש האלקים, ודו"ק.

